

Könyvtár

N 182

A TISZÁNINNENI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET

1910. OKT. HÓ 1-ÉN MISKOLCON TARTOTT REND-
KIVÜLI, OKT. HÓ 11—13-IK NAPJAIN MISKOLCON
TARTOTT RENDES, DEC. HÓ 11-ÉN SÁROSPATA-
KON TARTOTT RENDKIVÜLI KÖZGYŰLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE.

SZERKESZTETTÉK

CZINKE ISTVÁN
EGYHÁZKERÜLETI LELKÉSZI ALJEKVŐZŐ.

RADÁCSI GYÖRGY
EGYHÁZKERÜLETI LELKÉSZI FŐJEKVŐZŐ.

130—131—132. SZÁM.

SÁROSPATAK

NYOMTATTÁK DANI ÉS FISCHER A REFORMÁTUS FŐISKOLA BETŰVEL.

1911.

**A TISZÁNINENI
REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET**

1910. október hó 1-én Miskolczon
tartott rendkívüli közgyűlésének

JEGYZŐKÖNYVE.

SZERKESZTETTE:

CZINKE ISTVÁN

egyházkerületi lelkészi aljegyző.

130. szám.

SÁROSPATAK

NYOMTATTÁK DANI ÉS FISCHER A REF. FŐISKOLA BETŰVEL

1910.

A **tiszáninneri** református egyházkerület 1910. évi október hó 1-ső napján **Miskolcon** tartott rendkívüli közgyűlése

Jelenvoltak :

Elnökök: *Vadászy Pál* legidősebb esperes, mint lelkész-elnök, *Meczner Béla* legidősebb egyházmegyei gondnok, mint világi elnök.

Az abauji egyházmegyéből: Révész Kálmán esperes, Meczner József e. m. gondnok, Ujj János, Kovács Béla, Idrányi Barna, Cziáky Endre, Szobonya István, Frenczel Bertalan lelkészi tanácsbírák, Csoma József, Kóczán György, Szalay László, Naményi Gyula világi tanácsbírák, Kovács István lelkészi főjegyző, Benke István, Szilva István lelkészi aljegyzők, Almásy Bertalan, Baksy István, Barcsa Endre, Biró János, Göndöcz István, Kónya József, Láng István, Láng Károly, Megyaszy András, Lengyel József, Diószeghy Dániel, Radácsi István, Ráczkevy Károly, Sárkány Sámuel, Ujj Lajos rendes lelkészek, Kóta Lajos segédlelkész.

Az alsóborsodi egyházmegyéből: Dr. Tüdős István esperes, Báró Vay Elemér e. m. gondnok, id. Sólyom Gyula, Horváth Bertalan, Halászy József lelkészi, Fodor Pál, Huszti Béla, Deák Gyula világi tanácsbírák, Tóth Béla lelkészi főjegyző, Vattay István, Tury Sándor, ifj. Sólyom Gyula, Fekete Gyula, Gere Lajos, Marsalkó Endre, Tóth István, Sólyom Barna, Kenyeressy Károly, Szabó Bertalan, Kovács Mihály, Fodor Bertalan, Biró Bertalan, Farkas István, Kerekes Zsigmond, Simon János, Maklár Pap Ernő, Sólyom Lajos, Gaál Ferenc, Bogdányi József, Apostol Bertalan, Andó Lajos, Gecse Albert, Szabó András rendes, Gergely Béla helyettes, László Sándor, Frenczel Béla, Nagy Lajos segédlelkészek, Lengyel István püspöki titkár.

A felsőborsodi egyházmegyéből: Vadászy Pál esperes, Ragályi Béla e. m. gondnok, Svingor József, Boros József Szuhay Benedek, Elek József, Barna Gyula lelkészi, Szekrényessy Árpád, Bárczay László, Zsóry György, Szentpály István világi tanácsbírák, Szentmártony Dániel lelkészi aljegyző, Molnár László világi főjegyző; Csontó Károly, Barta Mihály, Vladár József, Farkas József, Balogh István, Némegy József, Doktor Gyula, Kerekes János, Osváth Zoltán, Molnár József, Rozgonyi László, Bodolay Miklós, Pozsgay József, Varga Imre, Kun József, Nagy Barna, Kőrösy István, Bálint János, Tóth József, Tussay János, Debreczeny László, Séra Lajos, Bartha Gyula, Csapó János, Batta József, Ferenczy Dániel, Beregszászy Ferenc, Csiky József lelkészek.

Az alsózempléni egyházmegyéből: Bálint Dezső esperes, Meczner Béla e. m. gondnok, Gecsey Péter, Ölbey János, Horváth János, Hézsér Emil lelkészi, Bernáth Béla, Buza János, Nagy Barna világi tanácsbírák, Pálóczy József, Kenyeressy Árpád, Tóth Kálmán, Tóth Ferenc, Kajdi Menyhért, Kazay Sándor, Pál Albert lelkészek.

A felsőzempléni egyházmegyéből: Hutka József esperes, Dókus Ernő e. m. gondnok, Kádár János, Virág József, Szeghő Bénéjamin lelkészi, Dókus Gyula, Dókus László, Bernáth Aladár világi tanácsbírák, Péter Mihály lelkészi főjegyző.

A gömöri egyházmegyéből: Csabay Pál esperes, Bornemisza László e. m. gondnok, Ruszkay Gyula, Czinke István, Ságghi Sándor, Buzy Márton, Pósa Lajos lelkészi, Lukács Géza, Diószeghy Dezső világi tanácsbírák, Vattay László, Réz László lelkészi jegyzők, Kálniczki Endre, Juhász László, Dusza János, Ablonczy Pál, Kiss Károly, Szabó Gyula lelkészek, Becske Bálint, Csizy Béla tanítók.

A tornai egyházmegyéből: Ragályi Géza esperes, Fodor György lelkészi, Dobronoky László világi főjegyző,

Szabados László lelkészi aljegyző, Háger Miklós, Fodor Géza, Konyha Pál, Csabay Pál, Lenkey Lajos lelkészek.

Az ungi egyházmegyéből: Szücs István esperes, Komjáthy Gábor, Nagy Sándor, Szakal István lelkészi, Minay István, Bernáth Zoltán világi tanácsbírák, Németh Péter lelkészi, Kovács Dániel világi főjegyzők, Tóth Lajos, Szabó Endre, Nyomárkay Sándor, Maksa József lelkészek.

Mint egyházkerületi tanácsbírák: Fejes István, Kérészy Barna, Zombory Gedő lelkészi, Dókus Gyula világi részről.

A sárospataki főiskola képviselői: Fejes István és Dókus Gyula aligazgatók, Novák Lajos tanárképviselő, Dr. Rácz Lajos akadémiai, Csontos József gimn. igazgatók s a tanári kar számos tagja.

A miskolci főgimnázium részéről: Csorba György igazgató vezetése alatt az egész tanári kar.

A rimaszombati főgimnázium részéről: Dr. Veress Samu igazgató vezetése alatt: Bodor István, Kerekes Dezső, Loysch Ödön, Dr. Valentinyi Dezső tanárok.

Az egyházkerületi felsőbb leányiskola képviselőiben: Domby László igazgató vezetése alatt az egész tanári kar.

Mint egyházkerületi ügyész: Bizony Ákos.

Egyházkerületi jegyzők: Szalay László világi főjegyző Czinke István, Vattay László lelkészi, Dr. Mitrovics Gyula világi aljegyzők.

1. Meczner Béla világi elnök a megjelenteket üdvözölvén, a rendkívüli közgyűlést megnyitotta s annak szomorú tárgyául az egyházkerületünket rövid egymásutánban ért súlyos veszteségeket — főgondnokunk és püspökünk elhúnytát s fájdalmunknak és az ő hervadhatatlan érdemeiknek kifejezésre juttatását — jelölte meg. Szólt a fiúi szív igaz melegségével és fájdalmával a mi patriarkháinknak: br. Vay Béla egyházkerületi főgondnokunknak és püspökünknek, dr. Kun Bertalannak nem váratlan ugyan, de mégis épen a hosszú egybeköttetés s lélekben való összeforradás miatt — annál mélyebb sebet hagyó, örök elszakítatásáról. Szólt a hosszú és igaz szolgálatról, a lelküknek egész szerelmével egyházunkhoz fonódó s ahhoz mind halálig hűnek maradó fiakról s a főgondnoki és püspöki széket magasztos példaadásával körül sugározó és sem érdemre, sem napoknak sokaságára nézve nem közönségesnek, inkább „választottnak“ nevezhető két nemes életről. Indítványozza, hogy ennek a két nemes életnek messze fénylő világossága, örök emlékezetnek okáért, jegyzőkönyvünk lapjaira is odahelyeztessék, hogy onnan fényljék mindeneknek — haláluk után is s az a mély és igaz fájdalom, amelyet elvesztésük felett egyházkerületünk egész közönsége érez, a csapásban velünk osztozó két bánatos családnak jegyzőkönyvi kivonatban tolmácsoltassék.

Beszéde egész terjedelmében és közvetlenségében következőképen hangzik:

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Egy fájdalmas és szomorú kötelességet teljesítek, midőn egyházkerületünk két elnökének elhunytát kell a Főt. Egyházkerületi Közgyűlés előtt bejelentenem.

A legmélyebb fájdalom hatja át mindnyájunk szívét annak gondolatára, hogy a mi két elnökünknek, — vezérünknek, kik az egész magyar református egyház közbecsülését, bizalmát és szeretetét birták — Báró Vay Béla egyházkerületi főgondnoknak és Kun Bertalan püspöknek munkálkodását és tevékenységét örökre nélkülöznünk kell.

E mai napon, midőn ily számosan gyűltünk egybe, hogy szeretett püspöküinktől végbúcsút vehessünk s ravatalánál tegyük le a hála és kegyelet adóját, az elválás e szomorú pillanatában nincs módomban, hogy ezen két szeretett vezérünkről mintegy emlékbeszédben emlékezhessem meg; mindamelllett méltóztassanak nekem megengedni, hogy az ő érdemeikről, munkálkodásaikról röviden pár szót szólhassak.

Báró Vay Béla félszázadnál több ideig munkálkodott magyar ref. egyházunk érdekében. Mint az alsó-borsodi egyházmegye tanácsbirája, később gondnoka, majd 16 éven át mint a tiszáninneri egyházkerület főgondnoka, egyházunk iránt érzett szeretetéből kifolyólag a legnagyobb buzgalommal és áldozatkészséggel emelte és istápolta egyházunk jólétét és fejlődését. A Vay-család tagjai magyar ref. egyházunk történetében, annak megalakulása óta minden időben, mint buzgó s egyházas szellemű vezéreink szerepeltek. S báró Vay Miklósnak, a legnagyobb kálvinistának neve, emléke mindnyájunknak szívében örökre élni fog; hiszen a legválságosabb időben állt ő egyházunk élére s osztozott annak jó és balsorsában.

E családi tradíciónak lett méltó örököse Br. Vay

Béla, egyházkerületünk főgondnoka. Szeretettel és egyházas buzgalommal emelte egyházunk fényét és erejét, tette még nagyobbá egyházunk történetében a Vaynevet. Mint jó hazafi, hazája iránti kötelességét is híven teljesítette. Mint Borsodmegye főispánja, mint a magyar főrendiház tagja, majd alelnöke, fáradhatatlanul munkálkodott a magyar haza érdekében.

De, tisztelt Közgyűlés, igaz szívvel állíthatom, hogy Br. Vay Béla itt közöttünk, az egyházkerület hívei között, mint egy családi körben érezte magát legjobban. Közöttünk, mint egy szerető édes atya példát adott különösen nekünk világiaknak, miként kell egy buzgó, egyházas szellemű protestáns főúrnak vallását, egyházát igazán szeretni.

És mit szóljak, tisztelt egyházkerületi Közgyűlés, elhunyt szeretett püspökünkről, Kun Bertalanról? Hiszen a Kun Bertalan neve nemcsak a magyar protestáns egyház hívei között, hanem ismert és becsült volt széles e hazában.

Kun Bertalan a legszebb imádkozó. Ezzel a dédelgetett, ezzel a rokonszenves elnevezéssel tüntette ki őt a magyar ref. egyház közönsége. És méltán, mert Kun Bertalan imája felélesztette a reményt keblünkben, az egyházunk iránti hitet, szeretetet és vallásunk iránti meggyőződést megerősítette szívünkben. Ő egyformán szeretett gazdagot és szegényt; tőle vigasztalás nélkül senki sem távozott el. Az ő hosszú munkás élete, puritán jelleme, humánus gondolkozása élő példaként állította elénk az igazi egyházas szellemű protestáns lelkészt.

A mennyei Gondviselés magas kort engedett neki megérni s még élete utolsó napjaiban is teljesen megtartotta szellemi erejét és munkás tevékenységét. Még kimondani is sok: 70 esztendejg volt lelkésze s 44

esztendeig püspöke egyházkerületünknek. Állítsunk oltárt szívünkben; a hála, becsülés és szeretet érzése hassa át életünket s lelkünket Kun Bertalan emlékezetére.

Főt. Egyházkerületi Közgyűlés! Nagy és fájdalmas a mi veszteségünk, alig lesz kipótolható azon űr, melyet e két vezérünk hátrahagyott. De ha irántok annak az igaz becsülésnek és szeretetnek mértékét érezzük, mely kell, hogy mindannyiunk szívében örökké éljen, az ő egyházas buzgalmukat és szellemüket tartsuk szemeink előtt mintegy példaadás gyanánt s még nagyobb buzgalommal, hűséggel és tevékenységgel ápoljuk és munkáljuk szeretett egyházkerületünk s magyar ref. egyházunk javát és felvirágzását.

Tisztelettel indítványozom: egyházkerületünk e két vezére iránt érzett hálás tiszteletünket és elhunyasuk felett érzett mély fájdalmunkat, kegyeletünket foglaljuk jegyzőkönyvbe s ezen jegyzőkönyvünket küldjük meg az elhúnytakat gyászoló családok tagjainak.

Közgyűlésünk mélységes megilletődéssel hallgatta és tette magáévá az elnöki kegyeletos indítványt, ily módon is áldozni óhajtván elhúnyt két nagy fia felejtethetlen emlékezetének.

Báró Vay Béla lelkét csak nem rég volt alkalmunk szemlélni egész szépségében és egyházszerető önzetlenségében; nevét csak nem rég véste be történetkönyve lapjaira egyházkerületünk, mikor tavaszi gyűlésünkben tőle búcsút vettünk. Csak nem rég szállt érte könnyörgésünk a kegyelem Istenéhez, hogy adjon még napokat az ő napjaihoz, miglen örömmel térhet majd koporsójába.

Mert ő maga is ezért imádkozott. Kötelességtudó és hívő lélek volt, aki az Istentől nyert szellemi és anyagi talentumokat csak a hű sáfárkodásra való elkötelezésnek tekintette. Azért az ő lelke bizonyára megnyugodott, mikor a halál révén látta még egy pillanatra, hogy az általa elejtett vezéri zászló jó kezekbe került s ajkain az agg Simeon énekével térhetett meg az ő halhatatlan őseihez.

A legédesebb teher volt neki egyházának szolgálata s a legnagyobb áldozat és önmegtagadás e szolgálattól való visszavonulása. És mégis meg tudta cselekedni, mert az ügy volt első mindenkor előtte; ő maga második.

Világosságot szerető, meggyőződéséhez törhetlenül ragaszkodó, titkon könnyeket törülő s magyar vallására egész életében büszke kálvinista lelke nem hagyott árván bennünket. Most, midőn fenkölt alakjától másodszer búcsúzunk, csak testétől búcsúzunk; lelke, mely a mi lelkünkől vétetett, ezután is velünk marad s a Vayaktól örökölt s a tiszáninneri egyházkerület történetének legfényesebb lapjait alkotó szent hagyományokban és példás cselekedetekben fog élni közöttünk.

Dr. Kun Bertalan 44 éven át volt fejünk s koronánk. Az ő nagysága a szívnek nagysága volt. Még a kormányzásban is ennek köszönhette legkiválóbb sikereit. Mint a naptól a melegség, úgy sugárzott egész lényéből a jóság, az igénytelenség —

a hódító szelidség. Istenével is így szeretett beszélgetni. A legegyszerűbb mondás is, a legkeresetlenebb fohász is — ha ő imádkozta — selyemkendő gyanánt simogatta lelkünket s a sziveket, — mint a vizeknek folyását — szabadon hajtotta ide s tova.

Két megnyilatkozás jellemzi legjobban, legtökéletesebben s rejti egyúttal magában a titkát az ő rendkívüli népszerűségének. Az egyiket ő maga mondotta, mikor örömmünnepet ültünk vele 40 éves püspöksége idején; a másikat koporsója felett az ő püspöktársa. Az első így hangzik: „Azt hiszem, hogy én rám nem nehezelt senki sehol e hazában, mert én sem bántottam meg senkit soha életemben“. Püspöktársa pedig koporsója felett ezt a bizonyosságot tette róla: „Egész életének legfőbb törvénye volt az Idvezítőnek ama nagy parancsolata: aki közöttetek első akar lenni, legyen a többieknek szolgája. Ő azért lett első s azért maradt első, mert szeretettel szolgált mindig mindenknek“.

A XIX-ik századdal — mely birodalmakat és világnézeteket látott összeomolni s újakat támadni — majdnem egyszerre született. S az a megértőbb és felvilágosodottabb szellem, mely végigvonult az egész századon: hiven követte őt minden változások között. A magyar ref. egyház az ő püspöksége idején lett egységessé s így hatalmasabbá s az 1881-iki debreceni zsinaton Erdélylyel létrejött egyházi unió szálait az ő bölcs vezérsége alatt munkál-

kodott két budapesti zsinat szövögette szorosabb testvéri viszonynyá.

Az életet a bölcs felsőbbiségével fogta fel. Jókedvű adományait hálával fogadta, látogatásait alázattal viselte el. S ment . . . tovább a maga útján — a folytonos és zajtalan munkálkodás útján — elbizakodás és zúgolódás nélkül. S úgy látszik, akkor is, mikor már meghosszabbodtak körülte az esteli árnyékok, testi erőinek hanyatlásában is, célja volt vele a bölcs gondviselésnek, mert példaképnek hagyta meg az élet megbecsülésében és a kötelességszeretében. Mint a fa gyökerével a földre fogódzik, de ágaival, lombjaival az ég felé tárul: úgy vette fel ő is e világból lelkébe mindazt, ami édes s onnan felülről mindazt, ami üdvösséges.

Miként Saul király, egy fővel magaslott ki ő is népe közül nemcsak tisztességben, de az étellel folytatott diadalmas mérkőzésben is. S most, mikor a mindig diadalmas, majdnem egy százados élet súlya alatt sirjába hanyatlott: gyászt ölt felette az egész magyar ref. Sion, de elsősorban mégis tiszáninzeni egyházkerületünk, mely hűségét, jóságát, fáradhatatlanságát, szíve igaz melegségét 44 éven át olyan közelről érezte és áldja.

De áldja a gondviselő Isten jóságát is, ki őt nekünk adta és sokszor kemény próbák között, sokszor a saját szíve sajtósa között is soha meglankadni, elcsüggedni nem engedte.

Emberi számítás szerint élete hosszú

volt, szívünk bizonyágtétele szerint élete áldott volt: legyen hosszú és áldott közöttünk az ő soha el nem halványuló szelid emléke is.

S midőn e két, messze világító életnek frissen hantolt sirjára közgyűlésünk leteszi a hálának és elismerésnek e szerény koszorúját, egyúttal biztosítja br. Vay Béla és dr. Kun Bertalan lesújtott családját afelől, hogy mélységes gyászukban velük egyenlőképen osztozik s legalább ezáltal enyhíteni igyekezik igaz fájdalmodat s pótolni lelköknek a pótolhatatlant.

2. Elnök jelenti, hogy a szomorú alkalomból egyházkerületünkhöz részben részvétiratokat intéztek, részben koszorúkat küldöttek a következők: Ö Felsége, I. Ferenc József koronás királyunk, gr. Khuen-Héderváry Károly minisztereinnök, br. Bánffy Dezső egyetemes konventi elnök, dr. Antal Gábor dunántúli ref. püspök, br. Prónay Dezső ág. h. ev. egyetemes felügyelő, Scholtz Gusztáv bányakerületi ág. h. ev. püspök, dr. Kenessey Béla erdélyi ref. püspök, dr. Eröss Lajos tiszántúli ref. püspök, Ferencz József unitárius püspök, gr. Dégenfeld József tiszántúli ref. főgondnok, Darányi Ignác dunamelléki ref. főgondnok, gr. Tisza István dunántúli ref. főgondnok, Perczel Dezső orsz. képviselő, Tóth János, Szerényi József nyug. államtitkárok, Széll Kálmán volt nagyszalontai esperes, Claparède Sándor és dr. Montet Edouard (egyetemi rektor) Genfből, Zemplén vármegye közgyűlése, békésbánati ref. egyházmegye, dunántúli ref. egyházkerület közgyűlése.

Küldöttségileg képviseltették magukat a testvéregyházkerületek. És pedig: Az egyetemes konvent

dr. Baksa Lajos és dr. Benedek Zsolt által, *Dunamellék* Petri Elek, Benedek Sándor, dr. Nagy Dezső és Mády Lajos által; *Dunántúl* dr. Antal Gábor, dr. Antal Géza és Nagy Lajos által; *Tiszántúl* dr. Eröss Lajos, gr. Dégenfeld József, dr. Erdős József, dr. Tóth Lajos, dr. Mitrovics Gyula és Vas Mihály által; *Erdély* dr. Kenessey Béla és dr. Boër Elek által. A tiszai ág. h. ev. egyházkerület Zelenka Pál püspök és Szentiványi Árpád egyházkerületi felügyelő által.

Közgyűlés mindezeket a bejelentéseket hálával és megilletődéssel veszi tudomásul.

3. Elnök javasolja, hogy a mély gyász jeléül közgyűlésünk más tárggyal jelenleg ne foglalkozzék, mely javaslat általános helyesléssel fogadtatván,

a közgyűlést berekeszti.

4. A közgyűlés berekesztése után a felsőbb leányiskola udvaráról az egyházkerületi gyűlés testületileg, a küldöttségek s az egész egyházkerületből összesereglett nagyszámú lelkészek, világiak és tanítók, a gyászlobogós utcán át, ünnepélyes menetben a szorongásig megtelt Kossuth-utcai templomba vonultak, hol a XC. Zsoltár 1., 2. versének gyülekezeti éneklése után *dr. Antal Gábor* dunántúli püspök eképen imádkozott:

Uram, Te nekünk hajlékunk voltál minden időben, minekelötte a hegyek lennének és formáltatnék a föld és a világ, öröktől fogva mindörökké Te vagy erős Isten, ki az embert semmivé teszed és azt mondod: térjetek a földbe embereknek fiai. Téged keresünk azért

mély bánatunkban, mert Te vagy nekünk úgy életünkben, mint halálunkban egyetlen reményünk és fővigasztalásunk. Ámen.

Nagy és hatalmas Isten, teremtője és fenntartója a nagy mindenségnek, ki felül állasz időn és enyészeten, alázattal borúlunk le előtted, mert bár Te láthatatlan, emberi elme által felfoghatatlan vagy, a te hatalmatodat ismerjük fel mindazon változásokban, amelyek a természeti és szellemi világban előfordulnak. Ha az élet kedvező eseményei édes örömmel töltik el szíveinket, azt egyedül a te jószágodnak köszönhetjük, ha a szenvedés, keserűség vagy épen a zordon halál látogat meg bennünket és zsákmányul ejti mindazt, ami előttünk kedves, akkor is a te hatalmatodat, a te örök végzésedet látjuk megvalósulni sorsunkban. Öröm és bánat váltogatják egymást a mi életünkben, de Tetőled jó úgy az egyik, mint a másik, tehát tudjuk, hogy mind-egyik javunkra szolgál, mert Te, ki sorsunkat intézed, változhatatlan vagy a te jószágodban. Emberi ítélet szerint egyiknek rövidre, másiknak hosszúra nyúlnak földi napjai, de a mi hosszúnak látszó életünk is a te végtelen létezésedhez képest csak egy pillanat. És abból érezzük ki legjobban, hogy mi emberek örökkévalóságra vagyunk teremtve, hogy nyúlják bár életünk emberi számítás szerint bármilyen hosszúra, a halál mindig idő előtt jelenik meg nálunk és éljük bár keresztül több nemzedékek életkorát, azoktól megválni, kikkel a szeretet fűzött össze bennünket, vagy abbahagyni a munkát, amelynek végzésével kötelességet és lélekemelő hivatást töltünk be, mindig korai, fájdalmas és elszomorító ránk nézve. Különösen elszomorító a halál akkor, amidőn olyan embertársunktól kell megválnunk, aki közhasznú munkájával sokaknak testi, lelki, erkölcsi javát mozdította elő, akinek élete a közjóra világító

fáklya volt, amely áldó fényt árasztott a közelben és távolban levőkre egyiránt. Ime most is fájdalom és bánat hatja át szívünket, hogy elvesztettük magyar református anyaszentegyházunk éléről szelid és bölcs vezérünket, aki szeretettel vezérelte Atyánk, a te népedet a tökéletesedés, a vallásos hit és erkölcsiség útján, aki mindazon körökben és hivatásokban, amelyekbe őt Atyánk, őrállóul állítottad: a magyarhoni egyetemes református egyházban, a tiszáninneri református egyházkerületben és ezen miskolci református szent gyűlekezetben mindenütt hűségesen munkálta a te nagy neved dicsőségét. Igaz, Atyánk, hogy az ő élete emberi számítás szerint hosszúra nyúlott a te kegyelmedből, de a mi szerető szívünk nem az évek számát, hanem csak azt látja most, hogy ennek a hosszú életnek minden órája a közügyért és mindnyájunk javáért folytatott hasznos munkában telt el, tehát érezzük, hogy nagy a mi veszteségünk; mi e pillanatban ő benne csak azt a hű sáfárt látjuk, aki mindenkor kiszolgáltatta a lelki eledelt az ő háza népének a rendelt időben és hű óhajlás keletkezik szívünkben, vajha tovább is köztünk sáfárkodhatott volna ama lelki eledellel, amelynek szolgáltatásával Te, Atyánk, őt oly hosszú időre megbíztad.

Ne tekintsd azért, jó Atyánk! gyermeki szívünk engedetlenségének, ha a te kemény végzésedben megnyugodni oly nehezen tudunk. Nem a te dolgaidba való beavatkozás vágya, hanem az igaz szeretet és tisztelet érzelme, amellyel a hű sáfár érzelmei iránt viseltetünk, indít minket erre. Hiszen a te hű szolgád, népének bölcs vezére, Mózes, 120 évet ért, tehát elérte az emberi élet legvégső határát, mégis, midőn meghalt, siratá őt az egész sokaság és Te, Atyánk, ezt mi ránk szent igédben emlékezetül hagyta. Nézd el nekünk is, jó Atyánk, hogy könyeinket hullatjuk annak koporsó-

jára, aki nekünk Mózesünk volt, akiben közülünk még a legidősebbek is, a legtapasztaltabbak is igazi atyjukat, vezetőjüket, tanítójukat tisztelték.

Te tudod, Atyánk, hogy méltók ezek a könyvek a boldogúlthoz, amelyekkel őt az egyetemes magyar református egyház, a tiszáninneri egyházkerület, ez a miskolci református gyülekezet, ez a város, vármegye és az egész nagy vidék társadalma gyászolja és megtiszteli, mert ő mindenütt hű volt a rá bízottakban és lelkiismeretesen felhasználta a közjó előmozdítására mindazon kiváló tehetségeket, amelyekkel Te, jó Atyánk, őt megajándékoztad és mindenütt nagy ürességet hagy maga után. De te látod, Atyánk, azt is, hogy legméltóbban siratja őt az a családi kör, amelynek mindenkor hű és áldozatkész gondviselője volt egész életében, amelynek körében boldognak érezte magát az élet minden viharai és hányattatásai között, ahol azt az őszinte jóakaratot, figyelmet, előzékenységet és kiméletet, amelyben részesült, igyekezett igaz szeretettel sokszorosan meghálálni és viszonzni.

Veszteségünk miatt érzett fájdalunk leveri lelkünket, de egyszersmind magasba is emeli, oda, ahol a te hatalmad és bölcseséged mellett látjuk, Atyánk, a te végtelen jóságodat is, aminek látása, a mély hála érzelmét kelti fel lelkünkben. Óh, mert neked köszönjük, Atyánk, hogy a te hű szolgádat megajándékoztad a szellemi és erkölcsi erő azon mértékével, amellyel hivatását közhaszonra betölthette. Neked tartozunk hállával, jó Atyánk, azért, hogy Őt a te szőlődben munkásul állítottad s hűségéért mind többre és többre bízta; neked köszönjük, hogy ő az ő tisztében nem vezetett sohasem anyagi haszon, sem versengés vagy hiábavaló dicsőség által, hanem alázatosság által; szerénységében másokat magánál jobbnak ítélt lenni, átengedvén másoknak a világ szerinti elsőséget, követte

az ő Urának parancsolatját, hogy aki közületek első akar lenni, legyen az mindeneknek szolgálja. Ezekért lett ő, Atyánk, igazán első mi közöttünk. Mindazt, ami az ő lelkében, magasztos, kiváló, nemes volt, neked köszönhetted a te szolgád, neked, aki őt karjaidon hordoztad, védelmezted késő öregségéig, egész megöszüléséig, hogy szellemi és erkölcsi erejét egész élete végéig megtartotta; mindazt, amit ő benne és ő általa bírtunk egyházi és társadalmi életünkben, te adtad nekünk, mindazért téged illet a hála és a köszönet. Áldassék azért és dicsőíttessék a te nagy jószágodért a te szent neved a szomorúság e nehéz órájában mindnyájunktól épűgy, mint áldotta azt a te hozzád elköltözött hű szolgád életének minden idejében.

Hálát adunk neked, jó Atyánk, hogy a te szolgálodat egész életében megnyugtattad és megvigasztaltad minden küzdelmei között azzal az erős hittel és édes reménységgel, amely az ő kebelében élt, hogy az üdvözítő Jézus érdeméért e földi élet után örök boldogság várakozik ő reá. Ezzel könnyűvé tetted az ő elköltözését, ami a munkában kifáradott, erőben meggyengült beteg testre nézve nem volt egyéb, mint nyugalomra térés, a nemes lélekre nézve pedig megdicsőülésre eljutás amaz igaz hazába, ahová mindig vágyakozott.

Megnyugtattja tehát szívünket, Atyánk, az elválás nehéz pillanatában az a tudat, hogy az ő lelke egy tökéletesebb hazában megnyerendi megérdemelt jutalmát, de aggodalommal tölti el szívünket annak látása, hogy az a mező, amelyen a te szolgád eddig hűséggel munkálkodott, munkás nélkül maradt s az a hajó, amelyet ő, amíg lelki ereje engedé, biztos kézzel vezérelt, kormányos nélkül áll. Téged kérünk azért, Atyánk, hogy támogasd a te mennyei erőddel a mi erőtlenségünket, pótdold ki a mi veszteségünket azzal, hogy a közbizalom megnyilatkozása által hívj alkalmas, méltó, buzgó és

kötelességtudó munkásokat mindazon helyekre, amelyek a te végzésedből, most a te hű sáfárod elköltözése folytán, üresen maradtak. Kérünk, Atyánk, téged, cselekedjed a te jóságod s mindenhatóságod által, hogy az a veszteség, amit anyaszentegyházunk szenvedett, ne legyen végzetes és állandó, hanem pótolhassék az helyre a te kegyelmedből. Akiknek vesztesége pedig e gyász esetén pótolhatatlan, mert jó atyát, nagyatyát, páratlan rokont vesztettek el, akit többé e földi életben fel nem találhatnak, azoknak fájdalmát enyhítsd meg a vallás vigasztalásával, hogy te, aki az elköltözött nemes lélek által oly hosszú ideig és oly nagy mértékben éreztetted velünk a te mindenekre elégséges kegyelmedet, nem hagyod el őket ezután sem.

Ezzel nyugtasd meg, Atyánk, a megszorodott és mély fájdalommal sujtott családtagokat, de nyugtass meg és vigasztalj meg mindnyájunkat azzal, hogy a hűségnek, a kegyességnek, a jóságnak meg van igaz és megérdemlett jutalma, ha e földi életben nem, akkor meg lesz a síron túl egy más, egy boldogabb hazában, mert akik a koporsóban vannak, meghallják egykor az Isten fiának szavát és akik jót cselekedtek, kijönnek az élet feltámadására, akik rosszat cselekesznek, a kárhozat feltámadására. Óh, jó Atyánk nyugtasd meg és áldd meg elköltözött hű szolgád porait, dicsőítsd meg lelkét, mi bennünk pedig munkálkodjál szent lelked erejével a te most elköltözött hű szolgád nemes példája által is, hogy mi is mindnyájan igazán krisztusi, jámbor, kegyes, istenfélő életet élvén e földön, halálunk után örömmel és biztonnyal várhassuk a feltámadás nagy napját. Ámen.

Könyörgés és a sárospataki főiskolai énekgyászéneke után *dr. Kenessey Béla* tartotta a zsinat, az egyetemes konvent és az öt egyházkerület nevében a következő gyászbeszédet:

„Nincsen halál, nem szól enyészet
A sír hideg göröngyiről;
Csak por, mit porrá lenni késztet,
Csak az alak, mit széttöröl.“

A ti költő papotok, a mi nemzetünk ihletett lelkű poétájának, felszentelt lantosának ezek a vigasztaló, fel-emelő, ezek a sír felett egy az örökkévalóságba átvilágító fákyát gyújtó szavai legyenek az első szó e ravatal felett, ahol nem az elmúlást kell siratni, nem a halál felett kell jajongani, hanem arra van szükség, hogy ennek az itt lezárult hosszú, szinte egy egész századot magába foglaló nemes életnek tanúságaképen az örökkévalóságról tegyünk tanúbizonyságot. Tanúbizonyságot kell tenni arról, amit a zoltáríró mond, hogy az igaz virágzik, mint a pálma, megnő, mint a cédrusfa, késő vénségében is gyümölcsöcsel rakva tanúbizonyságot tesz amellett, hogy az Isten ígéretei igazak (92. Zsolt. 13—16.). Ma ezekről kell szólni. Ezek azok a gondolatok, melyek e ravatal felett önkénytelenül tódulnak az agyra.

Az igaz virágzik, mint a pálma. A pálma ott nő a sivó homokon, de nem a homokból veszi táplálékát, hanem abból a mélyből, ahol az élő vizek forrása van. Szél felkavarja a homokot, belepí a fa levelét, de a port lemossa az ég harmatja. Koronáját fel-emeli az égbe, onnan szedi magába az üde nap sugarait, hogy gyümölcsöt érlelhessen, édességgel tölthessen meg mindent és a vándorlónak adjon üdítő italt is abból a harmatból, amelyet levelei közt tartogatott meg. Ime, ez a mi most elhalt kedves lekipásztorunk is a maga imádságos lelkével virág-

zott, mint a pálma az élet homoksivatagján. Az ő számára is meghozta az élet a maga viharait, de nem az élet sivó homokjában élt, hanem lebocsátotta a maga hitének mély gyökereit az életnek vizéhez és onnan szívta fel magába a termékenyítő erőt; aztán lelkét kibontotta, mint a pálma a leveleit, hogy hadd hulljon rá az égnek harmatja. Ettől megtermékenyítve tárta ki lelkét az örökkévalóság elé és tartogatta meg a harmatcseppeket az élet vándorai számára, hogy szeretettel nyújtsa nekik.

Nincs köztünk, a mai élő papi nemzedékben senki, aki úgy tudott volna imádkozni, mint ő. Azzal a fiúi bizalommal, gyermeki közvetlenséggel. Nem volt neki egyetlen egy szólama, keresett kifejezése, mely hatást akart volna vadászni. Nem akarta megostromolni az eget sem a kételkedés nyilával, sem a kétségbeesés dárdájával. Közvetlenül, egyszerűen megállott az ő Ura Istene előtt, mint aki nyiltan, félelem nélkül néz az Atyának szent szemeibe és tudja, hogy az Istennek végtelen a kegyelme. Tudta, hogy Ő nem a maga igazsága szerint fogja őt megítélni, hanem atyai szeretete szerint.

Igy bizott, így könyörgött és így nőtt ez az imádóságos lélek; nőtt, nőtt, mint a cédrus. Ez az a másodosodik fa, amelyhez a zsoltáríró az igaz embert hasonlítja; de ez már nem a homokon nő, mint a pálma, hanem a Libánon gránitszikláiból nő ki. Ott küzd évszázadok viharai, de minél jobban belegyökerezik szikla talajába, annál erősebben fogózkodik bele a mozgathatatlan kőszálakba. De azután ennek a cédrusnak ez a csontkemény fája, mely vészben és viharban edződött, a jeruzsálemi templomban lesz oszloppá és tartógerendává az Isten házában.

Megnőtt ez a mi atyánkfia is, megnőtt az erős kősziklán, az ő Urán, Istenén, ahová belébocsátotta

életének gyökereit és cédrus volt egyetemes egyházunkban, egyházkerületében s e miskolci nemes egyházközségben.

Ki tudná megmondani, hogy hogyan történt ez a növekedés? Egyes fázisait figyelemmel kíséreni ki tudja? Ki tudja meglátni, hogy az élet sejtjei miként halmozódnak egymásra? Ki láthatná meg a lassú erőgyűjtést? „Nézzétek a mezei liliomokat“ — mondja Jézus — „miként növekednek“.

Bizony, atyámfiaí, ennek a mi törtető, akarnokoskodó nemzedékünknek még a ravatalról is fel kell támasztani az ilyen halottat, hogy hadd mutassa meg, hogy mi még ma is a nagygyá-létel titka?

Egyszerű falusi lelkészből növekedett folyton ez az imádságos lelkű férfiú és lett lassanként minden tiszteletreméltó testületnek tisztelt, elismert tagjává, anélkül, hogy csak egy lépést is tett volna könyökkel.

Nőtt; ki tudná megmondani, hogy az a mult század 30-as éveí óta lefolyt bámulatos, gazdag történelem milyen hatással volt reá s mik voltaképpen azok a mozzanatok, amelyek alatt folyton nőtt a lelke? Magyarországnak ez a nagy irodalmi és egyházi renaissance mekkora befolyással volt rá?

Szinte elfárad a gondolat is, mig végig akar nézni azon a rengeteg történeten, amely a mult század 30-as éveitől kezdve lefolyt. Hogy alakult át egész Magyarország, hogy lett a rendi országból alkotmányos, hogyan termettek az irodalom óriásai, hogy vette kezdetét a némaság után a gondolatok szabad szárnyalása, amikor egy óriási szellemtábor vette kezébe újból az országot, a lelkeket és gyujtotta lánggra a sziveket.

Kun Bertalan a história zúgó kerekeibe sohasem ragadott bele; de nyomtalanul még sem gördültek el azok mellette, sem érintetlenül nem hagyták folyto-

nosan figyelő és a benyomásokat készséggel recipiáló lelkét. Az események, úgylátszott, mintha nyugodt szemlélődése előtt csak úgy elfolytak volna; holott még a legutolsó napokig is figyelemmel kísérte még a napi apró dolgokat is. Bámulatatos gazdag lélek késő agg korában is, hogy beteljék róla, amit a zsoltáríró mond: az Istennek emberei még vénségükben is zöldelnek és gyümölcsöznek.

Az egyházi életben is épen az ő korában egy egész nagy átalakulás ment végbe. Az ő 44 évi püspöksége alatt egymást érték a zsinatok; alakult meg nem közönséges küzdelem után az egyetemes konvent s lépnek testvéri szövetségbe a kerületek. Ő a mozgalmakban itt sem a vezér szerepét játssza, hanem csendesen nézi a fejlődő cseményeket és mikor ezek kialakulnak, ő a maga bölcsességével egyszerre csak természetes vezetővé lesz. Éles harcba sohasem bocsátkozott; szelid, csendes, de világos fejtegetésekkel szólott hozzá a dolgokhoz. Vitát sohasem hívott ki. Ő maga is debatter nem volt; sőt egész tiszteletreméltó egyénisége mintegy önkénytelenül nyugodtságra intett már pusztá jelenlétével. „Peragit tranquilla potestas, quod violentia nequit.”

És életének még egy óriási tanulsága.

Mi mindig azon törjük a fejünket, hogy hogyan lehetne valami nagyot, feltűnőt produkálni. Pedig nem ebből áll az élet, hogy nagy dolgokkal hánytorgassuk magunkat, hanem abból, hogy *ma* legyünk hívek, hogy a tegnap terhétől a mai nap ne legyen nehezebb.

És Kun Bertalan ebben volt nagy. Ő elvégezte a napnak terhét és kötelességét. Hűséges volt; a keresztyén embernek hűnek kell lennie. Előtte megy szent példakép gyanánt a mi Urunk, a Jézus, aki aszerint, amint egy-egy alkalom kínálkozik, cselekszi

azt, amit a perc, a pillanat parancsol. Ha síró jött hozzá, megvigasztalta; ha kit életre kellett hívni, életre hívta; ha sujtani kellett a makacs blint, ostort font ellene, de ha megtérő bűnöst kellett felemelnie, ott volt segítő jobbja.

Kun Bertalan egész élete bizonyosság amellet, hogy az Isten választottjai még vénségünkben is zöldelemek és hirdetik az Urat igaznak lenni, hogy nincsen semmi hamisság ő benne. Az Isten kegyelmének legjobb ajánló levele egy-egy ilyen agg keresztyén ember, aki amellet tesz bizonyosságot, hogy az Úr miként tölti be a maga ígéreteit.

Azt mondja az Isten, hogy mert szeretett, mert segítségül hívott, mert ismeri az én nevemet: megszabadítom, meghallgatom, felmagasztalom és megdicsőítem (91 Zsolt. 14—16). Csodálatos az Isten háztartása, hogy ad kegyelmet kegyelemre azoknak, kik az Ő nevét segítségül hívják és enged álmod az ő szerelmeseknek. Ennek az ő szerelmesének is az örök álmod úgy adta meg, hogy lelke csendesen átszenderegett az örökkévalóságba. És ahogy egész életében nem ment bele semmi tusakodásba, még a halál is megkímélte őt minden nehéz vívódástól. És mégis diadalmaszkodott. A halál csak az alakot törölte el. Lelke győzedelmeskedett; a győzedelmest pedig ülteti a Jézus a maga királyi székébe.

Áldott az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, az irgalmasságoknak Atyja és minden vigasztalásnak Istene, hogy minket vigasztal minden háborúságunkban, hogy mi is vigasztalhassunk minden nyomorúságba esteket azzal a vigasztalással, mellyel minket Isten vigasztal (II. Kor. I. 3—4.) Ámen.

Immár elbocsátunk Téged, legyen neked a te imádkozó lelked hite szerint, legyen könnyű a föld, mely a porrészeket fogadja magába, lelkednek pedig legyen üdvössége a mi Urunkban a Jézusban. Ámen.

Beszéd után s a miskolci daláregylet gyászéneke után megindult a megszámlálhatatlan sokaság a tetemvári temető felé, hol a sirnál *dr. Tüdös István* vett búcsút a tiszáninneri egyházkerület és a miskolci egyház nevében az elköltözöttől eképen :

Halandó testvéreim !

Amikor e frissen ásott sir hantjain megállok, hogy e koporsó lakójától a tiszáninneri egyházkerület s a miskolci egyház nevében búcsút vegyek : úgy érzem, kevés szóval sokat kell mondanom, néhány kifejezéssel olyan élet-időt kell szemléltetnem, amely a patriarchákéra emlékeztet, pár vonással azt az életpályát s élethivatást kell jellemeznem, amely mindenkor a legszebb s leggyönyörűségesebb marad, a világ felfogása bármint változzék is, mert az Istennek igéjét hirdetni, lekipásztornak lenni: próféta-ság és apostolság !

Attól a vezértől búcsúszom, aki legmagasabb állásában sem feledkezett meg, hogy lekipásztor, sőt az állást kötelezőnek ismerte 44 éven át mindazokban tündököltetni, amelyek a lelki szépséghez tartoznak. Egy pillanatig sem engedte, hogy a méltóság s tekintély helyet foglaljon a püspökség dolgaiban, hanem az Ur szolgájának szelídsége, szerénysége, alázatossága s egyszerűsége vezette, a királyi kitüntetések is csak úgy fogadva el, hogy azok lelki életét nem érintik, a belső ember összhangját meg nem zavarják.

Egyházkerületünk Kun Bertalanban, mint a Szent-

györgyi, Csáji, Szalay, Szathmáry Ábrahám, Őri Fülep, Szathmáry József, Apostol és Zsarnay superintendensek utódjában azt birta, aki a korszellem változásaival szemben az apostoli egyszerűség, de egyttal hithűség s tántoríthatatlanság erejével őrizte az egyház épségét s a családtyának azzal a végtelen kedvességével és nyájasságával, amely Kun Bertalannak ritka isteni adománya volt, meghódítva, megnyerve mindenkit s vezérkedésében a szeretet és békesség elvét tartva szem előtt, amely a szíveket megnyugtatja s a legháborgóbb lelkeket is lecsillapítja.

Mint gyermekek a legjobb, legkedvesebb, legszeretetreméltóbb atyától, úgy veszünk Tőled búcsut; egyházkerületed nagyjai s kicsinyei megemlékeznek Rólad: nagyságod és erőd, hatalmad és tekintélyed szeretetedben s békességre igyekezésedben volt.

Ez a szeretet tette a miskolci 60 évig tartott lelkipásztorkodásodat is áldottá, örökre emlékezetessé, nemzedékről nemzedékre szállván a hire: Kun Bertalannal imádkozni lelki megkönnyebbülés, — hallgatni tanítását, több, mint földi élvezet. S én, aki lábainál ültem, az életbe lépve, bizonysgot teszek róla: a gyülekezetet Istenhez emelni, ez volt vágya, törekvése! Lelke hevületét, szive érséseit átönteni hallgatóiba s a hívek seregében örvendezni szép énekléssel: vasárnapi boldog foglalkozása vala, amelyet 6 évvel ezelőtt is hiven teljesített.

Főpásztorunk, atyánk, prófétánk, légy áldott haló-poraidban, — légy áldott örök emlékezetedben az Ur Jézus által. Ámen!

A TISZÁNINNENI
REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET

1910. ÉVI OKTÓBER HÓ 11—13. NAPJAIN MIS-
KOLCON TARTOTT RENDES KÖZGYŰLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE.

SZERKESZTETTE :

CZINKE ISTVÁN

EGYHÁZKERÜLETI LELKÉSZI ALJEGVŐ.

131. SZÁM.

SÁROSPATAK

NYOMTATTÁK DANI ÉS FISCHER A REF. FŐISKOLA BETŰIVEL.

1910

A **tiszánineni** ref. egyházkerület 1910-ik évi *őszi* közgyűlését október 11—13-ik napjain *Miskolcon* tartotta meg, előbb *Vadászy Pál* felsőborsodi esperes, mint helyettes püspök és *Meczner Béla* alsózempléni egyházmegyei gondnok, mint helyettes főgondnok, majd *Dókus Ernő* egyházkerületi főgondnok elnökléte alatt.

Jelenvoltak :

Az abauji egyházmegyéből : Révész Kálmán esperes, Meczner József gondnok, Oláh Péter, Idrányi Barna, Cziáky Endre lelkészi részről, Csoma István, Csoma József, Dobozi Pál világi részről.

Az alsó-borsodi egyházmegyéből : Dr. Tüdös István esperes, br. Vay Elemér gondnok, id. Sólyom Gyula, Halászy József, Tóth Béla lelkészi részről, Bónis Bertalan, Huszthy Béla, dr. Kérszi Barna világi részről.

A felsőborsodi egyházmegyéből : Vadászy Pál esperes, Ragályi Béla gondnok, Elek József, Barna Gyula, Szentmártony Dániel lelkészi részről, Szekrényessy Árpád, Zsóri György, dr. Szentpály István világi részről.

Az alsózempléni egyházmegyéből : Bálint Dezső esperes, Meczner Béla gondnok, Hézszer Emil, Zitás Bertalan, Máthé Gyula lelkészi részről, Buza János, Nagy Barna, dr. Kovács Gábor világi részről.

A felsőzempléni egyházmegyéből : Hutka József esperes, Dókus Gyula legidősebb tanácsbíró helyettes gondnok, Szeghő Béni, Kádár János, Péter Mihály lelkészi részről, Dókus László, Bernáth Aladár, Isépi Zoltán világi részről.

A gömöri egyházmegyéből : Csabay Pál esperes, Bornemisza László gondnok, Buzy Márton, Pósa Lajos, Réthy Andor lelkészi részről, Lukács Géza, Molnár József, Bornemisza Elemér, br. Ragályi Balassa Ferenc világi részről.

A tornai egyházmegyéből: Ragályi Géza esperes, dr. Hódy Sándor gondnok-helyettes, Arday J. Dániel, Fodor György lelkészi részről, dr. Óvári Pál, dr. Izsó Bertalan világi részről.

Az ungi egyházmegyéből: Szűcs István esperes, Szakal István, Komjáthy Gábor, Németh Péter lelkészi részről, Bernáth Zoltán, Kovács Dániel világi részről, Maksa József póttag.

Mint egyházkerületi tanácsbírák: Zombory Gedő, Kérészi Barna, Fejes István, Szuhay Benedek lelkészi részről, Léway József, Dókus Gyula világi részről.

A sárospataki főiskola képviselőiben: Fejes István, Dókus Gyula al gondnokok, Novák Lajos theol. akad. tanár.

A miskolci főgimnázium részéről: Csorba György.

A rimaszombati főgimnázium részéről: Bodor István.

Az egyházkerületi felsőbb leányiskola részéről: Szombathy Kálmán.

Mint tanító képviselők: Fogarassy Jenő, Becske Bálint, Vita Károly, Gödz Ferenc.

Mint egyházkerületi jegyzők: Szalai László világi főjegyző, Czinke István, Vattay László lelkészi aljegyzők, dr. Mitrovics Gyula világi aljegyző.

Tanácskozási joggal bíró tagok: Bizony Ákos egyházkerületi ügyész, dr. Regéci József egyházkerületi alügyész, dr. Kovács Gábor helyettes pénztárnok.

I-ső nap.

Főgondnoki beiktatás.

Ború után derű; megdöbbenő gyász napjai után az újabb remények biztos záloga — az isteni gondviselés bölcsességéből a világrendnek ez a váltakozása ismétlődött rövid pár hét lefolyása alatt a mi tiszáninneri ref. egyházkerületünk életében is. Eltemettük, megsirattuk a mi, hosszas és áldásos munka után örök életre költözött nagyjainkat, közügyeinknek eddigi bölcs vezéreit, s alig, hogy pilláinkon felszáradt a könnyű, a gondviselés biztató ígéretekkel szólított össze ismét, hogy a megfáradt kezekből kihullott építő kanalat munkában edzett, vezetésben kipróbált, de azért tetteikben még mindig csak erősödő férfiúnak, kerületünk megválasztott új világi főgondnokának, *Cabacsüdi Dókus Ernő* kir. kamarásnak, az alsózempléni egyházmegye gondnokának nyújtsuk azt oda.

Közről és távolról érkezők sűrű sorai külső, változatos képből árulták el a ref. egyházunkért buzgó ezerek nagy örömét, melyet ünnepelni akar. Örömeinkből nagy arányokban vették ki a maguk részét az egyetemes ref. egyház, melynek képviselőjében Antal Gábor dr. püspök, konventi papi elnök s Baksa Lajos konventi előadó, tiszántuli vil. főjegyző jelentek meg és a testvér kerületek. Fényes küldöttséggel volt jelen a dunántuli egyházkerület, melynek tagjai: Antal Gábor dr. püspök, Németh István papi főjegyző, Czike Lajos pápai főisk. gondnok, Kovács Sebestyén Endre, Kenessey Miklós, Sárközy Aurél egyházmegyei gondnok, Tóth Kálmán esperes, Thury Etele theol. akad., Faragó János pápai főgimn., Körös Endre dr. pápai leánynevelő int. igazgatók; a dunamelléki egyházkerület képviselőjében itt voltak: Petry Elek b.-pesti lelkész, egyhk. tanácsbíró, Kovácsy Sándor dr. b.-pesti főgondnok, B. Pap István theol. akad. igazgató; tiszántulról: Eröss

Lajos dr. püspök, Dégenfeld József gróf, főgondnok. Erdélyből ifj. Péter Károly egyházkerületi titkár, a tiszai ág. ev. egyházkerület részéről népes küldöttség élén, Zelenka Pál püspök, Szentiványi Árpád felügyelő, Lichtenstein József, Radvány István; megjelentek továbbá Borsodvármegye küldöttsége élén Tarnay Gyula alispán, Miskolc város küldöttsége élén Szentpály István dr. polgármester; a miskolci ref. női filléregylet nevében Báji Patay Gyuláné, sz. Szathmáry Király Anna; a sárospataki főiskola igazgató-tanácsa és tanári kara, Fejes István főisk. egyházi algondnok és Rác Lajos dr. közigazgató vezetése mellett, a miskolci egyház és főgimnáziumának tanári kara, Rác György főgondnok, a miskolci felsőbb leányiskola tanári kara Dombó László igazgató vezetése mellett; a kerületi tanítói kar, a felsőzempléni egyházmegye és számos érdeklődő. Bánffy Dezső báró erdélyi főgondnok, konventi elnök, Tisza István gróf, dunántuli főgondnok, igen meleg hangú táviratban vettek részt ünnepünkön, halaszthatatlan teendőikkel mentvén ki elmaradásukat.

A részben fényes diszmagyarba, részben palástba öltözött küldöttségek és rendes közgyűlésünk tagjai, valamint az érdeklődő közönség egy része felsőbb leányiskolánk udvarán és disztermében gyülekezett össze, honnan a miskolci egyház díszes kossuthutcai, u. n. új templomába vonult át. A 37. dicséret első s második versének eléneklése után *Vadász Pál* felsőborsodi esperes, a közgyűlés egyházi elnökének szavai hangzottak fel a templom szószékéről, imádkozván ekképen:

Nagy Isten, kegyelmes jó Atyánk! ki bölcs törvények szerint igazgatod úgy a természeti, mint a szellemi, erkölcsi világot — mélységes alázatossággal borulunk le előtted isteni hatalmad és emberi erőtlenségünk érzetében, hogy hálát adjunk Tenéked velünk közlött jóságodért; legközelebb pedig azért, hogy az elmúlt éjszakában kegyelmesen velünk voltál. — Te hoztál fényt reánk e reggelnek idején is, midőn ismét megláthattuk felettünk áldással fölkelő napodnak világát és bárhová tekintünk, mindenütt ott látjuk áldó kezed jeleit. Jelen vagy a fölkelő nap sugarában, a szellők susogásiban, a madarak énekeiben, a viharok zúgásaiban, a villámok mennydörgésiben.

Jelen voltál az evangyéliom erejével dicső elődeink nagy harcaiban is, midőn felővezve magukat a megtisztult elvek és hitigaz-

ságok fegyvereivel, elűzték a homályt, mely sötét felhőként borult az önkény és felekezeti vakbuzgóság nyügei alatt szenvedő lelkekre.

Hála legyen neked óh jó Atyánk! hogy e sötétségben meggyújtád igéd szövétnekét, melynek fényénél tisztán látni, a végesben a végtelent csudálni: az emberiséget megtanítád. Hála legyen neked, hogy evang. egyházad megalakulásában, építésében és fenntartásában megdicsőítéd Te magadat és annak hiveit táplálsz a Te életadó beszéded szavával, hogy „megösmérjék az igazságot és az igazság szabadokká tegye őket“.

Jó Atyánk, Istenünk! Te ott vagy legközelebb, ahol legnagyobb szükség van a Te szabadító erődre. Te a gyászban is velünk voltál, akkor is megmutatád jóságodat, midőn jövünk borongós képeire fényt löveltél s ezáltal megbiztattál, hogy evangyéliomi egyházadról időről-időre gondoskodik s nem hagyod el a szent ügyet, amely a Te ügyed is — soha, hanem támasztasz vezérférfiakat, kiknek lelkébe erőt, szívökbe lelkesedést és bátorságot adsz szent országod magasztos érdekeinek szolgálatára.

Te adtál nekünk is óh, jó Atyánk! vezért a vezér helyett, abban az egyházunk és hazánk hű szolgálatában kipróbált férfiúban, kinek hozzánk küldésében édes atyai gondviselésed karjait szemléljük, melyekkel átölelted egyházkerületünket bizonytalanságunk nehéz útain; ki hazai reformált egyházunk újabb alkotásai-ban mindig ott volt lángoló lelkesedésével, sikerekhez szokott szorgalmával, munkakedvével, hol a kezdet nehézségeivel szemben a legodaadóbb igyekezet, a legszentebb törekvés is sokszor meghiusul, a munka, az érdem elismerés nélkül marad. De Te nem hagyta őt, Uram! sőt isteni erőd kegyelmével körülvetted és gyönyörűvé tetted neki a Te igát és könnyűvé a Te terhedet. Nem lankadt, sőt mint arany a tűzben, nemesült, az akadályok még inkább edzették erejét és most már jobban odaforrva egyházkerületünk szívéhez, világi vezérünk lett, hogy eszményekért hevülő lelkével átölelve a kiszélesedett munkatért: azokat valóra váltsa és egész erejével odaálljon a szent Siont védő vezérek díszes sorába.

Óh, segéld és áldd meg őt, Uram! a Te szent lelkednek teremő és bátorító melegével, hogy azon a helyen, hová az egyházak bizalmából gondviselő jóságod állítá, rendületlenül hiven megálljon és Tetőled, a Te anyaszentegyházadtól, annak szerelmétől sem ember, sem világ, sem magasság, sem mélység soha el ne tántorítsa, sőt add, hogy „legyen reménységünk, midőn reánk tör ellen-

ségünk“ ; — szava legyen erős, biztató, mint a papok kürtjének hangja Jérikó falai között, de legyen egyszersmind — ha kell — a szelid béke olajágát magával hordozó Noé galambjáé is, hogy működése úgy legyen áldásthozó, mint a csendes nyári eső és meleg, termékenyítő, mint a tavaszi napsugár.

Ezért áldd meg őt, Uram! lelki-testi erejének állandóságával, hogy az a szent frigy, melyet közte és egyházkerületünk között szívünk érzelemszálaiból fűzött össze a Te titkos, de bölcs célok szerint munkálkodó szent kezed: legyen melegágya egy boldogabb jövőnek, melyben — mint az öreg Simeon a világ Idvezítőjét — mielőbb láthassa meg vele együtt egyetemes reformált egyházunk is vágyainak, reményeinek ígéretföldjét, melynek áldott kebelében találjanak állandó lakozást és viruló életet az igaz vallásosság és önzetlen hazaszeretet nemzetboldogító nagy gondolatai.

De nem bocsátunk el, Atyánk, Tégedet, míg meg nem áldasz minket gyermekeidet is. Áldd meg legelsőben is a Te földi képmásodat, koronás királyunkat, ki ez évben elért 80 éves multjára derült és borongós érzések közt tekinthet vissza. Add, hogy atyai szíve az érzések királyának, a szeretetnek legyen nemzetboldogító hazája, melynek melegénél a különböző felekezetek közötti türelem és egyetértés állandó és biztos lakozást nyerhessen; — és hogy mint a nap a maga sugáraiban közli termékenyítő áldásait a nagy mindenséggel: úgy ő is tetteiben árássa szét keblének jótékony melegét alattvalóira.

Áldd meg Uram! ezt a mi sokat szenvedett, tápláló édes anyánkat: hazánkat, fejlődése, haladása akadályokkal megrakott útain, hogy az édes anya gyermekének, az öregek az ifjaknak ne csak múltunk dicsőségéről regéljenek, hanem tényleg magok is élvezhessék a haza boldogságának, a nemzet alkotmányos szabadságának áldásait.

Áldd meg hazánknak a szenvedésekben is édes testvérét, ref. egyházunkat multjánál boldogabb jövővel, hogy a már megúnt biztatás és ígéret hullámzó tengeréről minél előbb bejuthasson a felekezeti egyenlőség és viszonyosság rég óhajtott kikötőjébe.

Áldd meg egyházkerületünket, annak egyházközségeit, lelkészeit, tanítóit, hiveit, hogy az igaz hit, a vallásosság és tiszta erkölcs általuk és közöttük minél nagyobb mértékben növekedjék.

Legközelebb pedig áldd meg óh, Uram! e mi mostani összegyűlésünket, tanácskozásunkat. „Áldd meg kezdetét, végét ennek, hogy midőn napjai letelnek, mondhassuk: Dicsőség Istennek“. Ámen.

Istenisztelet végeztével Meczner Béla a legidősebb egyházm. gondnok a beiktató díszülést megnyitván, felhívja *Czinke István* egyházkerületi papi aljegyzőt, a távollevő, beteg papi főjegyző helyettesét, hogy olvassa fel a főgondnoki állásra beadott szavazatok felbontása céljából kiküldött bizottság jegyzőkönyvét. Ez megtörténvén, megállapított, hogy az érvényes 365 szavazat közül *Dókus Ernőre* 308 szavazat esett s így ő választatott meg a tiszáninneri ref. egyházkerület világi főgondnokává. Ehhez képest *Meczner Béla* elnök *Dókus Ernőt a tiszáninneri ref. egyházkerület megválasztott főgondnokának nyilvánítja ki, s Révész Kálmán* abauji esperes vezetése mellett küldöttséget nevez ki az új főgondnok meghívására, mely küldöttség tagjai: Ragályi Béla, *Dókus Gyula*, Lukács Géza, Naményi Gyula, Bálint Dezső, Szücs István és dr. Tüdös István. A küldöttség szónokája, *Révész Kálmán*, értesítvén őt a megválasztásról, a gyűlésben való megjelenésre felkérte. *Dókus Ernő* a meghívó szavakra így válaszolt:

Nagytiszteletű Esperes úr! Mélyen tisztelt Uraim!

Megjelenésök s a kívánság, melynek tolmácsolásával megbizattak, nem talál készületlenül. S mégis félelem és aggodalom érzete száll meg, mikor a kijelölt cél felé, az első lépés megtételére meghívatom. Kétség veszi hatalmába lelkemet, ha ez út végén ott vár-e a siker? Fogom-e szívem akarata szerint teljesíteni kötelességemet, megjárni a göröngyös utat? És meg fogok-e felelni a várakozásnak, mely ez úthoz kötve van?

De erőt ad mennyei Atyám kegyelmébe vetett hitem, mely életem eddigi útján támogatott s a bátorító jóakarát, mellyel a nagy útra hivatom.

Ezen két talimán birtokában kész vagyok megindulni s magamat szíves rendelkezésekre bocsátani.

Dókus Ernő megválasztott főgondnok zúgó éljenzések között megjelenvén, *Vadászy Pál* esperes, egyházi elnök őt a következő szavakkal üdvözli:

Méltóságos Főgondnok Úr!

A folyó évi július hó 6-án Sárospatakon működött szavazatbontó bizottság néhány perccel ezelőtt felolvasott jegyzőkönyvének tanú-

sága szerint egyházkerületünk Méltóságodat díszes főgondnoki állásával tisztelvén meg, egyh. ker. közgyűlésünk nevében mély tisztelettel üdvözlöm s felkérem az eskü ünnepélyes letételére, — világi főjegyző urat pedig az eskü szövegének felolvasására.

Az üdvözlő és felhívó szavak elhangzása után *Dókus Ernő Szalay László* nyug. főispán, országos képviselő, mint egyházkerületi világi főjegyző előolvasása mellett leteszi a főgondnoki esküt, melyet az egész ünneplő közönség áhítatos figyelemmel, állva hallgatott meg.

Az eskü letétele után ismét Vadászy Pál esperes szólt ekképen:

Elhangozván Méltóságod ajakáról az eskü szavai, Főgondnoki állásának külső jelvényét, a pecsétet van szerencsém Méltóságodnak által adni, közös örömünknek őszinte kifejezése mellett azon hő kívánságom kíséretében, hogy azt egyh. kerületünk javára igen sokáig használhassa. — Egyszersmind a tizáninenni ref. egyh. ker. közgyűlés nevében Főgondnoki állásába beiktatottnak jelentem ki.

Az eskü letétele és a pecsét átvétele után új főgondnokunk a következő beköszönő beszédet mondotta el.

Még hallom a harangok mélabús zúgását, mely mellett utolsó útjokon kísértük, még fülemben csengenek a búcsú fájdalom, mindnyájunk szívéből fakadt szavai, melyekkel utolsó istenhozzádot mondtunk nekik, még nem száradtak fel a könyvek, melyeket elköltözött két nagy férfiunk vezérünk megszentelt hamvaira hullattam. Ha lelkem vágyát követhetném, magányba vonulnék, hogy ott zokoghassam el fájdalmamat a mindnyájunkat ért vesztesség felett. De a közélet nem ismeri az egyesek fájdalmát, gyászát, nem tűr megszakítást, nem enged időt a fájdalmak enyhülésére, a vigasztalódásra. Az egyik kezéből kiesett fegyvert a következővel véteti fel, hogy folytassa a félbenmaradt munkát. Ezért állok én itt, hogy e parancsnak engedelmeskedjem, hogy elnyomva fájdalmamat, könyveimet, hitvallást tegyek.

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Úgy érzem ez ünnepélyes pillanatban, mintha nehéz küzdelmek előtt álló, vezérót vosztett sereg leghátsó sorban küzdő közvitézét szólítaná elő és adná kezeibe a vezéri lobogót, hogy vezesse diadalra.

Aggódva emelem tekintetem mennyei Atyámhoz és esdve kérdezem: Uram, miért cselekedted ezt így, miért nem raktad másra, hanem reám ezen édes, e felmagasztaló, de súlyos terhet, melyet én meg nem bírhatok, mely alatt gyenge vállaim összeroskadnak?

Aggódó tekintetem az emlékezés szárnyain visszaszáll a múltba, ezen egyházkerület közel kétszáz éves bölcsőjéhez, ott keresve megnyugvást. Elvonulnak lelki szemeim előtt azon férfiak nagy és nemes alakjai, kik ez állásban elődeim voltak, kik kiváló egyéni tulajdonaikkal képesek voltak ezen legnagyobb, legdíszesebb állásnak még több fényt kölcsönözni s kiknek nagysága mellett ismét az én erőtelenségem tűnik ki.

Ott látom báji Patay Sámuelet, ki mint az egyházkerületté alakult négy egyházmegye legidősebb gondnoka foglalta el a főgondnoki széket, Vay Ábrahámot, Szathmáry-Király Györgyöt, Koltányi-Kácsándi Lászlót, a nagy tudású Vay Istvánt, báji Patay Józsefet, a monarchia legokosabb emberének tartott Vay Józsefet, Lónyay Gábort, a Magyar Tudományos Akadémia elnökét és erdélyi gubernátort: gróf Teleky Józsefet, a magyar protestánsok örök büszkeségét, kancellár és koronaőr báró Vay Miklóst, kit az önkényuralom 1853-ban kötél általi halálra és javai elkobzására ítelt, mely ítélet kegyelemből négy évi várfogságra lett átváltoztatva, ki ugyanezen uralom fegyvereinek csörgése között foglalta el 1860. május havában ezen egyházkerület főgondnoki székét s kit a pátens elleni küzdelme, egyházának, vallásának rajongó szeretete, protestáns nagyjaink között is a legnagyobbak sorába emelt és közvetlen elődömet, báró Vay Bélát, ki korai fjúságától kezdve az egyházi adminisztráció minden fokán, a legkisebbtől a legnagyobbig, vallásos szeretettel és igazi protestáns hűséggel vett részt egyházi ügyeink intézésében, vezetésében.

Vagy talán kortársaimnak az ősökénél kisebb mértéke juttatott e helyre? Téves föltevés. Szemeim előtt állanak gondnoktársaim, egyházkerületünk tanácsbírái és világi férfainknak egész sora, akik mind méltóak őseinkhez s akiket mind méltób-

baknak ítélek ezen diszes állásra. De nincs időm a rejtély kulcsának keresésére, mely e magas polcra érdemesített s nincs időm a habozásra. A közelgő vész a vár fokára, a kijelölt helyre szólít minden harcost s én hallani vélem az Úrnak szavát: „Ember, teljesítsd kötelességed ott, hová sorsod vet és legyen közöttetek érdemben első az, ki a küzdelemben a legbuzgóbb, leghűbb, legigazabbnak bizonyul.“

Megtagadnám protestáns hitemet, ha haboznám, eltípor-
nám lelkiismeretemet, elmulasztanám kötelességemet itt e földön, amely azt parancsolja, hogy hazámért, vallásomért, egyházamért, embertársaimért küzdjek, fáradjak, dolgozzak önzetlenül, becsületesen, tántoríthatlanul, kitartással, szívem utolsó dobbanásáig, még ha az eredmény nem állana is arányban a fáradsággal, még ha a jutalom, azon kívül, amelyet az én mennyei Atyám kegyelme nyújt, nem lenne is más, mint becsületes törekvéseimért saját lelkiismeretem megnyugtató szava.

Nem habozom tovább, mert meg vagyok írva: „Mindenek lehetségesek tinektek — az Isten által.“

Füüi mély alázattal hajlom meg a mindenható rendelkezései előtt, oda lépek a nekem kijelölt helyre, hogy Isten áldó kegyelméből és hitsorsosaim támogató szeretetéből első legyek az egyenlők között, nem az ezen állással járó hatalom, méltóság élvezetében, hanem a kötelességek pontos, lelkiismeretes teljesítésében, hogy megkezdhessem a munkát, melyre elhívtam s melynek érdekében a buzgóság nagy lépésével igyekszem megtoldani tehetségem rövid fegyverét.

Jutalmat említettem, ami a teljesített munka után, annak értéke szerint megillet. De mit mondjak én, ki egy egész, önfeláldozó élet összes fáradságának jutalmát előre bírom? Ide hívom a mai kor skeptikusait, kik nem tartják érdemesnek a közügyért fáradni, mert fáradozásuk nem részesül a kellő méltánylásban, jutalomban és fülökbe dörgöm: „ide tekintetek, református egyházunkra, ezen egyházkerületre, mely előre adja ki egy élet jutalmát s mely fillérvnyi fáradságért fejedelmi kincessel fizet.“ S ami e jutalom értékét még emeli, hogy nem a világi hatalom egyik birtokosát díszíti fel ezen kincessel, kitől az élet más viszonylataiban viszonzásra számíthat, de utolsó közharcosát, ki tarsolyában nem hord mást, mint becsületes munkakészséget, jó igyekezetet, hazája, vallása, egyháza, embertársai iránti önfeláldozó szeretetét.

Mielőtt azonban e kincs élvezetébe lépnék, lelki szükségét érzem megemlékezni azokról, akiknek köszönhetem, hogy az osztályrészemül jutott.

Hálatelt szívvel borulok le az én mennyei Atyám előtt, ki szívemben szeretettel küldött e világra. Ki által vagyok az, ami vagyok, ki szerelmével vezetett az élet útain és vigaszt nyújtott a mindnyájunkkal közös megpróbáltatások napjaiban.

Soha nem szűnő hálával gondolok főiskolánkra, melynek falai közt szívtam magamba hazám, vallásom, egyházam, felebarátaim és ezekkel kapcsolatosan az egyenlőség, testvériség, szabadság szeretetét, az önzetlen, kitartó munkakedvet s azt a hamisítatlan, üde protestáns szellemet, mely ezen százados főiskola falai közt nemzedékről-nemzedékre drága örökségként szállott át s amely szellem gondolkodásomat és tetteimet mindenkor befolyásolta és irányította.

Hálával eltelten gondolok arra a két nagy férfúra, egyházkerületünk imént elköltözött vezéreire, kik egy életen keresztül szolgáltattak példát arra, hogy hogyan kell kötelességünket hazánk s egyházunk iránt teljesíteni. Kiknek egyike egy pillanatig se akart viselni oly méltóságot, melynek terheit, kötelességeit, ő úgy érezte, többé viselni, teljesíteni nem képes, — másika bár megtört testtel, de teljes szellemi erővel és buzgósággal végezte szíve utolsó dobbanásáig a rábízottakat, — kiknek szeretetét egy életen keresztül élveztem, kik szellemileg e pillanatban is velünk vannak ezen szeretet-ünnepen s kiknek áldó keze most és minden időben itt fog lebegni tanácskozásaink, munkálkodásunk felett.

Mély hálával gondolok az esperesi és lelkészi karra, a gyülekezetek vezetőire s magukra a gyülekezetekre, melyek támogató szava tett e méltóság részesévé, mely bizalmat kiérdemelni, viszonzni és meghálálni lesz életem legkedvesebb feladata.

A szerető barát és tisztárs hálájával tekintek gondnoktársaimra s egyházkerületünk többi világi férfiaira, kik bár méltóbbak lettek volna nálamnál ezen állásra, de félrevonultak s ezzel előmozdították megválasztásomat, különösen pedig azt, hogy az ily impozáns alakban történhessék meg.

Végül forró hálával emlékezem meg mindazokról, kik megválasztásomat rokonszenzőkkel, szeretetőkkel előmozdították, támogatták, kísérték, kitüntették.

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés! Az egyházkerületi főgondnok teendő- és hatáskörét az E. T. I. t.-c. 176. és következő szakaszai szabályozzák és talán nagyon szűk keretek közé szorítják. Ez a megszorítás azonban csak látszólagos, mert az én hitem szerint a törvényhozás ezen intézkedésével az illető főgondnok elhatározására kívánta bízni, hogy mily mértékben akarja kivenni a maga részét úgy az egyetemes egyházat, valamint szűkebb területét, az egyházkerületet érdeklő ügyek támogatását, előbbre vitelét célozó munkából. Ezt olvasom én ki ezen törvény sorai közül s így értelmezem a törvény azon intézkedését, hogy „az egész egyházkerület egyházi és iskolai ügyeit elnöktársával egyetértőleg intézi.“

Igy értelmezem én a törvényt s csak ezen értelmezéssel fogadhattam el azt a kitüntetést, melyben részesíteni méltóztattak. Egész lényemet kellene megtagadnom, ha tevékenységem, a törvény szavainak Prokrustes-ágyába szorítva, az egyházkerületi közgyűlés elnöki székének elfoglalásában s ezen állás méltóságával járó representációban merülne ki. S talán a köteles szerénység megsértése nélkül mondhatom, hogy bárhová állított a sors, vagy embertársaim bizalma, a tétlen néző szerepét sehol nem töltöttem be, hanem amivel megbízattam s amire vállalkoztam, azt teljes energiával teljesíteni igyekeztem. Úgy most is, ezen új állásomban, agyam, szívem, karom teljes erejének megfeszítésével igyekezni fogok küzdeni, dolgozni s anyaszentegyházam és egyházkerületem érdekeit munkálni, előbbre vinni, mert ezt parancsolja lelkiismeretem, erre nyújt nekem teret a törvény s így értelmezem ezen egyházkerület gyülekezeteinek megnyilatkozását, melyek egyéniségemet, eddigi működésemet ismerve, adták kezembe ezen megtisztelő megbízatást.

De ne méltóztassanak félreérteni s különösen azok, akik a világi férfiaknak az egyházi ügyek intézése körüli buzgókodását aggodalommal, hogy ne mondjam, a féltékenykedés bizonyos nemével tekintik, ne méltóztassanak aggódni; az én céloom nem az és gondolkodásomból kifolyólag nem is lehet az, hogy én az egyházkerület lelkeszi vezetőjének jogaiból, tevékenységi köréből csak egy szemernyit is elvenni vagy bitorolni akarjak. Az én céloom az erők egyesítése. Én az ő tudásához, erejéhez tevékenységéhez hozzá kívánom adni az én szerény tehetségemet, munkámat, buzgóságomat, hogy azt

ezzel megpótolva, sokszor talán kiegészítve, a közérdekében érvényesíthessük, kihasználhassuk.

Mert méltóztassanak nekem megbocsátani, de nincs igazuk azoknak, akik az egyházi ügyek intézéséből a világi elemet, mint talán károsat, de mindenesetre feleslegeset, kirekeszteni óhajtják. Nem a szereplési vágy, de az egyházi adminisztráció igen nagy területén, egy életen át szerzett tapasztalat érlelte meg bennem és mondatja velem, hogy a világi férfiak speciális gondolkozása, tudása, rutinja igen sokszor egészíti ki helyessé, tökéletessé az egyháziak kétségkívül nagy bölcsességen és tanúltságon alapuló, de sokszor talán egyoldalú intézkedését.

De napjainkban nincs is közöttünk senki, aki a semmittevés puha párnájára helyezkedhetnék; mert ha kisebb vagy nagyobb tevékenységi körünkben nem tesszük meg mindnyájan mindazt, amit erőnk, tehetségünk, befolyásunk megenged, úgy a talajt, melyet ellenfeleink különben is kavicsokként igyekeznek kiszedni lábaink alól, teljesen el fogjuk veszíteni.

A múltban, az egyházi vezetőség tevékenysége úgy kifelé, mint befelé, igen szűk körben mozoghatott, úgy szólván a folyó ügyek intézésére és a reprezentációra szorítkozhatott; mai nap azonban, míg egyfelől teljes vértézettel védekeznünk kell a régóta szünetelt, de most már majdnem naponként megújuló ritkán nyílt, de többnyire burkolt s így annál veszedelmesebb támadások, aknamunkák ellen, — másrésről lázas sietséggel kell dolgoznunk, építenünk, hogy egyházunkat minél erősebb alkotásokkal, mind megannyi védbátyával övezhessük, bevehetlenné és vallásunk szabad gyakorlatára alkalmassá, biztosítottá tehessük minden eshetőséggel szemben. — S itt a siker kulcsa első sorban azok kezében van, kik magasabb helyen állva, onnan nagyobb területre elláthatnak, a közelgő vészt hamarább észrevehetik és nagyobb tevékenységi kört tölthetnek be.

Nem kívánok ezúttal megemlékezni azon egyes vörvesztésekről, melyek a reversálisok, vallásoktatási tilalom, lélekalázat száz alakjában nap-nap mellett megnyilvánúlnak s mely sérelmek az egyetemes konventet és a közös protestáns bizottságot folytonosan foglalkoztatják, de kénytelenek vagyok mégis megemlékezni kettőről, miután azok különösen nagy horderővel bírnak: az 1907. aug. 2-án kiadott „Ne temere“ s a

folyó év elején közzétett „Edite saepe Dei“ kezdetű pápai encyklikáról.

Kénytelen vagyok ezekkel foglalkozni, bár a közvélemény, a hivatalos és magán körök oly gyakran foglalkoztak velök, hogy sokak előtt talán már kimerítetteknek látszanak; de vannak kérdések, melyeket nem lehet eléggé figyelemmel kísérni és eléggé gyakran tárgyalni s úgy látszik vannak, fájdalom, melyektől nem lehet megszabadulni.

Amint méltóztatnak emlékezni, a római pápa a „Ne temere“ decretumban, több sérelmes intézkedés mellett kimondotta, hogy úgy a katolikusok egymásközötti, valamint a katolikus és nem katolikus között kötött házasságok csak azon esetben tekinthetők érvényeseknek, ha azok a római katolikus plébános előtt kötöttek két tanú jelenlétében. Ezen intézkedés nagy recensust szült nemesak a reformátusok, de a felvilágosodott vagy érdekelt római katolikusok körében is. Aminek következménye lőn, hogy magok a magyar katolicismus illetékes tényezői léptek actióba, a vallásbékét fenyegető veszély elhárítására. Ezen actiónak eredménye, hogy a római pápa 1909. febr. 23-án megengedte, hogy a Németbirodalom részére 1906. év jan. 13 án kiadott „Provida“ kezdetű decretum érvénye Magyarország területére is kiterjesztessék, — amely decretum érvényeseknek mondja ki a Magyarországon született római katolikus és más vallású egyéneknek nem római katolikus plébános előtt kötött házasságát is, kivéve azokét, akik „valamely eretnekségre áttértek, vagy schismaticusok lettek, vagy a római katolikus hitre áttérve, attól utóbb elpártoltak“.

Ezen újabb pápai intézkedés tehát, habár nem állította is vissza a status-quot, illetőleg a Lambruschini-féle instructiót, de hivatta volt az esetek legnagyobb részét sanálni. — A körlevél azonban, mellyel ezt a pápai engedélyt a magyar püspöki kar közzé tette, oly intézkedéseket tartalmaz, amelyek, amíg egyrésztől sérelmesek a nem katolikusokra, másrésztől, végeredményökben még sokkal veszedelmesebbek, mint maga a „Ne temere“ decretum, mert arra buzdítják a lelkipásztorokat, hogy híveiket a vegyes házasságoktól rettentsék vissza és ezt eszélyes gondossággal megakadályozni igyekezzenek s ha mégis megtörténnének, minden erővel azon legyenek, hogy a nem katolikus fél gyermeke reversális útján a római katolikus egyháznak biztosítottassék, — az egyház engedelme nélkül kötött

házasságoknál pedig utasítja a lelkészeket, hogy semmi fáradtságot nem kimélve, buzgólkodással, eszélyességgel, leleményességgel oda törekedjenek, hogy az ilyenek gyermekei katolikus neveltetésben részesüljenek, amit bár a polgári törvények és főként az iskolai szabályok nehezé tesznek is, de hogy nem tesznek lehetetlenné, a mindennapi tapasztalat bizonyítja, — végül, hogy az ellenkezőket, bűneik alól fel ne oldozzák. Nem a rideg pápai decretummal tehát, hanem buzgólkodással, leleményességgel, eszélyességgel, a törvények kijátásásával, zaklatással, a kegyszerek elvonásával akar a körlevél az illető lelkiismeretére kényszerít gyakorolni, azt a vegyes házasságtól visszatartani s ha ez nem sikerülne, a vegyes házasságból született gyermekeket a római katolikus egyháznak biztosítani.

Ezen életbevágó támadásokkal szemben egyházunk nem maradhat tétlen, ez ellen védekeznünk, a jogos önvédelem terére kell lépünk.

A két protestáns egyházat közösen érdeklő ügyek intézésére kiküldött bizottság kezdeményezésére, az egyetemes konvent egy szabályrendelet-tervezetet dolgozott ki és küldött le az egyházkerületekhez, amely a védekezés főbb mozzanatait tartalmazza, s amely az egyházkerületek viszonyaihoz lesz idomítandó. Ez a szabályrendelet lesz hivatva „megvédeni egyházunk jogos érdekeit, híveink lelki nyugalmát, az igazság, a testvéri szeretet, a lelkiismereti szabadság és a jogegyenlőség nemes fegyvereivel“ és alkalmas lesz „feltámasztani azt a hitűséget és önértetet, amely gyermekeinek hitét közönyösségből vagy épen alacsony világi érdekből alkuba nem bocsátja, a szegény bélyegét nyomva azokra, akik e nemtelen alkura hajlandók; őrt állva mind azon hitsorsosaink mellett, akik vegyes házasságra lépés előtt vagy után, annak a fáradtságot nem kimélő leleményes aknamunkának lehetnének kitéve“.

Esdve kérem azért ezen egyházkerületi közgyűlést és egyházkerületünk minden tagját, hogy áthatva ennek az egyházunk, vallásunk, családjunk boldogsága, nyugalma nézve életbevágó kérdésnek fontossága által, tegyünk meg mindnyájan, kisebb vagy nagyobb hatáskörünkben mindazt, amit a veszély elhárítására megtenni képesek vagyunk, mert erős meggyőződés, hogy ha mindenki, különösen a lelkészi kar, mely e kérdésben vezető szerepre van hivatva, az utasítást követve,

lelkiismeretesen megteszi kötelességét, úgy a püspöki körlevélnek egyházunkra nézve romboló hatását képesek leszünk paralisálni, vagy legalább is tetemesen enyhíteni.

Akik azt gondolták, hogy a „Ne temere“ által okozott felháborodás, a pápai udvar ismételt kudarcra, ovatosságra s az aggressiv egyházpolitikától való tartózkodásra fogják indítani a római kuriát, azok keserűen csalatkoztak. — Felhasználva u. i. azon körülményt, hogy most van 300 éves évfordulója Borromeo Károly volt milánói püspök és ellenreformátor szentté avatásának, a folyó év elején, látszólag a modernisták, de lényegileg a reformátorok, reformáció s a hozzá csatlakozott fejedelmek és népek ellen, egy „Edite saepe Dei“ kezdetű encyklikát bocsátott ki, mely úgy a reformációt, valamint a reformátorokat a legelfogultabb, legigazságtalanabb módon bírálja és tünteti fel s mely oly sértő és szidalmazó kifejezésektől hemzseg, melyek nem egy souverain által kiadott, de egy közönséges hivatalos iratban se foglalhatnának helyt. — Németország, Belgium, Hollandia, Schweiz stb. mind ünnepélyesen tiltakoztak ezen méltánytalan, igazságtalan és minősíthetetlen támadás ellen és nem eredménytelenül, mert magok az illetékes körök a dolognak azon magyarázatát adták, hogy a sértés nem volt meggondolt és öntudatos, hogy az alárendelt közegek túlbuzgalomból származott, sőt maga a római pápa sajnálatát fejezte ki a történetek felett, melyek félreértésből származtak, miután állítása szerint, az encyklika éle nem a protestánsok, de a modernisták ellen irányult, egyszersmind útasította a németországi római katolikus lelkészeket, hogy az encyklikát se szószékről, se pásztorlevelekben ne tegyék közzé. — S bár Magyarországra nézve hasonló útasítás kiadva nem lett, a magyar püspökök, a kalocsai érsek kivételével, azt ki nem hirdették, amit részint a püspökök belátásának, részint a protestánsok nyugodt, méltóságteljes viselkedésének, részint a kormány feltűnést kerülő közbelépésének vagyok hajlandó tulajdonítani. S ha ez utóbbi feltevésemben nem csalatkozom, úgy ezt csak helyeselni lehet, nemcsak azért, mert sok jóakaratnak, sőt sikernek állotta útját az előre történt kikürtölés, dicsekvés s ezáltal ellenfeleink figyelmének felkeltése és ellenactiója, de azért is, mert jogaink, igazaink nyugodt, önérzetes, bár erélyes megvédésénél mindenkor oldalunkon fogjuk találni a felvilágosodott katolikus Magyarországot, míg a szenvedély

által vezeteti s magát mind nagyobb tapintatlanságokra ragadtató pápaiudvar, lassan nálunk is éppen úgy el fogja veszíteni tekintélyét és befolyását, amint az a katolikus államok egy részében már megtörtént.

És megtagadnám magam és mulasztást követnék el, ha itt ezen ünnepélyes alkalommal, ezen helyről fel nem emelném tiltakozó szavam azon igazságtalan, sértő, gyalázó inzultusok ellen, melyek reformátionkat, nagynevű reformátorainkat, református egyházunkat érték.

Meg vagyok győződve, hogy ezen tiltakozó szavam egyházkerületi közgyűlésünkön hétköznapjaink beálltával visszhangra fog találni s azt egyhangúlag fogja magáévá tenni, mellette állást foglalni. Hiszem azt is, hogy a magyar kormányban saját kezdeményezéséből meg lesz a készség, a hasonló inzultusok visszautasítására s a különböző vallásfelekezetek békes együttélésének biztosítására. Amennyiben pedig ez nem következne be és hasonló támadásban lenne ismét részünk, úgy az egyetemes konventre s a két protestáns egyházat közösen érdeklő ügyek intézésére kiküldött bizottságra hárul a feladat, a protestánsok önértékét, érdekeit megoltalmazni s esetleg a törvényhozásnál és kormánynál a vallási béke biztosítására szükséges intézkedéseket kieszközölni.

S talán lesz idő, mikor még örvendünk is fog lehetni azokon, amik történtek, mert minden ilyen támadás közelebb hozza egymáshoz a világ összes protestánsait, akik, ha egyszer megtalálták, meg ismerték egymást és egymás támogatására szövetkezni fognak, képesek lesznek olyan erőt és tekintélyt kifejteni, mely által minden aknamunka és minden sértés, támadás meg lesz hiusítható és saját erőnkől vissza lesz verhető, meg lesz torolható.

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés! A védekezéshez hasonló fontosságú, sőt talán még fontosabb tere az alkotások tere, melyekhez igénytelen nézetem szerint az anyagi eszközöket kell mielőbb megszerezni és törvény által biztosítani, hogy maradandó alkotásainkat, egyházi életünk minden terén a jövő bizonytalan alakulásaival szemben is biztos alapokra építhessük. Ezen alkotások körül, az utóbbi évek szerencsétlen politikai viszonyai miatt, bizonyos stagnáció állott be s azért e tekintetben vissza kell állítanunk az összeköttetés fonalát az 1904. január 27-én beadott Memorandumunkkal és az akkori

kormánynak arra adott válaszával, illetőleg az 1848 : XX. t.-c. végrehajtásának szorgalmazásával. Az erre nézve megindítandó újabb actiónál ne méltóztassanak azon aggodalmaskodók táborába állani, kik ugyan idevonatkozó jogainkat törvénnyel nem biztosították akkor, mikor ez módjokban állott, most mégis sérelmesnek tekintik, hogy az 1848 : XX. t.-cikk végrehajtása nem lett kilátásba helyezve a jelenlegi országgyűlést megnyitó királyi trónbeszédben. Ez nézetem szerint s e tekintetben illetékes helyről biztosítékaink is vannak, lényegtelen külsőség. Az 1848 : XX. t.-c. végrehajtását ma már minden magyar politikai párt, minden számottevő magyar politikus elfogadta, magáévá tette, így azt napirendről levenni többé soha senki képes nem lesz; kérdés tárgyát legfeljebb az képezheti, hogy milyen tempóban és ki által hajtassék az végre. S anélkül, hogy szavaimba a politikát bevinni akarnám, hogy valakit személyében érinteni kívánnék, egyházunkra nézve, az isteni gondviselés bölcs intézkedésének tekintem, hogy ezen törvény megalkotása ez ideig elhúzódott, mert nagy szerencsétlenségnek tartottam volna, ha a protestánsok összes igényei három millióval kielégítettén, ezzel junctim, bár semmiféle összeköttetésben nem állanak egymással, a római katolikusok autonómiája és a vitás alapok és alapítványok katolikus jellege, törvénnyel lett volna megállapítva és biztosítva. Mig így, erős meggyőződéseni, hogy a jelen kormányzatot ugyanolyan szellem lengi át, mint azt, amely a kérdést semmi más kérdéssel nem komplikálva, 1904. okt. 20-ról 4972. sz. alatt kelt, Memorandumokra adott válaszában, elismerve a törvényesen bevett vallásfelekezetek közötti egyenlőséget és viszonyosságot és biztosítva, hogy egész működése alatt ezen szempont által fogja magát vezéreltetni, kijelentette, hogy sürgős szükségleteinken azonnal, a többieken pedig az államsegély felemelése és a pénzügyi akadályok mentől előbb leendő elhárítása által kész segíteni s ezt törvény által biztosítani. És, hogy ezen véleményem nem alaptalan, igazolja a legmagasabb trónbeszéd, mely az államsegély s a lelkészi fizetések emelésének kérdését előtérbe állította.

Az előbb említett Memorandumban, amint emlékezni méltóztatnak, a vallásfelekezetek közötti tökéletes egyenlőség és viszonyosság biztosítása mellett kívántuk, hogy egyházi életünkben, vallásunk gyakorlatában, iskoláink és egyéb intézményeink

használatában és fejlesztésében ne legyünk háttérbe szorítva, de részesüljünk egyenlő elbánásban a jelenben és jövőre, a jogállam és annak minden hatóságai részéről. — Kívántuk, hogy miután az 1848 : XX. t.-c. rendelkezései szerint, minden bevett vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségéi közálladalmi költségek által fedezendők, elbirhatatlan egyházi adóink terhének csökkentésére 1.400,000 koronát, közigazgatási kiadásainkra 483,739 koronát, lelkészeink korpótlékára 1.133,100 koronát, lelkészeink nyugdíjintézetére 400,000 koronát, vallásoktatásra 150,000 koronát, kulturális és humanitárius céljainkra 400,000 koronát bocsásson az állam rendelkezésünkre, míg lelkészeink, tanáraink képezéséből eredő kiadásaink kimutatását későbbre helyeztük kilátásba. Ezen kérésünket a következő kormány részben teljesítette is, amennyiben egyházi adóink csökkentésére, lelkészeink nyugdíjintézetére és közigazgatási kiadásaink fedezésére az 1908., 1909. és 1910-ik években három-három millió lett a költségvetésbe felvéve és kiutalva a két protestáns egyháznak.

Teljes elismeréssel fogadtuk a kormány jóakarátát, de azt se formájában, se összegében nem tekinthettük az 1848: XX. t. cikk végrehajtásának. Formájában nem, mert nem törvény által lett biztosítva, hanem függővé van téve a mindenkori kormány és országgyűlés tetszésétől — és összegében sem, mert ezen összeggel szükségleteinknek csak egy kis része nyert kielégítést s az adócsökkentésre és közigazgatási kiadásaink fedezésére adott összeg már az első évben elégtelennek bizonyult, úgy, hogy az egyetemes konvent már 1908. június 30-án kénytelen volt a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat, az egyházi adó csökkentésére adott összeg tetemes felemelésére felkérni. Sőt én a magam részéről kívánatosnak tartanám a harmadik cím, t. i. a lelkészi nyugdíjintézet dotációjának feljebb emelését és aziránti engedély kieszközlését is, hogy ezen dotáció a lelkészi nyugdíj- és özvegyárva-gyámintézet céljaira felhasználható legyen.

E pontnál méltóztassanak megengedni, hogy némi kitéréssel megemlékezzem a lelkészi nyugdíj és özvegyárva-gyámintézetéről, melynek vezetése az egyetemes konvent kegyességéből ezidőszert én reám van bízva. Megemlékezzem különösen azért, mert sokan vannak, akik anélkül, hogy fáradságot vennének maguknak a kérdéssel alaposan foglalkozni, minden

számítás nélkül követelik az özvegyek és árvák járadékának azonnal leendő tetemes felemelését. Pedig, hogy mily könnyű e kérdésnél tévedésbe esni, mutatja az özvegyárva-gyámintézet példája, mely — a bevétel és kiadás közötti aránytalan fejlődés figyelmen kívül hagyásával — úgy lett megalkotva, hogy előbb az országos közalap 200,000 kor. külön dotációja, utóbb a lelkészi nyugdíjintézet létesítése nélkül kénytelen lett volna az özvegyek és árvák évi járadékát tetemesen leszállítani vagy újak felvételét beszüntetni. Amint tudni méltóztatnak, az 1897-ik évben segélyezettünk 25 özvegyet és 33 árvát 6609.06 kor. évjáradékkal, míg az 1909-ik évben 430 özvegy és 360 árva részesült 248,911.23 kor. segélyben, vagyis a járadék évenként közel 24000 koronával emelkedett s ez az emelkedés — a szakértők szerint — fokozatos lesz 1918-ig, amikor az özvegyek és árvák segélyezésére körülbelül 460,000 koronát fog kelleni fordítani. Ezzel eléri a legmagasabb összeget, melyen megáll, sőt később lejjebb fog szállani.

A lelkészi nyugdíj- és özvegyárva-gyámintézet vagyona 1910. jan. 1-én volt értékpapirokban 3,724,400 kor., hátrálékokban 155,075.18 kor., 1914. jan. 1-én, amikor a lelkészi nyugdíjintézet működését meg fogja kezdeni, lesz 7,227,810 kor. és 1918-ban 9,819,628 kor.; úgyde ebből 400,000 kor. évi államsegély s annak tőkésített összege ezidőszerint nem használható fel az özvegyek és árvák segélyezésére, miután a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1907. máj. 22-ről 22398. sz. a. kiadott rendelete szerint ez „az országos lelkészi nyugdíjintézet segélyezésére fordítandó s abból más címeiken egyházi segélyek vagy egyéb kiadások nem eszközölhetők.“

S hogy a legkisebb emelés mily nagy összegeket venne igénybe, legyen szabad felemlítenem, hogy ha az özvegyek életjáradékát 20%-kal 600 koronára s az árvákét 120 koronára emelnénk, úgy a f. évben 301,200 kor., az 1914-ik évben 451,200 kor. és 1918-ban 552,000 koronára, ha pedig, mint sokan kívánják, hogy az özvegyek dotációja 1000 koronára s az árváké 200 koronára emeltessék fel az 1914-ik évtől kezdve, úgy az 1914-ik évben 752,000 kor., 1918-ban pedig 920,000 koronára lenne szükség, vagyis az egész tőke összes kamatai, az ösezes belépési és évi járulék és a közalap dotációjának felhasználása mellett az 1914-ik évben 128,907.45 kor., 1918-ban pedig 283,237.70 kor. lenne a deficit, anélkül, hogy a tulajdon-

képeni főcélra, a lelkészek nyugdíjára más, mint a 400,000 kor. államsegély fordítható volna.

Ezzel nem akarom azt mondani, hogy az özvegyek és árvák évjáradéka fel ne emeltessek és fel nem emelhető. Igenis, óvatosan s alapos számítás után felemelhető és fel is fogjuk emelni azon pillanatban és azon mértékig, amint azt az intézet jövedelmeinek különösen az államsegély feloldása s a lelkészi fizetések emelése által remélhető emelkedése engedni fogja, figyelemmel lévén arra, hogy ezáltal a főcél veszélyeztetve ne legyen. Mert méltóztassanak meggyőződve lenni, hogy nálamnál senki jobban szívében nem viseli a lelkészek érdekeit s ez érdeklődés még fokozottabb mértékben nyilvánul meg a lelkészek özvegyei és árváival szemben, de nem viselhetném a felelősséget oly intézkedésekért, melyek eredménye lenne, hogy némi pillanatnyi előnyért ezen oly szépen induló intézményünk fejlődésében megakadjon vagy éppen az özvegyárva-gyámintézet sorsára jusson

Amint szerencsém volt előbb mondani, az eddigi címeken adott dotáció emelésének kérésével többé nem lehet megelégednünk, hanem figyelemmel azon óriási szükségletre, melyet egyházaink, egyházmegyéink, egyházkerületeink igényelnek, ide számítva új lelkészi állásaink, új templomaink, elemi, közép, felső fiú és leányiskoláink, lelkész- és tanárképző intézeteink, kulturális és humanitárius intézményeink létesítése és fenntartásából eredő kiadásainkat is, ezen összes szükségletek összeírása, kimutatása s ezen kimutatásnak lehetőleg a jövő év folyamán a kormány kezébe leendő juttatása válik szükségessé, hogy azok majd a viszonyok s különösen az ország pénzügyi helyzetének alakulásához képest successive kielégítést nyerhessenek. Ezen összeírás rejti magában egyházunk anyagi boldogulásának kulcsát, mert annak bölcs, körültekintő, előrelátó keresztülvitele lesz hivatva kiegészíteni, megerősíteni egyházi intézményeinket és biztosítani azok felállítását, fejlődését, fennmaradását.

Ezen kimutatás eredményével együttesen vagy azt talán még megelőzőleg sürgetendő lesz lelkészeink ötször ismétlődő ötödéves korpótléka és minimális fizetésőknek 2400 koronára leendő kiegészítése, amelyet már 1907-ik évi egyházi törvényeink megállapítottak s amely fizetés mai értékében, a változott életviszonyok folytán, kevesebb azon 1600 koronánál,

melyre az 1898-ik évi törvényhozás a lelkeszi fizetéseket kiegészítette.

Én bízom a magyar kormányban, hogy úgy a Memorandumunkban jelzett célokra szolgáló s ma már magasabb összegeket igénylő, valamint a most kimutatandó szükségleteinket törvényben gyökerezőknek és méltányosaknak találva, a megfelelő eszközöket rendelkezésünkre bocsátani s törvény által biztosítani fogja; — bízom a két protestáns egyház vezérférfiaiban, hogy minden erejüket és befolyásukat latba vetve, ezen óletbevágó ügyet diadalra fogják vezetni, — és bízom annak a nagy férfinak, magyar hazánk és ref. egyházunk dicsekedésének támogatásában, ki szükségleteink successiv kielégítését, mint a kormány elnöke, már 1904-ik évi válasziratában kilátásba helyezte, megtoldva az 1906-ik évi főgondnoki beiktató beszédének ezen szavaival: „Ma már első sorban áll a lelkeszek anyagi helyzetének megfelelő rendezése.“

Nem akarom a Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés türelmét hosszasan igénybe venni s ezért szűkebb tevékenységi körömről, ezen egyházkerület s a kebelében levő intézményekről csak röviden kívánok megemlékezni.

Közel harminc éve immár, hogy ezen egyházkerület zöld asztalához küldtettem s huszonhét éve vagyok, az egyházkerület kegyességéből, a sárospataki főiskola igazgató-tanácsának tagja. Tőlem telhetőleg igyekeztem mindkettő javát munkálni, érdekeit előmozdítani, jóhírnevét megoltalmazni, öregbíteni. Egyéniségem ezekkel annyira egybeforr, hogy az azokat érő sértést, bántalmazást százszorosán érzem. Vérző szívvel láttam azért azt az egyenetlenséget, visszavonást, támadást, mely egyes tagjai részéről az utóbbi időkben kifejezésre jutott s amely nem maradt meg szűkebb körben, hanem a maga való vagy vélt igazait a nagy nyilvánosság elé vitte s egyházkerületünk és főiskolánk erkölcsi tekintélyének, régi jó hírnevének rovására, ott tárgyalta.

Nincs sem helye, sem ideje, hogy én ez ünnepélyes alkalmal ezen kérdéssel részletesen foglalkozzam, de éppen ezen ünnepélyes pillanatot használom fel, egyházkerületünk és főiskolánk összes tényezőit kérve-kérni, hogy legyőzve szíveikben a szenvedelmeket, egy magasabb cél érdekében, egyházkerületünk és főiskolánk régi tekintélyének és nyugalmanak vissza-

állításában egyesüljenek s engem ez irányú törekvéseimben támogatassanak.

Jóllehet sorrendben előre helyeztem egyházkerületünket s a sárospataki főiskolát, de mint az ugyanazon szívből megférő szülői és hitvesi szeretet fogják rokonszenvem, gondoskodásom tárgyát képezni többi főgimnáziumaink, felsőbb leánytanodánk, népiskoláink és egyházkerületünk egyéb intézetei és intézményei.

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés! Hálás köszönetemet fejezve ki mindazoknak, kik beiktatási ünnepemen közel s távolból megjelenni, annak fényét jelenlétökkel emelni és reám nézve felejtethetlenné tenni kegyesek voltak, — végére jutottam azoknak, amiket ez alkalommal elmondani akartam.

Előbb Istenre hivatkozva, eskümben ígértem, hogy egyházi törvényeinket megtartom és másokkal is megtartatni igyekezem; most mint férfiú fogadom, hogy életem minden pillanatát magyar hazám, református egyházam és ezen egyházkerület érdekeinek fogom szentelni s a gondjaimra bízandó pecsét és kézjegyem mást, mint törvényes, méltányos, igazságos intézkedést, határozatot, ítéletet megerősíteni nem fog.

Ezen szándékom támogatására kérem a Mindenható áldó kegyelmét, a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés és az egyházkerület minden tagjának jóindulatú támogatását, e célra veszem át a hatalmat symbolizáló hivatalos pecsétet és foglalom el ezen egyházkerület főgondnoki székét.

E beszéd hallatára mindenki sugárzó örömmel erősödött meg abbeli hitében, hogy a Telekyek, Vayak, Szathmáry Királyok és Báji Patayak örökébe méltó utód került; hogy *Dókus Ernő* azok helyét nemcsak méltóképen és egészen betölti, hanem annak új diszt és a változott viszonyokhoz képest új jelentőséget van hivatva kölcsönözni. Majd a főgondnoki pecsétet *Vadászy Pál* egyházi elnöktől átvevén, *Czinke István* papi aljegyző üdvözölte őt az egyházkerület egész közönsége és tisztikara nevében a következőképen:

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Méltóságos Főgondnok Úr!

Mély megilletődéssel állok itt, hogy Méltóságodat ez ünneplés pillanatban, a szívek és lelkek frigyének e történelmi órájában, egyházkerületünk nevében üdvözöljem s szívünket eleibe tárjam.

Csoda-e, ha megilletődés szorongatja lelkemet s a két ellentétes érzelem, a bánat és az öröm, mely néhány rövid hét alatt

egyházkerületünkön átzúdult: e pillanatban az én keblemben is egymásba ütközik, mint a hab, de azután egymásba olvad át, ugyancsak, mint a hab?

Mert itt hagyott minket Mózes is, Áron is. Egyszerre szakadt ránk a vezértelenség, egyszerre hűlött le mind a két koronánk. Felhő borult reánk nyárban s köd ereszkedett az őszi hervadás elején. De a ködből kiragyogott a verőfény, a felhőből kimosolygott a szívárvány: a Méltóságod neve és egyénisége, a béke és reménység jelképe, az Istennek tetsző újabb munkálkodás biztató záloga.

Az imént elhangzott szent fogadalom, melyben Méltóságod a lelkét megmutatta nekünk: boldog meglepéssel töltött el bennünket.

Mi büszkék vagyunk arra a választásra, amely a tiszáninneri egyházkerület megüresedett főgondnoki székébe Méltóságodat ültette.

A mi egyházkerületünknek volt idáig egy nagy erőssége: hogy a világi és egyházi elem itt élt a legszebb harmóniában; nálunk nem volt Sinay-mozgalom. Sőt itt született az egyházigazgatásban való paritás eszméje. S volt egy védelmező talizmánja: hogy a politikát sohse vitte bele az egyházi életbe. Ott künn dulhatott a vihar, de bent az egyház pagonyában csengett a dal, zengett az ének és egy barátságos, meleg fészekké alakult át az egyházi élet fóruma. Mi nem a politikai indulatok ködein keresztül vizsgálgtuk soha az értékes embereinket, hanem a szívünkön át, az ő buzgóságuk, kálvinistaságuk s egyházépítő jócselekedeteik fényességében. Mi sohasem azt néztük, hogy ki milyen program szerint kívánja szeretni s szolgálni az egyházat és hazát. Csak szeresse, csak szolgálja! Hiszen, aki szeret, — ha igazán szeret, — annak még a bűn is megbocsáttatik, azt mondta a Krisztus. Hát még aki hazát szeret, vallást szeret, Istent szeret és tömjéne javát ezeken az oltárokon égeti el!

S az élet mindig nekünk adott igazat. Sőt igazat adott a történetírás is . . . sokszor nyomban az élet kialakása után. Hogy csak egyetlen bizonyosságot keltsek fel a múltból, egyetlen hű lelket idézzek most ide: a nagy Vay Miklós, aki fent járt, mint a sas a kéklő magasságban s onnan nézte, vizsgálgatta a tűnő jelenségeket, kicsinyeket és nagyokat egyaránt: ma a nemzet Pantheonába van elhelyezve. Pedig, míg élt és küzdött igazainkért, a politikai türelmetlenség, mely gyűlölködőbb és igazságtalanabb tud lenni a vallási fanatizmusnál: sokszor nem kímélte az ő fenkölt alakjátsem. Mi mindig csodáltuk, mindig megértettük és kezdettől fogva lelkünkhez öleltük, — nemcsak a tiszáninneri egyházkerület, de az egész magyar ref. egyház nagy szerencséjére és dicsőségére.

S ahogy lelkünkhez forrtak a Vayak a múltban, úgy forrtak oda egy emberöltő óta a Dókusok a közügyek oltára körül való szent lángolásuknak a mi szívünket is áthevítő édes melegében. S mikor a kidölt nagynak és nemesnek, br. Vay Béla lelkének utolsó lobbanása Méltóságodra vetette fényét, hogy megláttassa e rávetített fényben, velünk, tiszáninneri reformátusokkal az ő hite és szíve szerint való újabb Józsuánkat: mi engedve e szent óhajtásnak, mely a mi szívünknek is óhajtása volt; engedve e mózesi végrendeletnek: szinte egyértelműleg gyülekeztünk a Méltóságod táborába s sorakoztunk zászlója alá, tudván, hogy e zászló alatt újabb győzelmekre vezettetünk, mert ott lobog rajta a három ősi szent szó: „Istenért, Hazáért, Lelkiszabadságért!”

Méltóságos Uram! Egy új világ kezd kibontakozni körülöttnünk. A lelkekben egy új teremtés káosza örvénylik. Az egyházza is új feladatok váraognak, súlyosabbak talán minden eddiginél: egész lelket, férfiakat követelők. Mily bátorító nekünk tudni azt, hogy a vezér, aki élünkre állt, ismeri ez új feladatokat, tudja a nehézségeket, de tudja az utat is, mely célunkhoz vezet.

S mily bátorító Méltóságodnak tudni azt, hogy egy közhasznú életnek igazságos ítélőbírája nem a kortársak elfogult nézete, hálája vagy háládatlansága, hanem az embernek saját öntudata, lelki ismerete s a rég porrá vált emberre visszatekintő történetírás higgadt bölcsesége.

Ennek a bírónak sok a feljegyezni valója már eddig is a Méltóságod értünk való fáradozásairól, lelkének édes nyugtalanságairól. Erre a bíróra nyugodtan bizzuk rá az itélettételt. Mi magunk csak hódolunk. Én csak boldognak vallom magamat, hogy mint annak a gyülekezetnek pásztora, amely a tiszáninneri egyházkerületnek Szentgyörgyi Sámuel személyében az első superintendenst adta: üdvözölhetem Méltóságodat szívem egész melegével annak a kerületnek nevében, mely magyar ref. egyházunknak viszont az első főgondnokokat szolgáltatta s e méltóságot megteremtette. Mi ma csak virágokat hozunk. Ezekből koszorút Méltóságod maga fog fenni fejére. Ez a mi boldog hitünk, reménységünk, amelyet teljesítsen be a gondviselő Isten, aki Méltóságodat áldja meg s anyaszentegyháza szolgálatában sokáig tartsa meg, hogy nevét majd egykor borostyánként a hála és halhatatlanság ölelhesse körül!

Elnöki helyét az új főgondnok aztán elfoglalván, a dísz-ülést bezárta.

A diszülés bezárása után ugyancsak az új templomban a küldöttségek tisztelgését fogadta *Dókus Ernő*.

Az egyetemes konvent képviselőjét, melyhez a testvérkerületek összes küldöttei csatlakoztak, *Antal Gábor* dr. vezette új főgondnokunk elé a következő szavakkal:

Méltóságos Egyházkerületi Főgondnok Úr!

A tisztánnenni református egyházkerület azon lélekemelő ünnepején, amelyen Méltóságodat, mint újonnan megválasztott főgondnokát diszes hivatalába beiktatja, a szíves testvéri meghívást is követve, örömmel vesz részt küldöttség által a magyarországi ref. egyetemes Konvent, valamint a testvér négy református egyházkerület is, mert valamennyien teljes szívvel osztozunk azon bizodalomban, tiszteletben és szeretetben, amely Méltóságod iránt a tisztánnenni ref. egyházkerület gyülekezetei részéről a választás alkalmával oly nagy egyetértéssel, majdnem egyhangulag megnyilatkozott.

Nagy nyereség az a mi egyházi életünkre, ha azon férfiak, akik az egyházi ügyek intézésénél vezető állásba kerülnek, osztatlan közbizalomra támaszkodhatnak, mert ez teszi lehetővé reájok nézve, hogy minden nyilatkozatukban, tetteikben, intézkedéseikben a tárgyilagos igazság és ne a rokon vagy ellenszenv, ne a személyes lekötöttség által vezettessenek.

Közörömeire szolgál az magyarországi református egyházunknak, hogy Méltóságod választásánál a közbizalom ily nagy egyetértéssel nyilatkozott meg és pedig, ami még fokozza örömiinket, nem előlegképen jövődj szolgálataira, hanem az egyházi közélet terén való eddigi bölcs, buzgó, lelkiismeretes, közhasznu működése által szerzett nagy érdemei természetes, erkölcsi alapon nyugvó önkéntes elismeréséül. Mert hiszen Méltóságod úgy a magyarországi egyetemes ref. egyház közügyeiben, mint a tisztánnenni egyházkerületben bölcsességével, buzgóságával, nagy jóakarásával vezető volt mindnyájunk között a legfontosabb, a legnehezebb munkában, úgyhogy most, amikor főgondnokká megválasztatott, külső forma és tisztesség szerint is csak az lett, ami tényleg már évtizedek óta volt, református anyaszentegyházunknak egyik legerősebb oszlopfőfia.

Köztudomásu tény, hogy egyetemes magyar ref. egyházunkban az egyházi közalap megerősödése, a lelkeszi kongrua helyes irányban való kifejlesztése, a lelkeszi nyugdíjintézet megszervezése

mind Méltóságod eddigi buzgó és fáradhatatlan munkásságát dicsérik, mind Méltóságod tisztelt nevével vannak válthatlan kapcsolatban s az ezek körül szerzett érdemei fénylő példaképpen örökölődnek úgy a halás utókor emlékezetében, mint magyar ref. egyházunk történetében.

Ilyen mult után méltán vár sokat Isten segítségével Méltóságod főgondnoki lelkes működésétől úgy a tiszáninneri ref. egyházkerület, mint az egyetemes magyar ref. egyház. Tudjuk, hogy Méltóságodban meg is van erre nézve a jó akarat, járuljon ehhez a jó Isten kegyelme és segedelme. Kérjük is a jó Istent, hogy váltsa valóra azon jogos reményeinket, amelyeket Méltóságod főgondnokságához fűzünk, azzal, hogy tartsa meg eddigi fényes tehetségét, buzgóságát, fáradhatatlanságát sokáig teljes épségben, hogy így legyen áldás minden jó munkáján, ezzel fokozódjék az a köztisztélet, amellyel Méltóságod iránt eddig is viseltettünk s amellyel most üdvözljük őszinte szívünk teljes melegével ezen egyszerű szavakban: az Isten tartsa meg és éltesse Méltóságodat sokáig ref. anyaszentegyházunk és édes hazánk javára!

Erre *Dókus Ernő* így válaszolt:

Főtisztelendő és Méltóságos Püspök, Egyetemes konventi Elnök úr! Mélyen tisztelt Uraim!

A haladó idővel s a tapasztalatok gyarapodásával mind jobban tiszteljük és többre értékeljük elődeink azon bölcs, előrelátó intézkedését, mely az öt egyházkerületet az adminisztráció s a bíraskodás legfelső fokán egybekötötte. Ez az összeköttetés idők folytán átment mindnyájunk véérébe, családi érzéssé fokozódott és eredményezi, hogy tagjai együtt könyeznek és együtt örvendenek.

Ezen együttérzésnek köszönhetjük mi is, hogy egyházkerületünk főgondnoki székének betöltésénél, a főgondnok beiktatásánál, az én örömnépemnél, azokon kívül, kik szívünkhöz közelebb állanak, itt láthatjuk a család többi tagjait, a többi egyházkerületek s az egyetemes konvent küldötteit.

Eljöttek, hogy figyelmőknek, rokonszenvőknek kifejezői legyenek s a figyelem ezen megnyilatkozása adja meg egyházkerületünk mai ünnepének a legtávolabbra elragyogó fényességét.

De legyen szabad ezen figyelmet a hivatalos, a conventio-

nális formákból némileg kibontani és részben saját egyéniségem számára is lefoglalni.

Ha végigtekintek azok során, akik a többi egyházkerületekből megtisztelni szívesek voltak, régi munkatársaimat találok, akiknek támogató, elnéző kegyességét évek hosszú sora óta élvezem s akik — úgy érzem — nemcsak az egyházkerület új főgondnokát, hanem a munkatársat is jöttek bennem üdvözölni s akiknek megjelenése így sokszorozott értékkel bír előttem, mert azt dokumentálja, hogy szerény munkásságom talán nem maradt egészen nyomtalan s ha máshol nem is, de munkatársaim szívében nyomokat hagyott, rokonszenvet ébresztett.

Ez a hit bőséges kárpótlást nyújt nekem minden fáradságomért, ez a tudat fogja megédesíteni munkámat a jövőben, ez fogja megacélozni erőmet, hogy egyetemes egyházunk érdekében fokozott tevékenységet fejthessek ki.

Szíves figyelmökért, megjelenésökért, jókívánásaikért fogadják viszonzásúil soha meg nem szűnő hálám biztosítását.

Az ágostai evangélikusok üdvözlése következett ezután, akiknek nevében *Szentiványi Árpád* szólott a következőképen :

Méltóságos egyházkerületi főgondnok úr!

Az ágostai hitvallásu evangélikus egyházegyetem négy kerületének nevében és megbizásából eljöttünk mi is, hogy az evangélikus református tiszai kerületi felügyelő beiktatási ünnepélyén részt vegyünk; eljöttünk, hogy a testvérfelkezet iránti szeretetünknek, a megválasztott kerületi felügyelő úr iránti tisztelünknek kifejezést adjunk. Szívem, lelkem egész melegével üdvözlöm a megválasztott kerületi felügyelő urat és őszintén gratulálok úgy a kerületnek a választáshoz, mint a felügyelő urnak a megválasztásához. Régen ismerem már én ő méltóságának működését, figyelemmel kísértem eljárását úgy a képviselőházban, mint a protestánsizmus érdekében; meggyőződtem afelől, hogy fáradhatatlan munkásságot fejtett ki és mindig csak a közérdeket tartotta szem előtt, magánérdeket soha nem szolgált, pedig ebben a sivár, kalmár világban annál nagyobb érdemet nem ismerek, miért is azt kívánom, hogy Dókus Ernő Tiszáninneri kerületi felügyelő urat, édes magyar hazánk, a protestánsizmus és a ref. Tiszáninneri kerület érdekében az Úr Isten sokáig éltesse!

Az evangélikus testvérek szavaira *Dókus Ernő* így válaszolt:

Méltóságos egyházkerületi felügyelő úr!

Mélyen tisztelt uraim!

Mélyen meghat a testvér protestáns egyház küldötteinek megjelenése s azok a kegyes szavak, melyekkel jókívánataikat tolmácsolni méltóztattak.

Valóban testvérek vagyunk, akiket nemcsak az azonos fel-fogásnak, a közös törekvéseknek, közös érdekeknek erős kapcsai fűznek egymáshoz közel, hanem akiket a közös szenvedés, a közös küzdelem, a vallási türelem és a vallásszabadság érdekében nyert győzelem egyesített, elválaszthatlanokká tett.

A testvéri szeretetnek ezt az érzését tápláltam mindig, ezt fenntartani, sőt fokozni lesz működésem főfeladata, hogy a béke áldásait testvéri egyetértésben élvezhessük és hogyha egykor protestáns egyházunk, vallásunk, hitünk, lelkiismereti szabadságunk megoltalmazása érdekében kellene ismét síkra szállnunk, egyesült erőnkkel küzdjünk s győzzünk.

Kérve, hogy a hagyományos testvéri szeretetet református egyházunk iránt továbbra is ébren tartani, fejleszteni kegyeskedjenek, fogadják hálám ismételt biztosítását megjelenésükért, mely nélkül örömem mai ünnepe nem lett volna teljes.

Ezután az esperesi kar élén és nevében *Vadászy Pál* üdvözölte eképen:

Méltóságos Főgondnok Ur!

Mint az esperesi kar tagjai a legmélyebb tisztelet és szeretet egyesült érzéseivel jelentünk meg Méltóságod előtt, hogy kifejezzük iránta érzett hálánkat, meleg ragaszkodásunkat. Mi Méltóságodat mindig úgy ismertük, mint a *szorgalmas munkásság* kipróbált emberét. Épen ez volt — egyéb fényes tulajdonai mellett — alapja azon szélesebb körü bizalmi-nyilatkozatnak is, amelylyel Méltóságodat egyházkerületünk átkarolva, főgondnokj díszes állásával tisztelte meg, amelynél mi nagyobb állást világi nagyjainknak nem adhatunk.

Nem adhatunk mi Méltóságodnak nagyságával, erkölcsi értékével felérő kincseket sem, hanem e helyett oda adjuk *szívünket*,

lelkünket és ezek melegétől áthatott kebelvel üdvözöljük Méltóságodat azon egyszerű, de szívből fakadt, — azt hiszem mindnyájuk közös érzésével, összhangzó hő kívánatunk kíséretében, hogy az isteni gondviselés Méltóságodat egy hosszú, örömteljes, boldog jövő számára tartsa meg; — tartsa meg legközvetlenebbül kedves családja örömére, tartsa meg továbbá tisztáninneri ref. egyházkerületünk javára, szellemi és anyagi jólétének előmozdítására; — tartsa meg hazai ref. egyetemes egyházunk, általában a hazai kulturális érdekek hűséges szolgálatára a legjobb erőben, egészségben, — minket pedig szerény munkatársait tartson meg eddig tapasztalt szíves jóindulatában.

Dókus Ernő erre így válaszolt:

Nagytiszteletű Esperesi kar!

Egyházi törvényeink az adminisztráció terheinek legnagyobb részét az esperesek vállaira helyezik, ezzel őket teszik egyházunk legfontosabb szervévé, nagy épületének fenntartó oszlopaivá.

Ez oszlopok erejétől függ az épület biztonsága, szilárdsága. És én, kit sorsom nemcsak ezen egyházkerület körében, de az egyházi közigazgatás igen nagy területén hoz esperesi karunkkal érintkezésbe, összeköttetésbe, nyugodt öntudattal és dicsekedéssel igazolhatom, hogy egyházunk, egyházkerületünk erős, megbízható, hatalmas oszlopokon nyugszik s bátran szembe nézhet a legnehezebb idők viharaival és viszontagságaival is.

De alkalmas volt ezen összeköttetés egy más, reám nézve megbecsülhetlen és soha meg hálálható érzést, a jóakarát és rokonszenv érzését is dokumentálni, amely mai szíves üdvözlőkben újabb megerősítést, bizonyítékot talált.

Amidőn áldásos működésökre a mindenható kegyelmét kérem és érdemeimet messze túlhaladó üdvözlő szavaikért hálás köszönetet mondok, magamat mindig tapasztalt kegyességökbe ajánlom továbbra is.

A gondnoki kar nevében lelkes szeretettel köszöntötte ezután *Meczner Béla*, így beszélvén:

Méltóságos főgondnok ur, tisztelt barátom!

Kerületednek egyházmegyei gondnokai jelentek meg előtted, hogy főgondnokká történt megválasztatásod alkalmából teljes szeretettel és szívünk melegével üdvözöljünk,

Tudjuk azt mindannyian, hogy a te egyházker. főgondnokká történt megválasztatásod egyházkerületünk hiveinek közóhajával, közmegnyugvásával találkozott; mindamellett engedd meg nekem azon kijelentésemet, hogy ez a választás - senkinek sem okozott nagyobb örömet, mint nekünk, egyházmegyéid világi elnökeinek, mert ez a választás a mi óhajtásunkat valószínűsítette meg.

Mai naptól fogva te egyházkerületünk vezetője vagy, s én igérem gondnokságaim nevében, hogy mi teljes erővel, munkakedvvel és lelkesedéssel segítünk tégedet nehéz és fáradtságos munkád teljesítésében. Tégedet a legszebb, legméltóságosabb kitüntetés ért — s én ezt a kitüntetést annyival szebbnek ítélem mert a mi egyházunk nem tekint sem rangra, születésre, sem vagyona, hanem az illetőnek egyházunk iránt teljesített munkálkodásából ítéli meg az erőt, tehetséget, áldozatkészséget és arravalóságot s azokat tiszteli meg bizalmával, akiket erre méltóknak ítél — s azoknak illeszti fejére a szeretetnek és bizalomnak hervadhatatlan koszoruját.

Te, tisztelt barátom, mint a felsőzempléni egyházmegye világi jegyzője, tanácsbírája, majd egyházmegyei gondnoka, zsinatunk és konventünk rendes képviselője — több mint 30 esztendeje munkálkodtál és dolgoztál egyházkerületünk s magyar ref. egyházunk érdekében. Mint a lelkészi congruabizottság és a lelkészi nyugdíjintézet elnöke pedig oly érdemeket szereztél, hogy nemcsak egyházkerületünk, hanem az egész ország ref. lelkészei hálással gondolnak rád minden időben.

Arra kérünk téged, fogadd a mi üdvözetünket, mint volt gondnokságaidét szeretettel, bizalommal. Mi kérjük a mennyei gondviselést, adjon neked nehéz munkád teljesítésében erőt, egészséget és kitartást.

Dókus Ernő következő szavakkal válaszolt gondnokságai üdvözetére:

Méltóságos egyházmegyei gondnok úr!

Tisztelt és szeretett gondnokságaim!

Egyházi adminisztrációnk legfontosabb tényezőinek, az eszpereseknek támogatására, segítségére rendelte, szervezte egyházi törvényünk körültekintő bölcsessége a paritás alapján az egyházmegyei gondnoki állást.

Az egyházmegyéék gondnokai a legnagyobb tiszteletünket és elismerésünket érdemlik, mert nagy és nemes munkát végeznek egyházunk érdekében, a teljesített munka jóleső érzése mellett. Ez az érzés nektek bő kárpótlást kell hogy nyújtson, mert a ti tevékenységetek messze túlhaladja a kötelességek azon körét, melyet a törvény előír; s én boldog és büszke vagyok, hogy ennek a kiváló gondnoki karnak egyik tagja lehettek.

Kötetességeitek fontos és széles köre azonban a mai napon eggyel még megszaporodott. A ti akaratotok volt, hogy én, ki rangban és érdemben a gondnoki kar legutolsó tagja voltam, tanácskozásaink vezetésével bízassam meg; a ti feladatotok lesz tehát elsősorban, hogy az én gyarlóságomat, erőtlenségemet a magatok tudásával, tanácsával, erejével pótoljátok, támogassátok.

Ezen jóakarátú támogatást kérem én református egyházunk, egyházkerületünk javára s a magam érdekében, hálásan köszönve baráti szíves üdvözlő szavaitokat.

A sárospataki főiskola igazgató-tanácsa és tanári kara részéről *Fejes István* egyházi algondnok üdvözölte meleg szeretettel, eképen:

Méltóságos főgondnok úr!

Amidőn Méltóságod a tiszánineni Egyházkerület főgondnokává, az általános bizodalomnak ritka szép megnyilatkozásával megválasztatott, megválasztatott egyszersmind a sárospataki főiskola főgondnokáva is. Nagyobb öröm nem érhetette ezt a főiskolát, mint az, hogy Méltóságod a főiskola közvetlen kormányzói köréből, a hosszú időn viselt igazgatótanácsosi tisztségéből emeltetett fel a főfelügyelői méltóságba. Buzgó, odaadó munkássága közben megismerve a főiskolának úgy szellemi, mint anyagi ügyeit, nemcsak nagyjából, hanem a részletekben is, nemcsak kívülről, hanem bensőleg is, gazdag tapasztalatokat visz Méltóságod a főgondnoki székbe. Ez a mi örömünk forrása. És én, aki egy évvel hosszabb idő óta viselem a főiskola egyházi algondnoki tisztét, világi algondnoktársammal, a Méltóságod kedves bátyjával együtt, teljes készséggel, örömmel és bizalommal rendeljük alá magunkat a Méltóságod vezérlete alá. Ugyanezt teszi velünk az egész igazgatótanács és az egész főiskolai tanári kar, mert mi mindnyájan ismerjük Méltóságodnak nemcsak a főiskola iránt való szeretetét, hanem azon egyéni kiváló tulajdonait is, amelyekkel a mai kor

szellemében tudja felfogni a vezetői méltóság feladatait. Elsőség a munkásságban és kötelességteljesítésben; nyugalom és biztosság a kormányzásban; erély és szilárdság a közügyek intézésében és vezérlésében, de egyszersmind jóságos indulat és emberszeretet minden irányban, ezek azok a tulajdonok, amelyek Méltóságod szívében és lelkületében élnek és áldást fognak árasztani főiskolánkra is.

Ily boldog reménységgel jöttünk Méltóságod üdvözlésére. Vezesse Méltóságod főiskolánkat a régi nagy és szent hagyományok nyomain újabb virágzásra, dicsőségre! Minket pedig szeretetébe és bizalmába zárva, fogadja hódoló tiszteletünk kifejezése mellett azon szívből fakadó kívánatunkat, amely imádság gyanánt hangzik el: Isten tartsa, Isten áldja meg Méltóságodat főiskolánk javára.

Dókus Ernő a következő szavakkal köszönte meg az igazgató-tanács üdvözlését:

Nagytisztelető és Méltóságos alondnokság! Mélyen tisztelt Igazgató-tanács! Mélyen tisztelt Tanári kar!

Ha módomban állana, úgy az elismerés, rokonszenv, tisztelet mindazon színes virágait, melyekkel a mai napon érdemlentül elhalmoztattam: — egybegyűjteném, csokorba kötném és úgy nyujtanám át a sárospataki főiskola igazgató-tanácsának és tanári karának.

Közel félszázada állok összeköttetésben, előbb mint növénydeke, később mint kormányzó testületének tagja a sárospataki főiskolával. Tanárainak jó része szemeim előtt nőtt fel, működött s nekem megadatott, hogy ezen működés áldásos eredményeit generációkon keresztül szemlélhettem, megfigyelhettem, megítélhettem.

Az életpályák között, kétségkívül, a tanári pálya a legszebb, a legnehezebb, a legfontosabb pálya, melyet csak az tölthet be igazán, ki abba egész lelkét, egész lényét beleviszi; de aztán egyetlen pálya sincs, amely elismerésünket, tiszteletünket jobban megérdemelné és inkább bírná, mint a tanaré. És a hivatása, feladata magaslatán álló sárospataki főiskolai tanári kar hazánk, egyházunk, egyházkerületünk örök háláját érdemelte ki, mert vezérlése alatt az ifjúság ezrei váltak azok hazafias, vallásos, érdemes sőt igen gyakran kiváló polgáraivá.

De hogy a tanárok működése zavartalan s az ifjúság nevelése eredményes lehetett, az kormányzó testületének, az igazgatótanácsnak bölcs és buzgó irányítása, vezetése mellett volt elérhető. És én tanubizonyságot tehetek arról, hogy ez az igazgatótanács nehéz, küzdelmes, de eredményes munkát végzett, anélkül, hogy fáradozásaiért valaha más elismerésben vagy jutalomban részesült volna, mint amelyet a teljesített kötelesség után a lelkiismeret megnyugtató szava nyújt.

Legyen szabad ezért nekem a magam részéről az elismerés, hála, tisztelet örökzöldjét nyújtani át a sárospataki főiskola igazgató-tanácsának és tanári karának, megköszönve üdvözlétüket s kérve, hogy a sárospataki főiskola szent ügyét jövőre is szívükön viseljék, a régi, hagyományos szellemet, tradíciókat ébren tartásuk, megőrzésük s engem további működésemben az eddig tapasztalt jóindulattal, szeretettel támogatni kegyeskedjenek.

Borsodvármegye nevében *Tarnay Gyula* alispán így üdvözölte gondnokunkat:

Méltóságos Főgondnok Úr!

Azon kapocs, mely a tiszáninneri ref. egyházkerület és Borsodvármegye között évszázadok óta fennáll, megadja nekünk a jogcímet, hogy a mai ünnepély alkalmából Méltóságod előtt küldött-ségileg megjelenjünk.

Azon tisztelet, nagyrabecsülés és baráti érzésnél fogva, melyet Méltóságod érdemtelen közéleti működése által magának a mi körünkben is megszerzett, megjelenésünk nem csupán a társadalmi illendőség következménye, hanem igazi ragaszkodásunknak szívesen adott és szívből jövő megnyilatkozása.

A tiszáninneri ref. egyházkerület tanácskozásait köztudomás szerint állandóan a hithűség, a szabad gondolkodás, a hazaszeretet és a szabadság szelleme lengi át. E szellem további érvényesítése és fenntartása jövőben is első sorban Méltóságodnak kipróbált elnöki kezeibe lesz letéve. Nem kételkedünk abban, hogy Méltóságod fenkölt gondolkozása, tudása, széles látóköre és tapasztalatai garantiát képeznek arra, hogy ez a szellem mindannyiunk büszkeségére továbbra is élni és érvényesülni fog s Méltóságod méltó utódja leend nagynevű elődeinek.

Adja meg a Gondviselés Méltóságod önzetlen és becsületes törekvéseihez az erőt, az egészséget, áldását és a sikert.

Fogadjá Méltóságod megválasztásához Borsodmegye közönségének őszinte jókívánatát, melyet szerencsés vagyok én ezennel tolmácsolni.

Isten éltesse!

Mire *Dókus Ernő* képen válaszolt:

Nagyságos Alispán úr! Mélyen tisztelt uraim!

Magyarország vármegyéi között talán Borsodvármegyében látom leginkább keresztülvive gyakorlatilag azon elvet, hogy a boldogság, a nyugodt, békés, eredményes fejlődés legbiztosabb útja, ha állam és egyház, politikai és egyházi közigazgatás nem mint ellenségek állanak egymással szemben, hanem egymás iránt bizalommal, egymást tisztelve, támogatva teljesítik magasztos feladatukat. És itt látom leginkább megközelítve az 1848-iki törvényekben lefektetett és biztosított ideálunkat, a bevett vallásfelekezetek közötti teljes egyenlőséget és viszonyosságot.

Ezen szellem kifejezését látom megjelenésökben, szíves üdvözlőkben is. Ezen szellem ébrentartását, alkalmazását kérem én jövőre is református egyházunk és a vármegye területén lakó református híveink részére.

Megjelenésökért fogadják hálás köszönetemet.

Szentpáli István polgármester Miskolc város nevében köszöntötte új főgondnokunkat, kiemelvén azt a régi kapcsolatot, amely Miskolc város és kerületünk között régi idő óta fennáll, s örömet fejezván ki afelett, hogy Miskolc ad hajlékot a kerület gyűlésének és tagjainak.

Erre az üdvözlésre *Dókus Ernő* így válaszolt:

Nagyságos Polgármester úr! Mélyen tisztelt uraim!

Egyházkerületi közgyűlésünk ünnepi napjai azok, melyeket ezen városban, kerületünk metropolisában tölteni szokott. Ezen ünnepnek méltó keretet és megfelelő hangulatot kölcsönöz a város díszes, rohamos fejlődése, lakóinak megelégedett tekintete. Az anyagi jólét és lelki összhang ezen két jelének forrását én abban az erőben vélem megtalálni, melyet a vallásfelekezetek közötti béke s egyetértés nyújt.

Ezen béke s egyetértés jelének tekintem szíves megjelenésöket s kérem, hogy ezek áldásaiban részesítsék továbbra is itteni református gyülekezetünket s annak minden tagját.

Szíves üdvözlétükért fogadják mély hálám biztosítását.

A miskolci egyház és a főgimn. tanári kara nevében *Rácz György* dr. főgondnok mondott szíves üdvözlétet, amelyre *Dókus Ernő* válasza ez volt:

Mélyen tisztelt Főgondnok úr! Igen tisztelt Uraim! Igen tisztelt Tanári kar!

Különös öröömre szolgál egyházkerületünk mai ünnepe alkalmából egyházkerületünk legnagyobb egyházának küldötteit s a miskolci főgimnázium tanári karát együtt láthatni, tisztelhetni s megjelenésökért, üdvözlő szavaikért hálás köszönetet mondhatni.

A miskolci református egyház nemcsak azért érdemli meg különös tiszteletünket, mert nagyságával, hívei számával, intelligenciájával dicsekedésünket képezi, hanem még inkább híveinek vallásos buzgóságáért, áldozatkészségéért. De nem kevésbé tiszteletünk tárgyai a miskolci főgimnázium tanárai, akik ezen legmagyarabb vármegye legmagyarabb városában, a különböző vallásfelekezetek között beékeltlen, református szellemben nevelik magyar véreinket.

Amidőn biztosítom, hogy mindenkor igaz lelki örömmel fogok a miskolci református egyháznak és főgimnáziumnak rendelkezésére állani, ismételten köszönöm szíves megjelenésöket, üdvözlötöket s külön köszönöm, hogy kegyesek voltak beiktatási ünnepélyemre pompás templomukat átengedni, melynek félszázados felszentelési ünnepét gyermekkorom legkedvesebb emlékei közé sorozom.

A felsőbb leányiskola tanárainak üdvözlétét *Domby László* tolmácsolta a következő szavakkal:

Méltóságos Főgondnok Úr!

Mi a tiszáninneri református egyházkerület miskolci felsőbb leányiskolájának tanárai őszinte, igaz örömmel üdvözlöljük Méltóságodat, mint egyházkerületünk főgondnokát s egyszersmind a mi intézetünk felügyelőbizottságának világi elnökét. Nagy és igaz a mi örömünk, mert tudjuk, hogy iskolánk Méltóságodban igazi

jóakaró, tetterős és áldozatra kész vezetőt nyert. És mi egy ilyen lelkes vezérnek a hiányát eddigelé is erősen éreztük s még erősebben kellene éreznünk most, hogy a mi iskoláinkat teljes szívvvel, igazi atyai szeretettel pártoló agg főpásztorunk is elköltözött. Pedig bizony nincs intézet, mely annyira egészen egyházkerületünké volna s amely épen azért oly mértékben rászorúlna egyházkerületünk szerető támogatására, mint a mi iskolánk. Ennek igazán namcsak felettes hatósága, hanem a szó teljes értelmében vett fenntartója is egyházkerületünk s ezért állanak intézetünk kormányzó testületének, felügyelő-bizottságunknak élén egyházkerületünk elnökei.

Mi régóta ismerjük Méltóságodnak minden szépért, nemesért lelkesedő szívét; tudjuk, láttuk, mint igyekezett eleitől fogva minden ponton megerősíteni és biztosítani református egyházunk pozícióját. Épen azért meg vagyunk győződve, hogy Méltóságod ez egyházunkat fenntartó és biztosító intézmények között egyik legfontosabbnak fogja tartani az igazi református szellemű leánynevelést, úgy jelenünk, mint jövőnk szempontjából egyiránt. Hiszen örök igazság a nagy államférfiúnak ama mondása: „aki fiúkat nevel, csak egyeseket és a jelennek nevel, de aki lányokat nevel, neveli az egész környezetet, nevel a jelennek és jövőnek egyiránt.“

Mi teljes mértékben átérezzük hivatásunknak egyházunk érdekében való eme rendkívüli fontosságát s egyházunk iránti igaz szeretettel, buzgó lelkesedéssel igyekszünk végezni nagy munkánkat: művelt s egyszersmind mélyen vallásos, egyházunkat igazán szerető leányokat nevelni a jövő számára és e szent ügy szolgálatában mindenkor a legnagyobb készséggel fogjuk követni Méltóságodat, mint vezériünket. Őszinte bizalommal ajánljuk azért úgy iskolánkat, mint magunkat: annak ez időszertint munkásait a Méltóságod nagybecsű jóindulatába, atyai pártfogásába.

Isten állította Méltóságodat a mi vezér nélkül maradt intézetünk élére; Isten tartsa is meg sokáig iskolánk javára, virulására, dicsőségére!

E szavakat főgondnokunk eképen viszonzta:

Igen tisztelt Igazgató úr! Igen tisztelt hölgyeim és uraim!

Ha a legfontosabb állásnak általában a tanárét tartom, úgy különösen és sokszorosan fontosnak tartom azon tanárnőket és tanárokat, kik a nőnevelés magasztos ügyével foglalkoznak. Mert

akié a nő, azé a haza, azé a vallás, azé az egyház s így magyar hazánk és református egyházunk jövője az önök kezébe van letéve.

Ezen meggyőződés fog vezérelni, fogja eljárásomat irányítani egyházk. miskolci főleánytanodájával szemben és működésének az lesz a legkiválóbb és előttem legkedvesebb eredménye, amit fenntartása, fejlesztése érdekében elérni képes leszek.

Fogadják szíves köszönetemet üdvözetükért.

Majd a kerület tanítói karának nevében *Becske Bálint* szólott így:

Méltóságos Főgondnok Ur!

Egyházkerületünk négyszáz tanítójának mélységes hódolatát hoztuk el Méltóságodnak; tiszteletteljesen jelezni óhajtván ezáltal is, hogy mi lelkünkkel hozzá vagyunk forrva ahhoz az intézményhez, a tiszáninnenői ref. egyházkerülethez, mely ma szíve szerint örvendez és ünnepel.

A prot. egyház volt századokkal ezelőtt az a gondos édes anya, mely életre költötte, meg-megújuló küzdelmei között is, mint édes gyermekét, kebléhez ölelve tartotta s szíve vérével táplálta a népiskolát. És azt nemcsak a saját életének erőforrása gyanánt s fejlődésének biztos zálogául, de a sokat szenvedett haza boldogabb jövődjének is fontos tényezőjéül tartotta mindenkor. Viszont egyházkerületünk népiskolái is e nagy hivatás tudatával s az egyház meg nem lankadó szeretetéből merítették az erőt a munkához s állottak, úgy a vallásos és erkölcsi szellem, mint a hazaszeretet ápolásában s a nemzeti műveltség terjesztésében is, a hasonnemű intézetek között mindig első sorban, és hisszük: ott maradnak a jövőben is.

És amidőn mi hódolatteljes üdvözetünket e reménységünkkel együtt tolmácsoljuk Méltóságodnak, nem akarjuk ezzel a mi csekély erőnket tulbecsülni, csak azt igérjük, hogy hívek, kitartók tudunk lenni a hazánk és egyházunk iránti kötelességünk teljesítésében. Mert tudjuk, hogy nálunk „minden talpalattnyi tér, melyet a nemzeti kultúra számára meghódítunk, egy-egy újabb honfoglalás.” És ez új hódítást nem az ősök régi győzelmes fegyvereivel, de új hadi eszközökkel: népünk művelése-, erkölcsi életének nemesítésével, értelmi erőinek fokozása s a munka szeretete által égezhethetjük dicsősséggel.

És tudjuk azt is, hogy Méltóságod lesz e harcban, ez új

honfoglalásban, nagy lelkének erejével, szívének a haza és egyház iránt tetteiben megbizonyított szerelmével a mi nagy segedel-münk, a mi leghivatottabb vezértünk. És ha netalán csüggedoznénk, vagy tusakodnunk kellene, hisszük, hogy Méltóságodnak, magas állásában mindig lesz egy biztató, egy jóságos szava hozzánk, kik a haza és egyház szerény napszámosai vagyunk.

És mi ennek bizonyos tudatában megújult bátorsággal s teljes bizalommal nézünk a jövőbe, hová Méltóságod eme jelszavával indulunk: Hass, alkoss, gyarapíts s a haza fényre derül!

Amidőn mély alázattal kérjük Méltóságodat: méltóztassék a mi hódolatunkat kegyesen fogadni s egyházkerületünk tanító-ságát nagy törekvéseiben kegyesen támogatni, — kérjük egyuttal a gondviselést is, hogy Méltóságodat a nemzeti kultúra javára, a haza és egyház dicsőségére fényes állásában sokáig tartsa meg!

Erre főgondnokunk ezekkel a szavakkal válaszolt:

Tisztelt uraim!

A tanítással foglalkozók nehéz pályáján az orosz-lánrész az alapvetőknek, a néptanítóknak jut, kik a nyers anyagból önfeláldozó munkával gyúriák ki, képezik ki az életnek a továbbfejlesztésre, a magasabb oktatásra alkalmas egyént s akik teszik ezt és különösen tették a múltban, igen csekély elismerés s még kevesebb anyagi jutalom ellenében; leginkább abban találván meg jutalmukat, hogy egy nagy, egy hatalmas cél szolgálatában pótolhatatlan kötelességet teljesítenek.

Amidőn készséggel hajtom meg egyházkerületünk tanító-testülete előtt tisztelem lobogóját s szívemből nyujtom nekik az egyetlen, amivel rendelkezem, az erkölcsi elismerést, megköszönve üdvözlötöket, biztosíthatom, hogy bennem mindenkor őszintén, buzgón támogató barátot fognak találni.

Végül *Dokus Ernőt* szűkebb hazája, hol erőit kipróbálta, a mai diszes állására oly méltóképen megnövekedett, *Felsőzemplén* üdvözölte, esperesük, *Hutka Józsefnek* szavaival így:

Méltóságos Főgondnok Úr!

Mi, akik itt vagyunk, mint a felsőzempléni reform. egyház-megyének küldöttsége jelentünk meg Méltóságod előtt, hogy hódoló tiszteletünknek és őszinte szeretetünknek adjunk kifejezést.

Minket Méltóságodhoz, mint szeretve tisztelt volt gondnokunkhoz s ez időszertint tiszteltbeli gondnokunkhoz és mint vármegyénk kiváló szülöttéhez és lakosához szorosabb kötelékek fűztek és fűznek; s mi úgy egyházi működésünk terén, miként életünk egyéb viszonyai között is legközelebről éreztük Méltóságod szerető atyai szívének meleg dobbanását!

Méltóságod egyházmegyénk körében teljesített jó cselekedetei által ércnél maradandóbb emléket emelt magának s alkotásai időtlen-időig fogják hirdetni nemes szívének a közboldogság oltárára rakott jó érzéseit.

Mostan pedig, midőn az isteni gondviselés Méltóságodat egyházmegyénk gondnoki tisztéből magasabb polcra: egyházkerületünk díszes Főgondnoki székébe emelte, szívünk érzelmeitől hajtva eljöttünk s itt vagyunk, hogy Méltóságodnak tisztességet tegyünk s újabb szélesebb körű hivatása küszöbén is átadjuk Méltóságodnak szívünk nemesebb érzelmeit, s átadjuk azon ígéretünket, hogy Méltóságodat magasabb, de egyuttal terhesebb kötelességekkel járó tisztében is, Istennek segedelmével a legodaadóbban fogjuk támogatni! Viszont kérjük mi is Méltóságodat, méltóztassék minket kegyes jóindulatában és szeretetében továbbra is megtartani!

S végül pedig imádkozunk a nagykegyelmű Istenhez, adjon Méltóságodnak, lelki-testi erőtt nagyhivatása betöltéséhez, a mi szeretett református anyaszentegyházunk, kedves magyar hazánk felvirágoztatására és dicsőségére!

Dókus Ernő a következő meleg szavakkal köszönte meg az üdvözetet:

Nagytisztelendő Esperes úr! Különösen tisztelt uraim!

Nem idegen helyre jöttem ezen egyházkerület világi elnöki állásába, mert amily szeretet helyezett belé, éppen olyan szeretet várt és fogadott régi munkatársaim részéről, kiknek támogatása mellett közel harminc évig vehettem részt ügyeink intézésében, s mégis úgy éreztem, mintha csak szívem felét hoztam volna magammal, másik fele ott maradt volna szűkebb családom, egyházmegyém körében, mely fokozott, nem érdemelt rokonszenvével, barátságával halmozott el, mely oly mértékben kedveltette meg velem az egyházi ügyekkel való foglalkozást, hogy az ma már

életemmel összeforrt, életszükségemmé vált és köztevékenységem legnagyobb részét veszi igénybe.

Az önök mai megjelenése s a hozzám intézett üdvözlő szavak szívemet ismét egészsé tették s megtanítottak, hogy annak egészsé-vel szerethetem egyházkerületemet, anélkül, hogy hűtelen lennék szülőhazámhoz, egyházmegyémmel; önök ma egy maroknyi hazai földet tettek lábaim alá, hogy annál erősebben, biztosabban állva, hasznára lehessenek egyházkerületemnek, egyházmegyémmel.

Üdvözlő szavaikért, családi, testvéri szeretetök ezen újabb megnyilatkozásáért fogadják baráti szívből eredő forró köszönetemet.

Igy ért véget a fényes és bensőséges ünneplés hivatalos része.

Ezt népes és emelkedett hangulatu közebed követte, melyen az új főgondnok úr látta szívesen vendégeiül a kerületet s a közletről és távolról jött küldöttségeket.

A ragyogó nap emléke sokáig fog élni a résztvevők szívében, s úgy hisszük, egyházkerületünk közéletében is fontos határpontot fog megjelölni. Adja isten, hogy úgy legyen !

Második nap.

1. Dókus Ernő főgondnok a tegnapi lélekemelő ünnepekkel megkezdett és megalakult közgyűlést, folytatólagosan, a következő szavakkal nyitja meg:

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Amidőn először van alkalmam, mint egyházkerületünk tanácskozásainak megválasztott egyik vezetője e helyről megszólalni, az első szó, amely ajkaimat elhagyja, a hála szava, azon támogató, elnéző jóakarató, amelyben évek hosszú során keresztül részesíteni kegyesek voltak; s amely legjobb ajánló levelem volt — és nem szerény érdemeim — hogy az egyházkerület gyűlékezeteinek parancsa e helyre állított.

A második szó a kérés, hogy ezt a jóakaratot, az ügy érdekében részemre továbbra is megtartani méltóztassanak, addig, amíg arra érdemesnek, működésemmel egyházkerületünkre nézve hasznosnak fogok bizonyulni.

Talán mondanom is felesleges, hiszen itt megszabja az áthághatatlan korlátot a törvény, a tanácskozási szabályok, az eddigi gyakorlatunk és az én egyéni felfogásom, hogy tanácskozásainkat igazságosság, méltányosság és mindenekfelett elfogultlansággal kívánom vezetni.

Önkormányzatunk ereje a szabad tanácskozásban, a vitában rejlik; és én értékesebbnek, mert megnyugtatóbbnak tartok egy ez úton létrejött, talán gyengébb, mint egy octroyált, bár megfelelőbb határozatot.

E tekintetben csak egyetlen korlátot ismerek, a mi speciális helyzetünket. Egyházkerületi közgyűlésünk tagjai legnagyobb részének életviszonyai nem engedik, hogy hivatásától, családjától hosszú ideig maradjon távol. Nehogy tehát ezáltal maga az ügy szenvedjen, tanácskozásainkat oly autonomiával kell beosztanunk, hogy

egyszerűbb, adminisztratív, folyó ügyeinkre rövidebb időt fordítva, a többi fontosabb ügyeink megvitatására használhassuk fel. S hogy e tekintetben jó példával menjünk elől, szavaimat berekesztem és magamat a főtiszteletű egyh.-ker. közgyűlés jóindulatába ismételten ajánlom.

Az anyaszentegyházért törhetetlen munkálkodásra kész főgondnok lelkének a közgyűlés lelkes éljenzése között történt ez újabb, bölcs megnyilatkozása után

a közgyűlés határozatképességét megállapítja, a megjelent küldötteket igazoltnak jelenti ki és Vadászy Pál legidősebb esperest, mint püspök helyettest felhívja a társelnöki szék elfogadására.

2. Vadászy Pál legidősebb esperes, mint püspök-helyettes

a társelnöki széket — a közgyűlés szíves üdvözlése mellett — elfoglalja.

3. Meczner Béla, mint legidősebb egyházmegyei gondnok, a most elhangzott főgondnoki megnyitóbeszéd és újabb fogadástétel hatása alatt

úgy gondnoktársai, mint az egyházkerület egész közönsége részéről főgondnokunkat ismételten — a megválasztása felett általánosan érzett őszinte öröm és meglegedés érzelmeivel — üdvözli és biztosítja őt a közgyűlés lelkes tüntetése mellett, mindnyájunk legodaadóbb ragaszkodásáról és támogatásáról.

4. Egyházkerületünk a tavaszi közgyűlésének 10. számú jegyzőkönyvében, dr. Tüdős István lemondása folytán egy egyházkerületi papi tanácsbírói állásra szavazást rendelt el.

A szavazatok felbontására kiküldött bizottság azt jelenti, hogy a július 1-re beadott szavazatokból abszolút többséget senki sem nyert s mint legtöbb szavazatot nyert egyének, újabb szavazás alá bocsáttattak: Szuhay Benedek sajkópápolnai,

Ruszkay Gyula jánosii, Idrányi Barna nagyszalánci és Vattay László rimaszécsi lelkészek.

A másodszeri szavazás sem vezetett eredményre, amiért is Szuhay Benedek és Ruszkay Gyula közt újabb szavazás rendeltetett el. Az 1910. okt. 7-én felvett bizottsági jegyzőkönyv szerint a harmadizben beadott 355 érvényes szavazatból Szuhay Benedekre 227 — Ruszkay Gyulára 128 szavazat esett, tehát papi tanácsbíróvá 99 szavazattöbbséggel Szuhay Benedek sajkópólnai lelkész választatott meg.

Egyházkerületünk közgyűlése a bizottság jelentését tudomásul veszi s *Szuhay Benedeket* megválasztott egyházkerületi papi tanácsbírónak jelenti ki.

Szuhay Benedek a hivatalos esküt letévén, megköszöni az egyházkerületnek feléje irányult bizalmát s helyét, hű és igaz szolgálatainak, anyaszentegyházunk javára való szíves felajánlása mellett, a közgyűlés szívélyes üdvözlése közt, elfoglalja.

5. Elnöklő főgondnok indítványozza, hogy a báró Vay Béla és Kun Bertalan elhalálozása alkalmából tartott rendkívüli közgyűlésen Meczner Béla főgondnok-helyettes által elmondott s a megboldogultak érdemeit találóan és meghatóan méltató elnöki beszéd; valamint a temetésen közreműködők beszédei, u. m. dr. Antal Gábor dunántúli püspök meleghangu imádsága, dr. Kenessey Béla erdélyi püspök klasszikus szépségű gyászbeszéde s dr. Tüdös István miskolci lelkésznek a tanítványi hála érzelmeitől áthatott síri beszéde egész terjedelmében jegyzőkönyvünkbe iktattassék s nekik készséges közreműködésükért köszönet szavaztassék.

Közgyűlés a beszédek jegyzőkönyvbe iktatását elhatározza s egyúttal dr. Antal Gábor és dr. Kenessey Béla püspök uraknak, kik rengeteg elfoglaltságuk mellett is az ország két széléről siettek örök álomra szenderült főpásztortestvérük gyászravatalához s öt méltó végtisztes-

ségadásban részesítették, emlékét és jóságos cselekedeteit a halhatatlanság koszorújába illesztették; úgyszintén dr. Tüdős István miskolci lelkesnek, ki gyülekezete és egyházkerületünk nevében vett utolsó búcsút a megaggott pátriárka haló poraitól: őszinte, hálás köszönetét nyilvánítja a szomorú kötelességnek ilyen maradandó emlékü teljesítéseért s erről őket jegyzőkönyvi kivonaton értesíteni rendeli.

6. Főgondnok bemutatja a gyászeset alkalmából egyházkerületünkhöz érkezett részvétiratokat, kiemelve, hogy Ő Felsége apostoli királyunk is sietett a maga részét gyászunkból kivenni a következő távirattal: „Ő császári és apostoli királyi Felsége azon súlyos veszteség felett, mely Kun Bertalannak, a tiszán-inneni ref. egyházkerület püspökének, a ref. egyetemes konvent egyházi elnökének elhúnytával a ref. egyházat érte, őszinte mély részvétének méltóztatott kifejezést adni“.

Indítványozza, hogy a gyászunkban résztvevőknek hálás köszönetünk s első sorban Ő Felségének, apostoli királyunknak, atyai figyelmeért, mély hódolatunk tolmácsoltassék.

Közgyűlésünk mély háláját és hódolatát viszi Ő Felsége kegyes színe elé, hogy az egyházkerületünket és egész magyar ref. egyházunkat ért veszteségben velünk osztozkodni s irántunk való királyi jóindulatát ezáltal is kifejezésre juttatni kegyeskedett; s ezt a hálát szívébe és jegyzőkönyvébe zárja mindazok iránt is, akik a magyar ref. püspökök nesztorának elhúnyta alkalmából, testvéri résztvevő soraikkal minket fölkeresni szívesek valának.

7. Elnöklő főgondnok a gondviselés iránti mély hálával emlékszik meg arról az örvendetes eseményről, hogy ősz királyunk, I. Ferenc József Ő Felsége, e folyó év augusztus hava 18-ikán töltötte be eseményekben és megpróbáltatásokban gazdag életének 80-ik esztendejét. Indítványozza, hogy efelett érzett örömeink egyházkerületünk közönsége is adjon kifeje-

zést s e történelmi, nagy évforduló emlékét jegyzőkönyvében örökítse meg.

Egyházkerületünk közgyűlése Isten kedvező kegyelmének megdicsőülését látja abban a történelmi tényben mind nemzetünk életére, mind az ősz uralkodó személyére nézve, hogy annyi balszerencse közt s oly sok viszály után is eljuttatta őt a bibliai kor legmagasabb határára s megengedte érne, hogy e napot hálás és hű magyar nemzetével, szíve szerint, együtt ünnepelhette meg. S midőn efelett érzett őszinte örömét jegyzőkönyvének lapjain megörökíti: imádsággal fordul a királyok és népek sorsát bölcsen intéző Gondviseléshez, hogy adjon még eddigi éveihez újabb esztendőket, az eddigi kegyelemhez újabb kegyelmeket, hogy az ő kipróbált kormányzása alatt hazánk újabb virágzásnak indulhasson; napjai leteltével pedig, mint magyar népétől megsíratott és haló poráiban is áldott király térhessen meg az ő dicsőült őseihez.

8. Az elnöki előterjesztésekkel kapcsolatban Fejes István indítványozza, hogy Dókus Ernő főgondnoki beköszönő beszéde s általában a beiktató ünnepen elhangzott imádság és beszédek egész terjedelmükben jegyzőkönyvbe iktattassanak.

Közgyűlésünk az indítványt elfogadván, ki mondja, hogy Dókus Ernő főgondnok úrnak beszéde s általában a főgondnoki beiktató ünnepen elmondott beszédek és imádság egész terjedelmükben felvétessenek jegyzőkönyvünkbe.

9. Br. Bánffy Dezső, az egyetemes Konvent világi elnöke — Dókus Ernő főgondnok beiktatása alkalmából — a következő levelet intézte egyházkerületünk elnökségéhez:

*A tiszáninneri református egyházkerület
főtiszteletű és méltóságos Elnökségének.*

Miskolc.

Hálás szívvel köszönöm a szíves figyelmet, mellyel a tiszáninneri református egyházkerületi főgondnok, Dókus Ernő úr Ő Méltósága beiktatásának ünnepélyére meghívni méltóztattak.

Sajnálkozással kell tudatnom, hogy változó egészségi állapotom miatt nem vehetek részt az ünnepélyen és így csak ez úton fejezhetem ki örömemet és megnyugvásomat afölött, hogy az egyházkerület bizodalma a főgondnoki Méltóságot Dókus Ernő úrra ruházta, ki egyházi közéletünk terén hosszú időn át kifejtett buzgó és eredményes működésével kiváló és maradandó érdemeket szerzett nemcsak az egyházkerület, hanem egyetemes egyházunk ügyei körül is.

Igaz tisztelettel üdvözlöm ezért az egyházkerület közönségét és a Főgondnok úr Ő Méltóságát, kinek működésére Isten áldását kérem.

Budapest, 1910. október 4

*Br. Bánffy Dezső,
az egyetemes konvent vil. elnöke.*

Közgyűlésünk úgy Bánffy Dezső bárónak, mint a testvér-egyházkerületeknek, közöttük a tiszai ág. h. ev. egyházkerületnek továbbá, Borsod vármegyének, Miskolc városának és mindazoknak az egyházi és világi hatóságoknak, testületeknek és küldötteknek, akik főgondnokunk beiktató ünnepén megjelenni, vagy magokat képviseltetni s ezáltal ünnepélyünk fényét emelni s azt ránk nézve felejtethetlenné tenni szivesek voltak: szívből jövő köszönetét nyilvánítja.

10. Radácsi György egyházkerületi főjegyző, gyengélkedése miatt meg nem jelenhetvén, az alábbi lélekből fakadó sorokat intézte közgyűlésünkhöz:

Főtiszteletű s Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

Egyházkerületünknek sem gyászában, sem örömeiben nem vehettem úgy részt, amint --- boldog emlékezetű nagyjaink s új főgondnokunk iránti tiszteletem sugallta és hivatalos állásom természete követelte.

Örökre sajnálom, hogy így kellett ennek lenni. Isten dolga . . . „Hová mennék az Ő lelke elöl és az Ő orcája elöl hová futnék?!“

Méltóztassék kényszerűt elmaradásomat kegyes elnézéssel venni tudomásul és igazoltnak tekinteni.

Ha Isten kedvező kegyelme visszaállít még különböző szép hivatási köreimbe: igyekezem majd hű lenni a nekem adatott mértékek szerint.

Az Isten áldása szentelje meg a Főtiszteletű és Mélt. Egyházkerületnek mind gyászát, mind örömét s tegye áldásosan gyümölcsözővé minden lépését, minden határozatát.

Mély tisztelettel maradtam a Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlésnek

Budapest, 1910. október 11.

lekötelezett szolgálója:

Radácsi György,

egyházkerületi lelkeszi főjegyző.

Közgyűlésünk megilletődéssel s a legőszintébb sajnálkozással értesül a Radácsi György gyengélkedéséről s midőn e miatti távolmaradását igazoltnak jelenti ki, egyuttal kéri a gondviselő Istent, hogy drága egészségét s kipróbált munkaerejét adja vissza minél előbb.

Ugyancsak igazoltnak tekintti az igazságügyi kormány képviselőjében Északamerikába, a washingtoni nemzetközi börtönügyi kongresszusra kiküldött világi aljegyzőnek, dr. Finkey Ferencnek; továbbá Debreczeni Bertalan, Szentlmrey Gyula egyházkerületi tanácsbíráknak, Meczner András, Miklós Béla, Minay István egyházmegyei tanácsbíráknak és Komjáthy Béla e. megyei gondnoknak bejelentett elmaradását.

11. Dókus Ernőné Öméltóságát, férjének főgondnoki beiktató ünnepéről egyházkerületünk közönsége táviratban üdvözölvén: Öméltósága az üdvözletre az alábbi meleg sürgönyvel válaszolt:

„Szíves figyelmökért, üdvözetükért fogadják hálás köszönetemet. Adja a Mindenható, hogy az új főgondnok működése legyen áldásához anyaszentegyházuokra s egyházkerületünkre!”

Közgyűlésünk a méltó hitves köszönő szavait — hálás érzelmek között — jegyzőkönyvébe iktatja s annak imádságos óhajtásához maga is szíve szerint csatlakozik.

12. Elnökség jelenti, hogy püspökünk temetési költségeihez a miskolci egyház is hozzájárulni kíván s azt egyházkerületünkkel együttesen akarja teljesíteni.

Közgyűlésünk az elnökség bejelentését tudomásul veszi s az egyházkerületi pénzügyi választmányt megbízza a kerületünkre eső temetési költségek kiegyenlítésével.

13. Főgondnok úr indítványára a püspöki hivatal leltár melletti átvétele céljából

Dókus Ernő főgondnok és Vadászy Pál esperes elnöklése mellett Tüdős István dr. esperes, Bizony Ákos főügyész és Czinke István papi aljegyző küldetnek ki.

14. B. e. Kun Bertalan püspök úr elhalálozásával a püspöki szék betöltése szükségessé válván,

egyházkerületi közgyűlés a püspöki szék betöltésére a szavazást elrendeli. A szavazásra jogosított egyházak szavazataikat az illetékes espereseikhez legkésőbb folyó év november hó 15-ig küldjék be, akik azokat Czinke István papi aljegyzőhöz azonnal továbbítsák.

A szavazatok felbontására Révész Kálmán esperes és Meczner Béla egyházmegyei gondnok elnöklésével Vay Elemér br., Csabay Pál, Ragályi Béla, Meczner András, Ragályi Géza, Buza János, Rácz Lajos dr., Bernáth Zoltán és Czinke István kerületi jegyzőből álló bizottság küldetik ki, azzal a megbízással és felhatalmazással, hogy a bizottság elnöksége által meghatározott helyen és időben megállapítván a szavazás eredményét, amennyiben szűkebb körű szavazás válnék szükségessé, azt a szavazások beadási határidejének megállapításával elrendelje s az így beadott szavazatok felbontására ismét a bizottság elnöksége által meghatározott helyen és időben újból összeüljön.

Felhívatik továbbá a kiküldött bizottság elnöksége, hogy az eredményes szavazás felbontásáról szóló jegyzőkönyvét az egyházkerületi elnökséghez azonnal tegye át.

Egyúttal felkéri és felhatalmazza közgyűlésünk a főgondnok urat és közgyűlésünk helyettes egyházi elnökét, Vadászy Pál esperest, hogy a törvényesen megválasztandó püspök ünnepies beiktatására a legrövidebb időn belől rendkívüli egyházkerületi közgyűlést hívjanak össze.

15. Elnöklő főgondnok jelenti, hogy egyházi törvényeink értelmében a püspöki hivatali teendők végzésére a papi főjegyző volna hivatva, Radácsi György azonban sajnálatos gyengélkedése miatt jelenleg nincs abban a helyzetben, hogy a püspöki hivatal teendőit ellássa. Felhívja azért a közgyűlést a szükséges intézkedések megtételére.

Egyházkerületi közgyűlésünk e helyen is őszinte fájdalommal értesülvén nagy érdemű főjegyzőjének fáradhatatlan, kiváló munkásának a betegeskedéséről, a püspöki teendők végzéséről úgy intézkedik, hogy azokat Vadászy Pál rangban legidősebb esperes lássa el, illetőleg vezesse, annyival is inkább, mert a közgyűlésen való elnöklés és a representationális teendők hivatalból amúgy

is őt illetnék. Felkéri azonban közgyűlésünk főgondnok urat, hogy kiváló munkaerejével és tárgyismeretével őt és a püspöki titkárt működésükben támogatni méltóztassék.

16. Olvastatik *Vita Károly* tanító-képviselő levele, melyben 47. évi tanítóskodás után nyugdíjaztatván, egyházkerületi közgyűlési tagságáról lemond, hálás szívvel köszönvén meg az egyházkerület bizalmát és iránta tanúsított jóindulatát.

Jelenti továbbá az elnökség, hogy *Dókus Ernő* úr főgondnokká választásával, mivel így a zsinatnak hivatalból lesz rendes tagja, egy zsinati világi rendes tagság és *Nagy Ignác* elhunytával egy zsinati egyházi póttagság megürült.

Olvastatik végül a főiskolai igazgató-tanács jelentése, amely szerint *Buza János* nyugdíjazásával egyházkerületi, tanári, továbbá egy zsinati rendes, valamint a *Zoványi Jenő* távozásával szintén egy zsinati póttagság megürült, mindkét utóbbi hely tanárképviselővel lévén betöltendő.

Egyházkerületi közgyűlésünk *Vita Károly* hosszas és eredményes tanítói működése felett meleg elismerésének ad kifejezést. A nyugdíjazásával és lemondásával megürült egyházkerületi tanítóképviselet betöltésére pedig közgyűlésünk elrendeli a szavazást. Ugyszintén elrendeli a másik egyházkerületi képviselőre is a szavazást, azzal a megjegyzéssel, hogy a választás a sárospataki főiskola gimnáziumának tanárai közül ejtendő meg.

Elrendeli továbbá közgyűlésünk két rendes és két zsinati póttagságra is a szavazatok beadását, azzal az utasítással, hogy az egyik rendes tagságra csak világi egyén, a másik rendes tagságra pedig csak kerületünkbeli középiskolai (gimn. vagy felsőbb leányiskolai) tanár vagy igazgató, míg az egyik póttagságra csak kerületünkbeli rendes lelkész, a másik póttagságra szintén csak kerületünkbeli akár egyházi, akár világi jellegű akadémiai tanár választható.

Az összes megürült egyházkerületi és zsinati képviselőkre így elrendelt választások alkalmából beadandó szavazatok nov. 15-ig küldendőek be az esperesi hivatalokhoz, amely szavazatokat ugyanaz a bizottság bontja fel és ugyanazon módozatok mellett, amely a püspök-választás lebonyolítására küldetett ki.

17. Olvastatik a főiskolai igazgató-tanács f. évi szeptember hó 9—10-én tartott ülésének 14. sz. jegyzőkönyvi pontja, amelynek értelmében

az akadémiai szék az igazgató-tanács elé terjeszti jelentését a theologiai akadémián megüresedett egyháztörténeti tanszékre hirdetett pályázat eredményéről. Eszerint erre a tanszékre a határidő lejártáig két pályázó jelentkezett, egyik pályázó azonban pályázati kérvényét időközben visszavonván, egyedül *Marton János* sátoraljaujhelyi vallás tanár pályázik a tanszék elnyeréseért, kinek személyi adataira és képességére vonatkozó véleményes javaslatát az akadémiai szék, a vallás- és egyháztudományi kar előterjesztése alapján, a következőkben adja elő:

Marton János 1879. december 26-án született Váriban. A középiskola négy alsó osztályát a beregszászi állami főreáliskolában, a négy felső osztályt a sárospataki református főgimnáziumban végezte. A theologiai tanfolyamból három évet Sárospatakon, egyet Utrechtben végzett. Sárospatakon tette le a lelkészképesítő vizsgát 1903—4-ben. Nemesak érettségi bizonyítványa és lelkészi oklevele, hanem iskolai pályája folyamán nyert összes bizonyítványai jelesek. 1903—5-ig két iskolai évet ismét az utrechti egyetemen töltött, a szünidők alatt pedig meglátogatta Németország főbb egyetemi városait, művészi központjait és a protestantizmus klasszikus emlékü helyeit. 1905. szeptemberétől segédlelkész volt Sátoraljaujhelyben 1907. október 1-ig, az időtől fogva pedig állandó vallás tanító-lelkész ugyanott. Fejes István sátoraljaujhelyi lelkész bizonyossága szerint munkakörét lelkiismeretes pontossággal és szaktudással tölti be. Az 1908. év nyarát Párisban

töltötte a francia előbeszéd gyakorlása végett, ugyanakkor Schweizban, utána Zürichben a Zwingli emlékeket tanulmányozta. A folyó év tavaszán theologiai magántanári vizsgára jelentkezett a pápai theologiai akadémián az egyetemes és a magyar protestáns egyháztörténetből. Dolgozata bírálat alatt van, tehát vizsgálata folyamatban van. Hiteles orvosi bizonyítvány szerint teljesen egészséges. Nyelvismerete kiterjed a következő nyelvekre: a magyaron kívül beszél németül, hollandul, franciául, olvas latinul és szótárral görögül.

Irodalmi működése: nagyobb művet irt „Tertullian keresztyénségéről“ (magántanári értekezés), mely rövid időn belül elhagyja a sajtót, kisebb cikkei elég szép számmal jelentek meg a Sárospataki Ref. Lapokban. Ezek részint elmélekdedések, részint bírálatok egyházi, illetőleg dogmatörténeti művekről s predikációs kötetekről, részint pedig fordítások latinból és hollandból. Egy hollandból fordított dolgozata még 1904-ben jelent meg a Sárospataki Lapokban. Kiadatlan van sok dolgozata a gyakorlati lelkészség köréből, eredeti agendák, imádságok, egyházi beszédek és írásmagyarázatok. Fordított s átdolgozott egyházi beszédei 2—3 kötetre mennének.

Rendes tanárságra pályázik, mert reméli, hogy október elején leteszi a magántanári vizsgát. Ha pedig ez valami okból nem történhetnék meg, rendkívüli minőségben való megválasztását kéri.

Az akadémiai szék Marton Jánosról készséggel állapítja meg, hogy őt nemcsak széptehetségű embernek ismeri, amiről egész tanulási pályája sok bizonyosságot mutat fel, hanem alapos és nemcsak egyoldaluan képzett theologusnak is. Szakember joggal mondhatja azt róla eddigi megjelent dolgozatai alapján is, noha nagyobb-szabású irodalmi munkásságról nem beszélhetni nála. Ilyenre még nem is volt sok ideje. Azt a munkásságot, melyet jelenlegi állásában fejt ki, mint gyakorló lelkész és középiskolai vallás tanár, bátran tekinthetni úgy, mint jó előkészületet a theologiai katedrára. Tekintettel arra, hogy három évi külföldi tanulmányai alatt alkalma volt a tudományos kutatás legújabb eredményeit és a tudományos vizsgálódás módszereit elsajátítania, továbbá te-

kintettel arra, hogy részint külföldi egyetemi hallgató korában, részint azóta tett tanulmányutjaiban alkalma volt több külföldi protestáns egyház életébe és belső viszonyaiba mélyebb bepillantást vetni, tekintettel végül folyamathan levő theologiai magántanári vizsgájára: az akadémiai szék Marton Jánost rendkívüli tanárságra melegen ajánlja.

Az igazgató-tanács az akadémiai szék javaslatához mindenben hozzájárul s Marton János sátoraljaujhelyi vallástanító lelkészt, kinek tanári működése elé a legszebb reménységgel néz, a maga részéről is a legmelegebben ajánlja a Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlésnek a pályázat alá bocsátott egyháztörténeti tanszékre theologiai akadémiai nyilvános rendkívüli tanári minőségben való megválasztására.

Egyházkerületi közgyűlésünk a főiskolai igazgató-tanács előterjesztése és javaslata alapján a főiskola theologiai akadémiájának egyháztörténeti tanszékére *Marton János* sátoraljaujhelyi hitoktató-lelkészt választja meg a sárospataki főiskola akadémiai tanárait megillető javadalmazással, jogokkal és kötelezettségekkel. Állását f. év november hó elsején köteles elfoglalni.

18. A Dókus Ernő főgondnökká választásával megürült főiskolai igazgató-tanácsi helyre

egyhangulag *Bernáth Aladár* választatik meg.

19. Dókus Ernő főgondnökká választatván, az egyetemes konventnek immár hivatalból lesz rendes tagja s így az ő választás útján betöltött helye megürült. E megürült helyre egyházkerületi közgyűlésünk

egyhangúan *Ragályi Béla* felsőborsodi egyházmegyei gondnokot választja meg, az ő

megürült konventi póttagságra pedig Dókus Gyula főiskolai világi algnodnok választatik.

20. Olvastatik Szentmártoni Dániel megválasztott püspöki titkárnak beadványa, melyben írásbelileg is megismétli tavaszi közgyűlésünkön kevéssel megválasztása után élőszóval betejesztett lemondását titkári állásáról.

Közgyűlésünk tekintettel arra, hogy Szentmártony Dániel, akit a kerület bizalma a titkári állásra emelt, lemondásától elállani nem akar, azt elfogadja. Mivel azonban az idevonatkozó szabályrendelet úgy rendelkezik, hogy a titkári állás a püspök meghallgatásával töltendő be, a választás felől, a püspöki szék üresen léte miatt, közgyűlésünk most nem intézkedik. Amíg pedig a titkári állás szabályszerűen betölthető lesz, a titkári teendők ellátása ügyében a szükséges intézkedések megtételére az elnökség kéretik fel.

21. Olvastatik *egy zsinati póttagságra* elrendelt szavazás lefolyásáról a szavazatbontó bizottság jegyzőkönyve, amely szerint az első szavazás eredményre nem vezetvén, Péter Mihály és Bálint Dezső között pótszavazás rendeltetett el. Ez megejtetvén, 364 érvényes szavazat közül Péter Mihályra esett 188, Bálint Dezsőre 176 szavazat s így szótöbbséggel Péter Mihály választatott meg zsinati póttagnak.

Tudomásul szolgál.

22. X. Pius pápa f. év május 16-án Borromeus Károly milánói érsek szentté avatásának 300-ik évfordulója alkalmával „Edite Saepe Dei“ kezdetű encyklikát bocsátott ki, melyben a reformációt a modern tévelygések közé számítván, reformátorainkról a legnagyobb becsmélés hangján emlékezik meg. Minden oldalról, még elfogulatlan katolikus részről is, határozott visszautasításban részesült a nevezett pápai irat; így egyházmegyéink is azzal a felterjesztéssel fordúltak kerületünkhez, hogy a Konvent útján gondoskodjunk a magyar refor-

mátus egyház részéről is a legméltóbb feleletről. Az egyházmegyék felterjesztésével kapcsolatban olvastatik Fejes Istvánnak az egyetemes Konventhez felküldendő következő felterjesztéstervezete:

Főtiszteletű és Méltóságos Egyetemes Konvent!

Amily felemelő volt az az 1909. évi Genfben lefolyt protestáns emlékünnepély, amelyen a béke szellemében egyetlen szóval sem érintetett a római pápaság hatalma; épen oly elszomorító az a visszhang, amelyet a pápaság az összes protestánsok ellen hangoztatott Edite Saepe Dei című encyklikájában.

Érthető tehát, hogy az a becstelenség és szidalmazás, amely az említett encyklikában a protestáns népeket úgy vallási, mint erkölcsi érzelmeikben mélyen megsértette, általános felháborodást keltett fel és Európa protestáns országait arra kényszerítette, hogy a római pápának semmiféle kihívások által meg nem okolt ily modorú támadásai ellen, amelyek a felekezeti béke komoly veszélyeztetésére alkalmasak, élénk tiltakozásukat fejezzék ki.

A protestáns népekkel való közös együttérzés egyfelől, de másfelől magyar nemzeti protestáns egyházainknak úgy a múltból, mint a jelenből fakadó önérzete, minket is felhív arra, hogy az egyetemes tiltakozáshoz csatlakozzunk és amellet államkormányunktól az ily vallási sérelmek ellen a törvényes felségjog alkalmazását kérjük.

Tiltakozunk az ellen, hogy a protestantizmus az encyklikában úgynevezett modern tévelygések közé számítassék, mert ama 400 év munkái és harcai után, amelyeknek folytán a protestantizmus az emberi mívelődés és haladás sziklaszilárd magaslatára küzdötte fel magát és diadalmasan mutathat rá azokra az országokra, nemzetekre, népekre, amelyeket ő nevelt és alkotott újjá a szellem és erkölcs olyan eszközeivel és intézményeivel, amelyek mindenkor szolgálatában állottak az emberiség lelki és anyagi szükségleteinek, — mind e tényekből bebizonyult, hogy nem lehet az tévelygés, ami ilyen új élet teremtésére képes.

Tiltakozunk az ellen is, hogy a reformáció a maga eredetében meggyaláztassék és bűnnek bélyegeztessék. Az a legmagasabb rendű szellemi forradalom, amely a világtörténetben azokat a nagy eredményeket szülte, amelyek mai nap nemcsak a protestáns népek életében tükröződnek vissza, hanem ráhatásukkal a többi népeket is magukkal ragadták a felvilágosodás útján, igazolást nyert a

protestáns népek életében és abban is, hogy az az egyetemes szellemi és erkölcsi életelv, amely a protestáns világnézetből sugárzott, elszigetelve a pápaság gátló törekvéseit, csak a haladást és művelődést mozdította elő a nem protestáns népek között is.

Ehhez a tiltakozáshoz jogot érzünk mi magyarországi protestánsok is, mert mi is kivettük részünket a protestantizmus küzdelmeiből, amelyekkel bőven hozzájárultunk a nemzeti művelődés terjesztéséhez, a közszabadság fentartásához, úgy hogy a mi egész történetünk, szellemi és erkölcsi életünk is ellenmond annak, hogy a pápai encyklika sértéseit visszautasítás nélkül eltűrlessük.

Ezen tiltakozásunk mindamellet nem kívánja érinteni magokat a katolikus népeket, nem a magyar katolikusokat sem, akikkel, mint honfitársainkkal benső békességben óhajtunk együtt élni; de éppen ezért és annál inkább, mert mi a sértések hasonló modorú visszatorlásától tartózkodunk, kénytelenek vagyunk államkormányunkhoz fordulni, hogy törvényes jogainál fogva igyekezzék megakadályozni az olyan támadásokat, amelyek a vallási békét végre is megzavarhatják.

Mi magyar protestánsok évek óta ki vagyunk már hívva az önvédelemre. Évekkel ezelőtt írta már egy katolikus szellemű lap: „A katolikus egyház nem vesztett az egyházpolitikában, hanem nyert; nem gyengült, hanem erősödött; ma olyan katolikus evolúció van Magyarországon, mint régen nem volt, legfeljebb Pázmány idejében“. A katolikus nagygyűléseken nyíltan kifejeztetett az a cél, hogy a katolikus társadalom azért szerveztetik, hogy az állam irányítására eredményes nyomást gyakoroljon. A magyar katolikus püspöki karnak a Provida folytán kiadott intézkedései az áldatlan és gyűlöletes családi harcok állandó szitóivá lettek. Ezekhez járul most az Edite Saepe Dei és annak egy érsek által való kihirdetése.

A mi legfőbb sérelmünk nem is az tehát, hogy a pápai hatalom a maga ellenünk irányuló támadásait, sajnos, ma is időszerűeknek tartja, hanem az, hogy egyfelől vatikáni nagykövetségünk nem óvja meg államunkat a meglepetésektől, másfelől, hogy államkormányunk sem lép közbe idején és erélyesen a társadalom békéjét veszélyeztető támadásokkal szemben.

Mi hálásan emlékezünk vissza azokra az időkre, amikor önkormányzati jogainkat, a vallásszabadságot és jogegyenlőséget katolikus honfitársaink is siettek védelmezni és biztosítani, készek voltak sérelmeinket orvosolni; óhajtásunk és kívánságunk azért

most is az, hogy a nemes hagyományokhoz és törvényeinkhez híven, államkormányunk minket ma is megfelelő védelemben részesítsen és vegye igénybe a felségjog alkalmazását a sérelmes encyklika kihirdetése ellen. Mi önuralommal igyekszünk megóvni a felekezeti békét, de jogosan elvárhatjuk azt is, hogy támadóink ne érezhessék mindenkor teljes biztonságban önmagukat az állami hatalommal és törvényeinkkel szemben.

Felkérjük a főtiszteletű és méltóságos Egyetemes Konventet : keressen és találjon módot arra, hogy egyfelől tiltakozásunknak kifejezést adhasson, másfelől pedig az államkormányánál sérelmeink orvoslását eszközölhesse. Ha ez az utóbbi kívánságunk sikerrel nem biztatna is, mindamellett szükségesnek tartjuk azt, hogy a magyar protestánsok mindenkori élénk és öntudatos föllépésükkel bizonyosságot tegyenek arról, hogy a sérelmeket fájoan érezzük és a védelem hiányát vagy elégtelenségét megnyugvással nem fogadjuk.

Egyidejűleg felkérjük arra is Egyetemes Konventünket, hogy általában is szorgalmazza vallási sérelmeinknek orvoslását, az 1848. XX. t.-cikkben kifejezett tökéletes vallási jogegyenlőség és viszonyosság elvének végrehajtását, hogy a vallási béke törvényes biztosítékait mielőbb megtaláljuk.

Egyházkerületi közgyűlésünk a felterjesztés-tervezetet, mint amely hangjának komoly nemes-ségével egyesíti az erőt és a méltóságot, elfogadván, azt egyhangú és vita nélküli határozatával az Egyetemes Konventhez felterjeszti.

23. Olvastatik a sárospataki főiskola algondnokságának a főiskola gimnáziuma számára felveendő államsegély ügyében következő jelentése :

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés !

Az 1909. évi október hó 5—6. napjain Sárospatakon tartott egyházkerületi közgyűlésünk 5. számú határozata alapján nyert meghíztatásunkhoz képest, a sárospataki főgimnázium államsegélye tárgyában, a következőkben tesszük meg tiszteletteljes jelentésünket :

A mint tavaszi egyházkerületi gyűlésünk alkalmával jelentettük, mi azonnal, a mint a politikai viszonyok lehe-

tövé tették, felterjesztést intéztünk a vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz, miniszteri megbízott kiküldetése végett. Ezen felterjesztésünk folytán a folyó év június 20-án értesítettünk arról, hogy a tárgyalás megtartására Géresi Kálmán debreceni tankerületi főigazgató ur küldetett ki.

A kiküldött miniszteri megbízott úr, részint a folyamathban levő iskolai vizsgák, részint a szünet miatt, szeptember hó 2-ik felére tűzte ki a tárgyalás megtartásának idejét. A tárgyalást ennek folytán szeptember hó 21—24. napjain tartottuk meg Sárospatakon.

Mi ezen tárgyalásra már előzőleg elkészítettük úgy a normal-költségvetést, mint a szerződési tervezetet s ennek alapján részletesen megvitatta és mérlegelve minden egyes tételt és pontozatot, végeredményül a $\frac{1}{2}$ mellékletben csatolt, mindkét fél részéről elfogadott és aláírt költségvetést és szerződést állapítottuk meg.

Tisztelettel megjegyezzük, hogy a költségvetés megállapításánál tekintetbe igyekeztünk venni az 5. számú határozatban, az 1. 2. 3. pont alatt foglalt utasításokat, úgy hogy az akadémia fentartására szükséges összeg a főiskola rendelkezésére megmaradhasson, a főgimnázium szükségletei pedig az államsegély által kellő mértékben pótolthassanak. De megjegyeztük azt is, hogy bár például azt a 4000 korona egyházkerületi segélyt, amelyet főiskolánk a régi államsegélyből élvez, a költségvetésből kirekesztettük, mindamellet, tekintettel arra, hogy egyelőre kedvező esetben is csupán 32 ezer korona államsegélyre számíthatunk, míg a többi fokozatosan fog megadni: főiskolánk a közelebbi időben aligha fogja az említett összeget nélkülözhetni, a minélfogva maga az egyházkerület ezen összegre csak akkor számíthat, ha az államsegély teljes mértékben tétetik majd folyóvá, avagy ha a főiskola költségvetései addig is úgy alakulnának, hogy a bevételi tételek szaporodása nélkülözhetővé tenné amaz összeg igénybevételét.

Erre a kirekesztett tételre nézve tehát oly határozatot kérünk, amely szerint, szükség esetén továbbra is biztosíttassék a főiskola részére a 4000 korona segély.

Egyebekben pedig, méltóztassék elfogadni ugy a csatolt költségvetést, mint a szerződést.

Ennek határozatilag kimondásával méltóztassék megbízni az egyházkerületi elnökséget azzal, hogy a költségvetés és szerződés négy eredeti példányát aláírva, az Egyetemes Konvent útján terjeszszék fel elfogadás végett a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz.

Azt a 4 eredeti példányt is előkészítve a ://: mellékletben becsatoljuk.

Mely jelentésünk mellett tisztelettel maradtunk

Sátoraljaiújhely, október 5. 1910.

A főtiszteletű egyházkerületi közgyűlésnek

alázatos szolgálai

Dókus Gyula

főiskolai világi algondnok.

Fejes István

főiskolai egyházi algondnok.

Előadó jegyző bemutatja továbbá azt az ideiglenes szerződést, amelyet a főiskola nevében az algondnokság, a kormány nevében pedig Géresi Kálmán megbízott, kir. tankerületi főigazgató, irtak alá. Bemutatja továbbá az ebből a célból a főgimnázium számára készült jelen jki. pont mellékletéül a függelékbe 1. a. közölt normálköltségvetést:

Végül felolvastatik a végleges szerződés jelen jki. pont mellékletéül a függelékben 2. a. közölt tervezete.

Az államsegély ügyében megejtendő tárgyalásra kiküldött meghatalmazottak eljárását közgyűlésünk helyeslőleg, s fáradozásuk sikerére tekintettel köszönettel és elismeréssel veszi tudomásul; a négy példányban beterjesztett szerződés tervezetét, mivel az adott viszonyok közt a lehető legtöbb előnyt biztosítja főiskolánk számára, elfogadja; azért Dókus Ernő főgondnok és a *püspökhelyettes* urakat felkéri és felhatalmazza azok aláírására. Ami pedig az egyházkerület részéről a főiskolának idáig adott

évi segélyösszegeket illeti, kész ugyan azokat egyházkerületünk egy ideig a főiskolának továbbra is rendelkezésére bocsátani, ha azt ezuttal még nem nélkülözheti; de tekintettel arra, hogy egyházkerületi pénztárunk bevételei nem fedezik saját szükségleteit, másfelől pedig az egyházkerületi pénzkezelés körül halaszthatatlan reformok és más mellőzhetetlen szükségletek is fedezetre várnak; felhívja közgyűlésünk a főiskolai igazgató-tanácsot, hogy a főiskolai költségvetést már a legközelebbi 1911. évre is igyekezzék lehetőleg az egyházkerületi segélyek eliminálásával összeállíttatni, annyival is inkább, mert a tavalyi közgyűlésünk elé beterjesztett főiskolai normálköltségvetés 32000 kor. hiányt tüntet fel, erre pedig az államsegély, a szerződésnek az állam által történő elfogadása esetében teljes fedezetet nyújt.

A szerződés és az ahhoz mellékelt gimn. normál-költségvetés egész terjedelmében közölni határoztatik jelen jegyzőkönyvünk függeléke gyanánt.

24. Tavaszi közgyűlésünk 17. sz. határozatával, az egyházi ingó és ingatlan javak kezeléséről bizottságilag készített szabályrendeletre beérkezett egyházi észrevételeket kiadta a végleges szövegbe való beillesztés végett ugyanannak a bizottságnak, mely a szabályrendelet tervezetét készítette. Most ez a bizottság jelenti, hogy a végleges szövegezésnek eleget nem tehetett azért, mert az egyházmegyék észrevételei sok pontban egymásnak ellentmondanak, némely részben pedig a bizottság elvi álláspontjával ellenkeznek. Indítványozza azért az egész munkálatnak a közgyűlésben pontonként való letárgyalását és megvitatását, esetleg egy szűkebbkörű új bizottság kiküldését, amely bizottságban egy taggal a szabályrendelet tervezői is képviselve legyenek, hogy ahol szükséges, elvi álláspontjuk védelem nélkül ne maradjon.

Közgyűlésünk az indítványnak utóbbi részét, mint célravezetőbbet fogadja el s az ed-

digi munkálatokat Kérészy Barnának — a tervező bizottság tagjainak — elnöklete alatt Fodor Györgyből és Péter Mihályból álló újabb bizottságnak adja ki, a szabályrendeletnek tavaszi közgyűlésünkre való végleges elkészítése végett.

25. A püspökök és főgondnokok által a vegyes házasság körüli eljárásról készített szabályrendelet-tervezet ügyében, tavaszi közgyűlésünk 49. sz. határozatával kiküldött bizottság, a következő munkálatot terjeszti be:

Utasítások az egyházi tisztviselők részére a „Vegyes házasságok“ dolgaiban.

1. Arra nézve, hogy a vegyes házasságoknál egyházunk érdekei megóvassanak, legfőbb tényező a lelkipásztori gondozásnak állandó éber gyakorlása. E végből kötelessége minden lelkésznek, hogy az egyházi I. t.-c. 143—144. §-aiban, a liturgiai rendtartásban megszabott működése körében és azon kívül is az iskolákban, családoknál, társadalomban: kövessen el mindent, ami a hitélet és református öntudat élesztésére s erősítésére alkalmas.

A presbyteriummal egyetértve, gondoskodják a lelkész, a helyi körülményekhez képest, református női, ifjúsági olvasó egyesületekről, egyházi énekkarról, vallásos felolvasások tartásáról, egyházi és vallásos tartalmú iratok terjesztéséről stb. S mindezeket az eszközöket bölcs tapintattal használja fel a hithűség megszilárdítására.

2. A lelkészek és hitoktatók nagy gondot fordítsanak úgy a tanköteles, mint a serdülő, mindkét nemű ifjúság vallásos oktatására, a növendékek templomba járására. A konfirmációi oktatásnál és a katekhizációnál vessék be az ifjak szívébe az egyházhoz való hűséges ragaszkodást és a vegyes házasságoknál követendő eljárásra oktassák ki őket. Alkalmilag szószéki beszédekben is intőzzenek intő szókat főként a szülékhez, hogy vegyes házasságok esetében gyermekeiket ballépésektől megóvni igyekezzenek.

3. Ha a lelkészek arról értesülnek, hogy vegyes

házasság van készülöben, hívják magukhoz, vagy keressék fel a házasulókat és azoknak szüleit s ez alkalommal világosítsák fel őket mindazon lelkiismereti veszedelmekről, amelyeknek a házasság megkötése alkalmából a másik fél lelkésze részéről ki vannak téve. E közben minden tisztességes eszközzel hassanak oda, hogy a házasulók saját vallásukat el ne árulják, hanem a tervezett házasságot a mi templomunkban kössék meg s a születendő gyermekeket a mi vallásunkban neveljék, de legalább is egyházunk kárára egyességet ne kössenek.

Időről-időre, nagyobb helyeken hétről-hétre, tekintsek meg a lelkészek az állami anyakönyvek vezetőségénél a házassági hirdetésekkel is és azokat a házasulókat, akik sem keresztlevélért, sem hirdetés végett nálunk nem jelentkeztek, vagy magok keressék fel, vagy megbízható egyének (rokonok, násznagyok, presbiterek) által hívassák magukhoz és velök szemben a fentebbiek szerint járjanak el.

4. A nálunk kötött vegyes házasságok az eddigi módon anyakönyvelendők el a házasságkötési idő rendje szerint.

A nálunk nem esküdtek nyilvántartandók külön anyakönyvben, amelyhez a használt anyakönyvi iven célszerűen alkalmazhatók, mivel ezeknél az eseteknél is mindazok az adatok bejegyzendők, amelyek a nálunk kötött házasságoknál feljegyeztetnek, kivéven természetesen az összesekető lelkész nevét, amely helyett a templom irandó be, ahol az esketés történt.

Az egyházlátogatás alkalmával mind a rendes házassági anyakönyv, mind a Nyilvántartási napló felmutatandó és megvizsgálandó. Adataik közül a gyermekek válására vonatkozó megegyezések félévenként a presbiteriumban felolvasandók, — évenként az esperesnek bejelentendők s újévkor a templomi szószékből közhírré teendők.

5. A lelkészek félévenként, nagyobb helyeken legalább havonként, tekintsek meg s vizsgálják át a születésekről szóló állami anyakönyveket s hasonlítsák össze azoknak adatait keresztelési anyakönyveink adataival s ha arról győződnek meg, hogy a szülék nem kereszteltetik meg gyermekeiket, hassanak oda, hogy elmulasztott kötelességeiket teljesítsék. Ha pedig azt tapasztal-

talnák, hogy a református szülék gyermekeit más vallású lelkészek keresztelték meg, ez esetben alkalmas módon hassanak oda, hogy a szülék jövőre az illetékes lelkészt keressék fel; az állami anyakönyvben pedig nézzenek utána, hogy a gyermekek vallása a törvénynek megfelelőleg lett-é bevezetve s ha nem úgy történt, az anyakönyv kiigazítása iránt haladéktalanul intézkedjenek.

6. Kisérjek állandó figyelemmel a lelkészek, hogy a egyes házasságból született és törvény vagy megegyezés szerint református gyermekek felekezetünk iskoláiban taníttassanak s amennyiben állami, községi vagy más felekezetű iskolába járnak, gondoskodjanak, hogy ref. vallás-oktatásban részesüljenek, más vallású hitoktató tanításaira ne járjanak, ha pedig esetleg oda kényszerítettnek, az ily eseteket az illetékes iskolai hatóságnak jelentsek be s ha orvoslást nem nyernének, mint vallási sérelemlről, az esperes utján tegyenek jelentést a püspöknek.

Ügyeljenek a lelkészek arra is, hogy az elkeresztelt tanköteles gyermekek az iskolai beiratásoknál ne a katolikus lelkészek által kiállított keresztlevelek, hanem az állami anyakönyvi kivonat alapján irattassanak be. Ha a beiratkozás alkalmával az illető tanító, vagy igazgató elfogadja a kath. lelkészek által kiállított keresztlevelet, elene az eljárás megindítandó.

7. Ha a lelkész minden gondossága mellett is egyházunk hátrányára egyesség köttetett, mivel ezen megegyezés ugyanazon hatósági személy előtt, a hol létrejött, a házasság megkötése előtt vissza is vonható: hasson oda a lelkész minden tisztességes és törvénybe nem ütköző módon, hogy a házasulók a ránk hátrányos megegyezést a házasságkötés előtt semmisítsék meg.

8. Mivel egyházunk hívei közül sokan megbánják később, hogy gyermekeiket más vallásra ígérték át s mindenképen igyekeznek elkövetett hibájukat jóvátenni: ily esetekben világosítsák fel őket a lelkészek, hogy hibájukat miként tehetik jóvá az 1904. XXX. t.-c. 34. §-a által meghatározott módon, vagyis az által, hogy a más vallású félnek a ref. vallásra való áttérése folytán a házasság egy vallásúvá válik s hassanak oda, hogy ezzel a jo-

gukkal lehetőleg gyermekeik hetedik életévének betöltéséig éljenek.

9. Az egyházunknál esketett vegyes pároknál, ha a gyermekek vallására egyházunk javára megegyezés kötött, e tény az esketési anyakönyv „Jegyzet” rovatában a megegyezés számával és keltével feljegyzendő s a házasság más helyre költözése alkalmával az illetékes lelkészi hivattal tudatandó.

10. Azok a vegyes házások, akik más egyház javára kötöttek megegyezést, egyházunkban ki nem hirdethetők, meg nem eskethetők, és egyházi lisztséget nem viselhetnek. Erre a házasságok előre figyelmeztetendők.

11. A ref. egyház behivatalnokai, presbyterei olyan házasság megkötésénél, ahol a gyermekek más egyház részére ígértettek el, közre nem működhetnek.

12. Az egyház behivatalnokai, presbiterei kötelesek a lelkésznek az 1., 2. sz. alatti működésében segítségére lenni, úgyszintén kötelesek minden tudomásukra jutott vegyes házasságot a lelkésznek bejelenteni s egyházunk érdekeinek biztosítására minden lehetőt megtenni; e célból a lelkész által reájok bízott közbenjárást magukra vállalni.

13. Amennyiben a vegyes házásoknak ingyenes esketése szükségesnek mutatkozik, ezt mindenkor eszközölni kell, de ha az ily esetek gyakorisága miatt a lelkésznek tetemesebb stóla-vesztése lenne, a presbiteriumnak kötelessége a méltányos kárpótlásról gondoskodni.

14. Ezen utasítások rendelkezéseinek megszegése az egyházi V. t.-c. A) 1. §-ába ütköző fegyelmi vétséget képez.

Az utasítási iv megőrzés végett az esketési anyakönyvbe illesztendő be.

Kelt a liszáninni ref. egyházkerület 1910. évi okt. hó 11—13. napjain Miskolcon tartott közgyűlésében.

Közgyűlésünk a sok százados harc s az azt követő béke után újabb erőre kelt áldatlan felekezeti verseny legbölcsebb és legbiztosabb orvosszerének azt tartaná ugyan — s ezt a meggyőződését itt is nyomatékosan hang-

sulyozza — ha az 1868. évi LIII. t.-c.-nek a vegyes házasságból származó gyermekekre vonatkozó igazságos rendelkezése megfelelő sanctióval ellátva újra visszaállíttatnék, ami egyszerre feleslegessé tenne minden efféle utasításadást: mindamellett — a védekezésre rákényszerítettven — a beterjesztett bizottsági munkálatot elfogadja, határozati erőre emeli s azt kellő példányban kinyomatván, az egyházkerület minden lekipásztorának megküldeni rendeli azzal a meghagyással, hogy ne csak magok vegyenek igénybe minden megengedett módot és eszközt felekezetünk érdekeinek megvédelmezésére, hanem az utasításban foglalt intézkedéseket a presbiteriumban s a templomban is hirdessék ki, sőt azonkívül is törekedjenek azt hiveikkel minél szélesebb körben megismertetni s őket annak megtartására rábirni.

Az utasítást készítő, illetőleg azt bővebbé és rendszeresebbé tevő bizottságnak pedig meleg elismerését és köszönetét nyilvánítja.

26. Az énekvezérek javadalma ügyében tavaszi közgyűlésünkben (54. sz.) kiküldött bizottság az alábbi javaslatot terjeszti be:

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Tavaszi egyházker. közgyűlésünk 54. számú határozatával megbízatván, hogy az énekvezéri tisztet teljesítő tanítók javadalmazása tárgyában beadott egyházmegyei véleményeket átvizsgáljuk s azok alapján a Főtiszteletű Közgyűléshez javaslatot terjesszünk be, tisztelettel jelentjük hogy az egyházmegyék, a gömöri kivételével, beadták véleményeiket, melyek kisebb-nagyobb mértékben méltányosnak tartják ugyan a kántortanítók kérelmét, azonban annak teljesíthetésére nézve több-kevesebb nehézséget látnak fennforogni, melyek miatt e kérdés végleges rendezése ezúttal meg nem történhetik.

Tekintettel egyfelől a beadott egyházmegyei véleményekre, másfelől pedig a fennálló viszonyok és lételes törvények által adott helyzetre, bizottságunk a következő határozati javaslatot terjeszti a Főtiszteletű közgyűlés elé:

Az egyházkerületi közgyűlés elismeri az énekvezérek országos egyesülete által kifejezett kívánság méltányos voltát, ennél fogva a maga részéről is óhajtja, hogy a tanítók, mint énekvezérek, ezen szolgálataikért külön díjazásban részesüljenek. Tekintettel azonban egyrészt arra, hogy az 1907. évi XXVII. t.-c. 11. §-a nyilvánosan rendelkezik arra nézve, hogy „a tanítói és kántori járandóságok együttesen fizetésnek számítandók“, így az esetleges kántori külön javadalmazás az államsegély leszállítását vonná maga után, tehát a javadalom nem emelkednék; tekintettel másrészt arra is, hogy egyházközségeink túlnyomó része különben sincs abban a helyzetben, hogy új javadalmi tételeket állapíthatna meg: egyházkerületünk nem látja célravezetőnek és kivihetőnek, hogy a kebelbeli egyházközségeket a külön énekvezéri javadalom folyósítására utasítsa.

Viszont a méltányosság szempontjából kívánatosnak tartja egyházkerületünk, hogy azok az egyházközségek, melyeknek vagyoni állapota és költségvetése ezt megengedi, kántortanítóiknak fizetését személyi pótlék címén, az 1907. XXVII. t.-c. 14. §-ának rendelkezése szerint, az állami tanítók fizetése arányában felemeljék; emellett oly értelmű felterjesztést tesz közgyűlésünk az Egyetemes Konventre: mondja ki az Egyetemes Konvent, hogy az adócsökkentési segélyben részesülő egyházközségek a jövőben készítenő költségvetéseikbe, mint új tételt vehessék be az énekvezéri külön javadalmat és az adócsökkentési segélyek revíziójakor ez még abban az esetben is figyelembe vétessék, ha az egyházak a revíziót megelőző öt éven át azt ki nem szolgáltatták, mert fedezet hiányában ki nem adhatták.

Miskolc, 1910. november 29.

Fejes István,
biz. elnök.

Révész Kálmán,
biz. előadó.

Közgyűlésünk a bizottság javaslatát magáévá teszi, határozati erőre emeli s az Egyetemes Konvent elé — a javaslat utolsó pontjában foglalt méltányos kíváncsalom figyelembe vétele végett — fölterjeszti.

27. Tavaszi közgyűlésünk 59. sz. határozatával a vallás-tanárképesítő szabályzat elkészítésére kiküldött bizottság a következő munkálatot terjeszti be.

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Az Egyetemes Konvent 1909. évi 255. sz. határozatával felhívta az egyházkerületeket, hogy az idézett jegyzőkönyvi pontban közzétett elvek alapján készítsenek vallás-tanár-képesítő szabályzatot s azt még az év végéig terjesszék be az egyetemes tanügyi bizottság elnökéhez.

Egyházkerületi közgyűlésünk e munkálat megkészítésével alulírottakat bizván meg, véleményes javaslatunkat múlt őszi közgyűlésünkre be is terjesztettük s annak 17. sz. határozatával az Egyetemes Konvent elé felküldöttük. Az Egyetemes Konvent azonban a felterjesztésünkben foglalt kíváncsalomokat figyelembe nem véve, 110—1910. sz. határozatával újabb felhívást intézett egyházkerületünkhöz hogy az 1909. évi 255. sz. konventi határozat értelmében elkészítendő vallás-tanár-képesítő szabályzati tervezetet folyó évi október hó 31-re terjessze be az egyetemes tanügyi bizottság elnökségéhez. Ez újabb felhívás következtében egyházkerületünk folyó évi tavaszi közgyűlésében 59. sz. határozatával ugyancsak alantírottakat kérte fel a konventi kíváncsalom teljesítésére, minek folytán a miskolci és sárospataki főgimnáziumi s a teológiai tanári kar megballgatásával a terjedelmes dolgozatainknak, úgyszintén a konventi tervezetnek is, a képesítő vizsga tárgyát tevő anyagnak lényeges módosításával, a következő szabályzati tervezetet s indokolást terjesztjük elfogadás végett a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés elé :

Középiskolai vallástanárképesítő szabályzat.

1. §. Református középiskolákban rendes vallástanárként csak oly lelkészi oklevéllel bíró egyének alkalmazhatók, kik vagy középiskolai vallástanári vizsgát tettek, vagy akiknek valamely középiskolai szakcsoportból tanári oklevelük van. Akiknek ezenkívül theol. magántanári oklevelük is van: a választásnál előnyben részesítendők. Akik az említett minősítéssel nem bírnak, ha egyébként lelkészi oklevelük, docensi vizsgájuk van, külön vallástanári vizsgát kötelesek tenni.

2. §. A középiskolai vallástanári vizsga tárgyát alkotják:

a) általános nevelés- és oktatástan.

b) a középiskolai vallástanítás módszertana.

c) a középiskolai konventi tantervnek, a középiskolát illető szabályzatoknak, ref. egyházunk közoktatási és köznevelési szervezetének ismerete.

3. §. A vizsgálat két részből áll: írásbeli és szóbeli részből. Az írásbeli dolgozat otthon készítenendő el a vallástanítás módszertanából, a vizsgázandó által szabadon választandó kérdésről. Az elkészült dolgozat a vizsgáló-bizottság elnökehez nyújtandó be, aki két szakértőt kér fel annak megbírálására s a bírálatok eltérése esetén az elnök dönt.

A szóbeli vizsgálat csak az írásbeli vizsgálat sikerülte esetén tehető le.

A szóbeli vizsga letétele után a vizsgázó gyakorlati tanítást is köteles tartani valamely 24 órával előbb kitűzött tárgyról, a bizottság által kijelölt osztályban.

4. §. Mindenik egyházkerület külön állandó vizsgáló-bizottságot szervez a saját theológiai akadémiája székhelyén, a nála jelentkező vizsgázók részére. Ez a bizottság áll a kerületi *lelkészképesítő-bizottság* tagjaiból, kiegészítve a kerületbeli akadémia paedagógiai tanárával és legalább egy, középiskolai rendes vallástanárral.

A kerületek által tartandó vizsgálatokon az Egyetemes Konvent is képviselteti magát egy-egy konventi megbízott által, ki a bizottsági tagokkal teljesen egyenlő jogokat élvez s a képesítő oklevelet is aláírja.

5. §. Akik a szóbeli vizsgálatot is sikerrel kiállották, azok részére a vizsgáló-bizottságok „Református közép-

iskolai vallástanári oklevel“-et állítanak ki: 1. kitüntetéssel, 2. egyhangúlag, 3. szótöbbséggel képesített fokozatokkal; amely oklevél az egyetemes magyar ref. egyház bármely középiskolájára képesít.

Ha a jelölt a szóbeli vizsgálaton elégséges eredményt nem ért el, a vizsgálat egy év múlva egyszer megismételhető. Különös figyelemre méltó esetekben az egyházkerületi közgyűlés még egy ismétlő vizsgára engedélyt adhat.

6. §. A vizsgálat díját a jelentkező fizeti, még pedig írásbeli vizsgálatért 20 koronát, mely a bírálókat illeti; a szóbeli vizsgálatért 100 koronát, amely a megjelent s mindvégig résztvevő bizottsági tagok között egyenlően osztatik meg.

7. A szóbeli vizsgálaton a kérdező tanári tisztet az elnök által erre előre kijelölt és felkért bizottsági tagok teljesítik.

8. §. A vizsgálatról jegyzőkönyv veendő fel s az elnök és jegyző által aláírva, az egyházkerületi közgyűlésnek bemutatandó s annak jegyzőkönyvébe felveendő.

Mint látható, ^{*} ^{*} ^{*} főtiszt. egyházkerületi közgyűlés, a mi tervezetünk sok tekintetben eltér a konventi tervezettől, amely a vizsga tárgyai közé felveszi

a) a magyar nyelv és irodalom történetét is, különös tekintettel a magyar prot. irodalom történetére;

b) az általános nevelés- és oktatástan mellé odakapcsolja a paedagógia történetét is, a sárospataki theol. tanári kar javaslata pedig a keresztyén katekhezis történetét;

c) a filozófia történetét, a filozófiai alapfogalmakat és a lélektant;

d) a hazai oktatás és protestáns iskolázás történetét.

Mi ezekből csak az általános nevelés- és oktatástant s a középiskolai vallástanítás módszertanát vettük fel a szabályzatba, mivel csak ezeket tartottuk lényegeseknek s a theológiai tanulmányok és a kétrendbeli lelkészképesítő vizsga mellett is szükségeseknek.

A Konvent által megkívánt, de általunk kihagyani javasolt tudnivalók ugyanis részint olyanok, melyeknek helye lehet a középiskolai tanár-vizsgálaton, ahol nemzetiségi jelöltek is állanak vizsgára, de a vallástanársággal és a vallástanári

képesítéssel semmiféle összeköttetésbe nem hozhatók ; részint olyanok, amelyekből a jelöltek már egyszer képesítést nyertek s így azoknak ismételtetése csak az előbbi képesítés degradálására s a jelölt idejének és erejének a lényeges tantárgyaktól való elvonására vezetne.

Hiszen a középiskolai vallástanítás anyagát úgyis bírja minden vizsgázandó. S ezt a vallástanári képesítésnél figyelmen kívül hagyni annyi volna, mint semminek tekinteni nemcsak a theologiai alapvizsgákat, kollokviumokat, de magát a két rendbeli lelkészi oklevelet is, melyet pedig ugyanaz a bizottság állított ki a jelölt részére, amelyvel most a saját ítéletét akarja a Konvent újra felülbíráltatni.

Nem a vallás- és egyháztudományi ismeretek kipuhátolására van tehát itt szükség, Főtiszteletű Egyházkerület, hanem kizárólag *a tanítási készség, a módszertani tájékozottság s a tanítás- és oktatástani ismeretek* konstatálására s ilyen módon a már meglevő tárgyi képesítésnek az alaki, mondjuk módszertani képesítéssel való kiegészítésére.

Ehez pedig az általunk javasolt tantárgyak teljesen elegendők s így azoknak elfogadását tisztelettel ajánljuk a Főtiszt. Közgyűlésnek.

Javasoljuk továbbá, eltérően a konventi tervezettől, hogy az írásbeli dolgozat ne zárt helyen, hanem otthon legyen elkészítendő s annak tárgyát ne a vizsgáló-bizottság jelölje ki, hanem a jelölt maga választhassa. Javasoljuk pedig nemcsak azért, mert az előbbi mód nem alkalmas a készültség és rátermetség kiderítésére, hanem azért is, mert ezt az eljárást követi a középiskolai állami tanárvizsgáló-bizottság is. S nincs rá semmi okunk, hogy a saját lelkészeinkkel szemben az államnál szigorúbbak és bizalmatlanabbak legyünk.

Végül a Konventnek azt a javaslatát, hogy a „vizsgáló-bizottságot az egyes kerületek állapítják meg a theologiai akadémiák székhelyén, *háromévenként* változó sorrendben“ : odamódosítottuk, hogy mindenik egyházkerület külön vizsgáló-bizottságot szervez a nála jelentkező vizsgázók részére s a 3 évenként más-más kerületbe való vándorlás gondolata elejtendő. Elejtendő pedig több oknál

fogva is. Először is bizalmatlansági színezetű az egyes kerületek vizsgáló-bizottságaival szemben. Másodsor felesleges és indokolatlan költséget okoz a távolabb lakó jelölteknek, akik szerény jövedelmű káplánból vagy papokból kerülnek ki s akiknek anélkül is drága dolog lesz ez a vizsga a bírálók és censorok díjazása miatt. De teljesen szükségtelen is, miután az egyetemes egyház részére az ellenőrzés joga úgyszólván biztosítva van mindenik vizsgáló-bizottságban, a konventi kiküldöttek révén.

Ismételten mély tisztelettel ajánljuk azért a főtiszt. közgyűlésnek, hogy javaslatunkat — fentebbi indokainknál fogva — változtatlanul elfogadni s az egyetemes tanügyi bizottság elnökségéhez felterjeszteni méltóztassék.

Czinke István

biz. előadó.

Fejes István

biz. elnök.

Közgyűlésünk a bizottság munkálatát magáévá teszi s mint ilyet az Egyetemes Konventhez, illetőleg az egyetemes tanügyi bizottság elnökéhez f. évi október 31-ig felterjeszteni rendeli.

28. Tavaszi közgyűlésünk 125. sz. határozatával kiküldött bizottság a kath. autonómia s az alapok és alapítványok jogi természetének megállapítása tárgyában a következő felterjesztést óhajtja az Egyetemes Konventhez benyújtani:

Méltóságos és Főtiszteletű Egyetemes Konvent!

A katolikus autonómia megvalósítását, melyre vonatkozólag az előző kormány tudvalévóleg már a törvényjavaslat tervezetét elkészítette, a jelenlegi kormány is felvévén programjába, el kell készülni arra, hogy ez a kérdés rövid időn belül aktuálissá váljék.

Semmi kifogásunk sincs és nem is lehet az ellen, hogy az önkormányzat jótéteményeiben katolikus polgártársaink is részesíttessenek, sőt úgy vagyunk meggyőződve, hogy a katolikus autonómia megvalósítása csak elő

fogja mozdítani a különböző felekezetek közt a béke és kölcsönös méltányosság megszilárdulását s újabb biztosítékul fog szolgálni a protestáns egyházak önkormányzati jogainak csorbitatlan fenmaradására nézve ; nem hallgathatjuk el azonban aggodalmainkat arra vonatkozólag, hogy a katolikus autonomia megvalósítása nem fogja-e az u. n. alapok és alapítványok régóta függőben lévő kérdésének oly értelmű megoldását eredményezni, mely szerint ezen közel 100 millió korona értékét képviselő állami vagyon a katolikus egyház rendelkezésére bocsáttatnék.

Nézetünk szerint úgy a vallás-alap, mint a tanulmányi alap, melyek túlnyomó részben eltörölt szerzetesrendek vagyonának a magyar szent koronára való visszashállásából eredtek, a magyar állam kétségtelen tulajdonát képezik s mint ilyenek, az országgyűlés ellenőrzése mellett a magyar kir. kormány által kezelendők ; meg nem engedhető tehát, hogy ezek az óriási összegek a különben is dúsgazdag katolikus egyháznak kiszolgáltassanak s ez által a különböző felekezetek közt a mi hátrányunkra most is fennálló vagyoni aránytalanság még jelentékeny mértékben öregbítették.

Azon tiszteletteljes kérelemmel járulunk tehát a Méltóságos és Főtisztelendő Egyetemes Konventhez, méltóztassék nagy tekintélyének és befolyásának teljes felhasználásával oda működni, hogy az alapok és alapítványok jogi természetete még a katolikus autonomia létesítése előtt törvényhozásilag és pedig a fenti értelemben rendeztessék.

Bizony Ákos.

Fejes István,

elnök.

Czinke István.

Közgyűlésünk a bizottság javaslatát elfogadja s azt további intézkedés végett az Egyetemes Konvent elé fölterjeszti.

29. A konfirmációi káté bírálatára a püspöki hivatal által felkért bíráló-bizottság a következő jelentést adta be :

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés !

Tisztelettel alólírottak azzal bizattunk meg a püspöki hivatal által, hogy bíráljuk meg a mostani használt konfirmációi káté átdolgozására beadott pályamunkákat.

Ugyanis egyházkerületi közgyűlésünk az 1909-ik évi őszi gyűlés 16. sz. jegyzőkönyvi határozata szerint új pályázat volt hirdetendő 1910 július 1-ső napi határidővel a jelenleg használatban lévő káté átdolgozására, azt kívánván, hogy a konfirmációi káté *hitvallásos könyv legyen, rövid és tömör modorban*, amit egy hívatott kéz, korszerű átdolgozásával a jelenleginek, szerencsésen el is érhet.

Az új átdolgozási versenyre 3 pályamunka érkezett, az I-ső „Megújultatok valahára . . . stb.“ (Filippi IV. 10.) jeligével; a II-ik „Áldjátok az Ur nevét“ (CXXXV. zsoltár) jeligével s a III-ik jelige nélkül.

Tisztelettel jelentjük, hogy a harmadik számú pályamű szóba sem jöhet a versenynél, mivel u. n. *tanegységek* alakjában feldolgozott munka, holott elvi álláspontunk az, hogy a konfirmációi káténak kérdésekben és feleletekben kell irattatnia s ebben az alakjában tartozik a célt szolgálni.

Az első számú munka felületes átdolgozása a most használnak; e mellett a 2-ik kérdésével a baptistáknak kedvez; a vallás és egyház fogalmát összezavarja a 3-ik kérdésben; a *vallás-forma* kifejezést ügyetlenül alkalmazza a 6-ik kérdésben, ahol még azt is megkockáztatja, hogy ezt állítja: „hosszánk legközelebb áll a zsidó és mohamedán vallás“, a 13-ik kérdésben pedig ezt kérdi: „helyes-e gyarló emberi értelemmel a szentháromság mély titkát tagadni?“, pedig hitvallástételről van szó, amelynél a *tagadás* gondolatának még csak szerepelni sem szabad.

A II-ik számú pályamunka egészen célszerűtlen, bő lére eresztett, szétfolyó előadású, amelynek épen a kívánt cél szolgálatában lehetetlen hasznát venni.

Mindezeknek alapján tisztelettel javasoljuk: méltóztassék a pályamunkák felett napirendre térni s egy újabb pályázatot még egyszer megpróbálni 1910 aug. 1. határidővel s 200 korona jutalomdíjjal.

Kérjük a pályázati feltételeket a következőleg körvonalozni :

A jelenleg használatban levő káté feldolgozása úgy kívántatik, hogy továbbra is kérdés és felelet alakjában legyen előterjesztve a tartalom, amely nem más, mint a keresztyén s közelebbről a református egyház leglényegesebb hit- és erkölcsstani igazságai, amelyeket velősen és röviden kell előadni, mellőzve a magyarázó, kisegítő, kiegészítő, áthidaló s más e fajta dialektikai kérdéseket, hogy így a káté *hitvallási irat* legyen s ne *tankönyv*.

Tiszteletteljes véleményünk előadása után, vagyunk a Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlésnek alázatos szolgálai

Miskolc, 1910 okt. 5.

Dr. Tüdős István, *Révész Kálmán,*

Novák Lajos,

bizottsági tagok.

Közgyűlésünk a jelentést tudomásúl veszi s a jelenleg használatban levő konfirmációi káté átdolgozására 200 kor. jutalomdíj mellett újabb pályázat hirdetését rendeli el. A pályamunkák beadásának határidejét 1911. év augusztus hó 1-re tűzi ki. A káté továbbra is kérdések és feleletek alakjában készítendő. Tartalmazza a keresztyén s közelebbről a református egyház leglényegesebb hit- és erkölcsstani igazságait, amelyeket velősen és röviden kell előadni, mellőzve minden magyarázó, kisegítő, kiegészítő, áthidaló s más e fajta dialektikai kérdéseket, hogy így a káté — céljának és rendeltetésének megfelelően — *hitvallási irat* legyen és ne *tankönyv*.

30. *A Gusztáv Adolf alapítványi ev. egyesülethez segélyért folyamodtak a következő egyházak :*

I. Az abauji egyházmegyéből:

1. Tomor, adósságtörlesztésre.
2. Füzérkajata, új templom építésre.
3. Hernádsadány, lelkészlak építésre.
4. Nagybózsza, adósságtörlesztésre. Ezek az egyházmegye által segélyre ajánlatnak. Ezekon kívül folyamodott még: 5. Csenyété. 6. Abaújnádasd. 7. Fony. 8. Kupa. 9. Szikszó. De ezek ez idő szerint nem ajánlatnak.

II. Az alsóborsodi egyházmegyéből:

10. Borsodgeszt paplak, iskola, tanítói lak építésre kér segélyt.

III. Az alsózempléni egyházmegyéből:

11. Golop, templomépítésre.
12. Monok, adósságtörlesztésre.
13. Nagytárkány, adósságtörlesztésre.
14. Makkoshotyka, templomépítésre.
15. Tiszatokaj, új tanítói lak és iskolaépítésre.
16. Erdőhorváti, templomépítésre.
17. Királyhelmec, adósságtörlesztésre.
18. Luka, adósságtörlesztésre.
19. Ágcsernő iskola s tanítói lak építésre.
20. Vámosújfalu templomépítésre.
21. Prügy, iskola és tanítói lak építésre.
22. Hernádkak, templomépítésre.

IV. A felsőborsodi egyházmegyéből:

23. Barcika, orgonaépítésre.
24. Meszes, paplak és iskolajavításra.
25. Szendrőlád, paplak és iskolaépítésre.
26. Szakácsi, építkezésekre,
27. Kondó, templom és toronyépítésre.
28. Lászlófala, iskolaépítésre.

V. A felsőzempléni egyházmegyéből:

29. Lasztóc, adósságtörlesztésre.
30. Alsómihályi, lelkészlak építésre.

31. Vásárhely, adósságtörlesztésre.
32. Csarnahó, tanítói lak építésre.
33. Magyarizsép, paplakjavításra.

VI. A gömöri egyházmegyéből :

34. Imola, lelkészlak építésre.
35. Harmac, iskola, tanítóilak és toronyépítésre.
36. Héth, iskolaépítésre.
37. Naprágy, adósságtörlesztésre.

VII. A tornai egyházmegyéből :

38. Bódvaszilas, adósságtörlesztésre.
39. Szőlősardó, adósságtörlesztésre.

VIII. Az ungi egyházmegyéből :

40. Iske, adósságtörlesztésre.
41. Pályin, iskola és tanítói lak építésre.
42. Ungnyarád, templomépítésre.
43. Vajkócmátyóc, adósságtörlesztésre.
44. Szalóka, templom és iskola renoválásra.

Mindezen egyházak az egyházmegyék által is ajánlatván, a legmelegebb pártolással terjesztetnek fel segélyezésre.

31. Czinke István előadó beterjeszti a nem felekezetünkhöz tartozó középiskolákba járó ref. növendékek 1909—1910. évi vallásvizsgáiról szóló alábbi jelentését:

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Az idegen iskoláknál apostolkodó örállóink, lelkészeink, vallástanáítóink, a lefolyt iskolai évben minden elismerésre méltó buzgósággal és hűséggel teljesítették a rájuk bízott feladatot. Tanítottak különböző tanintézetekben 1018 ref. növendéket, tehát olyan tekintélyes számot, amelyért egyházkerületünk is méltán hozta meg a tőle telhető anyagi áldozatot. A vizsgákra kiküldött egyházkerü-

leti megbízottak is a legnagyobb lelkiismeretességgel tettek eleget megtisztelő megbízatalásuknak. Jelentésük szerint a tanítás eredménye — igen csekély kivétellel — kitűnőnek minősíthető, tehát a lehető legörvendetesebb. Aránylag leggyengébb az eredmény a miskolci polgári fiú-iskolában, ahol 109 ref. növendéknek osztályonként (holott pl. az I-ső osztályban 37-en, a II ikban 34-en vannak) hetenkint csak egy vallásóra engedtetett, ami bizonyára a tanítás sikerét nem alkalmas elősegíteni.

Nem lehet hallgatással mellőznöm jelentésemben, hogy a tokaji polgári fiú-iskolában, valamint Kassa egyetlen tanintézetében sincs énektanítás, ami pedig a vallási nevelésnek nagy fogyatékosága. Talán felkérendő volna a tokaji és kassai egyház előljárósága, hogy próbálja meg valami lehetőségét találni az énektanítás foganatosításának, ha másképp nem lehet, legalább úgy, hogy a vallástanító énekeltesen el a vallásórák kezdetén és végén tanítványai-val egy-egy zsoltárt, vagy dicsőreletet. Legalább azt ne felejtsek el, amit az elemi iskolában megtanultak.

Elismeréssel kell feljegyezmem, hogy Homonnán, a kath. kolostor főnöksége készségesen megengedte, hogy a ref. vallásórák a kolostor falai között tartathassanak.

Rozsnyó ismét nyughatatlankodik a vallástanítóssággal egybecsatolt kántorság felállításáért . . . ami nem mirajtunk mulik.

A változásokról is meg kell emlékeznem, főtiszteletű Közgyűlés. Erős Károly tarcavajkóci lelkész s eperjesi missionárius lelkész utóljára számolt be eperjesi sáfárkodásáról. Helyét a munkamezőn Gönczy Gábor első eperjesi református lelkész foglalja el. Erős Károly reászolgált, fáradságot nem ismerő munkálkodásával, hogy neki ez alkalomból közgyűlésünk elismerését nyilvánítsa.

Meg kell még említenem, hogy Rimaszombatban a polgári iskolai vallástanítás a s.-lelkész helyett az egyik rendes lelkészre s így állandó tanerőre ruháztatott; Nagy-rócén pedig — a Szoboszlai Mór váratlan elhunytá következtében — ez év április havában a tanítás ügye árvaságra jutott, amin a gömőri egyházmegye esperese úgy segített, hogy az iskolai év végéig a tanítás ellátásával Magyar István gicei lelkészt bízta meg, akinek a meg-

bízását jó volna a beállott iskolai évre is kiterjeszteni, miután — tudtommal — Récén nem igen akad felekezetünkhöz tartozó polg. iskolai tanár.

Részletes jelentésem a következő:

1. *Dobsina*. Három állami jellegű tanintézetben tanultak ez évhen ref. vallású növendékek összesen 64-en. Ebből a polgári fiú-iskolába járt 13, polgári leány-iskolába 34, az állami elemi iskolába 17. Ez utóbbiak ugyan nem tartoznak jelentésem keretébe, de miután Réz László vizsgái biztos az itt felmutatott jeles tanítási eredményről is beszámol: az elismerés jeléül ezt is meg kell említenem.

Két-két osztály tanult együtt mindkét polgári iskolában, heti 2—2 órán, tankönyvül Kovácsy S. Bibliai Vallástanát és Kiss József Hit- és Erkölcstanát alkalmazva. Énekeket dallam és szöveg szerint mind a négy osztály együttesen tanult. A vallástanítást ez évben is Szombathy László teljesítette a nála szokásos lelkiismeretességgel s a leányiskolában kitűnő, a fiú-iskolában jeles eredménnyel.

Tiszteletdíjat élvezett az államtól és az egyházkerülettől.

2. *Eger*. Az egeri összes középfokú tanintézetekben tanult 81 ref. növendék (tavaly 99) heti 26 órán. És pedig a cistercita főgimnáziumban 26, az állami főreáliskolában 26, az áll. polg. leányiskolában 11, az angol apácák polg. leányiskolájában 7, felsőbb leányiskolájában 4, tanítónő-képzőjében 6, a róm. kath. fi-tanítóképzőjében 1. Az egyházkerület által előírt kézikönyveket használták, a tanítási anyag teljes feldolgozásával. A tanítási eredmény — beleértve az éneket is — a lehető legjobb s e szép eredmény ékesen tanuskodik a lelkésznek — Tóth Istvánnak — hűséges és odaadó szorgalmáról és szakértelméről.

Vizsgái megbízott Kerekes Zsigmond maklári lelkész volt.

3. *Eperjesen*. Erős Károly tarcavajkóci missiói lelkész tanított öt intézetben, hetenként 12 órán, az egyházkerület által kijelölt tankönyvekből. Az állami tanítóképző-intézetben 24 növendéket, az ev. tanítóképzőben 12-öt, a gör.

kath. tanítóképzőben 2-öt, kir. kath. gimnáziumban 2-öt, gyakorló iskolában 1-et, összesen 41-et. A növendékek az összes ismertebb és használatos énekeket is tanulták szövegre és dallamra nézve egyaránt. A tanítási eredmény mindenütt kitünő. Tanítási tiszteletdíj az államtól 900 kor., az egyházkerülettől 300 kor.

Vizsgai megbízott Révész Kálmán kassai lelkész.

4. *Kassa.* A premontrei főgimnáziumban tanult 36 ref. növendék heti 8 órán. Az állami főreáliskolába járt 22 növendék, kik az előbbiekkal együtt részesültek oktatásban. Az állami polgári fiú-iskolába járt 40, a felső kereskedelmi iskolába 11 növendék. Amazok heti 2, ezek heti 1 órán oktattatván. Az itt felsorolt 4 intézetben a tanítást Farkas Elek s.-lelkész teljesítette kitünő eredménnyel. Tiszteletdíja volt érte az államtól 600 kor., az egyházkerülettől 350 kor.

Az állami felsőleányiskolában s az Orsolyarendi női gazdasági iskolában Makay Kálmán javítóintézeti lelkész tanított, amott 37 növendéket, heti három órán, az államtól nyert 300 kor. tiszteletdíjért; emitt 7 növendéket heti 1 órán, az intézettől kapott 140 koronáért.

A tanítási eredmény itt is kitünő. Sajnos azonban, hogy Kassa egyetlen középiskolájában sem részesülnek a növendékek énektanításban.

Vizsgai megbízott Révész Kálmán.

5. *Homonna.* A homonnai négy rendbeli iskolában 43 ref. növendék tanult, u. m. az áll. polg. fiúiskolában 21, a magán és felekezeti polg. leányiskolában 6, a felsőkereskedelmi iskolában 7, faipari szakiskolában 9. Mindenütt az egyházkerület által kiszabott anyagot tanulták kitünő eredménnyel. A vizsgai megbízott Péter Mihály gálszécsi lelkész jelentése szerint, Böszörményi Sándor missiói lelkész nagy szorgalommal s ambícióval végezte feladatát. A kezei alól kikerülő növendékek — minden jel szerint — öntudatos, buzgó tagjaivá válnak majd anyaszentegyházunknak. Énekelni is kifogástalanul tudnak.

A lelkész vallástanítói tiszteletdíja az államtól 200 kor.

6. *Miskolc.* a) A felsőbb kereskedelmi iskolának volt 36 növendéke, akik osztályonként heti 1—1 órán részesítettek vallásoktatásban Nagy Lajos s.-lelkész által, aki

az énekeket is tanította a rendes vallásórákon. A tanítás eredménye jó. Tiszteletdíj az államtól 300 kor.

b) Az áll. polgári leányiskola 49 növendékét tanította László Sándor s.-lelkész, az egyházkerület által megszabott tankönyvekből, osztályonként heti 1—1 órán, az államtól kapott 200 kor. tiszteletdíjért, jeles eredménnyel. Velök együtt tanult a r. kath. felsőleányiskola 4 növendéke is.

c) Az állami polgári fiú-iskolába járt 109 ref. tanuló. Tanította ugyancsak László Sándor, heti 1—1 órán, 200 kor. állami tiszteletdíjért, jó eredménnyel.

d) A róm. kath. főgimnázium öt osztályba járó 8 növendékét, két csoportban, hetenként 1—1 órán, jó eredménnyel tanította énekre is Nagy Lajos s.-lelkész s ezért az államtól 100 koronával díjaztatott.

7. *Nagyróce.* A Szoboszlay Mór halálával csonkán maradt évet ápril. végétől kezdve Magyar István gicei lelkész végezte be. Ugyanő tesz jelentést a vizsga eredményéről is, mely május 25-ikén folyt le, de természetesen maga felett bírálatot nem gyakorolhatván, az eredményről nem értesít. Növendékek száma volt a polgári fiúiskolában 5, a felsőkereskedelmi iskolában 15. Ez utóbbiak együttesen, hetenként 1 órán tanulták a Kovácsy-féle egyháztörténetet, a polgári I. osztály pedig a Kovácsy-féle Bibliai Vallástant, a III. osztály a Kovácsy-féle Hités szertartást.

8. *Rimaszombat* Az állami polgári leányiskolában hetenként minden osztályban 2—2 órán tanított Tóth János s.-lelkész, a legszebb eredménnyel. Hetenként egy órán az egyház kántorától külön énektanításban is részesültek, vasárnaponként pedig felváltva, más-más tanítónő vezetése alatt az isteniszteletet látogatták. Az összes növendékek száma 37 volt. Vizsgái megbízott Czinke István.

9. *Rozsnyó.* Az ág. h. ev. főgimnáziumban vizsgát tett 37 növendék, a róm. kath. gimnáziumba járó egyetlen reformátussal 38, a polgári leányiskolában 9, az iparos tanonciskolában 18. A tanításnál a megfelelő kézikönyveket használták s a tanítási anyagot egészben keresztül vitték, az éneklést szép sikerrel tanították. Az eredmény

minden iskolában kitünő. Vizsgai megbízott Dusza János pelsőci lelkész.

10. *A sárospataki* állami tanítóképzőben, — Bálint Dezső megbízott szükszavú, de annál örvendetesebb jelentése szerint, — a vallásos oktatás és nevelés minta színvonalon áll. A növendékek száma 67 (tavaly 77) volt. I. osztályban 16; II-ikban 16; III-ikban 18; IV-ikben 17. A kiszabott tanítási anyagot tanulták. A vasárnap délelőtti istenitiszteleten egész éven át résztvettek. A végzett növendékek közül 8 tett kántorképesítő vizsgálatot.

11. *Sátoraljaújhely.* a) A róm. kath. főgimnáziumban tanult 47 ref. növendék, az egyházkerület által kijelölt kézikönyvből, heti 8 órán, két-két osztály összevonásával. A tanítás eredménye jeles.

b) A polgári fiú-iskolában 27, a polgári leányiskolában 37 növendékünk tanult, itt is heti 8 órán, két-két osztály összevonásával, amott 150, emitt 200 kor. tiszteletdíjért, jó és jeles eredménnyel.

c) A róm. kath. leánynevelő intézetben volt 10 ref. növendék. Tanulta ugyanazt az anyagot, amit a polgári iskola, külön heti 2 órán, az egyház tanácstermében, jeles eredménnyel.

Gondot fordítottak az énektanításra s a templomba járásra is. A tanítást mindenik intézetben Marton János rendes vallásitanító lelkész végezte, példás buzgósággal. Vizsgai megbízott Fejes István.

12. *Tokaj.* Az egyetlen polgári fiúiskolában a reformátusok száma inkább csökken, mint szaporodik. Az idén 14-en voltak, akik két csoportban, heti 1—1 órán tanulták a Kovácsy-féle Bibliái Vallástant és pedig egyik csoport az ó-szövetségi, másik az új-szövetségi részét, minthogy tavaly egyháztörténetet s hit- és erkölcsant tanultak. Az énektanításról az egyház előjárósága ez ideig sem gondoskodott.

A vallásitanításra s a hithűségekre való nevelésre különben a lelkész, Horváth János, nagy gondot fordított. Vizsgai megbízott volt Zitás Bertalan prügyl lelkész.

13. *Ungvár.* Hat tanintézetben tanult 105 ref. növendék, u. m. kir. kath. gimnáziumban és áll. főreáliskolában együtt 63, polgári leányiskolában 30, gör. kath. tanító-

nőképzőben 1, fi-tanítóképzőben 5, agyagipari szakiskolában 6. Mindezek 12 csoportban, heti 18 órán részesültek vallás- és énektanításban, részint Komjáthy Gábor rendes, részint Kiss Jenő s.-lelkész részéről. Előbbi 11, utóbbi 7 órát tanított hetenként, mindenütt az egyházkerület által megszabott könyvekből. Az egyházkerület megbízottja, Pataky Pál ungtarnóci lelkész örömmel emeli ki, hogy a lelkészek nemcsak kitűnő eredménnyel, de kiváló buzgósággal is végezték kötelességüket s hogy a gimnázium és reáliskola növendékei, valamint a leány-iskola és tanítónőképző növendékei külön-külön heti 1 órán énektanításban részesítették, az ungvári egyház énekvezére, Sulyok Pál által.

14. Végül beterjesztem a nem felekezetünkbeli képzőintézetekben végzett tanítójelöltek vallás- és énektani képesítő pótvizsgálatáról Eperjesen, 1910 június 18-ikán felvett jegyzőkönyvet, melynek tanúsága szerint a nevezett napon pótvizsgát tett 10 jelölt, a következő eredménnyel: Debreczeni Károly jó, Csorba Ernő elégséges, Frenczel József jeles, Lékó Endre jeles, Nagy Károly jó, Ragályi Dezső jó, Bukoveczky Mária jeles, Dezső Jolán kitűnő, Perényi Ilona jeles, Vekardi Erzsébet kitűnő általános osztályzattal. Elnök a vizsgázottak előtt kijelentette, hogy a vallás- és énektanításra képesítő oklevél csak majd tanítóképesítő oklevelük bemutatása után fog számukra kézbesíttetni.

Tisztelettel kérem jelentésem tudomásul vételét.

Közgyűlésünk a jelentést örvendetes tudomásul veszi s egész terjedelmében jegyzőkönyvébe iktatja. Egyszersmind

1. Erős Károly tarcavajkóci lelkésznek — az eperjesi missiótól való elbúcsúzása alkalmából — több évi odaadó munkásságáért és mindig kitűnő eredményű tanításáért őszinte elismerését nyilvánítja.

2. A gömöri egyházmegyét felkéri, hogy a nagyrócei polgári- és kereskedelmi iskolában a vallástanításról — ha másképp nem lehet — a gicei lelkésznek további megbízásával gondoskodni szíveskedjék.

32. Olvastatott az egyházkerületi tanügyi bizottság következő jegyzőkönyve:

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Miskolcon 1910. október hó 11-én a tiszáninneri református egyházkerület népiskolai tanügyi bizottságának ülésében.

Jelenvannak:

Czinke István, mint a tanügyi bizottság lelkészi, Meczner Béla, mint a tanügyi bizottság világi elnöke. Kovács Béla, Vita Károly, Halászy József, Huszty Béla, Fogarassy Jenő, Bartha József, Fövényessy Bertalan, Elek József, Szekrényessy Árpád, Gööz Ferenc, Kádár János Karakó Ferenc, Buzi Márton, Bodor István, Becske Bálint, Arday J. Dániel, Varga József, Szakal István, Bóczér István, Nagy Lajos a sárospataki Irodalmi Kör képviselőjében. Fodor György e.-ker. népisk. tanügyi bizottsági előadó s jegyző.

1. Czinke István egyházi elnök a tanügyi bizottság tagjait szívesen üdvözölvén s örömét fejezvé ki afelett, hogy világi elnökünket erőben, egészségben üdvözölhetjük,

Meczner Béla világi elnök az üdvözlöt szívesen köszönve és viszonzva, az ülést megnyitja.

2. Előadó betérjeszti az egyházkerület népiskoláinak 1909—1910. évi állapotáról szóló statisztikai táblázatokat s jelenti, hogy egyházkerületünk népiskoláinál az egyházmegyékről betérjesztett adatok szerint minden téren haladás tapasztalható, az iskolába nem jártak száma csökken s az elmúlt tanévben semmi aggodalomra okot szolgáltató jelenség nem mutatkozott.

Tanügyi bizottság a statisztikai táblázatokat a főt. egyházkerület közgyűlése elé terjeszti, kérve azoknak az egyházkerületi jegyzőkönyvbe leendő fölvétele s az előadó jelentését tudomásul veszi.

3. Múlt évi őszi egyházkerületi gyűlésünk jegyzőkönyvének 35. b) pontjával nyilatkozattételre hívja fel az egyházmegyéket arra nézve, hogy szükségesnek s célszerűnek látnák-e azt, hogy az iskolalátogatók az egyes körökben minden két évben kicseréltessenek? A körök kicserélése mellett nyilatkoztak Alsóborsod, Ung, Torna, Felsőzemplén; ellene: Abauj, Felsőborsod, Gömör. Nem nyilatkozott Alsózemplén.

Tanügyi bizottságunk beható vita után ajánlja, hogy e kérdésre nézve az egyes egyházmegyék saját belátásuk szerint intézkedjenek.

4. Ugyanezen jegyzőkönyvi pont k) pontjára, hogy t. i. szükségesnek tartanak-e tanügyi bizottságok egy nyelvgyakorló könyvnek s számtani példatárnak szerkesztését, egyházmegyei tanügyi bizottságok betérjesztik a maguk véleményét. E szerint szükségesnek tartják azt Abauj, Alsózemplén, Felsőborsod, Ung, Felsőzemplén. Alsóborsod csak akkor, ha használata kötelezővé nem tétetik. Torna sem a nyelvgyakorló könyvnek, sem a számtani példatárnak szükségét nem látja.

Tanügyi bizottság ajánlja, hogy a gyakorlati életnek megfelelő nyelvgyakorló könyv és számtani példatár szerkesztésére szólíttassék fel az Irodalmi Kör.

5. Múlt évi tanügyi bizottsági ülésünk az egyházkerület iskoláira vonatkozó szabályrendeleti tervezet felülbírálásával s annak az újabb zsinati törvényekkel s az 1907. évi iskolaügyre vonatkozó törvényekkel leendő összehasonlításával s az idevonatkozó törvényeknek a szabályrendeletbe való beillesztésével egy 4 tagú bizottságot bízott meg. E bizottság javaslatát s a szabályrendeletre vonatkozó módosításait betérjeszti.

Tanügyi bizottságunk a szabályrendeleti tervezetet a bizottság módosításaival helybenhagyja s elfogadás végett a főt. egyház-

kerületi közgyűlésre beterjeszti azon kérelemmel, hogy azt kellő számban kinyomatni, s annak nyomda alá rendezésével Fogarassy Jenőt megbízni méltóztassék.

6. Ugyanezen jegyzőkönyvi pont h) alpontjával a tanügyi bizottságnak az új tanterv életbeléptetésére vonatkozó indítványát véleményezés végett az Irodalmi Körhöz tevén le egyházkerületünk; miután a Tantervnek hit- és erkölcs-tani részét magában foglaló tervezet és utasítás megjelent s Irodalmi Kör tájékoztatójában indokolja annak késedelmes megjelenését, azon javaslattal terjeszti be bizottságunkhoz, hogy: 1. elfogadván a szükséges módosításokkal, javításokkal az itt adott hit- és erkölcs-tani részt, a tanterv egyéb részeire nézve bízzék meg az Irodalmi Körben s a főt. egyházkerület rendelje el az egész tanterv végleges kinyomatását; vagy pedig 2. a tanterv bírálati példányai kinyomatását elrendelvén, az ennek kinyomatására szükséges összeget egyházkerületi közgyűlésünk biztosítsa. Ezzel kapcsolatban tanügyi bizottsági elnök jelenti, hogy az 1910. ápril havi konventi jegyzőkönyv 83. pontja felhívására ő e Tantervrészletet az egyetemes tanügyi bizottság elnökének tájékoztatás végett be is küldötte.

Tanügyi bizottságunk, amidőn elnökének jelentését helyeslőleg tudomásul veszi, a tantervnek hit- és erkölcs-tani részét azon tiszteletteljes kéréssel terjeszti fel a főtiszt. egyházkerületi közgyűlésre, hogy azt az egyházmegyék tanítótestületeihez s tanügyi bizottságaihoz szíveskednék áttenni bírálat végett, s tekintve a dolog sürgősségét, oly utasítással, hogy az egyházmegyék úgy intézkedjenek, hogy e vélemények s bírálatok 1911. év tavaszi közgyűlésünk előtt legalább 15 nappal a tanügyi bizottsági elnökhöz beküldendőek legyenek, hogy ez a tanügyi bizottságnak egyszerre kinevezett szűkebb körű bizottságával, melynek tagjai elnök s előadón kívül: Fogarassy Jenő, Becske Bálint,

Hodossy Béla, Gööz Ferenc — azt letárgyaltatván, jelentését az 1911. év tavaszi egyházkerületi gyűlésre beadhassa.

7. A sárospataki Irodalmi Kör 1909. június 8.—9-én Miskolcon tartott közgyűlésének 124. sz. jegyzőkönyvi határozatára beterjeszti véleményét a Hegedüs és társa debreceni könyvkiadó cégnél megjelent egyháztörténeti irkákra nézve s egyben ajánlja, hogy miután a cég által készített irkák nem kifogástalanok, annak kötelező használatára nézve a cég ajánlatát ne fogadja el egyházkerületünk, hanem miután a sárospataki főiskolának van nyomdája, bizassék meg az irodalmi kör ily egyháztörténelmi irkák szerkesztésével.

Tanügyi bizottságunk, elismerve az egyháztörténelmi irkák terjesztéséből származó erkölcsi hasznot, fölkéri a főtiszt. egyházkerületet, hogy annak használatára hívja fel az iskolát fenntartó egyházak figyelmét. Egyben tekintetbe vévén a hasznot, mely ily irkák szerkesztéséből származhat, felhívandónak kéri a gazdasági választmányt, hogy foglalkozzék ily egyháztörténelmi irkák kérdésével s az Irodalmi Kör útján véleményes javaslatát terjessze be egyházkerületi gyűlésünkre.

8. Olvastatott az abauji egyházmegye tanügyi bizottságának a sárospataki ref. lapokban is megjelent s ott a többi egyházmegye tanügyi bizottságaihoz is áttett azon indítványa, hogy az iskolák minősítésére vonatkozó eddigi osztályozással szakítva, egyházkerületünk e három minősítési fokozatot állapítsa meg: *jól megfelelő, megfelelő s nem megfelelő.*

Miután az indítványt Ung és Torna nem fogadta el, s 6 egyházmegye nem nyilatkozott, tanügyi bizottságunk bevárandónak tartja az egyházmegye nyilatkozatait.

Czinke István,
a tanügyi biz. egyházi elnöke.

Meczner Béla,
a tanügyi biz. világi elnöke

Fodor György,
a tanügyi biz. jegyzője.

Közgyűlésünk a tanügyi bizottság jegyzőkönyvében foglalt javaslatokat elfogadja s határozati erőre emeli. Ebből folyólag:

a) a jegyzőkönyvhöz csatolt statisztikai táblázatokat a saját jegyzőkönyvébe felvételre rendeli;

b) az iskolalátogatói körök kicserélését az egyházmegyék belátására bízta.

c) Magyar nyelvgyakorlókönyv s egy gyakorlati számtani példatár szerkesztésére a sárospataki Irodalmi Kört felhívja.

d) A tiszáninneri ref. egyházkerület népiskoláira vonatkozó módosított szabályrendeleti tervezetet elfogadja s kellő számban kinyomatja és sajtó alá rendezésével Fogarassy Jenőt megbízta.

e) Az állami tanterv kiegészítését képező s már sajtó alól kikerült hit- és erköcstudományi részt az egyházmegyék tanügyi bizottságaihoz s tanítótestületeihez azzal teszi át, hogy ezek bírálataikat s véleményes javaslataikat az 1911. évi tavaszi egyházkerületi gyűlés előtt 15 nappal a tanügyi bizottság elnökéhez küldjék be. A tanügyi bizottság elnöke pedig egy szűkebb körű bizottság által, melynek tagjai elnökön és előadón kívül Fogarassy Jenő, Becske Bálint, Hodossy Béla, Gööz Ferenc a bírálatokat s véleményes javaslatokat letárgyalván, jelentését az 1911. évi tavaszi egyházkerületi közgyűlésre adja be.

f) Egyházkerületi közgyűlésünk a Hegedüs és Sándor debreceni könyvnyomdájában megjelenő egyháztörténeti irkák nevelő s nemesítő hatását elismervén, felhívja az összes egyházkerületi iskolákat annak használatára. Egyben felhívja a sárospataki főiskolai gazdasági választmányt, hogy miután a főiskolának magának van nyomdája, foglalkozzék ily egyháztörténelmi irkák kiadásának kérdésével s az irodalmi kör útján véleményes javaslatot terjesszen egyházkerületi közgyűlésünkre.

1. A tiszáninneni ref. egyházkerület népiskoláinak táblás kimutatása az 1909/10. iskolai évről.

a) Mindennapi tankötelesekről.

Egyház- megye neve	Lélekszám	Iskolaköteles 6—12 évig			Iskolába járt a 6—12 éves ref. iskolakötelesek közül												Nem járt iskolába			Iskolába járt a tan- kötelesek hány %-a?	Nem járt iskolába a tankötelesek hány százaléka?	Tankötelesek aránya a lélekszámlhoz	Felsőbb iskolákba járók aránya a tankötelesekhez			
					Saját iskoláinkba			más vallású iskolába			Községi és ál- lami iskolába			Középfokú felső iskolába. Algimn. polg. fi, nő iskolába										Járt összesen		
		fi	nő	össze- sen	fi	nő	össze- sen	fi	nő	össze- sen	fi	nő	össze- sen	fi	nő	össze- sen	fi	nő	össze- sen							
Abauj	35840	2240	2186	4426	1573	1643	3216	27	22	49	477	477	954	71	14	85	2148	2156	4304	92	30	122	97.24	2.76	12.35	1.92
Alsóborsod	66057	3821	3656	7477	3035	2985	6020	12	21	33	542	434	976	112	78	190	3701	3518	7219	120	138	258	96.68	3.32	11.31	2.54
A.-Zemplén	53979	3410	3244	6654	2636	2546	5182	47	21	68	522	457	979	25	24	49	3230	3048	6278	180	96	376	92.84	7.16	12.32	0.73
Felsőborsod	29059	1887	1833	3720	1706	1647	3353	5	6	11	150	109	259	19	6	25	1880	1768	3648	7	65	72	98.06	1.94	12.80	0.64
F.-Zemplén	15786	913	865	1778	625	601	1226	42	45	87	228	206	434	5	1	6	900	853	1753	13	12	25	98.59	1.41	11.26	0.33
Gömör... ..	31566	1797	1739	3536	1529	1423	2952	12	5	17	210	266	476	33	35	68	1777	1729	3506	20	10	30	99.15	0.85	11.20	1.92
Torna	9637	654	651	1305	604	577	1181	6	2	8	39	24	63	1	1	2	650	604	1254	4	47	51	96.09	3.91	13.54	0.15
Ung	26654	1813	1822	3635	1175	1120	2295	12	16	28	585	646	1231	13	9	22	1785	1791	3576	28	31	59	98.37	1.63	13.63	0.60
Összesen ...	268578	16535	15996	32434	12811	12174	24985	163	138	301	2753	2619	5372	279	168	447	16061	15467	31538	464	529	993	97.23	2.77	12.07	1.37
Múlt évben	265782	16449	15884	32333	13354	12620	25974	191	188	379	2345	2216	4561	310	193	503	16200	15217	31417	249	667	916	97.16	2.84	12.04	1.55

II. Ismétlő tankötelesekről.

Egyház- megye neve	Ismétlő iskola- köteles 12—15 évig			E b b ő l i s k o l á b a j á r										Jár összesen			Nem jár			Az ismétlő tan- köteleseknek hány százaléka jár ?	Az ismétlő tan- köteleseknek hány százaléka nem jár ?	Felbő- lő, azaz a várm. tan- tervben ismétlő kötelesekhez	
				Helyben hozzánk			Gazdasági is- métlő iskol.			Ipariskola- ba	Polg. iskolába												Gimnázium- ba
	fi	nő	össze- sen	fi	nő	össze- sen	fi	nő	össze- sen		fi	nő	össze- sen	fi	nő	össze- sen	fi	nő	össze- sen				
Abauj	870	893	1763	796	781	1577	—	—	—	21	—	13	13	35	852	794	1646	18	99	117	93.36	6.64	2.72
Alsóborsod	1470	1375	2845	1022	943	1965	—	—	—	154	56	162	218	72	1304	1105	2409	166	270	436	84.67	15.33	10.19
Alsózemlén	1154	1312	2466	990	1099	2089	—	—	—	71	—	—	—	93	1154	1099	2253	—	213	213	91.36	8.64	3.79
Felsőborsod	695	723	1418	600	661	1261	—	—	—	4	—	6	6	24	628	667	1295	67	56	123	91.32	8.68	2.11
Felsőzemlén	513	357	870	285	279	564	—	—	—	102	—	44	44	105	492	323	815	21	34	55	93.67	6.33	1.71
Gömör	766	767	1533	658	721	1379	—	—	—	34	—	17	17	37	729	738	1467	37	29	66	95.69	4.31	3.52
Torna	268	261	529	243	239	482	—	—	—	1	—	2	2	5	249	241	490	19	20	39	92.62	7.38	1.32
Ung	746	701	1447	582	627	1209	—	—	—	78	—	26	26	26	686	653	1339	60	48	108	92.46	7.54	3.59
Összesen	6482	6389	12841	5176	5350	10526	—	—	—	465	56	270	326	397	6094	5620	11714	388	769	1157	91.01	8.99	5.61
Mult évben	6481	6618	13099	5110	5612	10722	—	—	—	206	150	239	389	170	5636	5351	11487	845	767	1612	87.69	12.31	4.26

III. Más vallású hozzánk járó mindennapi tankötelesekről.

Egyházmegye neve	Római és görög katolikus			Ág. evangélikus			Izraelita			Összesen		
	fi	nő	összesen	fi	nő	összesen	fi	nő	összesen	fi	nő	összesen
Abauj	361	340	701	77	39	116	76	113	189	514	492	1006
Alsóborsod	73	71	144	12	19	31	47	52	99	132	142	274
Alsózemplén	218	157	375	15	12	27	122	114	236	345	283	628
Felsőborsod	117	87	204	18	10	28	26	37	63	161	134	295
Felsőzemplén	111	112	223	14	6	20	62	43	105	187	161	348
Gömör	225	215	440	68	71	139	27	31	58	320	317	637
Torna	34	25	59	2	—	2	9	12	21	45	37	82
Ung	194	195	389	2	—	2	61	99	160	257	294	551
Összesen	1333	1202	2535	208	157	365	430	501	931	1961	1860	3821
Mult évben	1288	1183	2476	217	138	355	432	521	953	1937	1845	3782

IV. Tanítókról.

Egyházmegye neve	Férfi	Nő	Rendes	Ideiglenes	Lelkésztanító	Okleveles	Nem okleveles	Rendes fizetése						Lakása		Mily arányban járul a tanítói fizetéshez korpótlékkal együtt	
								az egyháztól		az államtól		korpótléka					
								K	f	K	f	az egyháztól	az államtól	jó	rossz		
Abauj	72	6	76	2	4	76	2	41162	02	36659	98	—	18100	69	8	42-92	57-08
Alsóborsod	75	10	80	2	1	84	1	87432	29	14287	—	—	27500	77	6	67-66	32-34
Alsózemplén	82	12	81	4	9	84	5	58676	74	31838	—	700	21200	55	14	52-8i	47-19
Felsőborsod	56	2	50	3	5	51	7	46079	—	14594	—	—	15850	42	10	60-21	39-79
Felsőzemplén	28	3	29	2	—	30	1	14344	—	14829	—	—	4700	25	6	42-34	57-66
Gömör... ..	69	3	70	1	1	70	2	46184	58	27223	—	100	15800	57	14	51-82	48-18
Torna	26	1	24	3	—	24	3	16229	—	11109	—	—	3400	19	7	52-79	47-21
Ung	35	2	35	1	1	36	—	24554	—	12607	—	—	9200	29	4	52-96	47-04
Összesen	443	39	445	18	21	455	21	333661	63	163146	98	800	115750	373	69	54-52	45-48
Mult évben	434	37	444	18	10	449	22	326912	—	154465	—	300	115470	384	69	54-79	45-21

V. a) Az iskolákról.

Egyházmegye	VI.	V.	IV.	III.	II.	Hány tantermű ?	Törvénytiszterü	Nem törvénytiszterü	Felszerelés		Szellemi állása					Nincs osztályozva	A vallástánítás					Az iskolák hány %-a kitévő	
	o s z t á l y ú								Kellő	Hányos	Kitévő	Dicséretes	Jó	Elégséges	Gyenge		Kitévő	Dicséretes	Jó	Elégséges	Gyenge		Nincs osztályozva
Abauj... ..	59	7	4	—	—	82	68	14	20	61	27	29	10	4	1	3	7	6	—	3	—	2	3857
Alsóborsod ...	46	3	6	—	—	64	77	7	39	45	33	31	12	7	—	—	3	—	—	—	—	1	60—
Alsózemlén ...	50	12	3	1	—	86	67	19	24	62	27	24	20	6	2	?	?	?	?	?	?	8	4090
Felsőborsod ...	48	3	1	—	1	58	40	18	3	55	27	16	9	1	1	—	—	2	—	—	1	—	5094
Felsőzemlén ...	24	7	—	—	—	31	23	8	10	21	9	11	4	3	1	—	9	4	—	—	—	—	2903
Gömör	60	6	—	1	—	72	52	20	20	52	40	25	6	1	—	—	4	4	—	1	—	2	5970
Torna	21	3	1	—	—	26	19	8	9	18	3	10	4	10	—	—	1	—	—	1	—	—	12—
Ung	24	8	2	—	—	34	2	13	—	37	9	11	5	8	—	—	17	10	3	—	—	—	2647
Összesen	332	49	17	2	1	453	367	107	125	351	175	157	70	40	5	3	41	26	3	5	1	13	4364
Mult évben	327	53	25	—	—	468	361	107	142	308	193	155	71	43	5	—	23	14	4	3	—	20	4765

V b) Az iskolákról.

Egyházmegye	Hány új iskolát állítottatott a lefolyt iskolai évben	Hány iskolát adtak át a lefolyt isk. évben		Mennyi volt az átadott iskolai vagyony		Mennyi az anya- és leányegyházakban		Mennyi a			Hány tanítói állás van üresedésben	Az iskola fentartására fordított összeg (a tanítói fizetésen kívül)	
		az államnak	a községnek	kor.	fill.	az állami	a községi	külön fiu	külön leány	vegyes		korona	fillér
Abauj	1	—	—	—	—	17	1	—	—	70	1	19343	77
Alsóborsod	—	—	—	—	—	2	1	4	4	47	3	1759	28
Alsózemlen	—	—	—	—	—	7	1	2	2	62	?	1300	—
Felsőborsod	—	—	—	—	—	1	2	—	—	58	2	1263	—
Felsőzemplén	—	—	—	—	—	12	1	—	—	31	—	1142	—
Gömör	—	—	—	—	—	4	5	1	1	70	—	5057	58
Torna	—	—	—	—	—	2	—	—	—	26	1	—	—
Ung	—	—	—	—	—	28	2	—	—	34	—	7385	—
Összesen	1	—	—	—	—	73	13	7	7	398	7	53090	63
Mult évben	3	2	—	—	—	81	9	18	14	398	9	75113	70

33. Az egyházkerületünkben lévő *missiói egyházak 1910. évi állapotáról a következő jelentést* van szerencsénk a Fő-tiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés elé terjeszteni :

1. A missiói egyházak viszonyaiban, általánosságban semmi lényegesebb változás nem fordult elő. A 11 missiói körzetben 10 lelkész és 1 tanító működik, akik mindnyájan hivatásuk magaslatán állanak s buzgón, lelkesedéssel végzik igen szép, de nehéz kötelességeiket. Működésük, az Isten igéjének a templomban való hirdetésén, a kereszttelésen, esketésen, temetésen, úrvacsoraszertásokon kívül a hívek látogatásában és a különböző jellegű iskolákban lévő ref. vallású növendékek vallás-oktatásában csúcsosodik ki. Tanítanak 765 növendéket heti 118 órán. A tanítás eredménye mindenünnen teljesen kielégítőnek jeleztetik.

2. A szervezetben egyik legfontosabb missiónkon, Eperjesen új alakulás fog bekövetkezni. Ugyanis az Eperjes-sárosi missió dolgait, mint megbízott, eddig a tarcavajkóci lelkész látta el. Most már Eperjes önálló lelkészt kap. A vallás- és közoktatásügyi miniszterium 1311 koronát ad az új lelkészség felállításához. Az új lelkészre nagy munkamező vár, mert nemcsak Eperjesen, hanem az egész Sáros- és Szepesmegyében ő reá hárul a szétszórt csontoknak az összeszedése és gondozása.

Homonnáról azt jelentik, hogy a körzetnek s a homonnai egyháznak új életre teremtője s hosszú időn át derék, buzgó főgondnoka: Mándoky István elhunyt 1909 október 17-én s helyére főgondnokká Édes Gyula választott meg.

3. A hitélet általában megnyugtató s egyik-másik gyülekezetben, mint p. o. Egerben, Ózdon, Eperjesen fokozódó, ami a templomok buzgó látogatásában, a jótékonyág gyakorlásában és önkéntes adományozásokban nyilatkozik meg. P. o. Egerben a templomépítés előkészítése tartja ébren a lelkeket, Eperjesen az új lelkész várása, Ózdon az adósságoktól való megszabadulás reménye, Tihán az új templom felavatásához való készület.

4. A vagyoni helyzet több egyházban lényegesen javult. Egerben a templomépítési tőkéhez, a tőkesegélyen

kivül jelentékeny összeget hozott össze a buzgóság, amely még a más vallásúakra is átszállt. A hívek ajánlata 10 ezer koronáról 12 ezerre emelkedett. Hevesvármegye Lipcsey Péter dr. főgondnok buzgólkodására 10.000 korona templomépítési segélyt szavazott meg. A helyi gyűjtő-iveken a róm. katolikusok 1871 koronát adományoztak. Ózdon a templomépítési adósságból egyszerre 5000 koronát törlesztettek le.

Míg a rozsnýói és homonnai egyház roskadozik a terhek alatt. Különösen az utóbbi a napi szükségleteket sem képes fedezni. A részletes jelentés egész nagyságában feltárja a homonnai egyház szomorú helyzetét.

5. A többi egyházakban a teherviselés szempontjából nincs semmi lényeges panasz. A kivetett egyházi adókat a hívek szívesen hordozzák, sőt vetélkednek egymással az egyház javára tett önkéntes adakozásokban.

6. A missiói lelkészek közül többen, különösen a bodrogszentesi, a homonnai és minaji lelkészek panaszosan említik fel azt, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a fizetés kiegészítése iránti kérvényöket elutasította, azzal az indoklással, hogy mivel a missiói segély, a díjlevelek tartalma szerint, évi rendes fizetést képez, a törvény értelmében kongruális államsegélyök fel nem emelhető. S így ők tulajdonképeni missiói munkásságukért semminemű dotációban nem részesülnek.

A népies irányú vallásos iratok, imakönyvek, bibliák, zsoltárok ingyenes szétosztását a nép közt, mint nagyon jótékony hatású eszközt, a missiói lelkészek majdnem mindnyájan sürgetik.

Boldogemlékü püspökünk intézkedése folytán, a Czinke István által kitűnően megírt: „Imádságok és hitvallások“ című műből, az 1909. év végén, mintegy 1100 darabot osztott szét a missiók közt az előadó s mindenütt nagyon szívesen fogadták és igen szívesen olvassák.

Az egyes egyházakból való részletes jelentések a következők:

I. Abaúji egyházmegye.

1. *Eperjes-sárosi kör.* Kiterjed Sáros- és Szepes-megye egész területére. Lélekszám: 487. Lelkész: Eröss Károly tarcavajkóci lelkész.

A missiói hívek vágya most már közel van a megvalósuláshoz. A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, az eperjesi ref. missiói lelkészi állomás szervezését indokoltak ismervén el, a lelkészi jövedelem kiegészítését megadta. Az új lelkész megválasztása folyamatban van. Az új, pezsgőbb, elevenebb élet kifejlődése iránt általános a bizodalom. Noha az eddigi beszolgáló lelkészek is nagy körültekintéssel és odaadással végezték kötelességeiket.

A lelkészi fizetéshez az állam 1311 kor. 20 fillérrel járul, mely az állomás betöltésekor lesz folyósítva. A hívek is, hogy lelkészeket magok választhassák, kirótták magukra a törvényszerinti 10⁰/₁₀ot és személyi adót. Ezenfelül gondoskodtak énekvezérről, annak díjazásáról, bérlet útján lelkészi lakásról, istentiszteleti helyről, átengedvén e célra a helybeli testvér ág. ev. egyház a maga templomát minden második vasárnap 2 darab 20 koronás arany bérleti díj fejében. Az egyház, hogy szükségleteit fedezhesse, az adócsökkentési segély megnyerése iránt megtette a szükséges lépéseket.

Jövedelme az egyháznak a múlt évben is önkéntes adományokból és kamatokból volt. Önkéntes adományból bejött: 290 kor. 68 fillér, ami több mint 24⁰/₁₀-os emelkedést mutat a múlt évvel szemben. Bevétel volt: 1419 kor. 99 fill.; Kiadás: 1125 kor. 30 fill., pénztári maradvány 294 kor. 69 fillér. Vagyoni állása tőkepénzben: 10.442 kor. 04 fill. Van ezenfelül az egyházkerület kezelésében, templomépítési alap: 19.664 kor. 17 fill.

A lelkész szolgálatát, az időközökben megtartott isteni tiszteleteken kívül, leginkább a ref. vallású növendékek hitoktatása vette igénybe. Urvacsorával egybekötött istentiszteletet tartott a lelkész 4-szer, keresztelt 5 újszülöttet, esketett egy párt, temetett 2 izben, konfirmált 3 növendéket. Tanított vallástant négy középiskolai és egy alsófokú tanintézetben heti 12 órán. Volt összesen 44 tanítványa. S mindezen dolgokról beadott jelentésében és a csatolt kimutatásban részletesen elszámol.

II. Alsóborsodi egyházmegye.

2. *Eger*. Lelkész: Tóth István. Lélekszám: Egerben: 733.

A gyülekezetet ebben az évben is a templomépítés előkészítése foglalta el leginkább. A hívek önkéntes templomépítési megajánlása ez év folyamán 10.592 koronáról 12.822 koronára emelkedett. A megajánlás még mindig folyik. Az összeg $\frac{1}{4}$ -de már be is folyt. Dr. Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter a templomépítéshez 378 m³ fenyő és 25 m³ tölgy épületfaanyagot engedélyezett 78 $\frac{0}{10}$ -os árkedvezményvel. A Dr. Lipcsey Péter főgondnok buzgalma következtében Hevesvármegye 10,000 korona templomépítési segélyt szavazott meg 5 évi fizetési kötelezettséggel. Eger város róm. kath. vallású lakosai a helyi gyűjtő iverken 1871 koronát adtak a ref. templom felépítésére.

De nemcsak az adományok gyűjtésével, hanem egyébként is igyekeztek a vezetők a kálvinista öntudatot erősíteni. 1909. október hó 31-én Kálvin emlékünnepélyt tartottak s Dr. Lipcsey Péter főgondnok Kálvin-hatásáról, a lelkész pedig Kálvin egyéniségéről tartott felolvasást, amikor a ref. vallású növendékek vegyes kara sikerült ének előadásával emelte a buzgóságot.

Lelkész a vasárnapokon és ünnepnapokon tartani szokott rendes isteniszteleteken és úrvacsoraosztásokon kívül, keresztelt, esketett, temetett, betegeket látogatott, confirmációra előkészítette a növendékeket, a törvényszéki fogházban isteniszteletet tartott, a katonákat vallásos oktatásban részesítette és vallástant tanított a különböző tanintézetekben 105 növendéknek heti 29 órán.

Az állami és róm. kath. elemi iskolákban járó 77 ref. vallású növendéket ez évben is Fekete János állami tanító oktatta. Ő tanította az éneket heti két órán a közép és polgári iskolákban is.

A szörványbeli hívek látogatására a lelkész 3 ízben szállt ki. Látogatásáról utazási naplót csatolt. Az egyházlátogatásról, népmozgalmi és vagyoni adatokról szóló kimutatások szintén mellékelve vannak. E szerint templomépítési tőkéje az egyháznak: 55,180 kor. 98 fillér.

Sérelem gyanánt hozza fel a lelkész, hogy az érseki angolkisasszonyok zárdájában 3 növendéknek a református voltát elhallgatták, s ezeket róm. kath. hitoktatásban részesítették, tanjegyet adtak nekik és ezzel a tanjeggyel a felsőbb osztályokba is átvitték. E vallási sérelem megszüntetése iránt a lelkész, illetékes úton, külön felterjesztést tett.

III. Alsózempléni egyházmegye.

3, *Bacskai kör.* Lelkész: Verebélyi József bacskai lelkész. Lélekszám a körzetben: 455. Ide tartoznak: Battyán, Bély, Koponya.

A lelkész missziói működése ez évben is olyan irányú volt, mint a megelőző években. A battyáni és bélyi róm. kath. iskolákban járó ref. növendékeket, kik ez idő szerint 43-an voltak, vallásos oktatásban részesítette hetenkint egy-egy órán. Ezen kívül keresztelt a körzetben: 15 újszülöttet, esketett 3 párt, temetett: 16-ot, s a betegeknek 11-szer osztotta ki az úrvacsorát. A híveket több ízben meglátogatta, végezte a konfirmációi oktatást. A körzet híveinek külön templomuk nincs, hanem az anyaegyház és a leleszi leányegyház templomába járnak be az eddigi buzgósággal az istenítiszteletekre.

Az egész körzetben csendesség és béke uralkodik.

4. *Bodroszentesi kör.* Lelkész: Miskolczy Eudre. Lélekszám a körzetben: 447. A körzethez tartozik: Véke, Boly, Szinyér, Zétény, Rad község, Pusztakeresztur és Körtvélyes puszta.

Lelkész jelentése szerint a missziói körzetben új, lényeges mozzanat nem fordult elő. A hívek egyháziassága s istenítisztelet gyakorlása most is példányszerű. A körzet hívei a vékei leányegyház templomát látogatják mind alkalmas, mind alkalmatlan időben. Lelkész ez évben erősítette híveinek a hitét vallásos estélyek tartásával is, amelynél támogatta őt vallásos lelkületű derék felesége és fia is.

Lelkész a körzetben keresztelt 21, esketett 2, temetett 8, úrvacsorát osztott 15 esetben. A szinyéri állami népiskolában vallástant tanított 19 ref. növendéknek heti egy

órán. Tett 107 látogatást, 627 kilométernyi uttal és 290 korona költséggel.

A hivek önkényes adománya volt: 169 korona. Tökepénz: 3460 korona, magtári állomány: 44 köből rozs, 56 köből buza.

Lelkész megújítja azon panaszát, hogy missiói fáradozásaiért egy fillér jutalmat se kap. A miniszterium a fizetésrendezés ügyében felterjesztett kérvényét újólág elutasította.

IV. Felsőborsodi egyházmegye.

5. *Abod.* Missionárius: Reményik Lajos ref. tanító. Lélekszám: 114.

Jelentéshez csatolva vannak az egyházi és iskola-látogatási jegyzőkönyvek, a népmozgalmi és vagyoni adatokról szóló kimutatás.

E szerint a ref. tanító, mint előkönyörgő végzi nagyobbrészt a hivek lelki gondozását. A lelkész itt csak kivételes alkalmakkor jelenik meg. Van a tanító keze alatt 44 növendék, kik közül csak 16 ref., a többi más vallású. Az oktatás eredménye kitünő.

Enlítésre méltó különösebb esemény ez évben nem fordult elő.

6. *Ózd.* Lelkész: Osváth Zoltán. Lélekszám az egész körzetben: 1070.

Nagy öröm érte az egyházat az által, hogy a közalaphól 4000 kor. tökesegély utalványoztatott ki a részére. Ezzel és a készletben levő 1000 koronájával, 10,200 kort. kitevő templomépítési adósságából 5000 kor.-t törlesztett egyszerre. Reménysége van arra is, hogy az eddig mutatkozó jóakarát és buzgalom mellett, hátralevő adóságait pár év alatt letörlesztheti.

Az egyháznak nemcsak a vagyoni helyzete, hanem a lélekszáma és a benső hitélete is folytonos emelkedésben van. A lelkész munkabíró volta örömmel és gyönyörűséggel hordozta a nehezedő terheket is. A múlt évben keresztelt: 62-öt, temetett: 30 at, esketett: 9 párt, előkészített és konfirmált 15 növendéket; úrvacsorát oszlott 12-szer, betegeknek 8-szor; avatást végzett 24-szer;

vallástanra tanított 5 különböző alsófokú iskolánál 120 ref. növendéket heti 10 órán.

A hivek templom-látogatása, az úrvacsorákban való részvétele, önkéntes adakozása fokozódó. Perselyben : 120 kor. gyűlt. — A Kálvin-émlékünnepek megtartása körül a hitűség és vallásos lélek lüktetése elevenen nyilatkozott meg.

Bevétel volt :	---	---	12079	kor.	82	fillér.
Kiadás :	---	---	10860	„	65	„
Maradvány :	---	---	1219	kor.	17	fillér.

Kivetett egyházi adó : 4000 kor. Tartaléktöke : 200 kor. Adósság : 5200 kor.

V. Felsőzempléni egyházmegye.

7. *Homonnai kör.* Lelkész : Böszörményi Sándor. Lélekszám : 539. Ebből : ref. 377, ág. ev. 162. Homonnán lakik : 154, a szörványokban : 385. A missiói kör kiterjed a homonnai, mezőlaborci, szinnai, sztropkói és varannói járások területére.

Lelkész kimerítő jelentésben számol be missiói egyházának 1909. évi állapotáról. E szerint az istenitisztelek úgy Homonnán, mint a missiói kör főbb pontjain pontosan megtartattak. — Az istenitisztelek látogatása a vidéken kielégítő. Homonnán is, mintha emelkedőben volna, az előbbi állapottal szemben. Lelkész ez éven hiveinek nagy részét meglátogatta. 34 utat tett. Utazását naplójával igazolja. A meglátogatott hivek közt imakönyveket, bibliákat, zsoltárokat osztott ki a sajátjából.

Keresztelt 20 újszülöttet és egy felnőttet ; esketett 6 párt ; temetett 3 halottat ; úrvacsorát osztott 17 ízben. Vallástan tanított öt különböző fokú tanintézetben 82. növendéknek heti $8\frac{1}{2}$ órán. Az énektanításra is gondot fordított. Örvedetesen említi, hogy a homonnai zárda főnöknője maga ajánlotta fel egyik termét a ref. hittan tanítására.

A mezőlaborci templomterület ügye szerencsés megoldást nyert. Itt a templom-alaptöke : 460 kor. Varannón Gróf Hadik Barkóczy Endre templom-építés céljára egy csfnos belhelyet adományozott. Isten dicsőségére 92 kor.

49 fillér, a perselyben: 91 kor. 01 fillér gyűlt. Bevétel volt: 1010 kor. 90 fillér. Kiadás: 939 kor. 43 fill. Pénztári maradvány: 71 kor. 47 fillér. Ezzel szemben azonban kifizetetlen maradt az egyház iskolai-alap-kölcsön kamata. Az egyházkerület által kezelt „*Iskolai alap*“ 5443 kor. 32 fillért teszen ki. Az egyház adóssága 5000 koronára megy rá.

A hivek egyházi adója az új törvény alapján kevesebb, mint a régi volt. De ezt sem fizetik pontosan. Sok a hátralék. Az egyház, az ujabban felmerülő szükségletek miatt, a kiadásokat nem bírja fedezni. A templom tetejét is fedni kellene és nincs miből. Az egyetemes adóalaphól nyert csekély segély felemelése iránt tett lépés sikertelen maradt. A lelkészi fizetés felemelése iránt tett felterjesztést a kultuszminiszter ur elutasította.

A jelentés szerint a Varannón teljesítendő istenítiszteletek tartása végett a lelkésznek fuvardijra 100 korona segély kellene.

Azt gondolja az egyház, hogy súlyos bajain némileg könnyíthetne azzal is, ha az az iskolai alap, melyet az egyház a Gróf Andrássy Dénes ur adományával 5443 koronára nevelt már fel, egyház-fenntartási alappá változtatnék át, mivel az állami iskolák szervezése folytán ugy sincs reménység református jellegű iskola létesítéséhez.

A felsőzempléni egyházmegye a jelentés tárgyalása kapcsán, a bajok elhárítására nézve több rendbeli határozatot hozott, nevezetesen felkéri az egyházkerületet, hogy: a) a homonnai missiói lelkésznek missiói munkája megkönnyítésére bibliákat, zsoltárokat, imakönyveket, vallásos iratokat bocsásson rendelkezésére.

b) a homonnai missiói egyháznak az egyetemes adóalaphól nagyobb segélyt eszközöljön ki.

c) a lelkészi fizetés felemelése végett az egyház, a jelentésben körvonalozott indokok alapján, a püspöki hivatal útján, újabb felterjesztést tegyen.

d) az egyház az iskolai alapnak egyházi alappá tétele érdekében engedélyért újból forduljon Gróf Andrássy Dénes urhoz.

Jelentés végül kiemeli, hogy az egyház főgondnoka, Mándy István, aki a homonnai egyház új életre keltése

körül elévülhetlen érdemeket szerzett, elhunyt 1909, okt. 17-én, s új főgondnokul Édes Gyula tanár választott meg.

VI. Gömöri egyházmegye.

8. *Rozsnyó*. Lelkész: Réz László. Lélekszám; Rozsnyón: 461, a szórványokban: 148, összesen: 609. Idetartoznak: Dobsina, Betlér, Csucsom, Krasznahorkaváralja, Sajóháza, Alsósajó, Gócs, Oláhpatak.

Missiói lelkész az 1909. évről szóló jelentésében is részletesen beszámol az egyház állapotáról és ez évben is híven teljesített lelkészi működéséről.

Az egyház beléletét most is békesség és egyetértés jellemezte. A hivek hitélete és egyháziassága panaszra nem szolgáltatott okot, sőt dicséretet érdemel, önkéntes áldozatkészsége most is szép példákban nyilatkozott meg.

A missiói lelkész működése kiterjedt mindazokra a dolgokra, amelyeket az egyházi élet felölel. A missiói központ templomában minden vasárnap délelőtt predikált; urvacsorát osztott a központban 6-szor, a szórványban 1 szer, keresztelt 22 újszülöttet. Megeskett 6 új házaspárt, ezek közül 5 a központból, 1 a szórványból való volt. Olyan házasság, melyben mind a két fél református lett volna, egy sem kötöttet. Adatott összesen 5 reverzális, ebből 3 javunkra, 2 kárunkra. A 6 ujházaspár közt volt egy olyan is, kik közül az egyik fél sem volt református, de születendő gyermekeik vallására nézve a mi javunkra egyeztek meg.

Eltemetett a lelkész 10 halottat. Betegeket látogatott 7 esetben, 4 esetben urvacsorát is osztott. Konfirmált 10 növendéket, akiket húsvét 3-ad napjától kezdve heti 3—4 órában maga készített elő.

Kálvin Jánosnak, a nagy reformátornak az emlékét 2 izben is felujította, u. m. július 11-én és október 31-én, amikor a „Kálvin emlék-alap“ című alapítvány létesítéséhez 115 koronát gyűjtöttek össze a hivek.

Az egyháztagek időnkénti meglátogatásán kívül a „Rozsnyói Művelődési Egyesület“ és a „Rozsnyói Iparos Ifjak Önképző Egyesülete“ című társulatokban igyekezett

a ref. híveket óvni és tömöríteni. A Rozsnyó melletti uj-bánya-telepen is folyvást szaporodik a lelkészi teendő, itt már az iparos tanoncokat is részesítette vallásoktatásban ez év alatt. De fizikai ideje belterjesebb munkára nincs elegendő.

A dobsinai fiókegyházban 5-ször jelent meg a múlt évben: a híveket meglátogatta, az anyagi ügyeket rendezte, a polgári leányiskolai vallástanítást ellenőrizte, keresztelt, a polgári fiúiskola vallásvizsgáján megjelent, esketett, istentiszteletet tartott, úrvacsorát osztott.

Rozsnyón a junius hónapban bevégződött iskolai évben vallástant tanított, 7 különböző fokú tanintézetben, 124 növendéknek heti 14 órán át, a vizsgáló biztosok jelentése szerint kitünő eredménnyel. Az énektanításra is kiváló gondot fordított. Növendékeit az enyhébb időszakban, minden vasárnap templomi istentiszteletre vezetteti. A növendékek összes száma a folyó tanévben már: 139.

A dobsinai fiókegyházban a ref. növendékek vallásoktatását Szombathy László polg. isk. tanár végzi nagy szorgalommal és jó eredménnyel.

A rozsnyói organista-hitoktatói állás szervezését, mint mellőzhetelent, lelkész újra a legmelegebben szorgalmazza.

Bár az egyházi adófizetők száma némileg emelkedik is, az egyház anyagi állapota javulást nem mutat, az egyházkerületi 3600 kor. kölcsön kamata a múlt évről fizetetlen maradt.

VII. Ungi egyházmegye.

9. *Jenkei kör.* Lelkész: Móré Gábor. Lélekszám a körzetben 841. Ide tartoznak: Tasolya, Szenteske, Kereszt, Poroszló, A.- és F.-Németi, Hacsava, Dióska, Ludas stb.

A hitélet az 1909. évben elég virágzó volt, amit igazol a kegyes adományok címén begyűlt 552 korona. A hívek buzgók a templom látogatásában. E körben 2 templom van: Jenkén és Kereszten. Jenkén van: lelkész és tanítói lak, Kereszten tanítói lak. Lelkész papi s lelkigondozói tisztét és a vallásos oktatást híven teljesítette.

Keresztelt a körben 34-et, temetett 24-et, úrvacsorát osztott 24-szer, betegnek úrvacsorát osztott 8-szor, ima-

órát tartott 68-at, konfirmált 23-at. A konfirmáció ünnepelesen a jenkei és keresztli templomban tartatott meg. Áttérés nem volt, de kitért Tarsolyán 1 nő a görög kath. vallásra.

Vallást és éneket tanított heti 2—3 órán a tasolyai, porosztói, állami és a szenteskei községi iskolában 74 növendéknek.

Kegyesei adományok összege: 552 korona.

A lelkész jelenti, hogy a keresztli filia az 1909. évben iskoláját felépítette 7400 korona költséggel, a munkát a hívek teljesítették az építésnél. Az egyházmegyei építészeti bizottság átvette, de az építésre kivetett összeg nem folyván be, a vállalkozók kifizetve nincsenek.

Jenkén, a központban, iskolát és tanítói lakást kell építeniök, ellenesetben az iskolától a miniszter az államszegélyt megvonja. Az egyház célszerűnek látná a régi iskolai helyiséget rozszant épületeivel eladni, mivel a templomtól távol van és sáros, szeles, esős, hideg időben igen kellemetlen a falu tulsó végéről jönni fel a tanítónak és növendékeknek minden reggel templomba, helyette a templom szomszédságában egy, a célnak teljesen megfelelő belsőséget venne meg az egyház és azon építené fel az iskolát. Utazási naplót, táblás kimutatást, évi jelentést és 2 egyházhatósági bizonyítványt mellékel.

10. *Vámostlucskai kör.* Lelkész: Ifj. Szakal István. Lélekszám: 1048. Ide tartoznak: Fogas, Gézsény, Éles, Zuhogó, Kis- és Nagyzalacska, Szobránc, Tiba, Lecsnya, Alsókánya, Felsőhalas, Vajna, Vinne, Józsa, Katlanos, Hanajna, Solymos stb.

A hívek vallásos buzgósága és áldozatkészsége az 1909. évben kifogástalan volt. Kegyesei adományok összege: 422·84. Lucskán van lelkészi-lak és tanítói-lak, Solymoson tanítói-lak. Templom van: Lucskán, Solymoson és Tibán.

Keresztelt 23-at, esketett 5-öt, temetett 13-at. Úrvacsorát osztott 14-szer. Betegeknél úrvacsorát osztott 9-szer. Konfirmált 18 gyermeket a lucskai templomban, ahol a helybeli és közelebbi fiókegyházak és szórványokból bejáró gyermekek konfirmáltattak és Szobráncon, ahol a vallás-oktatásra szánt időnek egy részét fordította az egész iskolai évben az e célú oktatásra. Vallást és éneket tanított

a fogasi, zalacsikai, szobránci állami iskolákban 54 növendéknek heti 5 órán, kivánatos eredménnyel.

Lelkész jelenti, hogy a szobráncz-tibai templom felépült. Közbejött akadályok miatt 1909 szept. havában felszentelése elmaradt és a hívek a szobránci állami iskolába gyűltek össze istentiszteletre, ami visszatetszést szült nemcsak hitfeleink, de más vallásúak körében is. Így történt, hogy Patay Gyuláné úrnő engedélye folytán az 1910 husvétii alkalommal már az első istentisztelet a tibai új templomban tartatott a hívek nagy örömeire, mely alkalommal a templom zsufolásig megtelt még más vallásúakkal is. Ezután havonként egyszer szándékozik a lucskai missiói lelkész e templomban istentiszteletet tartani, míg Vámoslucska fel nem vétetik az állandó káplántartó egyházak közé.

Évi jelentés, táblás kimutatás, utazási napló mellékelve van.

11. *Minaji kör.* Lelkész : Szabó Endre. Lélekszám : 269. Idetartoznak: Katergény, Homok, Kereknye, Kerekes és Kincses tanya, Zöldág tanya és 2 vasuti örház.

Az egész körben Minajban van templom, ahová a kör hívei buzgón eljárnak istentiszteletre. Lelkész ismert buzgalmával végzi a rendes és rendkívüli istentiszteleti cselekményeket, hogy felekezeti és nemzeti érdekeink a lehetőségig megvédve legyenek. E más felekezetű és nemzetiségű lakosok közt szétszórtan élő hitsorsosaink közül a vegyes házasságokat házuknál meglátogatva, figyelmezteti, hogy vallásunk igazságaira megtanított gyermekeiket a a konfirmáció áldásában idejében részesítsék, mert tapasztalat, hogy a felekezeti kérdések elintézésénél híveink engedékenyebbek, mint a más vallásúak. Az egyháztagok ügyes-bajos dolgainak elintézésénél készséggel segédkezik.

Keresztelt 19-et, temetett 10-et, esketett 1 tiszta és 1 vegyes párt. Konfirmált 7 növendéket, úrvacsorát osztott 6-szor ésⁿ betegnek 4-szer.

Tanított vallástant és éneket a minaji-katergényi, homoki és kereknyei állami népiskolákban 42 növendéknek heti 2—2 órán, a hatósági bizonyítványok szerint elismerésre méltó módon. A konfirmációi és vallásvizsga a minaji templomban tartatott meg népes közönség érdeklődése mellett.

A felsőbb egyházi hatóságoktól kapott 23 drb. hittani és vallásos olvasmányt növendékei között szétosztotta és ennek igen jó hatását tapasztalja, amiért is célszerű volna, ha az egyházkerület a Lévai: Kis hitoktatás, Kerületi imádságos könyv, Koszorú füzetek, Kis biblia számos példányát a missiói egyházaknak a missiói alap terhére bőven osztaná szét.

Hálás köszönetét nyilvánítja a lelkész a konventnek az 1909. évben adott 1200 koronaért és a nt. egyházmegyének azon lelkesedéssel megszavazott nagymérvű segélyeért, amely által lehetővé tétetik, hogy a minaji templom és paplak az anyaszentegyház dicsőségére ez évben szépen felépíthető lesz.

Kegyess adományok összege: 1264 korona.

Évi jelentés, utazási napló, táblás kimutatás, 2 egyházhatósági bizonyítvány mellékelve van.

Vattay László
missiói előadó.

1. Egyházkerületünk közgyűlése a missiói bizottság jelentését tudomásul veszi s azt egész terjedelmében a hozzácsatolt iratokkal együtt az Egyetemes Konventre felterjeszteni határozza.

2. A homonnai egyház presbiteriumát utasítja, hogy az újabban felmerült szükségletek számbavételével új költségvetést készítsen s azt kellő indokolás kíséretében, a felemelendő adócsökkentési segély érdekében egyházkerületünk elnöksége útján terjessze fel az Egyetemes Konventre.

3. Mivel a missiói lelkészi fizetések rendezése tárgyában egyházkerületünk már több ízben intézett felterjesztést úgy a konventhez, mint a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz s ezek eredménytelenek maradtak, jelenleg újabb intézkedést e tárgyban nem tehet.

4. A népies nyelven szerkesztett vallásos iratok ingyenes kiosztására nézve korábban hozott határozatát feltartja.

5. Mándy István elhunyt homonnai főgondnok emlékét, aki a homonnai egyház új életre keltése körül elévülhetlen érdemeket szerzett, jegyzőkönyvében megörökíti.

34. Egyszersmindenkori közalapi segélyért folyamodott hét egyházmegyéből 24 egyház. Kérnek összesen: 48.036 koronát. Az egyházmegyék által ajánltatnak: 21.300 koronára. Mégpedig:

I. *Az abauji egyházmegyéből:*

1. Hernádpetri, előkönyörgői lakás építésére kér: 3888 koronát, ajánltatik: 1200 koronára.

2. Detek építkezésekre kér: 1200 koronát, ajánltatik: 600 koronára.

3. Abaujvár új tanítói lakás építésére kér: 1000 koronát, ajánltatik: 400 koronára.

4. Fony adósságtörlesztésére kér: 500 koronát, ajánltatik: 200 koronára.

II. *Az alsóborsodi egyházmegyéből:*

5. Ujlőrinczfalva, iskola és tanítói lakás építésére kér: 1200 koronát, ajánltatik 1200 koronára.

III. *Az alsózempléni egyházmegyéből:*

6. Golop, templomépítésre kér: 1200 koronát, ajánltatik: 1200 koronára.

7. Tiszatokaj új tanítói lak építésére kér: 3000 koronát, ajánltatik: 1000 koronára.

8. Erdőhorváti templomépítésre kér: 3000 koronát, ajánltatik: 1000 koronára.

9. Kesznyéten építésre kér: 1000 koronát, ajánltatik: 1000 koronára.

10. Prügy, iskola s tanítói lakás építésére kér: 1000 koronát, ajánltatik: 1000 koronára.

11. Viss, adósságtörlesztésre kér: 1000 koronát, ajánltatik: 1000 koronára.

12. Makkoshotyka, lelkészlak építésre kér: 2648 koronát, ajánltatik: 1000 koronára.

13. Nagytárkány, adósságtörlesztésre kér: 5000 koronát, ajánltatik: 500 koronára.

14. Ágcsernő építkezésre kér: 7000 koronát, ajánltatik: 500 koronára

15. Monok, adósságtörlesztésre kér: 600 koronát, ajánltatik: 300 koronára.

IV. A felsőborsodi egyházmegyéből:

16. Kondó, adósságtörlesztésre kér: 1200 koronát, ajánltatik: 1200 koronára.

17. Martonyi, adósságtörlesztésre kér: 1000 koronát, ajánltatik 1000 koronára.

18. Bánhorvát, adósságtörlesztésre kér: 2000 koronát, ajánltatik: 600 koronára.

V. A felsőzempleni egyházmegyéből.

19. Nagykázmér, templomépítésre kér: 1200 koronát, ajánltatik 1000 koronára.

20. Kiszte, templomépítésre kér: 1500 koronát, ajánltatik: 1000 koronára.

21. Szöllöske tanítói lak építésre kér: 1200 koronát, ajánltatik: 800 koronára.

VI. A gömöri egyházmegyéből:

22. Balog új iskola és lelkészlak-építésből eredt adósságtörlesztésére kér: 2000 koronát, ajánltatik: 1200 koronára.

VII. A tornai egyházmegyéből:

23. Szöllösardó, adósságtörlesztésre kér: 1200 koronát, ajánltatik: 1200 koronára.

24. Zsarnó, adósságtörlesztésre kér: 2500 koronát, ajánltatik: 1200 koronára.

Egyházkerületünk közgyűlése a folyamodó egyházakat az Egyetemes Konventre a következő sorrendben terjeszti fel és ajánlja segélyezésre.

1. Golop templomépítésre ajánltatik: 1200 koronára.
2. Balog iskola és lelkészlak építésből eredt adósság törlesztésére ajánltatik: 1000 koronára.
3. Ujlőrincfalva iskolaépítésre ajánltatik: 600 koronára.
4. Hernádpetri tanítói lak építésre ajánltatik: 500 koronára.

Kisebb segélyekre:

5. Nagykázmér, templomépítésre.
6. Kondó, adósságtörlesztésre.
7. Tiszatokaj, tanítóilak építésre.
8. Szöllősardó, adósságtörlesztésre.
9. Martonyi, adósságtörlesztésre.
10. Erdőhorváti, templomjavításra.
11. Zsarnó, adósságtörlesztésre.
12. Kiszte, templomépítésre.

35. Az országos ref. közalaphoz, *tőkesegélyért*, egyházmegyéink pártoló felterjesztése mellett, a következő egyházak folyamodtak:

1. Abaujkér, amelynek az érdekében az abauji egyházmegye azt kérelmezi, hogy mivel az egyháznak az iskolája tarthatatlan állapotban van, Abaujkér, az előirányzatba vett 4000 kor. tőkesegélyével a segélyezendők második csoportjából az első csoportba tétessék át, míg ellenben Alsóhutka 3000, Krasznokvajda 1000 koronás kérvényével az első csoportból a második csoportba helyeztessék vissza.

2. Nagybozsva azt kéri, hogy segélye, az előirányzott 2000 koronáról 3000 koronára emeltessék fel, vagy újabb tőkesegélyre jegyeztessék elő.

3. Tomor azt kéri, hogy tőkesegélye, tűzvész által okozott csapás miatt azonnal folyósíttassék.

4. Kiskövesd, mely a segélyezendők második csoportjában 20. sorszám alatt 3600 koronára van előjegyezve, azt kéri, hogy az ő igénye 20.000 koronával első sorban elégítessék ki, mivel új iskolát kénytelen építeni.

Egyházkerületi közgyűlés, Abaujkérnek, Alsóhutkával és Krasznokvajdával való kicseré-

lése iránt a szükséges felterjesztés megtételét elhatározza, mivel ebben az esetben a többi egyházmegyéből előjegyzett egyházak sérelmet nem fognak szenvedni, a többi kérvényező egyházak folyamodványait azonban figyelembe nem veheti, mivel úgy a megállapított összegnek, mint az elfogadott sorrendnek a megváltoztatása csak rendkívüli, kivételes esetek által volna megindokolható, ami pedig a jelen körülmények között nem forog fenn.

36. Egyházmegyéik pártoló felterjesztése mellett, megállapított szolgálatképtelenségük alapján, *káplántartási* díjuknak és káplánjaik részére a fizetéskiegészítésnek a megállapítását kérik :

1. Wladár József radostyáni lelkész öregség és betegség alapján ;

2. Vattay István alsószolcai lelkész magas életkora és betegeskedése alapján ;

3. Fodor Bertalan igrici lelkész elbetegesedése alapján ;

4. Id. Szakal István nagyszeretvai lelkész öregsége és betegsége alapján ;

5. Berzeviczy Endre báji lelkész öregsége és ebből folyó gyengeségei alapján ;

6. Czike Ferenc tiszaladányi lelkész betegsége alapján ;

7. Bogárdi Dániel újcsanálói lelkész betegsége alapján.

Egyházkerületi közgyűlés a felterjesztett egyházmegyeyi jelentések és a csatolt orvosi bizonyítványok alapján : Wladár József radostyáni, Vattay István alsószolcai, Fodor Bertalan igricii, id. Szakal István nagyszeretvai, Berzeviczy Endre báji, Czike Ferenc tiszaladányi és Bogárdi Dániel újcsanálói lelkészeket szolgálatképteleneknek jelenti ki, s részökre káplántartási díj és káplánjaink részére a fizetéskiegészítés megállapítását kéri.

37. Az 1910. évi tavaszi közgyűlés 20. sz. határozatával a közgyűlés és az időszaki bíróság tárgyalási rendjének reví-

deálására kiküldött bizottság „az egyházkerületi közgyűlés tanácskozási szabályzatának és ügyrendjének“ tervezetét beterjeszti. Az időszaki bíróság tárgyalási rendjére nézve pedig jelenti, hogy ilyennek megállapítását szükségesnek nem tartja, miután azt az E. T. V. t.-c., valamint az Egyetemes Konvent által kiadott „Bírói ügyviteli szabályok és írásminták“ teljes szabadsággal körülírják és meghatározzák.

A munkálat a jelen közgyűlés jegyzőkönyvének függelékében egész terjedelmében kinyomatik s kiadatik az egyházmegyéknek hozzászólás végett. Az egyházmegyék véleményéről tavaszi közgyűlésünkre ugyanaz a bizottság tesz előterjesztést, amely a szabályrendeletet készítette s melynek elnökéhez, Révész Kálmán abauji espereshez, az egyházmegyék esetleges megjegyzései idejében beküldendők.

38. Az ungi egyházmegye őszi közgyűlése, tekintettel arra, hogy a konfirmációi oktatás az iskolai év folyama alatt minden nehézség nélkül keresztülvihető még az olyan községekben is, ahol sem lelkész, sem ref. tanító nincs, ahol tehát iskola egyáltalában nincs, vagy csak állami iskolák vannak, továbbá tekintettel arra, hogy ma már az állami törvények feltétlenül uralkodnak a felekezeti iskolákban is s így attól, hogy a megkonfirmált gyermekek többé nem tekintik magukat iskolaköteleseknek, s végül azért is, mert a konfirmációi oktatás nemcsak beilleszthető, de bele is illik, sőt betetőzése a népiskolai vallásoktatásnak: kéri a főt. egyházkerületi közgyűlést, hogy a *konfirmációi szertartást áldozócsütörtökre, a megkonfirmáltak első úrvacsorázását pedig pünköstre tenni méltóztassék.*

Közgyűlésünk, ez indítványra nézve, határozat előtt, legközelebbi tavaszi közgyűlésére, véleményt kér a többi egyházmegyétől is.

39. Olvasatott az egyházkerületi pénzügyi választmány jelentése, melynek kapcsán bemutatja az egyházkerületi pénztár kezelésére vonatkozó szabályzat és ügyrend tervezetét, —

egyszersmind pedig javaslatot tesz — a pénztári helyiség kijelölése tárgyában.

Közgyűlésünk szükségesnek tartja, miszerint az egyházkerületi pénztár kezelésére vonatkozó szabályzat és ügyrendre nézve esetleges észrevételeiket az egyházmegyék is megtehessek, s ez oknál fogva elrendeli, hogy az, alábbi teljes szövegében jegyzőkönyvünkbe foglaltatván, ily módon az egyházmegyékkel közöltessék, — s egyidejűleg felhívja az egyházmegyéket arra, miszerint ezen szabályzatot legközelebbi közgyűlésükön tárgyalván, arra vonatkozó észrevételeiket tavaszi közgyűlésünk elé terjesszék.

Az egyházkerületi pénztár elhelyezését illetőleg közgyűlésünk kimondja, hogy az további intézkedésig a pénztárnok lakásán megghandó.

A javaslat szövege a következő:

A tiszáninneri ref. egyházkerületi pénztár kezelési szabályzata.

A tiszáninneri ref. egyházkerület úgy a saját tulajdonát képező tőkepénzeket, mint a megőrzésére és kezelésére bizott alapítványokat és tőkéket egy pénztárban, a különböző alapok természeté és célja szerint, az azokra hozott egyházkerületi határozatok értelmében, elkülönítve kezeli.

Ezen pénztár elhelyezésére Miskolcon alkalmas pénztári helyiséget tart, azt kellő bútorzattal és vas-szekrényekkel ellátja, tűz és betörés ellen biztosítja.

A pénztár kezelését a *pénztárnok*, ellenőrzését az *alügyész*, igazgatását a *pénzügyi választmány*, felügyeletét pedig az *egyházkerületi közgyűlés* végzi.

I. A pénztárnok.

1. A pénztárnokot az egyházkerületi közgyűlés, a pénzügyi választmány ajánlatára élethosszig választja

2. A pénztárnok esküt tesz és biztosítékul évi fizetésének kétszeresét tartozik akár teljes fedezetet nyújtó ingatlanra első helyen bekebelezett kötelezvényben, akár takarékpénztári betétekben, vagy értékpapirokban letenni, az óvadék jövedelme természetesen őt illeti.

3. Évi fizetését a közgyűlés határozza meg, és azt negyedévi részletekben utólag veheti fel.

4. Minden bevételről és kiadásról bekötött, nyomtatott lapszámmal ellátott pénztárkönyvet, u. n. főnaplót vezet, mely napról-napra magába foglalván az adatokat, az ügymenetre nézve a legfontosabb okmányt képezi, évvárasi főösszegének a szaknaplók záró összegeivel egyenlőnek kell lennie.

5. A pénztári könyv tételei a különböző táruk tőkekönyveibe, továbbá az alapítványok és tőkék könyvébe, valamint az egyes táruk szaknaplóiba átvezettetnek, hogy az illető táruk pénzügyi állása azonnal felismerhető legyen.

6. A befejezett évről legkésőbb január végéig, minden tárról külön szaknapló szerinti mérleget készít, a számadást nyugtákkal és más okmányokkal igazoltan terjeszti a pénzügyi választmány, mint számvevőszék elé. Ezen számadásokkal együtt elkészíti a kötvények és tőkefőkönyvek alapján a vagyon-leltárt is, mely magában foglalván a tőkék és hátralékos kamatok kimutatását: az ellenőrző könyvet képezi, mely a számadások után a főügyésznek adatik át, hogy annak alapján a szükséges felszólításokat, esetleg a behajtást megindíthassa.

Az évi számadásokat az ellenőr is aláírja, valamint a költségelőirányzatot is.

7. A számadások végeredményéhez mért költségvetést is tartozik a pénztárnok a számadások alkalmával a pénzügyi választmány elé terjeszteni, hogy az átvizsgáltatván és az egyházkerületi gyűlés által megerősítetvén: minden eljárásában szigorúan hozzá alkalmazkodjék.

8. A pénztárnok minden saját hibájából eredő károk és veszteségekért anyagilag is felelős lévén: nagyobb pénzüsszeget (tízezer koronán felül) a pénztárban tartania nem szabad, hanem azt a helybeli pénzüintézetek

valamelyikébe, vagy a postatakarékpénztárba elhelyezni köteles, ezt az ellenőrnek tudomásával teszi.

9. A pénzügyi választmány elnökének, vagy az ő megbízása folytán a pénztár megvizsgálására kiküldött választmányi tagoknak a pénztárnok tartozik az összes táruk állására vonatkozó adatokat teljes nyíltsággal rendelkezésekre bocsátani, a készpénzt, értékpapirokat, betéteket kívánatra azonnal felmutatni.

10. Ha a kölcsönök kiadását megelőzőleg a pénztárnok véleményére szükség volna: a becslés tárgyát képező telket, házat, stb. megtekinteni, arról véleményét a főügyésznek írásban beadni köteles, de ennek következtében anyagi felelősség nem terheli.

11. Az elfogadott évi költségvetésen kívül eső minden kiadás püspöki és pénzügyi választmányi utalványozás alapján történvén: ezek nélkül kiadás nem tehető és minden egyes esetben okmányokkal igazolandó, melyek a szaknaplók szerint mutattatnak be a számadásvizsgálat alkalmával.

12. A pénztárnok — kellő igazolás mellett — a püspöktől, mint a pénzügyi választmány elnökétől 30 napra — terjedhető szabadságot kérhet és ha azt megkapja, a pénztár ügyeinek vezetését az ellenőr veszi át. valamint a pénztárnok betegsége esetén is, díj nélkül és teljes felelősség mellett.

13. Az irodai teendők ellátása céljából esetleg alkalmazott segédnek úgy munkájáért, mint díjazásáért a pénztárnokot illeti a felelősség.

II. Az ellenőr.

A pénztár ügyeinek helyes irányú vezetése és ellenőrzése az *alügyész* hatáskörébe tartozik. E célból:

1. Az alügyész a pénztárban minden héten legalább egyszer megjelen, ott a pénztárkönyvet, tőkekönyveket, alapítványkönyvet megtekinti, megállapítja a pénztári készletet és azt a pénztárnok által előmutattatja. Ezen vizsgálatot a főnaplóban aláírásával igazolja.

2. Az évvégi számadások, mérlegek, költségvetés, leltár összeállításában a pénztárnoknak segítségére van; év-

közben a pénzüsszegek rendeltetés szerinti elküldését ellenőrzi, a számadások megvizsgálásánál a pénzügyi választmányban hivatalból részt vesz.

3. A pénztárnokot — a szükséghez képest, betegsége, vagy szabadsága esetén helyettesíti, a pénztárt ez időre átveszi és teljes felelősség mellett vezeti. Ez esetben ellenőrzésére vagy a főügyész, vagy egy pénzügyi választmányi tag kéri fel.

4. Ha a pénztárban helytelenséget vagy bárminő visszaélést tapasztalna, a pénztárnokot annak helyreigazítására felszólítja; ismétlődés vagy visszaélés fennmaradása esetén azonnal jelentést tesz a püspöknek a vizsgálat elrendelése céljából. Ha e jelentést elmulasztaná és e miatt a kerületet anyagi kár érné: az ellenőr anyagi felelősségre vonható.

5. Tiszteinek hű teljesítéseért a közgyűlés által meghatározott tiszteletdíjban részesül, mely negyedévenként utólagosan vehető fel.

III. A pénzügyi választmány.

Az egyházkerület pénzügyeinek helyes irányú vezetése és igazgatása céljából a közgyűlés u. n. *pénzügyi választmányt* szervez, melynek tagjait az erre alkalmas, kiválóan Miskolcon és környékén lakó egyháztagok közül 6–6 évre választja. Elnökei: a püspök és főgondnok; a kerületi pénztárt a hatóságokkal szemben mindig a püspök képviseli. Hivatalból tagjai a főügyész, a választmány előadója és jegyzője, akadályoztatása esetén az alügyész, továbbá a pénztárnok. Érvényes határozathozatalra egy elnökön, jegyzőn és pénztárnokon kívül legalább három tag jelenléte szükséges. Teendői:

1. Az elnökség által alkalmoszerűleg és az évi számadások megvizsgálása céljából összehívandó üléseken megjelenni, ott az előterjesztendő ügyekben véleményeiket nyilvánítani, a számadásokat lelkiismeretesen megvizsgálni, a költségvetést tárgyalni, felterjeszteni, szóval az egyházkerületi gyűlésnek a pénzügyi választmány elé utasított ügyeiben elintéző részt venni kötelesek.

2. A mulasztásaikból netalán származó károkért az

egyházi törvény idevonatkozó pontjai szerint felelősséggel tartoznak.

3. A pénzügyi választmány vidéki tagjai megjelenésük esetén 10 korona napidíjat vehetnek igénybe.

IV. Ügyrend.

A pénztárba befolyó összegek az egyházkerület határozatai szerint vagy kölcsönök, vagy pénzügyi bevételek szerint gyümölcsöztetnek.

1. A kiadandó kölcsönök a főügyész, akadályoztatása esetén az alügyész javaslatára, az ingatlanok feleértékéig első helyen való bekebelezésre, 4000 korona összegig püspöki utalványra fizettetnek ki. Nagyobb összegek megszavása a pénzügyi választmány jogához tartozik.

2. Egyházi hivatalnokoknak és egyházaknak készfizető kezesekre és jótállókra is adhatók kölcsönök, de ezek 10 év alatt 10 egyenlő részletben letörlesztendőek, és a jótállásos kötvények évről-évre figyelembe tartandók, hogy az egyházkerületet kár ne érje, azok értékvesztés nélkül idejében behajthatassanak. Kézi zálogok gyanánt értékpapírok csak kivételesen fogadtatnak el jótállók helyett.

3. A legfőbb felügyeletet az *egyházkerület* gyakorolja a pénztár felett; azért is az egyházkerületi közgyűlés elé terjesztetnek fel minden számadások, helybenhagyás és a pénztárnok felmentése céljából, valamint a költségvetések, pénzügyi választmányi határozatok is és csak a közgyűlés helybenhagyása után léptethetők életbe minden — a pénztárra vonatkozó intézkedések.

40. Az egyházkerület pénzügyi választmánya beterjeszti javaslatát a tőkesegélyek konvertálása ügyében.

Közgyűlésünk a pénzügyi választmány javaslatának elfogadásával, elhatározza, miszerint a Vay-Mocsáry alaptól felvett következő tőkesegélyeket u. m.:

Vay-Mocsárytár II.

	Eredeti tőke	Most	Év
Kupai egyház --- --- --- ---	3000	1567·04	1890
Martonyi egyház --- --- --- ---	2000	1044·37	„
Tornaljai „ --- --- --- ---	3000	1657·77	1891
Zádorháza egyház --- --- --- ---	1600	825·43	„
Zeherjei egyház --- --- --- ---	1400	755·40	„
Runyai „ --- --- --- ---	3000	1620·02	„
Alsópokorági egyház --- --- --- ---	5000	2504·93	„
Alsókállosai egyház --- --- --- ---	2000	1079·81	„
Dubicsányi „ --- --- --- ---	2000	1007·97	„
Putnoki egyház --- --- --- ---	3000	1506·35	„
Meszési „ --- --- --- ---	2000	1148·73	„
Laki egyház --- --- --- ---	2000	1029·10	„
Szemerei egyház --- --- --- ---	4000	2730·31	„
Dédesi egyház --- --- --- ---	3000	1744·47	„
Finkei „ --- --- --- ---	1600	861·24	„
Homonnai egyház --- --- --- ---	2800	1545·90	1893
Zempléni „ --- --- --- ---	2000	1401·02	1894
Magyarizsépi „ --- --- --- ---	2000	1291·83	„
Kisráti egyház --- --- --- ---	2000	1348·44	„
Görgői „ --- --- --- ---	6000	4405·71	1896
Kolbásai „ --- --- --- ---	3200	2391·90	„
Kisráskai „ --- --- --- ---	3200	2398·43	„
Szakácsi „ --- --- --- ---	4000	2940·84	1897
Szádellői „ --- --- --- ---	4000	2937·04	„
Heőbábai „ --- --- --- ---	2000	1566·85	1898
Sárospataki egyház --- --- --- ---	8000	6422·86	„
Edelényi egyház --- --- --- ---	2000	1573·60	„
Áji egyház --- --- --- ---	1800	1371·63	„
Sátoraljaujhelyi egyház --- --- --- ---	10000	7822·67	„
Felsőregmeci egyház --- --- --- ---	2000	1522·37	„
Abarai egyház --- --- --- ---	2000	1621·60	„
Csapi egyház --- --- --- ---	2000	1601·40	„
Rozsnyói egyház --- --- --- ---	12000	10191·93	„
Minaji egyház --- --- --- ---	3200	2537·45	„
Martonfalusi egyház --- --- --- ---	2000	1571·35	1899
Andornoki egyház --- --- --- ---	1000	831·10	„
Aranyosi egyház --- --- --- ---	3000	2443·46	„

Kéri egyház	1000	802'45	1899
Felsőbarcikai egyház	5000	4251'00	"
Komjátii egyház	2000	1580'30	"
Vadnai egyház	3000	2442'40	"
Balogi „	3680	2927'90	"
Zemplénavásárhelyi egyház	3000	2339'20	"
Vattai egyház	2400	1947'00	"
Komlói egyház	600	497'20	"
Jenkei egyház	8000	6615'40	1900
Felsőcsáji egyház	2800	2325'35	"
B.-K.-Ujfalusi egyház	480	396'85	"
Sajóvamosi egyház	8000	6629'30	"
Szendrői egyház	6000	5007'45	"
Zsérci egyház	4000	3338'20	1901
Vissi egyház	2000	1848'55	"
Összesen	170760	125771'06	

az Egyetemes Konvent közvetítésével convertálni kívánja, s ezen most felsorolt tőke-segélyek tekintetében a 32 évből még hátralevő időre az illető egyházak által fizetendő 1% járulék erejéig a készfizető kezességét és jótállást, az azon tuli időre nézve pedig az egész 6% járulék erejéig az egyenes fizetési kötelezettséget magára vállalja; utasítván a pénzügyi választmányt, hogy ezen tőke-segélyek convertálása tekintetében a szükséges intézkedéseket mielőbb tegye meg.

A Pesti magyar kereskedelmi banknál felvett 235'600 kor. tőke-segély tekintetében a conversió keresztülvitelét közgyűlésünk szintén kívánatosnak tartja ugyan, — minthogy azonban ezen kölcsönnél a törlesztési idő letelte előtti visszafizetés esetére kikötött 3% stornódíj ennek keresztülvitelét egyelőre akadályozza, utasítja a pénzügyi választmányt, hogy ezen akadályt elhárítani igyekezzék, s eljárásának eredményét annak idején ide jelentse.

41. Olvastatott Bizony Ákos egyházkerületi ügyész véleményes jelentése a Váradi Szabó Miklós által a tállyai ref. egyház és a lelkész javára tett alapítvány ügyében.

Közgyűlésünk az ügyészi vélemény elfogadásának és Váradi Szabó Miklós végrendeletének 19. és 22-ik pontjában foglalt rendelkezései alapján Hézser Emil tállyai lelkészt a felebbezésében előterjesztett kérelmével elutasítja, — s az alsózempléni egyházmegye megfelebbezett 7. számú határozatának a 81. sz. egyházkerületi közgyűlési határozattal még függőben hagyott részét is jóváhagyja.

42. Az egyházkerületi helyettes pénztárnoknak a lelkészi nyugdíj-járulék részbeni fedezésére, a Szükösi—Hollandi-tárból engedélyezett és felhasznált segélyekre vonatkozó jelentését

egyházkerületi közgyűlésünk tudomásul veszi.

43. Olvastattak a m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter urnak a nem állami iskolák kötelékében lévő tanszemélyzet vasuti kedvezményére vonatkozó 2182—59054. eln. és 61710—62891. számú leiratai

s azokat közgyűlésünk örvendetes tudomásul vette.

44. A m. kir. vallás- és közoktatási miniszter úr 36126. számú leiratában intézkedést kér az iránt, hogy a népiskolai és ismétlő iskolai tanulók a konfirmációra való előkészítés miatt a rendes tanórák látogatásától el ne vonassanak.

Közgyűlésünk felhívja az egyházmegyék espereseit, hogy az egyházmegyék területén esetleg divó ezen visszaélés megszüntetése iránt megfelelőleg intézkedjenek

45. A m. kir. vallás- és közoktatási miniszter urnak 61956. számú az oklevélnélküli tanítóknak minimális nyug-

dijjal való eltávolítása ügyében kelt rendelete, valamint a gömöri egyházmegyének ez ügyben tett javaslata tárgyalás alá vétetvén,

amennyiben ezen miniszteri rendeletnek, az 1868. évben már alkalmazásban volt oklevél nélküli tanítókra vonatkozó sérelmes rendelkezései időközben már orvosolva lettek, — közgyűlésünk ennek tudomásul vétele mellett felkéri az Egyetemes Konventet, miszerint tegye meg a szükséges lépéseket az iránt, hogy azon oklevél nélküli tanítók, akik az orsz. tanítói nyugdíjintézetbe ennek dacára is felvétettek, ne minimális, hanem jelenlegi fizetésök és korpótlékoknak megfelelő nyugdíjban részesíttessenek.

Egyben pedig felhívja az egyházmegyéket arra, hogy a püspöki hivatalhoz mielőbb jelentsek be, hogy kerületükön hány oly tanító van — és kik azok, akik ezen rendelet alapján minimális nyugdíj mellett nyugdíjaztattak.

46. M. kir. vallás- és közoktatási miniszter úrnak a másfélórás leckeórák életbeléptetése tárgyában kibocsátott 71757. számú leirata, a középiskolák előjáróságával már közöltetvén,

Tudomásul vétetett.

47. M. kir. földmivelésügyi miniszter úrnak a tátra-lomnici fürdői papnak adandó kedvezmény tárgyában kibocsátott 21754—IV. számú leirata,

tudomásul vétetvén, közgyűlésünk nevezett miniszter úrnak a nyújtott kedvezményekért hálás köszönetét nyilvánítja.

48. *Ferenczy Árpád* ügyében idei tavaszi közgyűlésünk a további szükséges intézkedések megtételével a főiskolai igazgató tanácsot bizta meg, felhíván e tárgyban jelentésének megtételére. A főiskolai igazgató tanács most jelenti, hogy tekintettel a főiskola belső békéjére *Ferenczy Árpád* ügyét nem kívánja továbbra is napirenden tartani, hanem az általa

kiadott s jelen jegyzőkönyvünk mellékletében teljes szövegében közzétett, hiteles példányaiban pedig a főiskolai pénztári hivatalban és a levéltárban őrzött nyilatkozatok alapján hozzájárul a békés kiegyenlítéshez és ennek folytán elhatározza, hogy 1908. szeptember 1-től kezdve 1910. május 31-ig *Ferenczy Árpád* fizetése 5°/_o-os kamatokkal együtt a főiskola pénztárából kifizetessék, 1910. június 1-től kezdve pedig fizetése a szokásos módon havi részletekben folyóvá tétessék, amelynek folytán *Ferenczy Árpád* dr. által a fizetése iránt megindított perek, a perköltségeknek kiki a maga részéről való fizetési kötelezettsége mellett, megszüntetendők Kapcsolatban a közigazgató felhatalmaztatik, hogy *Ferenczy Árpád* fizetéskiegészítési nyugtatványait láttamozhassa. A gazdasági választmányt pedig egyidejűleg felhatalmazta az igazgató-tanács, hogy ezen rendkívüli kiadási összeget az új Vay-Mocsáry-alapból kölcsön vehesse a megfelelő pénztári kamat fizetése és a tőke visszatérítésének feltétele mellett.

Jövőre nézve pedig *Ferenczy Árpád* fent említett s mellékletben közölt nyilatkozatában kötelezőleg kijelenti, hogy 1913. szept. 1-én kérni fogja nyugdíjaztatását, amennyiben pedig annak eredménye nem volna, mindennemű igényéről lemond. Addig is azonban, ha nyugdíjjogosultsággal járó állást kapna, ha ez állás javadalma felérne a sárospataki akad. tanári fizetéssel, egész tanári fizetéséről, ha pedig avval egyenlő nem volna, a javadalmazásbeli különbség erejéig arról addig is lemond.

A főiskolai igazgató-tanács előterjesztése és intézkedése egész terjedelmében jóváhagyólag tudomásul vétetik.

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

Sárospataki jogtanári állásomba való visszahelyeztetésem céljából kénytelen voltam jogaim védelmére minden rendelkezésemre álló törvényes eszközt igénybe venni. A kérdés időközben megnyugtatóan elintéződött, mert kiderült, hogy alapjában véve félreértés volt az, ami ez ügyben az ellentéteket sajnálatosan kiélesítette, így különösen meggyőződést nyertem arról, hogy minden tekintetben jóhiszemű és tárgyilagos, nem pediglen személyes okok vezették a főiskola előljáró hatóságait intézkedései-

ben, még ha azok reám nézve sérelmesek voltak is. Tartozom tehát a főiskola előljáró hatóságainak azzal a férfias elégtétellel, hogy mély sajnálatomnak adjak kifejezést, ha a küzdelem hevében itt-ott erősebb hangot használtam a kelleténél; így különösen, hogy a rendelkezésemre álló törvényes eszközök között, az egyetemes konvent előtt fegyelmi feljelentést tettem felettes hatóságaim ellen. Semmi esetre sem tettem volna ezt, ha oly tisztán állott volna előttem a tényállás, miként jelenleg, amikor is tudom, hogy pusztán téves értelmezés idézte elő az ellentétet köztem és az igen tisztelt főiskolai előljáróság között.

Mély tisztelettel kérem ennél fogva a Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlést, méltóztassék sajnálatom és a bölcs intézkedései iránti bizalmam jele gyanánt azt a tényemet kegyesen tudomásul venni, hogy az ügyemben, valamint a sárospataki főiskola gazdasági vezetése tárgyában beadott összes hivatalos beadványaimat visszavontam, mert meggyőződést nyertem arról, hogy a sárospataki főiskola előljáró hatóságai beadványaim nélkül is minden lehető megtesznek az adott körülmények között, a létező nehezségek eloszlatásával, a főiskola felvirágoztatására, illetve az én személyes ügyemben sérelmemnek méltányos orvoslására.

Szívem mélyéből eredő óhajom, adja az Ég Ura, hogy a jövőben hasonló félreértések sohase zavarják meg többé szeretett főiskolánk belső békéjét. Engedje Isten, hogy sohase tornyosuljanak feléje sötét felhők, amelyek a Lorántffy Zsuzsánna és a Rákóciak által elébe tűzött dicső célnak, a hazafias és protestáns szellemű oktatásnak és nevelésnek munkájában megzavarnák, amely nemes feladat nélkülözhetetlenné teszi a több százados főiskolát, amíg csak magyar és protestáns él a Tisza és a Bodrog partjain

Mély tisztelettel maradok, fiúi hódolatom és alázatom kifejezésével, a Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlésnek

alázatos szolgája

dr. Ferenczy Árpád

*sárospataki jogakadémiai tanár
budapesti egyetemi magántanár.*

Kötelező nyilatkozat.

Alólirott dr. *Ferenczy Árpád* sárospataki ref. főiskolai jogtanár kötelezőleg kijelentem, hogy tíz évi rendes szolgálatidőm elteltével, 1913 szeptember hó elsején a tiszáninneri egyházkerületnél be fogom nyújtani nyugdíjazási kérvényemet, hogy azt az egyházkerület a vallás-és közoktatásügyi miniszteriumhoz pártolólag terjessze fel. Nyugdíjügyem elintézéséig tanári javadalmam mindenkor teljes összegében fog nekem kifizettetni, kivéve azt az esetet, hogyha nyugdíjügyem elintézéséig nyugdíjjogosultsággal járó álláshoz jutok, mely esetben csak arra a különbözetre tartok igényt, amely az új javadalmasítás és a főiskolától járó javadalmam között fen fog állani. Ha új állásom javadalma a főiskolától járó javadalommal egyenlő vagy nála nagyobb lesz, a főiskola fizetési kötelezettsége azonnal megszűnik. Arra a nem várt esetre, ha a miniszterium nyugdíjazásomat az egyházkerület pártoló felterjesztése dacára nem rendelné el, kijelentem beleegyezésemet abba, hogy az egyházkerület a főiskolai pénzértartól járó javadalmamat beszüntesse, s mely esetben a főiskolával szemben semmiféle javadalomra többé igényt nem tartok.

Sárospatak, 1910. június 8-án.

Dr. Ferenczy Árpád s. k.

49. A főtiszt. püspök úr 990—1910. sz. leiratával az Egyetemes Konventnek a sárospataki főiskolai vagyonkezelés megvizsgálása tárgyában 101910. sz. a. kelt határozatát azzal az utasítással tette át a főisk. igazgató-tanács-hoz, hogy a határozatban foglaltakhoz képest a saját hatáskörében intézkedjék. A főisk. igazgató-tanács f. év június hó 23—24. ülésében a gazdasági választmány megbizottai által beterjesztett munkálat alapján egy nyilatkozatot szerkesztett s azt a hozzá tartozó ügyiratokkal együtt azzal a javaslattal terjesztette fel a püspök úrhoz, hogy amennyiben az Egyetemes Konvent a nyilatkozatnak a konventi elnökséghez való beadását aug. hó 15. határidővel kívánja és pedig közvetlenül a tiszáninneri egyházkerület részéről, a püspök úr méltóztassék aug. hó 15. előtt rendkívüli egyházkerületi közgyűlést hívni össze

az igazgató-tanács által megállapított nyilatkozat tárgyalására, vagy a konventi elnökségtől időhaladékot kérni a nyilatkozat beadására az őszi egyházkerületi közgyűlés utáni időpontig, avagy végre az igazgató-tanácsi nyilatkozatot aug. hó 15-ig a konventi elnökséghez az egyházkerület nevében és a főtiszteletű püspök úr felelőssége mellett felküldeni.

Egyházkerületi közgyűlésünkön élőszóval jelenti végül *Fejes István* főisk. egyh. algondnok, hogy a fent említett igazgató-tanácsi nyilatkozat az egyházkerület nevében a konventi elnökséghez kellő időben felterjesztetett.

Tudomásul szolgál.

50. Ugyanazon igazgató-tanács jelenti, hogy a Buza János nyugalomba vonulásával megürült természetrajzi tanszéket a főgimnáziumban ideiglenesen *Trenko György* végzett tanárjelölttel, főiskolánk egykori kitünő tanítványával, mint helyettes tanárral töltötte be.

Örvendetes tudomásul szolgál.

51. Igazgató-tanács jelenti, hogy a konventi elnökség értesítése szerint *Ferenczy Árpád* és *Zoványi Jenő* a főiskolai alapítványok és vagyonkezelés megvizsgálását kérelmező beadványukat visszavonták.

Tudomásul szolgál.

52. Ugyanazon igazgató-tanács folyó év szept. 9—10. üléséből jelenti, hogy A) Kovácsy Sándor és Zsoldos Benő nyugdíjba vonulása miatt egy latin-görög és egy magyar-latin tanszékre pályázatot hirdetett. A két tanszékre összesen 13 pályázó jelentkezett, akik közül a latin-görög tanszékre Papp Zoltán okl. középisk. tanárt, a magyar-latin tanszékre Gulyás József okl. középisk. tanárt választotta meg helyettes tanári minőségben az 1910—11. isk. évre.

Tudomásul szolgál.

53. Ugyanazon igazgató-tanács jelenti, hogy a Szánthó Gyula dr. nyugdíjazásával megürült római jogi tanszékre

Illyefalvy V. Géza jogtanár menvét át, a statisztika és közgazgatási jogi tanszékre válott szükségessé a pályázat kihirdetése. A pályázat egyelőre helyettes tanári állásra így kihirdetve, arra hét pályázó jelentkezett, kik közül az igazgatótanács az akadémiai szék véleményes javaslata alapján Osváth Gyula dr. ügyvédjelöltet választotta meg helyettes tanári minőségben az 1910—11. isk. évre.

Helyeslőleg tudomásul szolgál.

54. Ugyanazon igazgató-tanács jelenti, hogy Csiky Kálmán jogakad. ny. rendkívüli tanárnak még folyton tartó gyengélkedése miatt orvosi bizonyítvánnyal felszerelt kérésére újabb félévi szabadságot adott, megjegyezvén, hogy újabb szabadságolásával eziránti jogát immáron teljesen kimerítette.

Tudomásul szolgál.

55. Ugyanazon igazgató-tanács javasolja, hogy Trócsányi József dr. jogakad. ny. rendkívüli tanárnak az egyetemi magántanári habilitáció megszerzésére haladék adassék, mert ügye a kolozsvári tudományegyetemen folyamatban van s rajta kívül álló okok miatt nem intéztetett el idáig.

Egyházkerületi közgyűlésünk, ámbár a Trócsányi József dr. jogakad. ny. rendk. tanárnak az egyetemi magántanári habilitáció megszerzése céljából rendelkezésére álló ideje már letelt, szívesen ad halasztást, annyival is inkább, mert az igazgató-tanács jelentéséből kitűnik, hogy nevezett tanár a habilitáció elnyerése érdekében a szükséges lépéseket a maga részéről már megtette s így őt semmi mulasztás nem terheli.

56. Ugyanazon igazgató-tanács jelenti, hogy Zsoldos Benő nyugalomba vonuló gimn. tanár következő levélben búcsúzik a főiskolától:

Nagytiszteletű és tekintetes Igazgató-Tanács!

A nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium engem folyó 1910. évi július 20 án kelt 74395. sz. rendeletével a folyó évi szept. hó 1-ső napjától kezdődőleg nyugdíjazott.

Ennek folytán nekem a holnapi napon, folyó évi szeptember hó 1-jén a tanintézet kebeléből ki kell válnom; midőn azonban ezt teszem, lehetetlen, hogy meg ne emlékezzem mindazokról a jókról, amelyekkel engem a sárospataki ref. főiskola s ennek előjárósága, úgy szólván, gyermekkorom óta elhalmozott. Miután ugyanis nekem, mint szegény sorsú, korán árvaságra jutott s minden anyagi segély nélküli tanulóknak a tanulópálya bevégzését folytonos gyámolítással lehetővé tette, engem még jó formán az iskola padjairól, az iskola porát alig hogy leráztam, a tanári kar ajánlatára 1873. május 8-án tanári karának díszes sorába emelt. Ezen idő óta folyton, megszűnés nélkül azon voltam, hogy mind-ezt, de főképp a nekem előlegezett nagy bizalmat nem szóval, hanem ami, úgy hiszem, minden szónál többet ér, tettleg, eljárásommal, működésemmel s egész életem folytatásával megháláljam, hogy az ifjúság előtt jó példa legyek s hogy az ősi tanintézet régi hírneve általam nemcsak ne csökkenjen, hanem amennyiben lehetséges, növekedjék. Hogy ebbeli törekvésem sikeres volt-e vagy nem, azt természetesen én nem ítélni tudom, de arról nyugodt lélekkel tehetek vallomást, hogy erre teljes erőmből törekedtem. Ha nem értem célt, vagy működésemet nem kísérte oly siker, mint óhajtottam volna, ez nem rajtam, nem akaratomon múlt; különben is a tanító munkája jó részben a bibliai magvető dolga s ez az erők fogyatékoságából is származhatott.

Fogadja őszinte szívből fakadó hálás köszönetemet a mélyen tisztelt előjáróság azért, hogy hosszú, nehéz pályám alatt működésemet bizalmával s netalán előfordult erőtlenségemet jóakaró elnézéssel kísérni kegyes volt.

Nyugodjék az isteni gondviselés áldása ezen a századok viharaiiban megedzett ősi tanintézetten, ennek nagyjain és kicsinyein állandóan! Legyen ez a tanintézet, mint volt eddig, az igaz vallásosságnak s a tiszta hazafiságnak ápolója, dajkája, őre ezután is; munkálkodjék a tiszta vallás-erkölcsi élet fejlesztésén, a hazafias erények terjesztésén, az ifjúság kebelébe való beplántálásán, a letöltött századok után az évezredek hosszú során folyton fokozódó erővel, növekedő sikerrel egyházunk, nemzetünk javára mindenha!

Kérem, kegyeskedjék hálás köszönetemet s jó kívánataimat a főt. Egyházkerület előtt tolmácsolni. Ezekután mély tisztelettel vagyok

Nagytiszteletű és tekintetes Igazgató-Tanács
Sárospatak, 1910. augusztus 31.

alázatos szolgálója:

*Zsoldos Benő,
nyugalomba vonuló
ref. gimn. tanár.*

Egyházkerületünk bizonyos aggodalommal látja, hogy főiskolánk köréből egyszerre ily nagy számmal távoznak régi kipróbált munkaerői, akik méltán hivatva voltak arra, hogy főiskolánk szellemi képéhez kiváló egyéniségükkel megadják a legértékesebb jellemző vonásokat. Ezek közül fájdalommal nélkülözendő férfiak közül való Zsoldos Benő is. Tudományos értékének országos hírével nemcsak méltó büszkeségünk volt ő Sárospatakon, hanem ugyancsak ennek a sokoldalú és nem mindennapi tudományos készségnek révén, melyet csak szorgalma és kötelességtudása mulott felül, a főiskola és egyházkerület levéltárának és az éremgyűjteménynek egy ember erejét messze felülmúló rendezésével alig kifejezhető és felbecsülhető szolgálatot tett. Azért távozásába csak avval a reménnyel tudunk megnyugodni, hogy tanári elfoglaltságától most már felszabadulva, a tudományos kutatás terén bő alkalma lesz tudásának még kiaknázatlanul lévő kincseit is értékesíteni. Működésére és életére továbbra is Istennek áldását kérve, kiváló nagy érdemeit közgyűlésünk jegyzőkönyvében rendeli megörökíteni.

57. Ugyanazon igazgató-tanács jelenti, hogy Szánthó Gyula dr. főiskolai jogtanár folyó év szept. 1-től nyugalomba vonulván, a köziskolai székhez beadott következő levélben búcsúzik a főiskolától:

Nagytiszteletű és tekintetes Köziskolaszék!

Harminchat és fél esztendeig tartó tanári működés után megváltam tanári székemtől és folyó hó elsejétől kezdve nyugalomba vonultam.

Életemnek ezen fordulópontján kegyelettel emlékezem meg mindazon tanártársaimról, akikkel együtt szolgáltam a protestáns oktatásügyet, kezdetben az eperjesi evangélikus collégiumban, majd hosszú évtizedeken át a sárospataki ref. főiskolában és szíves szeretettel mondok Isten hozzádot a főiskolában jelenleg működő mélyen tisztelt Tanári karnak s kedves kartársaimnak.

Mint egy ősi protestáns tanári család tagját, családi hagyományok és magasabb eszmények tereltek a tanári pályára s most pályafutásom végén hálát adok a Gondviselésnek, hogy életcélot elérve, hosszú évtizedeken át működhettem a jogtanári pályán s eszményeimnek megfelelőleg taníthattam a jogtanuló ifjúságot a tudomány és haza szeretetére.

A főiskola kötelékéből végleg kilépve, Istennek bőséges áldását kívánom főiskolánk mélyen tisztelt tanári karára, annak minden egyes tagjára s midőn esedezem, hogy engem, a távozó munkatársat emlékezetükben megtartani méltóztassanak, kitűnő tiszteletem nyilvánítása mellett maradtam

a nagytiszteletű és tekintetes Köziskolaszéknek

Sárospatakon, 1910. szept. 4-én.

alázatos szolgája:

Dr. Szánthó Gyula,
nyug. jogakad. tanár.

Főiskolánk köréből Szánthó Gyula dr.-ban a kiváló képzettségű tudós, a világos fejű és szavu s kiváló előadói képességekkel megáldott tanár és egy széles látókörű, nagy műveltségű férfiú távozik el. Egyházkerületünk távozását sajnálattal veszi tudomásul, működéseért elismerését nyilvánítja s a nyugalom éveihöz megelégedést, boldogságot s istennek minden áldását kéri.

58. U. a. igazgató-tanács jelenti, hogy Kovácsy Sándor főgimnáziumi tanár nyugalomba vonulása alkalmából következő levélben búcsúzik a főiskola előljáróságától:

Nagytiszteletű és Tekintetes Igazgató-Tanács!

A nméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter Úr 74,396. sz. alatti rendeletével folyó 1910. év szeptember 1-től számítva, nyugdíjaztatásomat elrendelvén, a Főiskola kötelékéből ki kell lépnem. Nem válhatok meg azonban a Főiskolától úgy, hogy meg ne köszönjem a nagytt. és tek. Igazgató-Tanácsnak s általa a főtiszteletű Egyházkerületnek hozzám 34 éven át tanusított atyai jóságát és kegyességét.

Nagytt. és Tek. Igazgató-Tanács! Mikor ezelőtt 34 évvel az akkori Egyházkerületi Tanügyi Bizottság ajánlata foytán a főtiszt. Egyházkerület bizalmával megajándékozott és a Sárospataki Főiskola gimnáziumi tanárává megválasztott, azzal az eltökélt szándékkal fogadtam el a tanári állást, hogy életem javát a Sárospataki Főiskola tantügyének oltárára szentelem s kötelességemet híven teljesítem. S ha most tanári pályám bevégeztével visszagondolok az eltöltött időre, hálát kell adnom az isteni gondviselésnek, mely kötelességem teljesítésében oltalmam s erősségem volt; — köszönetemet kell nyilvánítanom a ntsz. és tek. Igazgató-Tanácsnak, hogy erőtlenségemet elnézte s gyengeségemet szeretettel elfedte. Áldja meg az Isten mindnyájokat egyen-egyen! Én az Istenemtől nekem adott tehetség mértéke szerint igyekeztem kötelességemben híven eljárni s a reám bizottakat elvégezni s ha az nem sikerült úgy, mint kellett volna, méltóztassanak nem akaratom hiányának, de erőtlenségemnek beszámítani. A lélek kész volt, de a test erőtelen.

Én soha meg nem szűnő hálaérzettel fogok gondolni a ntsz. és tek. Igazgató-Tanács kegyes jóakarására s a válás percében is alázatos tisztelettel kérem: méltóztassanak engem atyai kegyességökben továbbra is megtartani.

Alázatos kérésémet megújítva, kiváló tisztelettel maradok

A nagytt. és tek. Igazgató-Tanácsnak

Sárospatakon, 1910 szeptember 1.

alázatos szolgája

Kovácsy Sándor,
nyug. tanár.

Egyházkerületünk sajnálattal látja Kovácsy Sándor távozását a sárospataki főiskola gimnáziumi katedrájáról, mert ő benne a főiskola a tanári pályára különösképen elhivatott munkását veszíti el. Azok közül a szerencsés mesterek közül való volt ő, akiket a tanulmányok mellett a kiváló hivatottság isteni adománya predestinálnak a nevelés és tanítás nehéz munkájára. A tanítás nála művészetté, az iskola templommá emelkedett, a tanítás órái az ifjú lélek legáldásosabb perceivé. A lábai előtt ülő ifjú seregek még legérzéketlenebb tagjai is áhítattal vezették magukat az áldott mester biztos kezeitől. Ha fáradó lelke megkívánta a nyugalmat, pihenése legyen zavartalan és boldogságában méltó ahhoz a munkához, amellyel pályáján annyi ifjú lelket nemesített meg és hosszú, hogy nyugalomban is még sokáig lehessen élő példája az újabb nemzedéknek; egyházkerületünk pedig jegyzőkönyvében állít marandó emléket az ő 34 éves tanári szolgálatában szerzett érdemeinek.

59. U. a. igazgató-tanács jelenti, hogy Búza János főgimnáziumi tanár a következő levélben búcsúzik a főiskolától és előljáróitól:

Nagytiszteletű és Tekintetes Igazgató-Tanács!

Harmincyolc éve múlt annak, hogy a Főtiszteletű Tiszán-inneni Ref. Egyházkerület engem, mint fiatal budapesti egyetemi hallgatót, sárospataki szeretett főiskolánkhoz a természetrajz rendes tanárának megválasztott. Ezzel a választással az én legfőbb óhaj-tásom megvalósult! Nem a tanári díjazás vonzott ide, mert hiszen — ami ma szinte hihetetlennek látszik — még csak tudomásom sem volt arról, hogy mennyi fizetésük van főiskolánk tanárainak. Ide vonzott az édes anyának, a 12 éven át szeretettel nevelő és gondozó Alma Máternek gyermeki szeretete.

A Főtiszteletű Egyházkerületnek ezt a kiténtető bizalmát 38 éven át mindenkor igyekeztem meghálálni azzal, hogy a reám

bizottakban, a jó Istentől nekem adott szerény tehetség szerint, törekedtem hűséggel és buzgósággal munkálkodni. Hogy ebben a sok ideig tartó munkában meg nem fáradtam, hogy amiatt számon soha egy zúgolódó szó ki nem jött, mindennekfelett a jó Isten áldó kegyelmének köszönöm, aki adott nekem munkabíró erőt s megőrizte a tanításhoz és neveléshez szükséges jó kedélyemet. Köszönöm igen tisztelt tanártársaim testvéri szeretetének s irántam több alkalommal megnyilvánult bizalmának. Köszönhetem ezt nagyszámú tanítványaimnak is, akik az én atyai szeretetemet mindenkor gyermeki szeretettel és ragaszkodással viszonzták.

Hálás szívvel mondok köszönetet az én mélyen tisztelt Elöljáróimnak. Köszönetet mondok a Nagytiszteletű és Tekintetes Igazgató-Tanácsnak, mert hiszen irántam mindenkor tanusított szíves jóindulata munkabíró erőmet fokozta s bennem főiskolánk szeretetét még jobban megerősítette. Mély hálával mondok köszönetet a Főtiszteletű Egyházkerületnek, aki tanári működésem alatt is kegyes volt megajándékozni bizalmával, amely bizalmat én tanári működésemmel való meglelégedés jeléül voltam bátor tekinteni.

Most, midőn 38 évi működés után nyugalomba megyek, midőn a főiskolánk és köztem levő bensőséges viszony látszólag megszakad: búcsúzóul, mélyen megilletődött szívvel csak annyit kívánok, hogy a jó Isten, aki a mi szeretett Alma Máterünket századokon át megtartotta, tartsa meg, áldja meg és virágoztassa az idők végtelenségéig! Áldja meg növendékeit! Áldja meg tanárait és előjáróit! Áldja, hogy ennek a szépmúltú és nagyjövőre hívatott intézetnek kebelében mindenkor a szeretet és jó egyetértés lakozzék.

Magamat továbbra is az igen tisztelt Tanárikarnak, a Nagytiszteletű és Tekintetes Igazgató-Tanácsnak és a Főtiszteletű Egyházkerületnek mindenkor tapasztalt jó indulatába ajánlva,

Mély tisztelettel maradtam Sárospatakon, 1910. aug. 29.
a Nagytiszteletű és Tekintetes Igazgató-Tanácsnak

alázatos szolgálja

*Búza János,
nyug. tanár.*

A sárospataki főiskola Búza Jánosban egyik legjellegzetesebb és legoszloposabb fáradhatatlan munkását veszítette el. Nemcsak saját szakjának volt ő a tudományos kutatás terén helyt

álló mivelője, nemcsak kiváló gyakorlati paedagogiájával tette nevét országos hírűvé, de közéleti tevékenységével is a legmaradandóbb értéket igyekezett megszerezni egyházának és a főiskolának. Meghiggadt tanácsával, sokoldalú tevékenységével, nemes érdeklődésével, törhetetlen hűségével, a főiskola és egyház emésztő szeretetével s az eszmények iránti lelkeségével mindenütt ott volt, ahol főiskolánk és ref. egyházunknak bár csak legcsekélyebb érdekei is szóban forogtak. Azért érdemei és tanári szolgálatai elismerésül egyházkerületünk a maga részéről is jegyzőkönyvében ad köszönetének kifejezést s további életére és működésére Istennek minden áldását kéri.

60. U. a. igazgató-tanács jelenti, hogy az üresedésben levő műegyetemi Horváth Mária ösztöndíjra Bálint Zoltán, főgimnáziumunknak jeles készülségű, érettségit tett növendéke jelentkezett. A nevezett ösztöndíjra felvételét melegen ajánlja.

Egyházkerületünk a Horváth Mária műegyetemi 600 koronás ösztöndíjra Bálint Zoltánt felveszi, tanulmányaihoz áldást és szerencsét kíván.

61. U. a. igazgató-tanács jelenti, hogy a sárospataki főiskola gimnáziumában ezelőtt 20 évvel érettségi vizsgálatot tett ifjak húsz éves találkozásuk alkalmából a főiskola javára 100 korona alapítványt tettek, mire nézve az igazgató-tanács úgy intézkedett, hogy mindaddig kamatoztassék, míg esetleg más kisebb adományok hozzácsatolása által is olyan összeggé nem növekedik, hogy annak kamataiból egy ingyenes konviktus hely költségei fedezhetők nem lesznek.

Egyházkerületünk az igazgató-tanács intézkedését helyeslőleg tudomásul vévén, maga részéről is köszönetének ad kifejezést a főiskola volt hálás tanítványainak áldozatkésztségeért.

62. U. a. igazgató-tanács jelenti, hogy érettségi vizsgálatuk 30 éves fordulója alkalmával találkozásra összegyűlt férfiak az új Vay-Mocsáry-alap javára 300 koronát gyűjtöttek s az összeget a nevezett tár tőkéihez csatolták.

Egyházkerületünk a maga részéről is hálás köszönettel veszi tudomásul.

63. U. a. igazgató-tanács jelenti, hogy Pereszlényi István varannói ügyvéd, a sárospataki főiskolában tanuló néhai fia emlékére 200 koronás alapítványt tett, hogy annak kamatai egy, a gimn. III. o.-ba járó szegény sorsú, jó magaviseletű és szorgalmas tanulóknak adassanak ki.

Az egyházkerület a nemes alapítványt a maga részéről is köszönettel veszi tudomásul; mivel azonban az alapító-levél, fel nem terjesztett, annak beadását kéri kerületünk legközelebbi tavaszi közgyűlésére.

64. A sárospataki főiskolai akadémiai igazgató bemutatja jelentését az akadémiai hallgatók létszámáról, amely szerint a beiratkozott hittanhallgatók száma 85, joghallgató 51.

U. a. főiskola gimnáziumának igazgatója jelenti, hogy a főgimnáziumba a folyó isk. évre beiratkozott a tavalyi 450 növendékkel szemben 440 tanuló, és pedig az I. A-ba 43, I. B-be 45, II. A-ba 44, II. B-be 45, III-ba 51, IV-be 60, V-be 45, VI-ba 39, VII-be 33, VIII-ba 27; felekezetek szerint pedig: ref. 352, róm. kath. 33, gör. kath. 7, gör. kel. 1, ág. ev. 11, izr. 28.

Tudomásul van.

65. A sárospataki főiskola gazdasági választmánya a főiskolai igazgató-tanáctól nyert meghatalmazás folytán felterjeszti a *perkedi* (szabolcsmegyei) és a „*Faragó-szállás*“ nevű (zemplénmegyei, szegi községbeli) birtokok bérbeadásáról szóló haszonbéri szerződéseket jóváhagyás és megerősítés végett. A bérbeadás nyilvános árverésen történt s 6 évre szól

(1910 okt. 1—1916 okt. 1.). A *perkedi* birtokot özv. *Klein Ignácné*, az eddigi bérlő vette ki az eddigi 4000 korona helyett 5400 koronáért s a különféle adóterhek s egyéb (árkolás, faültetés) kötelezettségek viselése mellett; a „Fragószállás“ nevű rétet *Deutsch Dávid* sárospataki lakos, a bálványosi birtok bérlője az eddigi 3400 korona helyett 4475 koronáért. A megfelelő ovadékok mindkét bérlő letette.

A bemutatott szerződések minden tekintetben megfelelően a törvényes kívánalmaknak s a főiskola érdekeinek,

egyházkerületi közgyűlés azokat jóváhagyja és megerősíti.

66. A sárospataki főiskola igazgató-tanácsa jelenti, hogy *Gecsey Péter* tarcali lelkész konviktusi alapítványát 4000 koronára egészítette ki, hogy egy teljes konviktusi hely díjának fedezésére legyen elégséges. Alapító-levelét pedig megtoldani kívánja azzal, hogy amennyiben rokona nem volna a helyre illetékes, azt csak földműves és iparos szülők gyermekei élvezhetik.

Egyházkerületünk az alapítvány kiegészítését hálás köszönettel veszi tudomásul; mivel azonban az alapító-levelé közgyűlésünk elé nem terjesztetett, kéri annak benyújtását tavaszi közgyűlésünkre.

67. Olvastatik a miskolci főgimnázium igazgatójának következő jelentése:

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

A megelőző tanév mozzanatai és eredményei tekintetében tisztelettel utalhatok főgimnáziumunk ide is csatolt évi értesítőjében felsorolt adatokra és megállapításokra. Kiténik ezekből, hogy a miskolci református főgimnáziumban az 1909—10-iki iskolai év alatt a tanítás eredménye kielégítő volt, s a fegyelmi állapotok nagyobb kifogásra nem adtak okot. A tanítási időnek első ízben behozott napi egyhuzamossága tanulóinknak elcinte szokatlan volt, de a tanév végére az eredményt kedvezőtlenül nem befolyásolta. Az új rendet a lakosság életrendjének ily irányu beosztódása miatt is szükséges állandósítani, de fentartása kívá-

natos azért is, mert bizonyos dolognak látszik, hogy a tantárgyak és tanórák heti és napi kedvező beosztásával kapcsolatban a tanulmányi eredményt javítani fogja.

Amint a tanulóifjuság munkássága a kötelező tárgyakén kívül a rendkívüli tárgyak tanulásában, az önképzőkör és az iskolai egyletek kellő felkarolásában is megnyilvánult, úgy a tanári kar buzgalma irodalmi, társadalmi és közművelődési tevékenységben is szépen megnyilatkozott. Irodalmilag munkálkodtak Buday József, Csik Dániel, Dr. Jármy József, Vértesy Sándor, különféle előadásokat tartottak: Bihari Ferenc, dr. Kosztolányi Zoltán, Soós Mihály, mint festőművész munkálkodott Kiss Lajos, vidéken céllovő tanfolyamot szervezett Simon Gábor, stb.

Az elmúlt tanév ama mozzanatai közül, melyeket előző jelentésemben nem érintettem, tisztelettel főlemlítem a következőket: Simon Gábor betöltötte tanári működésének 25-ik évét. Bár kitért az ünnepelés elől, a tanári kar egyik ülésében meleg ovációban részesítette. A nmélt. kultuszminisztérium által gyakorlatba vett szakfelügyelőségek keretében Halász Zsigmond kiküldött torna-felügyelő látogatta meg iskolánkat a tanév végén s figyelemre méltó megjegyzéseket tett és tanácsokat adott.

Az 1859-ben Lévay József által megalkotott és migindított *Kazinczy-önképzőkörünk 50 éves fennállása* emlékére az ős avasi templomban szép jubileumi ünnepélyt tartottunk, melyen a tiszteletre méltó ős poéta is részt vett gyönyörű megnyitó beszéd tartásával és előkelő szép közönség jelent meg.

A jelen tanév megkezdésének legnevezetesebb jelensége tanulóink *számának megnövekedése*. A beírt tanulók száma ugyanis 420, tehát mintegy 30-al több az előző évinél. Nevezetes ez azért, mert két és három évvel ezelőtt létszámunk jelentékenyen csökkent az egyhuzamban való tanításbeosztás mellőzése és a helybeli kir. kath. algimnáziumnak az idén befejezett főgimnáziumná fejlesztése miatt. Ugy látszik, a létszám tekintetében való egyensúly a két intézet között már helyre fog állani. Hogy szellemi tekintetben is meg legyen, arra a tanári kar lelkes buzgósággal törekszik, hogy anyagi tekintetben, az iskolai felszerelések milyensége s a tanári kar kellő javadalmazása tekintetében is meglegyen, arra nézve tisztelettel várjuk és kérjük egyházi előljáróságaink támogatását az államsegély revíziójának érdekében megindított activ előmozdításában.

Ami a tanulói létszám emelkedését különösen örvendetessé

is teheti, az a körülmény, hogy a reformátusok arányszáma újra javult 3%-al összesen 44 percentre. Ezzel szemben a megelőző 10 évben átlag 35% református tanulónk volt. Kétségtelenül jelzik e számok iskolánk református jellegének megerősödését.

Tanári karunk változatlan létszámmal (13 rendes, 2 helyettes, 1 tornatanár) kezdte meg szept. 7-én a tanításokat, melyek menétét a szept. 8-án és 9-én lefolyt javító és pótló érettségi vizsgálatok kellő beosztás következtében nem zavarták meg.

Tiszteletteljes jelentésemet a főtiszteletű egyházkerület magas figyelmébe ajánlva, vagyok

Miskolcon, 1910. okt. 7-én

kész tisztelettel
Csorba György
igazgató.

Örvendetes tudomásul szolgál.

68. Olvastatik a rimaszombati főgimnázium állapotáról szóló következő jelentés:

Főtisztiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

A vezetésem alatt álló rimaszombati egy. prot. főgimnázium kormányzásáról, anyagi és szellemi állapotáról szóló 1909—10 évi jelentésemet a nyár folyamán kiadott Értesítőben közölve, megfelelő számú hivatalos példányban Püspök Ur Öméltóságához felterjesztettem. A pontosan összeállított statisztikai kimutatások igazolják azt, hogy tanintézetünk hivatásának ez évben is megfelelt, a tanítás eredménye a sikerrel végzett tanulónál 1% javulás, (tavaly sikerrel végzett 71%, az idén 72%), a javító vizsgálatra utasított tanulónál 4%, (tavaly 24%, az idén 20%), ellenben az osztályisméltésre utasított tanulók százaléka másfél percenttel nagyobb a tavalyinál. Teljes érettségi vizsgálatot tett 49 tanuló, érett lett 84%, javíthat 10%, egy évre bukott 6%. E százalék is kedvezőbb az országos átlagnál.

A tanulókat a lefolyt évben különböző címek alatt 4708 koronával segélyezte iskolánk. Ez összegben tandijengedmény 1505 kor., tápdijkedvezmény 1499 korona, jutalom-, ösztön- és pálya-dij 1704 korona.

A folyó 1910—11 tanévre szeptember öt első napján beiratkozott 365 tanuló. Ezek között ref. 100, ág. h. ev. 88, unit. 1,

r. k. 103, g. k. 2, izr. 71. A tanévet szept. 5-én ünnepélyes formában istenítisztelettel nyitottuk meg.

Az osztályok népessége a következő: I. 74, II. 60, III. 53, IV. 35, V. 48, VI. 29, VII. 31, VIII. 35, összesen: 365. Feltűnő sokan jelentkeztek az első osztályba, de mivel az intézet anyagi ereje nem engedi meg a párhuzamososztályok felállítását: számos tanuló felvételét meg kellett tagadnunk. E körülmény szoros összefüggésben áll az állammal kötendő új szerződés ügyével, melyre vonatkozólag tisztelettel jelentem, hogy a Főt. Egyh. Ker. Közgyűlés által a múlt évben jóváhagyott szerződés-tervezet 12. §-át a Mélt. Konvent kifogásolván, annak kihagyását, vagy módosítását kívánta, egyttal felhatalmazta az elnökséget arra, hogy ennek megtörténte után a szerződést jóváhagyhassa. Igazgató-Tanácsunk a jelzett 12. §-t — mely a tanárok fegyelmi ügyében való biráskodásról szól, tekintve azt, hogy e szakasz a szerződés lényegén úgy sem változtat, — kihagyta s ezuttal azon tiszteletteljes kéréssel nyújtja be a Főt. Egyh. Ker. Közgyűléshez, hogy a szerződést ez alakjában is jóváhagyni kegyeskedjék. Kapcsolatosan nem mulaszthatom el jelezni azt, hogy az 1910 aug. 26-án Poprádon tartott ág. h. ev. egyh. ker. közgyűlés szerződésünket jegyzőkönyvi határozattal jóváhagyta s annak aláírására az elnökséget szintén felhatalmazta.

A szerződés ügyének mielőbbi elintézése nemcsak azért sürgős, mert enélkül a párhuzamos osztályok felállítására gondolnunk sem lehet, de azért is, mert a jelenleg működő tanárok óraszámvaló túlterhelésén s a betegségek folytán előálló helyettesítéseken mindaddig nem segíthetünk, míg arra az új szerződésben biztosított magasabb állami dotáció módot nem nyújt. A kerületünkben lévő főgimnáziumok közül egyedül a rimaszombati az, melynek tanárai (3 kivételével) a törvény által megszabott heti 18 órán felüli óraszámvaló vannak megterhelve. Azonban az új szerződés mielőbbi megkötésének legfőbb motivuma az, hogy jelenlegi költségvetésünknek mai szűk kerete bénítólag hat a tanintézetnek a mai kor követelményei szerint való fejlődésére. Mert nemcsak gyűjteményeinket, szertárainkat s egyéb iskolai felszereléseinket nem gyarapíthatjuk a jövő szűkségeiteinek fedezésére a megkívánható mértékben, de még az állammal szemben elvállalt kamatfizetési kötelezettségeinknek sem tehetünk eleget.

Tisztelettel jelentem továbbá a Főt. Egyh. Ker. Közgyűlésnek, hogy az Egyet. Konvent 1909 évi 266. jkvi. szám alatt hozott

határozata szerint a tanintézet protestáns szellemének fenntartására s annak fokozottabb mértékben való ápolására az Egyet. Konvent által 1910 évi 86. számú jkvi. pontban megállapított intézkedések (5. a) b) c) d) teljes mértékben foganatosítottak az isteni tiszteletre való járás, a prot. egyházi és iskolai ünnepek megülése, az írásbeli dolgozatok kijelölése s az ifjuság körében alakított vallásos egyesületek prot. szellemben való vezetése által. E tekintetben tanári karunk a szó teljes értelmében buzgó és lelkiismeretes pedagógiai munkát végez a két testvérfelekezet között fennálló paritás folytonos szem előtt tartása mellett.

Végül jelentve azt, hogy tanintézetünk felett a folyó iskolai évben a tanügyi főhatóságot a Tiszáninneri Ref. Egyházkerület vette át, továbbá, hogy Igazgató-Tanácsunk tagjai sorába a tavaly elhunyt Szalóczy Dániel utódjaként Nt. Simon Mihály, rimaszombati ref. lelkész lépett, — s végre, hogy az iskola tanári személyzetében változás nem történt, mély tisztelettel maradtam

a Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlésnek

Rimaszombat, 1910. szeptember 20.

alázatos szolgája
Dr. Veress Samu
főgimnáziumi igazgató.

A jelentés örvendetes tudomásul vétetik s az államsegély tárgyában a vall. és közoktatásügyi minisztériummal kötendő szerződés jelen formájában is jóváhagyatik.

69. Olvастatik a miskolci feisőbb leányiskola felügyelőbizottságának következő jelentése :

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés !

Intézetünk életének a legközelebbi félesztendő alatt felmerült nevezetesebb mozzanatairól mély tisztelettel felterjesztjük a következő jelentésünket :

Marusák Pál miniszteri biztos legközelebbi látogatása alkalmával — bár általában megelégedésének adott kifejezést — egy pár olyan dologra hívta fel ismételten figyelmünket, amelyek a legsürgősebb intézkedést követelték. Így elodázhatatlan követelménynek találtuk, hogy az udvari földszintes épületben levő két osztály-

termet — melyek nedvesek, sötétek, barátságtalanok s a többi tanítási helyiségektől való távollétük miatt a növendékekre való felügyeletet szinte lehetetlenné teszik — úgy egészségi, mint fegyelmi szempontból *az emeletes főépületbe helyezük át*. A tanári kar javaslatára e kérdést úgy tartottuk legcélszerűbben megoldhatónak, ha a kézimunka-terem és fogadó-szoba közti közfal odábvitelével e helyiségeket két tanteremmé alakíttatjuk át. Ennek nemcsak az a haszna lesz, hogy növendékeink mind együtt, a főépületben lesznek elhelyezve, világos, egészséges és esztétikai szempontból is kifogástalan tantermekben, hanem az is, hogy az így felszabaduló két régi tantermet felhasználhatjuk egyrészt *az ének-órák* számára s így az énektanítás nem zavarja a többi tanítási órákat; a másik volt osztályterem pedig alkalmas gyülekező helye lesz azoknak a növendékeinknek, akik a rajz, torna, kézimunka alól *fel vannak mentve*, vagy mint *más vallásúak* a református vallásórák alatt nincsenek elfoglalva s akik eddig többnyire a folyosókon tartózkodtak s nem egyszer zavarták a többi osztályokban a tanítás menetét. Ez átalakítás *431 kor. 64 fillérbe* kerül s a szüreti szünet alatt végrehajtható lesz.

Ugyancsak a miniszteri biztos ismételtén kifejezett kívánására, annyival is inkább, minthogy magunk is éreztük iskolánknak *taneszközökben* való szegénységét, az eddiginél *jóval nagyobb összeget vettünk fel költségvetésünkbe* a legszükségesebb taneszközök megszerzésére.

Tanítónőinknek az országos tanítói nyugdíjintézetből az *országos tanári nyugdíjintézetbe való áttételét* — miniszteri biztosunk eme többször s nyomatékosan kifejezett kívánását, melyet mi magunk is minél előbb megvalósítandónak tartunk s amely tanítónőinknek törvényben biztosított joga — ezuttal még nem vihettük keresztül, mivel előbb számításokat kell tételnünk arra nézve, milyen anyagi megterheléssel járna ez intézkedés egyrészt intézetünkre, másrészt az érdekelt tanítónőkre nézve. Ez ügyben tehát csak legközelebbi jelentésünkben tehetünk pozitív javaslatot.

Megemlékezünk e helyen a vallás- és közoktatásügyi miniszternek iskolánkat is érdeklő két legközelebb kiadott rendeletéről, melyek egyikében *a francia nyelvet* kötelezővé teszi a felsőbb leányiskolák ötödik s a következő évben a hatodik osztályára nézve minden növendékre s így a négy polgári osztály után hozzánk átlépőkre is. E rendelet semmi különösebb intézkedést nem tett szükségessé intézetünkben, mert a polgári elvégzése után csak egy

új növendék jött V. osztályunkba s ezt köteleztük december havában a francia nyelvből a felvételi vizsgálat letételére. Nem mulaszt-hatjuk el azonban, hogy kifejezést ne *adjunk aggodalmunknak* e miniszteri rendelettel szemben, mely V. és VI. osztályaink létszámának a megcsökkenését fogja maga után vonni. Aligha tévedünk ugyanis, ha jórészt ennek tulajdonítjuk azt a körülményt, hogy míg a múlt évben 8 új növendék jött intézetünk ötödik osztályába, ebben az évben csupán csak *egy új* növendék jelentkezett. A másik miniszteri rendelet *megszünteti a rajz, ének, kézimunka*, torna fakultatív jellegét s e tárgyakat általában minden növendékre kötelezővé teszi s csak orvosi bizonyítvány alapján ad a nevezett tárgyak bármelyike alól is felmentésnek helyet. E rendelet folytán még kevésbé volt különleges intézkedésre szükségünk, minthogy e tárgyak iskolánkban már eddigelé is kötelezők voltak minden növendékre.

E helyen is őszinte fájdalommal emlékezünk meg felügyelő-bizottságunk hosszú ideig buzgó s áldozatra kész volt világi elnökének, *bárá Vay Bélának* folyó évi augusztus 17-én történt elhúnytáról, mert benne iskolánk szeretetét mindenkor tettekből kimutató egyik legőszintébb barátját és jóltevőjét veszítette el.

Intézetünknek 6 éven keresztül volt nagynevű, lelkes igazgatója, dr. Mitrovics Gyula augusztus 6-án végleg megvált iskolánktól s hivatalát és az egész tanintézetet leltár mellett átadta utódjának

Intézetünk ügyeit aug. 6-tól fogva *Domby László* vezeti, aki felügyelő-bizottságunknak *szeptember hó 8-án* tartott ülésében a tanári kar jelenlétében ünnepélyes *esküvel foglalta* el hivatalát s megjelölte az irányt is, melyben iskolánkat vezetni akarja s készséggel ajánlotta fel intézetünk szolgálatára egész erejét, tehetségét. Ugyanazon a napon tartottuk meg szokásos évmegnyitó ünnepünket s másnap 9-én megkezdődött a rendszeres tanítás is.

E személyi változások kapcsán említjük meg, hogy *Lengyel István* s.-lelkész, intézetünknek 3 éven át volt lelkes és buzgó vallástanára a múlt iskolai év végével intézetünktől megvált s helyét a folyó iskolai évben *Frenczel Béla* s.-lelkész foglalta el, kire ugyan jó réménységgel bizzuk reá növendékeink vallásos oktatását, de ismételten kifejezést adunk annak az óhajtásunknak, vajha minél előbb állandó rendes vallástanári állás szerveztetnék intézetünkben! Megemlítjük még e helyen azt is, hogy az Orsz. Közoktatási Tanács *Beöthy Zsolt* egyetemi tanárt bizta meg intézetünkben a magyar nyelv és irodalmi tanítás megfigyelésével.

A szept. 5., 6. napjain eszközölt beiratások eredménye a következő :

1910/11.	I. oszt.	51,	II. 48,	III. 48,	IV. 30,	V. 10,	VI. 16.	Összesen	203
1909/10-ben	" "	54,	" 55,	" 37,	" 26,	" 22,	" 13.	"	207
tehát a f. évben	" "	-3	" -7	" +11	" +4	" -12	" +3	"	-4

Igy tehát növendékeinknek száma ezidőszent csak *néggyel kevesebb*, mint a múlt iskolai évben volt. — Vallásfelekezetek szerint a beírt növendékek így oszlanak meg :

	I. o.	II. o.	III. o.	IV. o.	V. o.	VI. o.	összesen	%-ban
ref.	28	26	33	17	5	7	116	57·1%
ág. ev.	5	14	6	4	—	2	31	15·3 "
r. kath.	9	5	1	1	3	4	23	11·3 "
izr.	9	3	8	8	2	3	33	16·3 "

A f. évben emelkedett a ref. (+2), az ág. ev. (+2) s a r. kath. vallású növendékek (+3) létszáma; ellenben lényegesen apadt az izraelitáké (—11).

Internátusunkba felvételre ebben az évben *szokatlan nagy számmal* jelentkeztek növendékeink, úgy, hogy igen sok jelentkezőt kénytelenek voltunk elutasítani, mivel semmiképen sem akartunk 48 növendéknél többet internátusunkba felvenni. Kénytelenek voltunk azonban két, elkésve jelentkező olyan növendékünket, akik tavaly is internátusunkban laktak, mégis fölvenni s így bentlakó növendékeink száma *50 lett*. — Internátusunkban halaszthatatlanná vált már egy *második fürdőszobának* a berendezése s ez annyival könnyebben megvalósítható, mert már az építés alkalmával két fürdőszobát terveztek, de csak az egyiket rendezték be. Ezenkívül be kell rendeznünk *betegszobáinkat is és ellátni külön fölszerelési tárgyakkal*; továbbá szükség van a növendékek állandó használatban nem levő ruhái számára két nagy ruhaszekrényre s a hálószobákban levő székeket is újakkal kell kicserélnünk. Mindezeknek a sürgősen szükséges fölszerelési tárgyakkal a költségeit beillesztettük ez évi költségvetésünkbe. Beillesztettünk továbbá költségvetésünkbe *Szombathy Kálmán és Péter Pál tanárok lakásbérének* Egyházi Törvényeink VI. 85. §-ában megszabott s az állami hivatalnokokéval egyenlővé leendő felemelésére 200—200 koronát s mély tisztelettel kérjük mindezeknek az intézkedéseinknek jóváhagyólag tudomásul vételét.

A tanári kar fölterjesztése alapján mély tisztelettel kérjük a főt. Egyházkerületi Közgyűlést, hogy *Kározy Mária tanítónőt*, aki már egy éve működik intézetünkben, mint h.-tanítónő, sikeresen,

ez alkalommal, mivel neki a polgári iskolai tanítónői oklevele különben is megvan, rendes tanítónőként véglegesíteni s neki nov. 1-től kezdve rendes tanítónői fizetést utalványozni méltóztassék, kötelezván őt arra, hogy az 1911. év júniusában a francia nyelvből is szerezzék meg a nyelvmesteri képesítést s ezt ő készséggel teljesíteni is fogja. A tanári karnak Károsy Mária érdekében tett eme felterjesztése annyival inkább méltányos kívánság, mert már több ízben épen így járt el a főt. Egyházkerület intézetünk tanítónőivel szemben.

Ugyancsak a tanári kar ajánlatára tisztelettel kérjük azt is, hogy intézetünk másik helyettes tanárnőjére: *dr. Artbauer Gizellára* vonatkozólag, ki szintén egy év óta működik már közmegelegedésre intézetünkben s akinek már csak paedagógiai vizsgálata van hátra, méltóztassék kimondani, hogy őt Egyházkerületünk e vizsgájának sikeres letétele s középiskolai tanári oklevelének bemutatása után azonnal rendes tanárnőnek minősíti s az oklevele bemutatását követő hó elsejétől kezdve részére a rendes tanárnői fizetést utalványozza, mert hiszen őt 1909. jun. 27-én tartott felügyelő-bizottsági ülésünkön azzal a feltétellel választottuk meg, hogy „megfelelés esetén, ha oklevelét bemutatja, pályázat mellőzésével, mint rendes tanár véglegesítették“ (1909. június 27. felügyelő-biz. ülés jegyzőkönyve. 28. pont).

Egyházkerületünknek e két tanárnőnkkel szemben gyakorlandó e méltányos eljárása intézetünk pénztárát a folyó iskolai évben legfeljebb 450 s ezután állandóan 600 koronával terhelné csak meg, tanárnőinknek pedig igen nagy anyagi előnyt biztosítana azzal, hogy ők ez időponttól fogva részesülnének állami fizetéskiegészítésben.

Tisztelettel javasoljuk továbbá, hogy a főt. Egyházkerületi Közgyűlés fejezze ki köszönetét és elismerését a *tanári karnak* és *Szombathy Kálmán* igazgató-helyettesnek azért, hogy Mitrovics Gy. igazgató gyakori és hosszas távolléte alatt őt, nagy megterhelések közepette is, erőik teljes megfeszítésével helyettesítették, az intézetet az átmeneti állapot minden nehézségeinek a leküzdésével minden fennakadástól és zavartól megoltalmazták s ezzel intézetünknek a legjobb szolgálatot teljesítették.

Lehetetlen e jelentésünkben is elhallgatnunk nagy és jogos aggodalmunkat ama felmerült tervvel szemben, hogy egyházkerületünk pénztára intézetünk udvarán és épületében helyeztessék el. Mivel azonban ez ügyben külön felterjesztést is intézünk a főtiszt.

Egyházkerületi Közgyűléshez, e helyen csak rámutatunk arra a veszedelemre, mely e terv megvalósítása esetén intézetünket és annak növendékeit egészségi szempontból fenyegeti.

Intézetünk anyagi ügyeire térve át, tisztelettel betérjesztjük az elmúlt 1909/10. évi számadásunkat, melyet az igazgató-változás miatt célszerűségi szempontokból a szokásos aug. 31-dike helyett aug. 5-dikén zártunk le a következő eredménnyel:

I. Bevétel.

1. Visszafizetett tőkék	1109 K — f.
2. Régibb és folyó kamatokból	1075 „ 49 „
3. Késedelmi kamatokból	19 „ 15 „
4. A tanintézet saját jövedelmeiből	13350 „ — „
5. Az egyházkerület segélye	24300 „ — „
6. Vegyesekből	9492 „ 56 „
Összes bevétel	49316 K 20 f.

II. Kiadás.

1. Tanári és tanítónői fizetésekre	16119 K 91 f.
2. Az intézet fenntartására: a 160,000 korona törlesztési részleteiben	4317 „ — „
3. A Vay-Mocsáry tárban még meglévő kölcsön (22061·51 és 3245·10 K) törlesztési részleteiben	2600 „ — „
4. Vegyes kiadások	18133 „ 68 „
5. A Szűköszi pénztárból felvett kölcsön visszafizetése	7442 „ — „
Összes kiadás	48612 K 59 „

A bevételből, mely tesz	49316 K 20 f.
A kiadás összegét levonván	48612 „ 59 „
Lesz pénztári maradvány	703 K 61 f.

A pénztár állása augusztus 6-dikán:

1. Elhelyezett tőkék a leltár szerint	18280 K — f.
2. Kint levő kamatokban	1087 „ 40 „
3. Előlegekben	1500 „ — „
4. 9518 Takarékegyleti betéti könyvön (parkett alap)	612 „ 48 „
Összesen	21479 K 88 f.

Az előirányzott 174 kor. pénztári maradvánnyal szemben a tényleges pénztári maradvány 703.61 koronát tett ki; ez egyrészt a pénztári esztendő korábbi lezárásának, másrészt a minden téren keresztülvitt lehető legnagyobb takarékoskodásnak köszönhető.

A folyó iskolai évre intézetünk költségvetését a következőkben állapítottuk meg:

I. A tanintézetben.

A) Bevételek.

	I. félév	II. félév
	1910. dec. 31-ig	1911. jan. 1-től
1. Tandíj és beírásdíj	5000 K	5000 K
2. Államsegélyből ad az egyházkerület ...		15300 „
3. Hirdetésből bejön		30 „
4. Tőkék kamataiból	500 „	500 „
5. Alsózempléni egyházmegye alapítványa ...		40 „
6. Építési segély az egyházkerülettől		9000 „
7. Internátus hozzájárulása a fűtéshez	2000 „	2000 „
8. „ „ a világításhoz	600 „	600 „
9. „ bevételi többlete	1055 „	1055 „
10. Nyugdíjjárulékok a beíráskor	650 „	50 „
11. Városi segély harmadik részlete	2000 „	
12. Fűrés Róza előlegét visszafizeti	200 „	200 „
13. Hamza Andrásné előlegét visszafizeti ...	100 „	
Összesen	12105 K	33775 K

B) Kiadások.

1. Tanárok és tanárnők fizetése	8000 K — f.	8200 K
2. Orvos tiszteletdíja		300 „
3. Szolga (840), fűtő (200), takarítónő (240)	640 „ — „	640 „
4. Könyvtár (300), szertárak (400), iroda (80), tanszerek (400), nyomdai költségek (600)	880 „ — „	900 „
5. Fűtés (6000), világítás (1500)	3500 „ — „	4000 „
6. Épületfenntartás (800), ürgödör tisztítás (200), biztosítás (60) és apróbb		

költségek (1000)	1000 K — f.	1060 K
7. Kun Bertalan- és Tóth Pál-alapítvány kamatja... ..	240 „ — „	
8. Országos nyugdíjra	700 „ — „	700 „
9. Pesti Keresk. Bank kölcsöne nov. 1. máj. 1.	4317 „ — „	4317 „
10. Vay-Mocsáry-alapból vett kölcsönre dec. 31.	2600 „ — „	
11. Rendkívüli költségekre	500 „ — „	500 „
12. Betegszoba felszerelésére... ..	500 „ — „	
13. Két nagy ruhaszekrény a növendékek ruháinak	140 „ — „	
14. A második fürdőszoba felszerelése	500 „ — „	
15. Hálótermekbe 48 darab szék 5 koronájával	240 „ — „	
16. Két tanterem átalakítása... ..	431 „ 64 „	
Összesen	24188 K 64 f.	20617 K

Összes bevétel I. félévben	12105 K
„ „ II. „ „	33775 „
Összesen	45880 K

Összes kiadás I. félévben	24188 K 64 f.
„ „ II. „ „	20617 „ — „
Összesen	44805 K 64 f.

Az összes bevételből	45880 K — f.
levonva az összes kiadást	44805 „ 64 „
Marad az év végén	1074 K 36 f.

II. Internátus.

A) Bevételek.

1. 29 növendéktől egyenként 600 korona	17400 K
2. 18 „ „ 500 „	9000 „
3. 1 „ „ 100 „	100 „
4. 2 „ „ 380 „	760 „
5. Kun Bertalan alapítvány kamata	120 „
6. Tóth Pál „ „	120 „
7. Növendékek alapítványa	410 „
Összesen	27910 K

B) *Kiadások.*

1. 50 növendék ellátása (havi 28 koronájával)	14000 K
2 4 tanítónő s egy házvezetőnő ellátása (havi 32 kor.)	1600 „
3. 8 cseléd ellátása (havi 20 kor.)... ..	1600 „
4. Házvezetőnő fizetése	600 „
5. Szakácsné bére (havi 30 kor.)	300 „
6. 2 szobalány bére (havi 20 kor.)	400 „
7. 2 szolgáló bére (havi 18 kor.)	360 „
8. 2 mosóné bére (havi 25 kor.)	500 „
9. Mosókonyha anyagfogyasztása	400 „
10. Apróbb konyhai felszerelések	200 „
11. Fűtési költségek visszatérítése a pénztárnak	4000 „
12. Világítási „ „ „ „ „ „	1200 „
13. Fűtő díjához hozzájárulás	240 „
14. 4 tanítónő és egy házvezetőnő szünidei ellátásának megváltása, egyenként 80 koronájával	400 „
Összesen	25800 K
Összes bevétel	27910 K
Összes kiadás	25800 „
Bevételi többlet	2110 K

E költségvetéssel kapcsolatban felhatalmazást kérünk a főt, Egyházkerületi Közgyűléstől arra, hogy ezentúl számadásainkat mi is, nem mint eddig, iskolai évek szerint, hanem *polgári évek szerint* vezethessük s így ez évi számadásunkat folyó évi december 31-dikével zárhassuk le. Az általán elfogadott gyakorlat annyira mellette szól e javaslatunknak, hogy bővebb megokolásától bizvást elállhatunk. Tisztelettel javasoljuk továbbá, hogy intézetünk számadásait is *ugyanaz a számvevőszék vizsgálja felül*, mely egyházkerületünk pénztárát vizsgálja s e számvevőszék üléseire intézetünk képviseletében felsőbb-leányiskolánk igazgatója mindenkor hivas-sék meg.

Intézkedtünk továbbá arra vonatkozólag is, hogy az iskolánk részére tett mindennemű adományoknak és alapítványoknak természetét, rendeltetését s mi módon történt esetleges felhasználását kiderítsük s ez alapon *intézetünk alapítványi könyvét elkészítsük* s a jövő tavaszi közgyűlésre már a főt. Egyházkerületnek bemutat-hassuk. S ezt annál bizonyosabban megígérhetjük, mert az utóbbi tíz év alatt tett alapítványaink természetét és célját már eddigelé

is tisztáztuk. — E munka közben fordult figyelmünk ismételen a néhai *Jakab János* volt boldvalenkei lelkész 200 koronás hagyományára s ezt folyó évi aug. hóban a tornai egyházmegye esperesétől meg is kaptuk s pénztárunkban helyeztük el. Ez alkalommal is hálás kegyelettel újítjuk föl e nemesszívű adakozó emlékét. — Hálásan kell megemlékeznünk e helyen intézetünk egy másik megleklű barátjáról, *Fodor György perkupai lelkészről* is, ki folyó évi aug. havában az igazgatóhoz intézett levelében bejelentette, hogy 1911. dec. 31-ig 200 koronát fog befizetni *adományul* intézetünk céljaira. A nemesszívű adakozó fogadja hálás köszönetünket s példája fényljké mások előtt!

Ezzel, úgy hisszük, iskolánk szellemi és anyagi életének minden fontosabb mozzanatát megérintettük s intézetünk legutóbbi félévi életéről hű és egészében megnyugtató képet tárhattunk a főtiszt. Egyházkerületi Közgyűlés elé s jelentésünket tudomásul vételre, javaslatainkat elfogadásra s intézetünket továbbra is a főt. Egyházkerületi Közgyűlés atyai pártfogásába ajánlva, maradtunk Miskolcon, 1910. szept. 24.

alázatos szolgálai:

a felügyelő-bizottság s annak nevében

Domby László,
ref. f.-leányisk. igazgató.

Porcs János,
helyettes elnök.

Egyházkerületi közgyűlésünk a jelentést egészben véve örömmel veszi tudomásul, egyes pontjaira nézve pedig következőleg határoz:

A földszintes épületben levő osztályoknak az új épületbe való áthelyezése miatt szükségessé való átalakítását és annak költségvetését közgyűlésünk jóváhagyólag tudomásul veszi.

A tanítónőknek az Orsz. Középiszk. Tanári Nyugdíjintézetbe való átmenetelét, illetőleg a felügyelő-bizottság előterjesztését közgyűlésünk elvárja.

A második fürdő-szoba és a járványos betegszobák felszerelését helyeslőleg veszi tudomásul.

Szombathy Kálmán és Péter Pál r. tanárok lakáspénzének az egyházi törvények és szolgálati szabályzat értelmében történő rendezését örömmel veszi tudomásul és helyben hagyja.

Károly Mária okleveles polg. isk. tanítónőt november hó elsejétől rendes tanítónői minőségben véglegesíti, a következő jogokkal és kötelességekkel: 1. Évi 1000 kor. törzsfizetéssel, mely negyedévi előleges részletekben az egyházkerületi pénztárból fizettetik. 2. Július, augusztus hónapok kivételével teljes ellátást élvez az intézet internátusában, mely 600 kor. értékben a nyugdíjba is beszámíttatik. 3. Július, augusztus hónapokra 80 koronát kap az internátusi ellátás kárpótlásául. 4. Ötször ismétlődő 100—100 koronás ötödéves korpótlékkal. 5. Állami fizetékiegészítéssel. 6. Jogositott tagja az Orsz. Tanító Nyugdíjintézetnek; melyből az Orsz. Tanári Nyugdíjintézetbe való áthelyeztetése folyamatban van. 7. Köteles heti 20 órát a szolgálati szabályzat értelmében tanítani. 8. Az internátusban bentlakó tanítónő s mint ilyen köteles az internátusi felügyeletben részt venni. 9. Köteles a francia nyelvmesteri oklevelet megszerezni. 10. Jogait és kötelességeit a tanári szolgálati szabályzat részletezi.

Artbauer Gizella dr.-nak középiskolai rendes tanári minőségében való véglegesítését egyházkerületi közgyűlésünk már most kimondja s ennek végrehajtására a felügyelő-bizottságot felhatalmazza a *középiskolai tanári oklevelének bemutatását követő hó elsejétől kezdődőleg*, miután az 1909. jún. 27., 28. szám alatt kelt felügyelő-bizottsági végzés is ilyen feltétel mellett alkalmazta őt jelenlegi minőségében. Jogai és kötelességei lesznek a következők: 1. 1400 kor. törzsfizetés, mely negyedévi előleges részletekben az egyházkerületi pénztárból fizettetik. 2. Július, augusztus hónapok kivételével teljes ellátást élvez az intézet internátusában, a nyugdíjba is beszámítandó 600 kor. értékben. 3. Július, augusztus hónapokra 80 koronát kap az internátusi ellátás kárpótlásául. 4. Ötször ismétlődő 200—200 kor. korpótlék. 5. Állami fizetékieszi-

egésztés. 6. Jogosított és köteles tagja az 1894. XXVII. t.-c. alapján szervezett Orsz. Tanári Nyugdíjintézetnek. 7. Köteles heti 20 órát a szolgálati szabályzat értelmében tanítani. 8. Köteles az internátusban bent lakni s mint ilyen az internátusi felügyeletben részt venni. 9. Jogait és kötelességeit a tanári szolgálati szabályzat részletezi.

Az 1909/10. évi zárószámadást és az 1910/11. évi költségvetést, melyek jelen jegyzőkönyv függelékében közöltetnek, örömmel és megelégedéssel vévén tudomásul közgyűlésünk, azokat elfogadja.

Domy László igazgatót hivatalba lépése alkalmából szívből üdvözli, működése elé kerületünk nagy reményeket fűz s arra Istennek minden áldását kéri. Az eltávozott Mitrovics igazgatót távollétében őt állandóan helyettesítő Szombathy Kálmán tanárnak, ki ezt a munkáját puszta egyszerűségről és miskolci felsőbb leányiskolánk iránt táplált lelkeségéből díjtalanul végezte, egyházkerületi közgyűlésünk köszönetét és elismerését nyilvánítja. De meleg elismerését fejezi ki az egész tanári karnak is, mert minden egyes tagja megfeszített munkával és a nőnevelés ügyének és a kötelességeknek lelkes szeretetével mindent elkövetett, hogy az átmeneti időben semmi fennakadás be ne következzen. A fenkölt köteleességtudás és az önzetlen munkaszeretet önmagukban hordják legszebb jutalmukat.

Felhatalmazza végül közgyűlésünk a felsőbb leányiskola felügyelő-bizottságát, illetőleg az egyházkerületi pénzügyi választmányt, hogy jövőben az intézet költségvetése és zárószámadása polgári évre történjen és állíttassék ki és hogy a zárószámadásokat a felsőbb-leányiskolánál is a pénzügyi választmány, illetőleg az a bizottság eszközölje, amely az egyházkerület számadásait vizsgálja meg és zárja le.

70. A dunántúli egyházkerület az 1907. évi XXVII. t.-c.-nek a szintén királyi szentesítést nyert 1904. évi VI. egyházi törvencikkelyünk 34. §-a első bekezdésében kimondott egyenlő elbánás elvével összehangzó irányú módosításhoz kéri Konvent kezdeményező közbenjárását, hogy ekként felekezeti tanítóink részére az állami tanítókéval teljesen egyező tisztán tanítói javadalmak és kedvezmények országos törvény által biztosíttassanak. Az Egyetemes Konvent azonban, részben, mivel az egyházi és állami törvények között eme szembeszökő ellentmondást, amelyért ez utóbbinak módosítását követelnünk lehetne, nem látja, részben mivel az előzmények után e módosítások bármily erős sürgetése sem vezethetne eredményre, korábbi, 256—1909. sz. végzését fenntartja és azt az egyházkerületek közgyűlései útján iskolafenntartó egyházközségeinknek újabban is figyelmükbe ajánlja.

Tudomásúl vétetik.

71. Olvassatik az Egyetemes Konvent 87—1910. sz. határozata, amelyben utasítja a felsőbb leányiskolák igazgatóit, hogy az országos központi statisztikai hivatal részére kiállítandó s az intézet évi állapotát s működését tartalmazó (P. 1. jegyű) és a köztartásra vonatkozó (R. jegyű) statisztikai füzeteket minden évben október 1. terjesszék be az egyetemes tanügyi bizottság elnökéhez. Utasítja továbbá nevezett igazgatókat, hogy a statisztikai füzetek vagyoniügyi adatainak összeállításánál vegyék figyelembe azokat az utasításokat, amelyeket a tanügyi bizottság elnöksége a gimnáziumok igazgatóságainak kiadott s amely utasítások részletesen olvashatók az egyetemes tanügyi bizottság 1910. tavaszi ülésének jegyzőkönyvében. Utasítja végül a Konvent a nevezett igazgatókat, hogy évi értesítőiket minden évben megjelenésük után azonnal küldjék be az egyetemes tanügyi bizottság középiskolai szakelőadójának.

Tudomásúl vétetik s mihez tartás végett a miskolci felsőbb leányiskola igazgatójának kiadatik.

72. Az Egyetemes Konvent az általa elfogadott gimnáziumi rendtartás példányait azzal küldi meg egyházkerületünknek,

hogy a benne foglalt elveket saját hatáskörében léptesse életbe, megjegyezvén, hogy az Egyházi törvények VI. t.-c. 94. §. értelmében az egyházkerületben érvényben lévő rendtartások és fegyelmi szabályok a konventi rendtartás elveivel nem ellenkezhetnek.

Tanulmányozás és véleményes jelentés tételére áttétetik a sárospataki, miskolci és rima-szombati főgimnáziumok tanári karaihoz és igazgató-tanácsához, jelentéseik tavaszi közgyűlésünkre bevértván.

73. Az Egyetemes Konvent korábban hozott elvi megállapodása az, hogy az ének- és zenetanári képesítést illetőleg az állami képesítési szabályzathoz kíván alkalmazkodni. Mivel pedig a vallás- és közoktatásügyi minisztérium e tárgyban új rendszabályzatban intézkedik, ehhez képest az Egyetemes Konvent is 1909—280. sz. határozatának 1. pontját akként módosítja, hogy a ref. gimnáziumok ének- és zenetanítói állásaira választhatók olyan ref., ilyenek hiányában ág. ev. hitvallású férfiak, akiknek középisk. énektanítói oklevelök van, amelynek megszerzése szabályoztatott a vall.- és közoktatásügyi miniszter 57.997—1909. sz. rendeletével.

Tudomásúl vétetik.

74. Olvastatik az Egyetemes Konvent 1910—95. számú határozata, amelyben a gimnáziumi énektanítás tervezetének három év alatt való életbeléptetését elrendeli, a következő módoszatok mellett : 1. Annak életbeléptetése már az 1910—11. iskolai évvel megkezdhető, ahol az énektanítói állás rendszeren képesített egyénnel be van töltve s a rendszeres tankönyv hiánya nehézségeket máskülönben nem okoz. Egyébiránt a tanítási terv és utasítás kötelező erővel való életbeléptetésének kezdő évét az Egyetemes Konvent külön határozattal később állapítja meg. 2. Az ének minden rendes tanulóra kötelező tárgy; az orvosi bizonyítvány alapján az éneknek csak gyakorlati része alól van helye felmentésnek, de az elméleti oktatásban ezeknek is részt kell venniök. 3. A konvent felhívja az egyetemes tanügyi bizottságot, hogy az orsz. ref. tanár-

egyesület közreműködésével mielőbb gondoskodják megfelelő tankönyvek készíttetéséről. 4. Az Egyetemes Konvent felhívja az egyet. tanügyi bizottságot, terjesszen javaslatot a Konvent elé azon eljárás és módozatok megállapítására, amelyek mellett jövőre megállapítható lesz a készített módszeres tankönyvek és segédkönyvek alkalmazhatósága. 5. A tanításterv és utasítás 200 példányban kinyomatván, abból 18 példány kerülünk megküldetik.

A tanításterv és utasítás megküldetik a sárospataki, miskolci és rimaszombati főgimnáziumok tanári karának azzal a felhívással, hogy azok életbeléptetéséről és annak mikéntjéről legközelebbi közgyűlésünkre jelentést adjanak be.

75. Az Egyetemes Konvent 1909—268. sz. határozatával felhívta kerületünket, hogy tegyen jelentést arról: a kebelbeli középiskolák felett miként gyakorolja a maga részéről a felügyeletet? Kerületünk eme felhívásnak idáig eleget még nem tévén, ismételten felhivatik jelentésének ez év folyamán való benyújtására.

Tudomásul vétetik s a püspöki hivatal felkérítik, hogy a kívánt jelentést még ez év folyamán küldje be az Egyetemes Konvent elnökségéhez.

76. Egyetemes Konventünk 1910—103. sz. jegyzőkönyvi kivonatában értesíti kerületünket, hogy a vallás- és közokt. miniszter a Konvent 1909—252. sz. kérésének eleget nem tehet s a felekezeti jogakadémiai tanárok fizetésének állami kiegészítése tárgyában megállapított alapelveken változtatni nem áll módjában.

Sajnálattal tudomásul vétetik.

77. A Magyarorsz. Prot. Theologusok Szövetsége megerősítésre a Konventhez terjesztette fel alapszabálytervezetét, a Konvent pedig az egyházkerületek útján a theol. akadémiák tanári karaihoz teszi le az alapszabálytervezetet javaslatként és vélemény benyújtása végett.

A sárospataki főiskola theologiai szakának tanári karához tétetik le javaslatlételre azzal az utasítással, hogy a kar munkálatát tavaszi közgyűlésünkre adja be.

78. Az Egyetemes Konvent 1910/115 sz. jkőnyvi határozatában egyházkerületünkkel közli az Egyetemes Konvent és a genevi „pártfogó bizottság“ közt létrejött megegyezést magyar theologus ifjak genevi egyetemen élvezendő ösztöndíja tárgyában, azzal a felhívással, hogy kerületünk theológiáján az igazgató az ifjakat kellő időben hívja fel a jelentkezésre.

Egyházkerületi közgyűlésünk midőn az ügy érdekéből közbenjáró férfiaknak a maga részéről is hálás elismerését és köszönetét nyilvánítja, felhívja a sárospataki főiskola mindenkor akad. igazgatóját, hogy úgy, mint már jelenben, a jövőben is, mindig kellő időben adja tudtúl a theol. ifjuságnak a nevezett ösztöndíjakra való jelentkezés határidejét.

79. Egyetemes Konventünk 117 1910. sz. határozatában örömmel vette tudomásul, hogy a jubileumi év alkalmából kibocsátott Kálvin-képből és Kálvin-füzetekből idáig 5725 kor. 64 fill. tiszta nyereség folyt be, egyuttal felhívja püspökeinket és espereseinket, hogy a két kiadvány terjesztését minden erejükből munkálják jövőre is.

Közgyűlésünk ehhez képest a maga részéről is felkéri a püspöki hivatalt, hogy az esperesek utján buzdítsa a lelkészi kart a nevezett nemes vállalatok hathatós támogatására és terjesztésére.

80. Olvastatott az Egyetemes Konvent 1910 125. sz., nagy fontossága miatt egész terjedelmében alábbiakban közlött jegyzőkönyvi határozata:

125. szám. Az erdélyi egyházkerület 1909. évi november hó 13—16-ik napjain tartott rendes közgyűléséből 51. sz. alatti azon határozatát, mely a fegyencek lelki gondozása tárgyában a széki egyház javaslatára hozatott, a következőkben terjeszti elő:

51. „Olvastatik az Igazgató-tanácsnak a fegyencek lelki gondozását tárgyazó 4181/1909. sz. előterjesztése, melybe a széki egyházmegyének javaslatát teljes szövegében a következőkben ajánlja közgyűlésünknek elfogadásra:

Az egyházkerületi közgyűlés tegyen előterjesztést a főtiszteleltű és méltóságos Konventhez, hogy

1. A Konvent, mint egyházi főhatóság kötelezze az összes református egyházak lelkészeit:

a) a hosszabb szabadságvesztésre elítélt református híveknek *nyilvántartására* a fegyintézet megnevezésével és családjuk állapotának feljegyzésével. E kimutatást az egyházmegyei vizsgáló-bizottság időről-időre megtekinti;

b) kötelezze továbbá az összes lelkészeket arra, hogy a fegyintézeti lelkészek megkereséseit *hivatalos ügyeknek* tekintsék s rendszeresen és lelkiismeretesen ellássák.

2. A Konvent, mint egyházi főhatóság keresse meg az *igazságügyi m. kir.* minisztert, hogy a miniszter úr tegye hivatali kötelességévé a fegyintézeti lelkészeknek azt, hogy a gondjaik alá beosztott fegyencek megérkezését, szabadulását, ugyszintén az egyes fegyencek lelki állapotáról, jövő terveiről, magaviseletük és javulásuk fokáról szerzett közvetlen tapasztalataikat esetről-esetre tudassák az *illetékes lelkészi hivatalokkal*, főként a kiszabadultaknak további lelki gondozása s a visszaeséstől lehetőleg megmentése céljából. E végett a fegyintézeti lelkészeknek adassék meg a lelkészi hivatalokkal való levelezés *portomentességi* kedvezménye, a fegyintézeti igazgatók felügyeleti jogának fentartása mellett, melyet az ügyiratok betekintésével mindig gyakorolhatnak.

Közgyűlésünk az Igazgató-tanács előterjesztését s illetőleg a széki egyházmegyének a fegyencek lelki gondozását illető indítványát teljes egészében egyhangulag magáévá teszi és ezt a főtiszteleltű Konventhez, egyetemes kötelező utasítás kiadása céljából fölterjeszteni határozza, egyben fölhívja az Igazgató-tanács útján egyházkerületünk lelkészeit, hogy addig is, míg az Egyetemes Konvent e tárgyban kötelező utasítást ad ki, a fegyintézetbe került, vagy onnan kiszabadult hívekkel szemben a fentebbi javaslat szellemének és célzatainak megfelelően járjanak el.“

Az Egyetemes Konvent a közigazgatási bizottság javaslatára kimondja, hogy bár helyesli az erdélyi egyházkerület határozatát, mindamellett ezen

ügyben nem tartja magát illetékesnek határozatot hozni, hanem az erdélyi egyházkerület határozatát leküldi a többi egyházkerületekhez a végett, hogy azok *tárgyalják* ezen ügyet s majdan *terjesszék fel* ezen ügyben hozott határozataikat az Egyetemes Konventhez s azok beérkezte után *ha a konvent szükségét látja*, akkor egyetemlegesen fog az egyházkerületek határozata értelmében intézkedni.

A kivonat hitelül :

Budapest, 1910. április 15.

Baksa Lajos,
egyetemes konventi előadó.

Egyházkerületi közgyűlésünk mindenben helyeslően az erdélyi egyházkerület nagy fontosságú indítványát, annak egész terjedelemben való elfogadását az Egyetemes Konventnek a maga részéről is a legmelegebben ajánlja. Egyetemes határozat hozatalát ugyanis a maga részéről nemcsak az ügy kiváló hordereje miatt tartja szükségesnek, hanem azért is, mert a kormányvaló érintkezés ez ügyben csak így válik könnyűvé és lebonyolíthatóvá.

81. Az Egyetemes Konvent 1910. ápril. 6. itéletével *Kőrössy Ferenc* lelkészt lelkészi oklevelének megfosztására ítélte, mit tudomásul vétel végett hiteles kiadományban közöl az egyházkerületekkel.

Tudomásul vétetik.

82. Egyházkerületünk azzal a kéréssel fordult az Egyetemes Konventhez, hogy az egyetemes adóalapból adandó segély iránti kérvényekhez csatolt vagyontárolók és rovatos kimutatások visszaküldessenek. Az Egyetemes Konvent értesíti kerületünket 1910/140. számú határozatáról, amely szerint a nevezett mellékletek csak másolatvételtre és hivatalos használatra küldendők vissza.

Tudomásul vétetik.

83. Egyházkerületünk tavaszi közgyűléséből felterjesztést intézett a Konventhez az iránt, hogy *Szánthó István* bódrogolaszii lelkész részére az őt törvényszerűen megillető fuvardíjat eszközölje ki. A konventi elnökség 4689/1910. sz. a. most azzal az értesítéssel küldi vissza a csatolt iratokat, hogy amennyiben nevezett lelkész jövedelmének az 1898. XIV. t.-c. 11. §. II. 2. pontja értelmében lótartási átalány és fuvarköltség címen való kiegészítéséről van szó, a Konvent 67/1900. számú határozatának d) pontja szerint az egyházkerület saját hatáskörében intézkedik.

Tudomásúl vétetik s további intézkedésre a püspöki hivatal felkéretik.

84. Egyházkerületünk tavaszi közgyűléséből felterjesztést intézett az Egyetemes Konventhez, abban a tárgyban, hogy az a kormánynál tegyen lépéseket a három milliós évi államszegély törvényhozási biztosítása érdekében. A konventi elnökség értesíti 4474/1910. szám alatt a kerületet, hogy ez ügyben a tárgyalás a kormánnyal a Konvent határozatai értelmében már folyamatban van s így az ügy konventi tárgyalása felesleges.

Tudomásúl vétetik.

85. Az 1908. XLVI. t.-c. végrehajtása tárgyában a vallás- és közoktatásügyi miniszterium megküldi azon népiskolai tandíjbevételek megváltására vonatkozó 100600. sz. utasítást, amelyek nem tartoznak a tanítói javadalomhoz.

Egyházkerületi közgyűlésünk a nevezett utasítást tudomásúl vevén, felkéri a püspöki hivatalt, hogy azt kellő példányszámban beszerezvén, esetleg sokszorosítottván, az esperesi hivatalok révén minden lelkészi hivatalnak mihez-tartás végett sürgősen küldje meg. A lelkészeket pedig, mint iskolaszéki elnököket szigorúan utasítja, hogy a netaláni mulasztásokból, vagy tévedésekből eredő mindennemű veszteségeikért való teljes felelősségük tudatában, az utasításokban foglaltakhoz szorosan ragaszkodjanak s mindenben aszerint járjanak el.

86. Olvastatik az alsóborsodi egyházmegye következő felterjesztése: „Az egyházkerületi közgyűlés keresse meg a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter urat, hogy kegyeskedjék az 1908. évi XLVI. t.-c. következtében ref. egyházközségeinknél, mint iskolafenntartóknál beállott jövedelemcsökkentést úgy magokra az egyházközségekre, mint a tanítókra nézve 1911. elején olyképen ellensúlyozni, amely által az időközi kamatvesztés is pótoltsék, miután sem a javadalmi jegyzőkönyvek alapján a tanítókat megillető tandíjváltás-összeget fizetni, sem az egyházaknak jövedelmét képező tandíjakat egyházközségeink másként nem voltak képesek előteremteni, mint kölcsön útján s e kölcsönökért 6°/_o-os kamat fizettetett.

Mivel a kérelemnek nagyobb súlya lehet, ha az az Egyetemes Konvent útján, mint a mind az öt egyházkerület érdekelt egyházait érintő szükséglet mutatattik fel, egyházkerületi közgyűlésünk a közbelépésre és a szükséges teendők megtételére az Egyetemes Konventet kéri fel.

87. Olvastatik az alsóborsodi egyházmegye következő felterjesztése: „Tekintettel arra, hogy az 1908. XLVI. t.-c. alapján már megkezdett tandíjkárpótlási eljárás következtében iskolatisztogatásra, fűtésre fordított kiadásainkért ott, ahol a tandíj tanítói fizetésként a díjlevélben szerepel, egyházaink kárpótlást sem az államtól nem kapnak, sem az egyházi adócsökkentési segélyalap nem hajlandó azt utalványozni, fölkéri egyházmegyénk a főtiszt. egyházkerületi közgyűlést, az Egyetemes Konvent oly végből való megkeresésére, hogy mutasson módot egyházaink jövedelmi forrásai között ily módon beálló hiány megszüntetésére.

Egyházkerületi közgyűlésünk maga részéről is érezvén azt, hogy sok helyen komoly fennakadást okozhat a kiadások eszközzésénél az így előálló fedezeti hiány, az alsóborsodi indítvány elfogadásával kéri az Egyetemes Konventet, hogy a szükséglet fedezéséről valamiképen gondoskodni méltóztassék.

88. Olvastatik a tiszai ág. ev. egyházkerület püspökének átirata, továbbá ezzel kapcsolatban a tiszai ág. ev. egyházkerület 1909/108. s a tiszavidéki ág. ev. egyházmegye jegyzőkönyvi kivonata, amelyekben arra kéri kerületünket, rendelje el, hogy a homonnai egyesült prot. egyház missziói lelkésze az evangélikus gyermekeknek a vallást ev. tankönyvekből külön tanítsa.

Közgyűlésünk elvi szempontból sem tartja megengedhetőnek homonnai missziói lelkészenek arra kényszerítését, hogy meggyőződésével ellenkező tankönyvekből tanítsa növendékei egy részének a vallástudományt, másoldalról pedig, mivel a nevezett missziói egyház lelkészi állásának a fentartása egyedül a ref. egyetemes egyház tetemes áldozatkészségével válik lehetővé, jogilag sem tartaná méltányosnak, hogy ekkora munkatöbbletre kényszeríttessék. De még ág. ev. szempontból sem látja ennek föltétlen szükségét, mert főleg a zsenge gyermekeknek mi az általános keresztyén elveket tanítatjuk s azoknak kiegészítése a másik prot. testvér egyház lekipásztora részéről a konfirmációi tanítás alkalmából semmi nehézségbe nem ütközhetik.

Mindezek alapján 1909. évi őszi közgyűlésünk 38. sz. határozatának 4. pontját, amely szerint egyházkerületünk a kérdés felett napirendre tér, továbbra is fenn kell tartanunk.

89. Horváth István IV. évet végzett hittanhallgató az iránt kérvényez, hogy orvosilag igazolt betegségére tekintettel, engedjék meg neki a december hóban tartandó javító vizsgálatok alkalmával az első lelkészsképesítő vizsgálat letévése.

Tekintettel orvosilag igazolt betegségére, Horváth István végzett hittanhallgatónak megengedtetik, hogy első lelkészsképesítő vizsgálatát decemberben, a javító vizsgálatok alkalmával tehesse le.

90. A rimaszombati főgimnázium igazgatója két példányban szabályszerűen kiállított adásvételi szerződést terjeszt fel jóváhagyás végett, mely egyrészt a rimaszombati egy. prot. főgimnázium előjárósága mint előadó, másrészt Bodor István tanár mint vevő között kötött egy 100 négyszögöl belsőség adásvétele tárgyában.

Az adásvételi szerződést egyházkerületi közgyűlésünk jóváhagyja.

91. Dani és Fischer főisk. nyomdászok az iránt kérvényeznek, hogy az egyházkerületi jegyzőkönyvek nyomási díja felemeltessék, tekintettel a munkabérek nagymérvű emelésére.

Dani és Fischer kérése véleményes javaslat tételére a főiskolai könyvnyomda-felügyelőnek adatik ki.

92. Egyházkerületünk a múlt őszi közgyűlés 14. és a tavaszi közgyűlés 67. számú határozatával, felhívta az egyházmegyét, hogy amennyiben az agentiaális perselyek beszűntettek, az egyes egyházközségek által fix összegekben történő befizetések megállapíthatása végett, készítsenek minden egyházközségre kimutatást az 1904—908. években e címen beszolgáltatott összegekről.

E felhívásnak az ungi egyházmegye már a tavaszi közgyűlésen eleget tett, a többi egyházmegye pedig a mostani közgyűlésünkre terjesztették fel a kívánt kimutatásokat kellő részletezéssel, csupán a felsőborsodi egyházmegye nem tette ki külön-külön az egyes egyházak járulékait, hanem csoportosítva, csak az egyházmegye által befizetett évenkénti összegeket.

Egyházkerületi közgyűlés a felterjesztett iratokat az egyházkerületi pénzügyi választmányának azzal a felhívással adja ki, hogy a múlt őszi egyházkerületi közgyűlés 14 / a) számú jegyzőkönyvében foglalt határozat értelmében a kezei közt levő adatok és hiteles lélekszám alapján állapítsa meg már erre az évre szólólag azt, hogy az agentiaális persely váltsága képen

mennyit kell az egyházkerületi pénztárba évenként minden egyháznak beszolgáltatnia s az így megállapított tételeket december 31-ig közölje az egyházmegyék espereseivel.

A felsőborsodi egyházmegye pénztárnokát pedig utasítja, hogy a hiányos adatokat sürgősen pótolja ki s azokat december 1-ig az egyházkerületi pénzügyi választmánynak közvetlenül szolgáltatassa be.

93. Egyházkerületünk közgyűlése a tavaszi jegyzőkönyv 114. számú határozatával, a gömöri egyházmegyének azt az indítványát, hogy az egyházkerületi gyámintézeti járulékok az özvegyeknek és árváknak ezután polgári év szerint félévi előleges részletekben fizetessenek ki, javaslattétel végett az egyházkerületi pénzügyi választmánynak adta ki.

A pénzügyi választmány az indítványt elfogadásra nem ajánlja, hanem az eddigi gyakorlat további fentartását javasolja, „miután, mindaddig míg a külön egyházi év elejtésével a polgári év az egész vonalon be nem hozatik, nem látszik célszerűnek az özvegyi járulékokra nézve kivételt tenni; a félévenkénti előre való fizetés pedig lényeges akadályokba ütközik; ugyanis, az egyházmegyei dékánok a részvénydíjakat s az özvegyek és árvák kimutatását csak április vagy május hónapokban szolgáltatják be az egyházkerületi pénztárba s így az elszámolás is csak május hóban eszközölhető.“

Egyházkerületünk közgyűlése a pénzügyi választmány javaslatát, indokainál fogva elfogadja s a gömöri egyházmegye indítványa felett, mint ez idő szerint még meg nem valósítható felett, napirendre tér.

94. Egyházkerületünk tavaszi közgyűlésének a 116. sz. jegyzőkönyvében, a gömöri egyházmegyének az egyházkerületi papi özvegy-árvatár alapszabályának módosítása tárgyában beadott indítványát, véleményezés végett az egyházmegyékhez tette le. Az egyházmegyéknek a módosításra vonatkozó véleménye egyenként a következő:

1. Abauji egyházmegye a gömöri egyházmegye javaslatát elvben helyesli. Szükségesnek tartja, hogy az özvegy-árvatári alapszabály az orsz. nyugdíjintézeti alapszabálylyal összhangzásba hozassék. De szakértői számvetést kíván és egyenlősítést a szolgálatban levő és jövőben belépő tagokra nézve.

2. Alsóborsodi egyházmegye a gömöri indítványt elfogadja. A régi szabályból kihagyni kívánja a 18. §-ból ezt: „addig, míg az ilyenekről az orsz. nyugdíjintézet gondoskodik” — s ezt kívánja az alapszabályba bevétetni: „a tárgyarapítására pedig a tűzkár biztosítási alapból évenként 1600 kor. adatik”.

3. Az alsözempléni egyházmegye a gömöri indítványt elfogadja, de a felemelendő 10 kor. évi díjat csak addig fizetné, míg az országos nyugdíjintézet teljesen meg nem erősödik.

4. A felsőborsodi egyházmegye a gömöri indítványt szívesen üdvözli, de a lelkészekre az egyházmegyében is az orsz. nyugdíjintézetnél is ránehezedő terhek miatt, ez idő szerint, a kérdés felett napirendre kíván térni.

5. A felsözempléni egyházmegye a javaslatot nem fogadja el, mert azzal a kerületi özvegy-árvatár meggyengítették.

6. A tornai egyházmegye a régi alapszabályokhoz ragaszkodik.

7. Az ungi egyházmegye a gömöri indítványnak azt a részét elfogadja, hogy a nyugdíjazott lelkész tagdíjat ne fizessen, de az intézkedést időelőttinek mondja s a mostani tagdíj felemeléséhez hozzá nem járul.

Egyházkerületünk kimondja, hogy azt az elvi álláspontot, hogy az egyházkerületi lelkészi özvegy-árvatár alapszabályát a legközelebbi jövőben módosítani kell, magáévá teszi s elfogadja; mivel azonban az országos lelkészi nyugdíjintézet csak 1914. január 1. napján lép életbe s az özvegy-árvatár és nyugdíjintézet közti kapcsolat létesítésének a feltételeit a közvetlen tapasztalat — bizonyára — legcélravezetőbben fogja megmutatni, a módosítás miként való keresztülvitelét akkor fogja megállapítani, amikor annak tényleges szüksége bekövetkezik.

95. Az Egyetemes Konvent, az 1909. évi 295/7. számú határozatával megbizta a maga előadóját, hogy a *missiói jelentések szerkesztése tárgyában beadott javaslatokról* terjesszen elő véleményes jelentést. — Konventi előadó a folyó évi tavaszi gyűlésre bemutatta a maga javaslatait s a Konvent azokat véleményadás végett az egyházkerületekre tette le. (1195. sz.).

Egyházkerületünk e javaslatokat, mint a melyek a missiói jelentések egyöntetűvé tételét célozzák s a missiói egyházak helyzetét s a lelkészek egész működési körét felölelik, célszerűeknek találja s azokhoz készséggel hozzájárul s mindössze annyit kíván megjegyezni, hogy a 3-ik számú táblázatos kimutatásban, a belhivatalnokok javadalmazásának feltüntetésénél szükségesnek látná egy új rovat felvételét arra nézve, hogy az illető belhivatalnok a vallástanításért milyen fizetésben részesül. Mert a legtöbb missiói alkalmazott kiválóan vallástanítással foglalkozik, idejének javarészét ez köti le s a sok munka miatt tele van panaszszal, de a kérdésnek azt az oldalát, hogy a sok munkáért mennyi külön dotációban részesül, rendszerint homályban hagyja. Egy ilyen új rovatnak a felvétele, tehát a missiókról alkotandó kép helyes megvilágítása szempontjából, szükségesnek mutatkozik.

96. Az egyes egyházmegyéből a következő *lelkészi és tanítói változások* jelentettek be:

a) Az alsózempléni egyházmegyében megerősítették tanítónak: Balázs János Erdőbényére, Szabó Lajos, Kisgéresbe, Rozgonyi János Révleányvárba, Sipos Ferenc Tokajba.

b) A felsőborsodi egyházmegyében tanítónak: Istók László Damakra, Ter Sándor Bántapolcsányba, Andorkó Béla Lakra, Balogh János Hangácsra, Szűcs Lajos Kondóra, Gőz Béla Zilizre, Abaházy Endre Martonyiba, Rátonyi Lajos Finkére, Balogi Lajos Barcikára.

c) A felsőzempléni egyházmegyében tanítónak: Puskás Ferenc Kolbására, Nyitray György Lasztomérba, Szanyo Sándor Málcára.

d) A gömöri egyházmegyében lelkésznek: Éles István Zeherjére; tanítónak: Szállósy Bertalan Gömörszöllősrre, Bálint József Bejébe, Nagy Károly Nemesmartonfalára, Szállósy László Rimasimoniba, Hubay Barna Hubóra, Ványi József Felsővályba, Halápi László Zeherjére, Fülöp Miklós Kisvisnyóra, Bátky Lajos Runyába, Papp Dániel Ragályra.

e) A tornai egyházmegyében lelkésznek: Dózsa Jenő Szinpetribe; tanítónak: Ragályi Dezső Szilicére.

f) Az ungi egyházmegyében tanítónak: Fekete Kálmán Vámoslucskára, Molnár Béla Zaharra, Móré András Ungpinkócra, Mátyás István Tiszasalamonba, Halasi Lajos Pályinba, Sulyok Dezső Ungmogyorósba.

Mindezen választások és beerősítések, az egyházmegyék jelentései alapján, tudomásul vétetnek.

97. Megerősítés végett a következő díjlevelek terjesztettek fel:

A baktai lelkészi díjlevél 4, az alsószendi tanítói 3, a gagybátori tanítói, a gibárti előkönyörgői, a göncruszkai tanítói 4—4, a nagyszalánci tanítói 3, a nagyrozvágyi kántortanítói 5, a miglészi lelkészi, a kolbásai kántortanítói, a lasztoméri tanítói, a nemesmartonfalvi tanítói 3—3, a bési lelkészi 4, a szalócai kántori 3, a nagygejőci kántori 4, az ungmogyorósi tanítói 4 példányban.

Egyházkerületünk közgyűlése, a felterjesztett díjleveleket az egyházmegyék jelentései alapján megerősíti, 1—1 példányukat az egyházmegyeyei és egyházkerületi irattárban helyezi el, a többi példányokat pedig az illetékes egyházak részére visszaküldi.

98. Az egyes egyházmegyékből érkezett jelentések szerint tisztviselekké választottak: a felsőborsodi egyházmegyében dr. Szentpály István világi tanácsbíróvá, ifj. Szathmáry Király

Pál világi aljegyzővé, — a felsőzempléni egyházmegyében Tomory Pál lelkészi aljegyzővé, — a gömöri egyházmegyében Bornemisza Elemér világi tanácsbíróvá, — a tornai egyházmegyében Jakabfalvy Gyula világi jegyzővé, — az ungi egyházmegyében Maksa József papi aljegyzővé.

Mindezen választások örvendetes tudomásul vétetnek.

99. A felsőzempléni egyházmegye tavaszi közgyűlésünk 80. számú határozatára, azt a jelentést terjeszti fel a *magyarizségi egyház* 8000 koronás törlesztéses kölcsönügyletéről, hogy az egyház a szóban forgó kölcsönt, amelyből új istálló, magtárt, egyéb gazdasági épületeket akar építeni és a lelkészi lak tetőzetét akarja kijavítani, nemcsak az egyházi 4351 □-öl, de a lelkészi 26 hold 1073 □-öl szántóföldre is be akarja tábláztatni 60 esztendőre.

Egyházkerületünk közgyűlése a felsőzempléni egyházmegyének azon határozatát, amellyel a magyarizségi egyháztól a 8000 korona kölcsön felvétele iránti engedélyt megtagadja, indokánál fogva helybenhagyja.

100. Az alsóborsodi egyházmegye jelenti, hogy a miskolci egyházközség megvette a miskolci 230 és 5400. sz. tkjegyzőkönyvben foglalt ingatlanságot 5200 koronáért s az erről szóló adásvételi, szerződést az egyházmegyei és kerületi elnökség a sürgősség folytán, még 1909. szeptember 6. napján megerősítette.

Ezen intézkedés jóváhagyó tudomásul vétetik.

101. Az alsóborsodi egyházmegye pártolólág terjeszti fel a *miskolci egyház* azon presbyteri és közgyűlési határozatát, amely szerint az egyházközség a Palóczy-utcai lelkészlak végén, a Peczén tullevő üres telkét eladta Miskolc városának 6500 kor. vételárért s a szerződés megkötésére felhatalmazást kér.

Egyházkerületi közgyűlés a szerződés megkötésére a kért felhatalmazást megadja s a bemutatandó szerződés megerősítésével az elnökséget megbízza.

102. Az alsóborsodi egyházmegye megerősítés végett felterjeszti a *miskolci egyház* adás-vételi szerződését, mely szerint az egyházközség eladta a Mélyvölgyi 170—171. szám alatti pincéit Dr. Szepessy Orbánnak 1211 kor. 50 fillér vételárért.

Egyházkerületi közgyűlés a bemutatott adás-vételi szerződést jóváhagyja és megerősíti.

103. A *csobaji egyház* engedélyt kér arra, hogy két iskola és tanítói lak építési költségeinek fedezésére 16 ezer korona törlesztéses kölcsönt felvehessen, amely az egyháznak mintegy 30 holdnyi szántófeld-ingatlanára lenne betáblázandó.

Miután az alsózempléni egyházmegye is azon feltétel alatt helyezte kilátásba az engedély megadását, ha az egyház a törlesztés biztosításául szolgáló fedezeti alapot okmányszerűleg kimutatja s azt a kérvényhez utólagosan becsatolja, az egyház pedig ezen követelménynek eleget nem tett: a kérvény elintézés nélkül visszaadatik az alsózempléni egyházmegyének.

104. Az alsózempléni egyházmegye pártolólág terjeszti fel a *mezőzombori egyház* kérvényét, amelyben engedélyt kér arra, hogy temploma és lelkészlaka felépítésére 6000 korona 50 évi törlesztéses kölcsönt vehessen fel, lekötven az egyház ingatlanát és a lelkész haszonélvezete alatt levő földeket.

Egyházkerületi közgyűlés a 6000 kor. törlesztéses kölcsön felvételére a kért engedélyt megadja.

105. A *révleányvári egyház* iskolaépítésre 4000 korona kölcsönt akar felvenni az egyházkerület pénztárából s erre engedélyt kér.

Egyházkerületünk, az alsózempléni egyházmegye pártoló felterjesztése alapján, a kért engedélyt megadja.

106. Az alsózempléni egyházmegye pártolólag terjeszti fel a *golopi egyház* kérvényét, amelyben templom-javításra 6000 kor. kölcsön felvételére engedélyt kér.

Egyházkerületi közgyűlés a kölcsön felvételére az engedélyt megadja.

107. Az alsózempléni egyházmegye megerősítés végett felterjeszti a *bodroghalászi egyház* csere-szerződését, mely szerint az egyház elcserélte a sárospataki határban levő 800 négyszöglet kitevő szőlő parlagot a bodroghalászi határban levő 1356 négyszögöl szántóföldért.

Egyházkerületi közgyűlés a bemutatott csere-szerződést jóváhagyja és megerősíti.

108. A felsőborsodi egyházmegye megerősítés végett felterjeszti a *felsőkelecsényi egyház* adás-vételi szerződését, mely szerint az egyházközség a felsőkelecsényi 21. sz. tjkvben A. I. 3 sorszám 98. hr. szám alatt levő lelkészi ingatlanból és a felsőkelecsényi 38 sz. tjkvben foglalt A. I. 2. sorszám 99. hr. szám alatt levő tanítói ingatlanból és a felsőkelecsényi 57. sz. tjkvben A. I. 2. sorszám 117. hr. szám alatt levő egyházi ingatlanból elad a felsőkelecsényi kisgazdáknak, belsőség gyanánt, felparcellázva 7050 négyszöglet, ölenként két koronájával. Az eladás indoka az, hogy az eladott terület, mivel a község közvetlen szomszédságában fekszik, nem volt kellőleg megóvható és kihasználható.

Egyházkerületi közgyűlés a bemutatott adás-vételi szerződéseket jóváhagyja és megerősíti ugyan, de egyúttal utasítja a felsőkelecsényi egyházat, hogy a befolyó vételárért az első kínálgató alkalommal jól jövedelmező ingatlant vásároljon, addig pedig, míg ilyen akad, a pénzt vagy földhitelintézeti papirokba fektesse, vagy az egyházkerület kezelése alá bocsássa.

109. A felsőborsodi egyházmegye megerősítés végett felterjeszti a *sajókazai egyház* adásvételi szerződését, mely szerint a sajókazai egyház eladta az egyházi, a lelkészi és tanítói földek alatt levő községi kiaknázásának a jogát özv. Tisza Kálmánné és Társainak kat. holdanként 130 koronájával. Ezen felül a vevők kötelesek az iskola fűtésére mindaddig, míg a sajókazai határban bárhol bányászatot folytatnak, 100 mmázsa szénét ingyen biztosítani.

Egyházkerületi közgyűlés a bemutatott adásvételi szerződést jóváhagyja s megerősíti.

110. A *nagytoronyai* egyház 10,000 koronáért lelkészlakot szándékozik építeni. Az építési összegből $\frac{2}{3}$ rész Nagytoronyát, $\frac{1}{3}$ rész Kistoronyát terheli. Erre a célra Nagytoronya 4000 korona, Kistoronya 3333 korona törlesztéses kölcsönt akar felvenni, s erre a felsőzempléni egyházmegye pártoló felterjesztése mellett engedélyt kér.

Egyházkerületi közgyűlés a 4000 korona és a 3333 korona kölcsön felvételére a kért engedélyt megadja.

111. A *vásárhelyi* egyháznak iskola és tanítói-lakás építése végett 9000 kor. kölcsönre van szüksége s ennek felvételére a felsőzempléni egyházmegye pártoló felterjesztése mellett engedélyt kér.

Egyházkerületi közgyűlés a vásárhelyi egyháznak a 9000 korona kölcsön felvételére az engedélyt megadja.

112. A gömöri egyházmegye megerősítés végett felterjeszti a *gortvakisfaludi egyház* adásvételi szerződését, amely szerint az egyházközség eladott a lelkészi és tanítói birtokból, mint hozzáférhetlen, terméketlen erdőirtásból eredő területet, 8 magyar holdat és 1135 négyszögölet, 1980 korona vételárért. Az eladott birtokok a gortvakisfaludi 24., 25. és 26. sz. tjkvben a 49, 50. és 51. hr. szám alatt állanak. Az eladási árból 1130 kor. a lelkész, 850 kor. a tanító javadalmának az alapját képezi.

Egyházkerületi közgyűlés a bemutatott adásvételi szerződést, a gömöri egyházmegye határozatával összhangzóan, azzal erősíti meg, hogy az egyház az eladott földterület helyett a befolyó vételáron új, jobb földterületet vásároljon, addig pedig, amíg erre alkalom nyílik, a pénzt takarékpénztárba helyezve gyümölcsöttesse.

113. A gömöri egyházmegye jóváhagyás végett pártolólágg terjeszti fel a *rimaszécsi egyház* közgyűlésének azon határozatát, amelyben kimondta, hogy a rimaszécsi vizimalom eladásához, mint 715—7900 részben tulajdonos, szintén hozzájárul, miután a többi résztulajdonosok is a maguk jogát eladták. Az eladásból befolyó összeg takarékpénztárilag fog kezeltetni, vagy takarékpénztári részvény fog abból vásároltatni.

Egyházkerületi közgyűlés a rimaszécsi egyháznak a malom eladásra és a befolyó pénz kezelésére nézve hozott határozatát jóváhagyja.

114. A *bódvaszilasi egyház* iskola és tanítói-lakás építése végett 10,000 korona kölcsönt szándékozik felvenni s erre a tornai egyházmegye pártoló felterjesztése mellett engedélyt kér.

Egyházkerületi közgyűlés a 10,000 korona kölcsön felvételére a bódvaszilasi egyháznak az engedélyt megadja.

115. Az *ungpinkóci egyház* építkezési célokra 800 kor. kölcsönt kíván felvenni és erre az ungi egyházmegye pártoló felterjesztése mellett engedélyt kér.

Egyházkerületi közgyűlés a 800 kor. kölcsön felvételére az ungpinkóci egyháznak a kért engedélyt megadja.

116. A *minaji egyháznak* templom s parochia építésből kifolyólag 4000 kor. kölcsönre volt szüksége. Az ügy sürgős volta miatt az ungi esperes a kölcsön felvételre az engedélyt megadta s ezt az egyházmegye jóváhagyta és egyházkerületünkre pártolólágg terjesztette fel.

Egyházkerületi közgyűlés az ungi egyházmegyének a minaji egyház kölcsönügye körüli eljárását jóváhagyja.

117. Az ungi egyházmegye, hivatalból is, de másrésről a Magyar Bertalan egyházmegyei papi tanácsbíró felebbezése folytán is, jóváhagyás végett felterjeszti, kiküldött bizottságának a javaslata folytán, az 1910. évi szept. 8. napján Ungváron tartott közgyűlésében szótöbbséggel hozott azon határozatát, amely szerint az egyházmegye, a tulajdonában lévő u. n. *Horváth Mária-féle ungvári két ház*at eladóvá teszi.

Egyházkerületünk közgyűlése, miután felolvastattak a Horváth Mária-féle végrendeletnek az ungi egyházmegye tulajdonában levő, ungvári két házra vonatkozó pontjai, amelyek az ungvári két ház eladását eleve feltételezik és megengedik, az ungi egyházmegyének az eladásra az engedélyt elvileg megadja, azzal a felhívással, hogy a két ház eladására vonatkozó adásvételi szerződést és a befolyó vételár kezelésére és felhasználására nézve hozandó határozatát annak idején megerősítés végett egyházkerületünkre terjessze fel.

118. A felsőborsodi egyházmegye, a lelkészi értekezlet indítványa folytán, aziránt tesz felterjesztést, hogy egyházkerületünk mondja ki, hogy sárospataki *theológiai akadémiánk hallgatói tanítói oklevéllel is* birjanak, nemcsak a népiskolai oktatás hatályosabb ellenőrzése és felügyelete szempontjából, hanem azért is, mert az újabb közoktatásügyi rendeletek értelmében lelkészek csak az esetben taníthatnak iskoláinkban, ha tanítóképző intézetekben szerzett oklevéllel birnak.

Minthogy a lelkészi és tanítói állások egyesítése ma már túlhaladott álláspontot képez, egyházkerület ebben az irányban intézkedés szükségét nem látja fenforogni.

119. A felsőborsodi egyházmegye pártolólag terjeszti fel a *kondói egyház* segélykérvényét, amely szerint 1910 aug.

hó 22-én az egyháznak új és befejezéséhez közel álló templom-tornya vigyázatlanságból eredő pusztító tűz martaléka lett s a tűzkár megtérítéséhez kevés remény van, mivel a tűzbiztosító társulatnak sem a régi épület lebontását be nem jelentette, sem az új épületet nem biztosította s ezek miatt a szegény egyházat újabb nagy költség fenyegeti.

Egyházkerületi közgyűlés felhívja az espereseket, hogy egyházmegyéikben, a szokott módon, buzdítsák híveiket, hogy a szerencsétlenül járt kondói egyháznak, könyörületos adományaikkal segítségére siessenek.

120. A gömöri egyházmegye, őszi közgyűlésének 14. számú jegyzőkönyvében, felmerült eset alkalmából, kérdésbe teszi egyházkerületünk előtt, hogy oly oklevelű tanítók, — habár ref. vallásúak is — akik vallás és énektanítási képesítésöket nem ref. hitoktató, illetve nem ref. egyházhatósági képviselő előtt szerezték, ref. hitfelekezeti iskoláinkban alkalmazhatók-e vallás- és énektanításra?

Egyházkerületünk közgyűlése az olyan tanítókra nézve, mint aminőkről a gömöri egyházmegye felterjesztése szól, határozatilag kimondja, hogy végleges alkalmaztatásuk előtt a ref. ének- és vallástanból (VI. t.-c. 21. §.) az egyházkerületünk által Eperjesen szervezett ref. egyházkerületi bizottság előtt vizsgát tenni tartoznak.

121. A gömöri egyházmegye őszi közgyűlésének 22. számú jegyzőkönyvében, sérelem gyanánt terjeszti fel azt, ami a Rakottyási ref. leányegyházban, az állami iskola létesítése körül elkövetett. Ugyanis, volt a rakottyási leányegyháznak egy belsősége, amelyet 1872 óta, tehát 38 év óta bírt ténylegesen is, telekkönyvileg is. A tulajdonjog a „rakottyási ref. hitfelekezeti népiskolai alap“ javára lett 1872-ben bekebelezve. Ezt az ingatlant e folyó év tavaszán, a községi képviselő testület egy községi bizonyítvány alapján, a megyei törvényhatóság és a közoktatásügyi minisztérium által is jóváhagyva, peren

kivül, a község nevére iratta és azon a területen Rakottyás községe, a folyó 1910. év nyarán állami iskolát épített.

Az egyházmegye ezen ügyet kiküldött szakértő bizottsága által két ízben is megvizsgáltatta s ezek jelentése alapján azt a határozatot hozta, hogy az állami iskolának a ref. leányegyház fundusán történt felépítésébe, kénytelenségből, utólagosan belenyugszik ugyan, de amennyiben a kérdéses vagyion hosszú időn át a ref. hitfelekezeti iskola-alap tulajdona volt s a felett intézkedni, az egyházi törvényeinkben előírt módon, az egyházmegye és kerület jóváhagyása mellett, csak a rakottyási ref. leányegyház közönségének volt joga: a nyilvánvaló sérelemnek orvoslását kívánja, oly módon, hogy az egyházkerület és Konvent útján felterjesztést intéz a közoktatásügyi kormányhoz, azzal a kérelemmel, hogy a rakottyási állami iskola jogviszonyának törvényeinket is figyelembe vevő kiegészítését engedje meg s az egyházi VI. t.-c. 8. §-a, a) b) c) pontjaiban megállapított jogokat hitfelekezetünk részére biztosítsa, a tulajdonjog átengedése felett kössön a rakottyási ref. leányegyház közönségével a törvény által rendelt főhatóságai által jóváhagyott *pótszerződést*, melyben az eddigi tulajdon szerzésénél mutatkozó hibák igazíttasanak ki s legyen elismerve, hogy az ingatlan az iskolai alap kezelésére hivatott ref. egyházközségtől lett megszerezve és átvéve s épen azért a törvényben előírt jogok ezen egyháznak biztosíttasanak.

Kijelenti továbbá az egyházmegye, hogy nem kívánja ugyan felfordítani perlekedéssel a felekezeti és hazafisági szempontból egyaránt nélkülözhetetlen iskolát alapjával együtt, de abban az esetben, ha a kérelmét a magyar kormány elutasítaná, törvényeink tiszteletben tartása érdekében, önmaga iránti kötelességét teljesíteni fogja és a tulajdonjog kérdését kész lesz rendes bírói uton is eszközöltetni.

Egyházkerületünk közgyűlése a kérdést, a reá vonatkozó összes iratokkal együtt, véleményezés végett kiadja az egyházkerületi ügyésznek s jelentését a jövő tavaszi közgyűlésre bevarja.

122. A gömöri egyházmegye őszi közgyűlésének 25. számú jegyzőkönyvében indítványozza, hogy arra való hivatkozással, hogy Népiskolai Szabályrendeletünk, az állami törvény rendel-

kezéseinek megfelelőleg, kimondja, hogy az alkalmazásban levő tanító betegség esetén egy évi szabadságot kérhet s ez esetben az egyház tartozik a helyettesítésről a saját pénztára terhére gondoskodni; hivatkozással arra is, hogy az Egyetemes Konvent 1910. évi április 5—9. napjain tartott ülésének 75. számú határozatában utasítani rendeli az egyes egyházközsegeket arra, hogy a kántortanítói állások külön kántori fizetését az egyházkerületileg megállapítandó minimum mértékeig felemeljék, illetve kiegészítsék; hivatkozással arra is, hogy ugyancsak az Egyetemes Konvent ugyanazon jegyzőkönyvének 81. számú határozatában ajánlja, hogy minden elemi népiskola mellé ifjusági egyesület szerveztessék s a tanítók ez irányu fáradozásaikért honoráltassanak; hivatkozással végül arra a fontos és jólőre figyelembe veendő körülményre, hogy az új egyházi adózás életbeléptével az egyházak minden jövedelme le van foglalva és be van illesztve a költségvetésbe és így a helyettesítésre s egyéb teendők díjazására kötelezett egyházaknak nincs fedezete az enemű kiadásokra: kéressék meg az Egyetemes Konvent, hogy Népiskolai Szabályrendeletünk jelzett rendelkezésének és a jelzett egyetemes konventi üdvös határozatoknak megvalósításához, sőt még a lelkészi szolgálatok teljesítésére kötelezett tanítók munkájának honorálására is adjon megfelelő segílyt az egyetemes adóalapból, vagy eszközöljön ki újabb államszegilyt, mivel ellenkező esetben minden üdvös határozat csak pium desiderium marad.

Miután az Egyetemes Konvent épen ez idő szerint a ref. egyházak fedezetlen szükségeinek kielégítése érdekében olyan összeirási tervezet készítésével foglalkozik, amelyben a gömöri egyházmegye által elsorolt jogos igények is kielégítést fognak találni, egyházkerületünk a javaslatba hozott indítvány felterjesztését ez idő szerint mellőzi.

123. A gömöri egyházmegye őszi közgyűlésének 27. számú jegyzőkönyvében azzal a fölterjesztéssel fordul egyházkerületünkhöz, hogy az Egyetemes Konvent által készítettett normál-költségvetés számtételei alapján, amelyek csak 10 évre szólnak,

lehet-e új díjlevelet kiállítani, abból a célból, hogy annak alapján a behivatalnokok nyugdíjgéney felemeltessék?

Új díjlevelek kiállításának a joga a presbiterium és egyházi közgyűlés hatáskörébe tartozik. Ha az új díjlevelek a törvényes kellékeknek megfelelnek, egyházkerületünk azokat megerősíti. A nyugdíjgéney megállapítása, felemelése vagy leszállítása, egyházi közigazgatási utra tartozik. Ha a lelkész nyugdíjgéneyét fel akarja emeltetni, kérvényével és indokaival közvetlenül az orsz. ref. lelkészi nyugdíjintézet végrehajtó bizottságához forduljon.

124. A gömöri egyházmegye pártolólag terjeszti fel *Sághi Sándor gömöri egyházmegyei pénztárnok* kérvényét, amely szerint nevezett pénztárnok, a néhai Kovács Frigyes volt gicei lelkész árvának eső egyházkerületi gyámügyi jutalék kiszolgáltatása körüli eljárása miatt perbe keveredett, amennyiben a mostoha apát (egy kir. járásbirót), aki az elhalt árva részére is fel akarta venni az egyházkerületi árvatári jutalékot, a köztük folyó levélváltásban szemrehányással illette. Sághi Sándor az egyházkerületi gyámintézeti pénztár javára megmentett ugyan 100 koronát, de az ellene támasztott per ügyvédi költségei fejében — amennyiben ismételt kérése dacára, az egyházkerületi pénztár részéről jogi védelemben nem részesítettet, — 55 koronát volt kénytelen kifizetni. S most ennek az összegnek az egyházkerületi pénztárból való visszatérítését kéri.

Egyházkerületi közgyűlés Sághi Sándor egyházmegyei pénztárnoknak a kért összeget, nem ügyvédi költség címen, mert magán-per folytatására az egyházkerület pénzt nem adhat, hanem méltányossági alapon, segélycímen, szöbbséggel hozott határozattal megszavazza.

125. A gömöri egyházmegye jóváhagyás végett felterjeszti azon három példányban kiállított alapítványi okiratot, melyet a néhai Hámos Gyula volt rozsnói lakos 1899. április 26. kelt végrendelete alapján egyházmegyei ügyész által készít-

tetett, amely szerint a nevezett végrendelező, szalóci családi-sírboltjának fenntartására 4800, azaz négyezrenyolcszáz korona tőkét hagyományozott, oly módon, hogy az a szalóczi ref. egyháznál alapítványként letétefvén, azáltal örök időn át úgy kezeltesék, hogy az évi kamatok felét a szalóczi ref. egyház élvezze, másik fele azonban a sírbolt és az azt környező ültetvények épségben és jókarbantartására fordíttassék s amely évben javítás szüksége fenn nem forog, az az évi jövedelemnek fele az esetleges nagyobb helyreállítás vagy újjáépítés költségeinek fedezésére szolgáljon.

Egyházkerületi közgyűlés a három példányban kiállított alapítványi okiratot megerősíti és megőrzés végett a gömöri egyházmegyének kiadja.

126. Az abauji, alsözempléni és ungi egyházmegyék az adócsökkentési államsegély igénybevétele folytán felmerült különböző kérdések elintézésére nézve kérnek felvilágosítást és tesznek előterjesztéseket. Nevezetesen:

1-szor. Az abauji egyházmegye egyetemlegesen kötelező elvi határozat kimondását kéri arra nézve, vajjon a belhivatalnokok a termény és szolgálmánybeli járandóságokért tartoznak-e elfogadni azoknak az adócsökkentési segélykérvényhez készült normálköltségvetésben meghatározott pénzürtékét vagy valamely más értékelés alapján eszközlendő-e a megváltás?

2-szor. Az alsözempléni egyházmegye a lelkészi értekezletnek azon kérdésére, hogy miután az adócsökkentési államsegély igénybevétele által az egyházi tisztviselők az eddig fizetett termények helyett készpénz elfogadására köteleztetnek: mi módon lehetne keresztülvinni azt, hogy a lelkész és tanító fizetése ez átalakulás következtében csorbúlást ne szenvedjen? Azt feleli, hogy kerestessék meg az Egyetemes Konvent olyan intézkedés megtételére, amely szerint az árhullámzás miatt évről-évre bekövetkező differenciák évenként az államsegélyből pótolttassanak ki.

3-szor. Az ungi egyházmegye, hivatkozással a tavaszi egyházkerületi közgyűlés 46. számú határozatára, azt mondja ki, hogy bármily kívánatosnak tekinti is a belhivatalnokoknak készpénzzel való javadalmazását s nem tartja kivihetetlennek azt, hogy egyházközsége és javadalmasaik kölcsönös enge-

dékenységgel az *útasítás értékelése mellett* is megegyezésre jussanak: mindazonáltal a díjlevelek érintetlen meghagyását tartja szükségesnek mindaddig, míg a kormány által esetről-esetre adott s az adósegélyek alapjául szolgáló összeg törvényhozásilag fixírozva és biztosítva nem lesz.

Egyházkerületi közgyűlés, mielőtt ezekben a felvetett kérdésekben határozatot hozna, mind a három egyházmegye felterjesztését iateszi az egyházmegyékhez, azzal a felhívással, hogy azokra nézve tavaszi közgyűlésünkhöz adják be az észrevételeiket.

127. Az alsózempléni és ungi egyházmegyék felterjesztést tesznek az iránt, hogy egyházkerületünk az illetékes helyen tegye meg a szükséges lépéseket arra nézve, hogy miután már minden köztisztviselőnek megadta a kormány a jogot a kedvezményes vasúti jegyhez, csak egyedül a lelkészek nem részesülnek abban: a vasúti-jegy kedvezménye a lelkészekre is kiterjesztessék.

Egyházkerületünk közgyűlése ezt a kérdést kedvező elintézés végett, pártolólág terjeszti fel az Egyetemes Konventre.

128. Az alsóborsodi egyházmegye benyújtja a kebelbeli ref. tanítóegyesület terjedelmes emlékiratát az orsz. tanítói nyugdíjintézet reformja tárgyában. Kéri annak az Egyetemes Konvent útján, a közoktatásügyi kormány elé juttatását és pártolását.

Közgyűlésünk az emlékiratot az Egyetemes Konvent elé a legmelegebb pártolással terjeszti fel, kérvén az abban foglalt eszmék megvalósítása érdekében, a közoktatásügyi kormány jóindulatának, hathatós közbenjárása által való megnyerését.

129. Az egyházkerületi tanügyi bizottság az Ifjúsági Egyesületek szervezése tárgyában a következő javaslatot terjeszti be:

Főtiszt. Egyházkerületi közgyűlés !

Az Egyetem. Konvent 1909—249. sz. határozatával felhívta az egyházkerületet, — a magyar ref. tanítók országos egyesületének felterjesztése folytán, — hogy az ifjúsági egyesületek megalakítására és szervezésére nézve a Konventhez véleményüket terjesszék fel.

E határozatra csak a dunántuli kerület felelt, előadván, hogy ott az ifjúsági egyesületek már korábban szerveztettek az u. n. *párizsi alapon*. Az ellenőrzés az egyházmegyék hatáskörébe van utalva s az egyházlátogatók által gyakoroltatik. Javasolja, hogy a többi egyházkerületekben is ez alapon „a magyar országos és kerületi ifjúsági keresztyén egyesületek szövetségi kapcsolatában” szerveztessenek az egyesületek.

A Konvent 1910—81. sz. határozatával felhívja a többi egyházkerületet is *javaslataik* beadására.

Egyházkerületi közgyűlésünk 1910. tavaszi 56. sz. határozatával a javaslat elkészítésével és felküldésével az egyházker. *tanügyi bizottságot* bízta meg. Ennek megtörténtéről pedig az őszi gyűlésre jelentést vár.

A konvent 1910—81. sz. határozatában közli az egyesület irányelveit is, melyeket a következőkkel óhajtunk kiegészíteni:

1. Ifjúsági egyesületek ott is szervezendők, a hol csak állami iskolák vannak. És pedig annak a lelkésznek vagy tanítónak a vezetése alatt, a ki az állami iskolában a vallást tanítja. Ha több ref. vallású tanító is van alkalmazva: a közreműködésre ezek is ráveendők.

S ha az állami tanítók e közreműködéstől idegenkednének, az állami tanügyi bizottságok segítségével is igénybeveendő, amennyiben az ifj. egyesület szervezését a tanügyi kormány is sürgeti.

2. Bár prot. szellemből folyó is az a kíváncsi, hogy az egyesületek minden felekezeti színezet mellőzésével szerveztessenek; mégis, mivel a tapasztalat azt igazolja, hogy ahol idáig így szerveztetett (pl. Rozsnyón), ez az opportunus eljárás az egyesületi tevékenység élénkségének, a tagok buzgóságának s

így a sikernek is határozottan kárára szolgál: egyenesen kimondandó, hogy az egyesületek mindenütt ref. felekezeti alapon szerveztesse; annyival is inkább, mivel a ref. alap megtűri a legliberálisabb szellemben való működést is s így nem zárja ki azt, hogy esetleg más vallású ifjak is beléphessenek az egyesületbe s ott jól is érezzék magukat.

Ahol azonban mindakét prot. felekezetnek van egyháza: ott az ifj. egyesületek közösen szervezendők.

3. Különös tekintettel keli lenni a városok iparos-és kereskedő-ifjúságára, mert itt a legfenyegetőbb a veszedelem, egyrészt a klerikalizmus, másrészt a szocializmus részéről.

4. Kár, hogy Konvent elejtette azt a kívánalmat, hogy a kormány a korcsmáknak ünnep- és vásárnapokon való bezárására kerestessék meg, mert ezeknek nyitva tartása az ifj. egyesületek működését és hatását illuzóriussá teszi.

5. Egyebekben alapul az u. n. párizsi alapot s a szervezésre nézve a dunántúli egyházkerület által szerkesztett alapszabályokat elfogadjuk s kérjük a főtiszt. egyházkerületet, hogy az Egyetemes Konventre ilyen értelemben méltóztassék felterjesztést tenni.

Mély tisztelettel

Az egyházker. tanügyi bizottság.

Közgyűlésünk a tanügyi bizottság javaslatát elfogadja s azt az Egyetemes Konventre felterjeszteni rendeli.

130. A magyarországi ifjúsági keresztyén egyesületek nemzeti bizottsága nevében és részére id. Szilassy Aladár elnök, az 1910—12-ik évekre évi 200 kor. segítséget kér egyházkerületünk pénztárából.

Javaslattétel végett kiadatik az egyházkerületi pénzügyi választmánynak.

131. Az előbbi ponttal kapcsolatban

Közgyűlésünk felkéri az egyházmegyék eszpereseit, hogy a lelkészeket és gyülekezeteket körlevelekben buzdítsák a keresztyén ifjúsági egyesületek megalakítására. Egyben tájékoztassák őket afelől is, hogy olyan helyeken, ahol meg van a jószándék ilyen egyesület alakítására, de nincsenek tisztában a szervezés módozataival: az egyesületek nemzeti szövetségének utazó titkára teljesen díjtalanul, minden lelkésznek rendelkezésére áll s szolgál tanáccsal és munkával és bármely egyházközségbe a saját költségén leutazik, ha ez iránt a nemzeti szövetség központi elnökségét (Szilassy Aladárt, aki lakik Budapest VII. Wesselényi-u. 71. sz.) levélben megkeresik.

132. Az egyházkerület *lelkészképesítő bizottsága* beterjeszti az 1909. december 7-én, az 1910. június 20—23-án és szeptember 13—15-én Sárospatakon tartott vizsgálatokról szóló jegyzőkönyveit. (I—III.)

I.

A Tiszáninneni ref. egyházkerület *lelkészképesítő bizottságának* jegyzőkönyve. Felvétel Sárospatakon, 1909. dec. 7-én.

Elnökök: Csabay Pál gömöri esperes, Debreczeni Bertalan főisk. jogigazgató. Jelenvannak: Novák Lajos, Rohoska József, Nagy Béla és Radácsi György, utóbbi ügyis, mint jegyző.

1. Csabay Pál, mint gyöngékedő püspökünk helyettese, szívélyesen köszönti a bizottság tagjait s amennyiben Meczner Béla és Ragályi Béla világi tagok elmaradásukat bejelentették, Debreczeni Bertalant kéri a világi elnöki szék elfoglalására.

Debreczeni Bertalan a világi elnöki széket elfoglalja s a bizottság a püspök-helyettes üdvözlését tisztelettel viszonzza.

2. Radácsi György biz. jegyző jelenti, hogy a mostani vizsgálatra két ifjú jelentkezett, t. i. Ablonczy László, mint javító és Kirner Albert, akinek a bizottság engedélyt adott szept. hóban, hogy — esetleg — decemberben tehessen I. vizsgálatot. Utóbbi a zárthelyi dolgozatokat elkészítette s azok — a szaktanárok ítélete szerint — elfogadhatók.

Bizottság a jelentést tudomásul veszi s a szóbeli vizsgálatot megkezdi.

3. A szóbeli vizsgálaton *Ablonczy László* keresztyén vallás-
tanból kapott elégtelen jegyet kielégítőre javítván ki, *Kirner Albert*
pedig minden vizsgálati tantárgyból *kielégítő* jegyet érdemelvén,
mindkettőjük általános osztályzata *kielégítő*-ben állapított meg.

Elnök az eredményt jó tanácsok kíséretében
kihirdette s Kirner Albertet püspöki kibocsátvány
szerzésére utasította.

4. *Cseh József* végzett hittanhallgató, aki szeptemberben
szintén engedélyt kapott az esetleges decemberi vizsgálaton való
megjelenésre, elmaradását betegségével igazolta.

Igazolása tudomásul vétetett.

5. A vizsgálat eredménye a bizonyítvány-könyvbe bevezet-
tetvén s a biz. tagok aláírásával hitelesítettvén,

Csabay Pál püspök-helyettes a biz. ülését
jókívánatok között bezárja.

Sárospatak, 1910. dec. 7.

Radácsi György,
biz. jegyző.

II.

A Tiszáninneni ref. egyházkerület *lelkészképesítő bizottságá-*
nak jegyzőkönyve az 1910. jan. 20—23. napjain tartott üléséről.

Elnökök: Révész Kálmán abauji esperes, Meczner Béla a-
zempléni egyházmegyei gondnok. Jelennak mint biz. tagok
Ragályi Béla, Csabay Pál, Komjáthy Gábor, Czinke István, Novák
Lajos, Rohoska József, Nagy Béla és Radácsi Gy., utóbbi ugyis, mint
j jegyző.

1. Révész Kálmán esperes, mint püspöki megbízott a bizott-
ságot elnöktársa nevében is tisztelettel üdvözlí s az ülést megnyitván,
felhívja biz. jegyzőt részletes jelentésének
megtételére.

2. Bizottsági jegyző jelentí, hogy az I-ső vizsgálatra 18 végzett
hittanhallgató, a II-ra 16 s.-lelkész jelentkezett. Amazoknak házi

dolgozatra a következő tételek voltak kitzúve: 1. A 104-ik zsoltár magyarázata. 2. Mit tanít az újszövetség az imádkozásról? 3. Jézus halálának és feltámadásának jelentősége az üdvre nézve. Emezeknek: 1. Tizenkét bibliai részlet gyakorlati írásmagyarázatra. 2. A Szentháromságáni viták Erdélyben János Zsigmond alatt. — Az első vizsgálatra jelentkezettek közül az I. alatti tétellel foglalkoztak 23-an, a 2-dikkal 6-an; — második vizsgálatra jelentkezettek mindkét tételt kötelesek voltak megfejtani. A házi dolgozataikat valamennyien beadták a kellő időben s azonfelül az 1-ső vizsgálatra állók már zárhelyi írásbeli dolgozataikat is megkésztették, a 2-ik vizsgálatra állók most fogják enmü dolgozataikat megkésztíteni.

Bizottsági jegyző jelentése tudomásul vétetvén, elnök felhívja a szaktanárokat a házi dolgozatok felöli ítéletük közlésére.

8. A szaktanárok a házi dolgozatokat kivétel nélkül elfogadhatóknak minősítvén,

Elnökség a szóbeli vizsgálat megkezdését kimondja.

4. Az I. vizsgálatra jelentkezettek az alább megállapított sorrend szerint egyenkint megvizsgáltván, az eredmény a következő:

	Ó-szöv. írásm.	Újszöv. írásm.	Bibliai vallást.	Ker. vallást.	Ker.er- kölcst.	Írásb. dolgoz.	Által. oszt.
1. Nagy Lajos ...	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles
2. Nyerges Ferenc ...	jó	jó	kielég.	kielég.	jó	kielég.	kielég.
3. Séra Lajos* ...	kielég.	elégt.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	
4. Szabó Károly ...	jó	kielég.	jó	jó	kielég.	jó	kielég.
5. Sólyom Ferenc ...	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles
6. Kömives Sándor ...	jeles	jeles	jeles	jó	kielég.	jó	jó
7. Ivanics Bertalan ...	jó	jó	jó	jó	jeles	kielég.	jó
8. Csiszár Imre ...	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
9. Enyedi Andor ...	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles	jó	jeles
10. Eötvös Ferenc ...	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
11. Nagy Sándor ...	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
12. Igaz József ...	jeles	jeles	jeles	jeles	jó	jeles	jeles
13. Pataky Sándor ...	kielég.	kielég.	jó	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
14. Keresztessy László	jó	jó	jó	jó	jó	jó	jó
15. Páhy József ...	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles
16. Trósnányi Dezső ...	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles
17. Kóródy Andor ...	jó	jó	jeles	jeles	jó	jó	jó
18. Juhász Imre ...	jó	jó	kielég.	kielég.	kielég.	jó	kielég.

* 3 hó mulva javíthat.

Az eredményt a behívott ifjaknak az elnökség kihirdetvén, őket szent hivataluk szerelmére és megbecsülésére buzdítván, tudtokra adta, hogy kiboocsátványt Miskolcon a püspöki hivatalban nyerhetnek bemutatott bizonyítványuk alapján.

Az ifjak nevében *Trócsányi Dezső*, mint megbízott, hálás köszönettel adózott a bizottságnak és tanári karnak a vizsgálat felvételéért és azon tanúsított atyai jóindulatáért, ami mindkét részről megfelelő viszonzásban részesült.

5. A II. vizsgálatra jelentkezett s. lelkészek elkészítvén zárt-helyi dolgozatukat s azokat a szaktanárok elfogadhatóknak minősítvén,

Elnökség kimondja a II. vizsgálat szóbeli részének megkezdését, amely a következő eredménnyel végződött :

	Gyak. theol.	Egy- házjog	Magyar prot. e.-tört.	Gyak. bibliá- magy.	Írásb. dolgoz.	Által. oszt.
1. Kiss Jenő... --- ---	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
2. Bakcsi Gyula... --- ---	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
3. Kóta Lajos... --- ---	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
4. Kóréh Béla... --- ---	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles
5. Keresztyén István... --- ---	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
6. Litkey József... --- ---	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
7. Takács Mihály... --- ---	jó	jó	jeles	jeles	jeles	jó
8. Bornemisza István... --- ---	jó	jó	jó	jó	jó	jó
9. Csillik Balázs... --- ---	jó	kielég.	jó	jó	jó	jó
10. Debreczeni László... --- ---	jó	jó	jó	jó	jó	jó
11. László János... --- ---	jeles	jeles	jeles	jó	kielég.	jó
12. Sáfrán Jenő... --- ---	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles
13. Kerekes Kálmán... --- ---	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
14. Tóth Sándor... --- ---	jó	kielég.	kielég.	jó	jó	kielég.
15. Szakács Pál... --- ---	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
16. Horkay Lajos... --- ---	jó	jeles	jó	jó	jó	jó

A vizsgálat eredménye kihirdetvén, elnökség annak kijelentése mellett, hogy miután az 1-ső vizsgálatot 1908. szeptember havában tették le s a törvényben megszabott két gyakorlati évük csak 1910. szept. 25-én jár le, bizonyítványukat csak

f. év szeptember 25-én kaphatják ki, — áldások között bocsátotta el a levizsgázott segédlelkészeket szent hivataluk folytatására.

6. Az eredmény kihirdetése után a bizonyítvány-könyvet az elnökség és a bizottsági tagok aláírván,

elnökség az ülést a bizottság türelmes munkájának megköszönésével s a tagoknak a fők iránt való bizodalmas és bensőséges nyilatkozatai között bezárja.

III.

A tiszáninneri ref. egyházkerület *lelkészképesítő bizottságának* jegyzőkönyve. Felvetetett Sárospatakon, 1910. szept. 13—15. napjain.

Elnökök: Révész Kálmán esperes, Debreczeni Bertalan egyházkerületi világi tanácsbíró. Jelenvannak: Komjáthy Gábor, Czinke István, Novák Lajos, Rohoska József, Nagy Béla és Radácsi György bizottsági tagok, utóbbi ugyis mint jegyző.

1. Révész Kálmán, mint püspöki megbízott szívélyesen üdvözi a bizottság megjelent tagjait s miután a bizottság világi tagjai közül Meczner Béla és Ragályi Béla urak akadályozva vannak a megjelenésben, a világi elnöki szék elfoglalására Debreczeni Bertalan biz. tagot kéri fel.

Elnökséget a bizottság bizodalommal köszönti.

2. Bizottsági jegyző jelentést tesz a vizsgálatra jelentkezettek számáról s a házi és a zárthelyi írásbeli dolgozatokról, amelyek közül csak a zárthelyiek új tételűek, miután a most I. vizsgálatra állók a már júniusban I-ső vizsgálatot tett ifjak osztálytársai s ugyancsak így a II. vizsgálatra jelentkezettek is. Az I. vizsgálatra állottak száma 11, akikhez egy javító járül, a II-ik csoportbeliek száma pedig 10.

E jelentést a bizottság tudomásül vette s elnöség felhívta a szaktanárokat az írásbeli dolgozatok minősítésére.

3. A szaktanárok az írásbeli dolgozatokról kedvezően nyilatkozván, megkezdődött az I-ső vizsgálatra jelentkezettek szóbeli vizsgálata, amelynek eredménye ez:

	Ó-szöv. írás.	Új-sz. írás.	Bibliai vallást.	Ker. vallást.	Ker. er- kölest.	Írásb. dolgoz.	Által. oszt.
1. Cseh József	jó	jó	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
2. Torró Miklós	kielég.	kielég.	jó	kielég.	jó	kielég.	kielég.
3. Kató István	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
4. Várady Pál	kielég.	jó	kielég.	jó	jeles	kielég.	kielég.
5. Szarka Gyula	jó	kielég.	jó	jó	jó	kielég.	kielég.
6. Antalfy Gyula	jeles	jó	jeles	jó	jó	jó	jó
7. Solymosi József	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
8. Molnár Ferenc	kielég.	kielég.	kielég.	jó	kielég.	jó	kielég.
9. Tókos Károly	kielég.	jó	jó	jó	jeles	jó	jó
10. Bodnár Lajos	jó	jó	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
11. Kovács Lajos*	kielég.	kielég.	kielég.	elégt.	kielég.	kielég.	kielég.

* 3 hó mulva javít.

Egyidejűleg *Séra Lajos* a június hóban kapott elégtelen érdemjegyet szintén kiigazította és pedig *kielégítőre*, mincképpen bizonyítványának általános osztályzata *kielégítő* lett.

Az eredményt az elnökség a legkomolyabb figyelemzetetésekkel adta tudtul a vizsgázottnak, akiktől az egész bizottság határozottan elvárja, hogy 2-ik vizsgálatukat elismerésre méltóan fogják letenni s e reményben szerencsét kívánt nyilvános pályafutásukhoz s őket kibocsátvány-szerzés végett a püspöki hivatalhoz utasította.

4. Időközben a 2-ik vizsgálatra jelentkezettek is elkészítették zárthelyi írásbeli dolgozatukat, amelyeket a szaktanárok elfogadhatóknak ítélték, mire a szóbeli vizsgálatuk megkezdődött s az eredmény a következő:

	Gyak. theol.	Egy- házjog	Magyar prot. e.-tört.	Gyak. biblia- magy.	Írásb. dolgoz.	Által. oszt.
1. Farkas Elek	jó	jó	jó	jó	jó	jó
2. Ferenczy Dániel	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
3. Gombos Imre	kielég.	kielég.	jó	jó	jó	kielég.
4. Gergely Béla	kielég.	jó	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
5. Bálint János	jó	jó	jó	jó	jó	jó
6. Reho Gyula	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles
7. Radó József	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles	jeles
8. Körössy Sámuel*	kielég.	elégt.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.
9. Horváth Győző	jó	jó	kielég.	jó	jó	jó
10. Szabó Bertalan	jó	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.	kielég.

* 3 hó mulva javíthat.

A behívottak előtt az credmény kihirdettetett s elnökség a szokott melegszívű és komoly utasításokkal bocsátotta el a vizsgázottakat hivatásuk további teljesítésére.

5. A bizonyítvány-könyvet a bizottság tagjai aláírták

s elnökség szívélyes búcsúszavakkal köszönte meg a bizottság fáradságát és élénk részvételét s az ülést viszon-jókívánatok között bezárta.

Sárospatak, 1910. szeptember 15.

Radácsi György,
bizottsági jegyző.

Egyházkerületi közgyűlés a bizottság jegyzőkönyvét a saját jegyzőkönyvébe felveszi s a bizottságnak buzgó működéseért köszönetét fejezi ki.

133. Az alsózempléni egyházmegye jelenti, hogy az egyházkerületi tanügyi bizottságba, a Gérecz Károly halálával megüresedett helyre, Fövenyessy Bertalan sárospataki tanítót választotta meg.

Tudomásul vétetik.

134. Az ungi egyházmegye 1910. szept. 8-ikán Ungváron tartott közgyűléséből jóváhagyás és megerősítés végett beterjeszti az Ungtarnóci és Ordarmai egyház között kötött s a két egyháznak egymáshoz való jogviszonyát megállapító megegyezést.

Az ungi egyházmegye által már elfogadott megegyezést egyházkerületi közgyűlésünk is jóváhagyja és megerősíti.

135. Az énekvezérek országos egyesületének memorandumára beérkezett egyházmegyei vélemények feldolgozására és összesítésére tavaszi közgyűlésünk (18. sz.) a jegyzőkből alakított bizottságot kérte fel. Ez a bizottság jelenti, hogy az

egyházmegyék munkálatát csak a gyűlés folyamán kapta meg s így arról ez idő szerint jelentést nem tehet.

A jelentéstétel, ennek folytán, jövő évi tavaszi közgyűlésünkre lesz ugyanazon bizottság által elkészítendő.

136. Olvastatott Giovannini Gabriella úrhölgy kérvénye, melyben, hivatkozva arra a köztudomású tényre, hogy Istenben boldogult püspökünknek több mint egy évtizeden keresztül volt egyedüli és hűséges gondozója: kegyeleti és kegyelmi adományképen élete végeig, állandó évi segedelemért esedezik.

Egyházkerületünk teljes érdeme szerint tudja méltányolni folyamodónak elaggott püspökünk körüli hűséges fáradozásait, ugyanazért — az egyházkerület pénztárában Giovannini Gabriella nevén kezelt 8000 kor. után, sőt ha az 10000 koronára egészítették ki folyamodó által, e 10000 kor. után, részére kivételesen állandó 6%-os kamatot, azaz 600 koronát biztosít s ez összeget 400 korona segélylyel évi 1000 koronára egészíti ki, oly módon, hogy folyamodót lelkész-özvegyül tekintvén, neki az egyházkerületi lelkészi özvegy-árvatárból 200 koronát s az egyházkerület pénztárából szintén 200 koronát szavaz meg és tesz évenként folyóvá, az 1910-ik év október 1-től kezdődőleg; s e határozatáról a miskolci református egyházat is értesíti.

137. Az ungi egyházmegye beterjeszti az eszenyi lelkészi állás féljövödelméről szóló számadást, mely szerint az 1909. május 1-től 1910. május 1-ig terjedő időre 2061 korona 80 tillér illeti az u. n. „Szükösi tárat“, mely összegnek az egyházkerületi pénztárba leendő haladéktalan befizetésére az eszenyi egyház előljáróságát utasította.

Helyeslő tudomásul szolgál.

138. Czinke István tanügyi bizottsági elnök jelenti, hogy az iskolai felügyeletre vonatkozó rendtartásunkat és szabály-

zatainkat, tavaszi közgyűlésünk 52. sz. határozata értelmében az egyetemes tanügyi bizottság elnökségének megküldötte.

Tudomásúl szolgál.

139. Czinke István tanügyi biz. elnök jelenti, hogy népiskolai új tantervünknek az Irodalmi Kör által eddig megkészített részét — tavaszi közgyűlésünk 57. sz. határozata értelmében az Egyetemes Konventre felküldötte.

Tudomásúl szolgál.

140. Olvastatott az abaujszántói egyháznak azon kérvénye, melyben a Vágásy-alapítvány kamatainak hitoktatási célokra leendő kiadatását kéri. Az abauji egyhymegye, tavaszi egyházkerületi gyűlésünk 72. sz. jegyzőkönyvi pontjára, alapítólevél hiányában a végrendelet hiteles másolatát beterjeszti.

A bemutatott végrendelet értelmében ez alapítvány csupán református leányiskola fenntartására lévén felhasználható, egyházkerületi közgyűlés az abaujszántói egyház kérelmét nem teljesítheti.

141. Az abauji egyházmegye jelenti, hogy az eperjesi missziói egyház rendes lelkészi állása betöltötött Gönczy Gábor volt abaujbaktai lelkészszel; kéri ennek folytán az egyház szavazati jogának megállapítását.

Egyházkerületünk a legnagyobb örömmel veszi tudomásúl az eperjesi rendes lelkészi állás betöltéséről szóló jelentést. S amidőn a kétszáz évi álom után felébredt első sárosvármegyei református egyháznak akadálytalan fejlődést, növekedést, boldogulást kíván s az egyház megalakulásánál hervadhatatlan érdemeket szerzett Both Gyula főgondnok, Révész Kálmán esperes, az eperjesi ág. evangélikus testvéregyház, a vallás- és közoktatásügyi miniszterium és az Egyetemes Konvent iránt elismerését kifejezi, az eperjesi missziói egyházat a szavazati joggal bíró egyházak sorába felveszi.

142. Frenczel Bertalan szászfai lelkész a krasznokvajdai és büttösi állami iskolák ref. szegény növendékei számára vallásos könyveket s a maga részére, miután az államtól hitoktatói díjat nem nyert, fuvardíjat kér.

Egyházkerületünk utasítja a missiói bizottságot, hogy a szászfai lelkésznek a szükséges példányokat jelző beadványa után a kért vallásos könyveket küldje el; fuvardíját pedig a vallás- és közoktatásügyi minisztériumnál kérelmezze.

143. Pálóczy József mádi lelkész az alsózempléni egyházmegye ajánlásával congruájának felemeltetését, illetve a megállapított congruából 200 korona leszámítását kéri azon alapon, mert a lelkész javadalmát képező $11\frac{1}{2}$ kat. hold föld azon hagyományból vásároltatott, melyet Szentmiklóssy Simonné hagyományozott a mádi ref. lelkészi fizetés emelésére oly kikötéssel, hogy annak jövedelme „*a lelkész khártális javadalmazásába be nem tudható.*“

A kérvény mellékleteivel áttéteik az alsózempléni egyházmegye esperesi hivatalához, hogy azt a püspöki hivatal útján a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz terjessze fel.

144. Az alsózempléni egyházmegye a felállítandó Kálvineum — papi árvaház — javára segélyt s legalább két hirdetési alkalomnak e célra átengedését kéri.

Egyházkerületi közgyűlésünk, áthatva a cél magasztosságától, amidőn a Kálvineum felállítását szívesen üdvözli s azt a maga részéről is szívesen óhajtja, e nemes törekvést erkölcsileg s anyagilag is támogatni kész; előbb azonban megvárja, míg a Kálvineum tényleg megalakúl, vagy legalább annak körvonalai és iránya kellőképen kibontakoznak.

145. Az ungi s alsózempléni egyházmegyék indítványozzák, hogy miután az 1910/124. sz. konventi jegyzőkönyv nem

Évkönyv, hanem egyetemes Névtár kiadására hozta meg határozatát, a szétküldött kérdő ívek pedig arra mutatnak, hogy a Konvent nemcsak Névtár, hanem Évkönyv szerkesztését is tervezi, melyek pedig sokkal nagyobb összeggel terhelik meg az egyházakat, mint eredetileg tervezve volt; tekintve, hogy hogy oly kérdésekre kívánnak feleletet, melyek az egyháznak sajátos belügyei s nyilvánosságra hozataluk esetleg az illető egyház ellen fel is használhatók: egyházkerületünk kérje fel a főt. és méltóságos Konventet, hogy ne Évkönyv, hanem Névkönyv szerkesztésére nézve tenné meg a lépéseket.

Egyházkerületünk úgy látván, hogy az 1910. áprilisi konventi jegyzőkönyv 124. sz. határozata az egyházkerületek sürgetésére Névtár szerkesztését mondotta ki s kerületünk is ezért szüntette be az 1911—16. évekre a kerületi Névtár kiadását; meg akarván kimélni szegényebb egyházainkat a nagyobb mű előállításával együtt járó nagyobb költségek viselésétől, de meg nem látván az Évkönyvnek semmi gyakorlatias hasznát, sőt az egyházak belső ügyeinek nyilvánosságra hozásától sem remélvén minden egyes esetben üdvös eredményt, a legmélyebb tisztelettel kéri fel a főtiszteletű és méltóságos Konvent elnökségét, hogy az Évkönyv szerkesztésétől eltekinteni s egyedül az egyetemes Névtár kiadására szorítkozni méltóztassék.

146. A tolcsvai ref. egyháznak több, ősei emlékét kegyeletben tartó tagja azon ajánlatot tette a tolcsvai egyháznak, hogy a most nagy részében legelőnek használt régi temetőt hajlandók a maguk költségén körülkeríttetni, befásítani s fenntartására temetőfenntartási alapot valamelyik takarékpénztárba behelyezni, ha az egyház előljárósága valamely biztosítékot nyújt arra nézve, hogy ezen temető eredeti rendeltetésétől elvonva vagy eladva nem lesz. Az egyház presbytériuma és közgyűlése az ajánlatot elfogadva, miután azt az alsözempléni egyházmegye is pártolja, kéri, hogy eme terület elidegeníthetlenségének telekkönyvi feljegyzéséhez kerületünk is adja engedélyét.

Egyházkerületünk e terület elidegeníthetlenségének biztosítására a telekkönyvi feljegyzéshez a szükséges engedélyt megadja.

147. Az alsóborsodi egyházmegye pártolólág terjeszti fel a sajkókeresztúri egyház kérvényét, melyben az 1908. évi $3\frac{1}{2}\%$ -os lelkészi nyugdíjintézeti hátrálékos tagsági díjat az egyházkerületi Szűkösi tárba 1908. évben befizetett 225 kor. lelkészi javadalomból kéri visszatéríttetni.

Egyházkerületi közgyűlésünk a kérvényt véleményezés végett az egyházkerületi pénzügyi választmányhoz teszi át.

148. Az alsóborsodi egyházmegye oly általánosan kötelező szabályzat készítését kéri, mely a párbér kivetésére való kimerítő utasítás mellett, az egyházmegyei és kerületi közigazgatási bíróságoknak a párbér-ügyekben eléjük kerülő s ítéletök alá bocsátott kérdésekre nézve tájékoztatást s irányítást foglalna magában.

A párbér kivetés az egyházak sajátos joga lévén, de meg egyházi törvényünk az adócsökkentést igénybevevő egyházakra nézve teljesen világos adókulcsot állítván fel s az adócsökkentési segélyt igénybe nem vevő egyházak adókulcsára nézve csekély korlátozással szabadkezet engedvén: egyházkerületünk ily kötelező szabályzat és utasítás készítését szükségesnek nem látja.

149. Az alsóborsodi egyházmegye a Sassy Szabó István alapító oklevelét terjeszti be megerősítés végett.

Egyházkerületi közgyűlésünk az alapítványlevelet megerősíti, jóváhagyja s végleges megerősítés végett a főtiszteletű s méltóságos Egyetemes Konventhez tisztelettel felterjeszti.

150. Az alsóborsodi egyházmegye egyházkerületünk útján kéri az Egyetemes Konventet, hogy az Országos Lelkészi

Nyugdíjintézet az özvegyek és árvák segélyét évnegyedenként ne utólagosan, hanem az évnegyed első hónapjában utalványozza.

Egyházkerületünk tudja, hogy szegény lelkes-özvegyeinknek és árváinknak a nyugdíjintézet által nyújtott segély a mai drága megélhetési viszonyok között csak éppen a mindennapi kenyeret biztosítja, mely nem készpénzen vásárolva, a naponkénti élelmet drágítja; a legmélyebb tisztelettel kéri fel a Főtiszteletű s Méltóságos Egyetemes Konventet, hogy utasítsa az országos nyugdíjintézeti végrehajtó bizottságot költségvetésének oly módon leendő elkészítésére, hogy az özvegyek és árvák jutaléka évnegyedenként előre kiutalványozható legyen.

151. Egyházkerületi közgyűlésünk tavaszi jegyzőkönyvének 61. pontjával felhívta az alsóborsodi egyházmegyét a baptisták áttérése körül történő szabálytalanságok adatszerű megjelölésére s fölterjesztésére. Erre az alsóborsodi egyházmegye jelenti, hogy az egyházlátogatóságokat bízta meg a szabálytalanságok alapos megvizsgálásával, jegyzőkönyvezésével s az esperesi hivatalnak leendő jelentésével.

Helyeslőleg vétetik tudomásúl.

152. Az alsóborsodi egyházmegye az egyházkerületi közgyűléstől hozzá határozathozatal végett áttett Ágoston Sándor habarci lakos kegydíjas lelkész kérvényére bemutatja múlt tavaszi közgyűlési jegyzőkönyvének 69. pontjában hozott azon határozatát, mely szerint Ágoston Sándor kegydíjas lelkész részére az egyházmegyei pénztárból ezután is fizetni fogja azon összeget, mely összeg eddig az ő és leánya részére állandóan kiutalványozva volt s abból leánya férjhezmenetele dacára semmit vissza nem tart.

Tudomásúl vétetik.

153. A tornai egyházmegye jelenti, hogy Vészy Viktor szádélői állami tanító, ki egyúttal az egyháznak fizetett ének-

vezére s mint ilyen, tehát egyházi tisztviselő is; egyházkerületi közgyűlésünk felszólítása dacára kántori oklevelet szerezni s az illetékes egyházmegye előtt felesküdni nem akar.

Egyházkerületi közgyűlésünk, a szádélói ref. egyháznak iskolája átengedésekor az állammal kötött szerződése melléklésével, mély tisztelettel kéri fel a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi minisztériumot, hogy a szádélói állami iskolába mindig kántori oklevéllel bíró ref. tanítót méltóztassék kinevezni s Vészy Viktort pedig Szádélóból elrendelni, vagy pedig a kántori oklevél megszerzésére utasítani kegyeskedjék.

154. A komjátii egyház 1882. évben eladott ház és belsőségnek a vásárlók nevére leendő áttelekkönyvezhetése végett egy „Nyilatkozat“-ot terjeszt be jóváhagyó záradékkal leendő ellátás végett s ezt a tornai egyházmegye is tisztelettel ajánlja.

Egyházkerületi közgyűlés, miután a nyilatkozatban 55. sz. tkvi A l. 2. sor. 112. hrsz. alatt jelzett belsőség és ház eladását tudomásul veszi, ennek a vevők nevére leendő áttelekkönyvezésére, a nyilatkozatnak jóváhagyó záradékkal való ellátása által az engedélyt megadja.

155. Olvastatott a tornai ref. egyházmegye jelentése a felsőborsodi egyházmegyének azon eljárásáról, hogy Kiss Gyula volt égerszögi tanítót esperesi elbocsátó nélkül a felsőborsodi egyházmegye területén fekvő alacskai egyház tanítójává beerősíttette. Ezzel kapcsolatosan felolvastatott a felsőborsodi esperes igazoló jelentése, mely szerint az ő sürgető levelére a tornai egyházmegye esperesi hivatala semmit nem felelt; Kiss Gyula tanító pedig állította, hogy ajánlott levélben kérte a tornai egyházmegye esperesét az elbocsátó kiadására s ez valószínűleg már postán is van; így a felsőborsodi egyházmegye jóhiszeműleg járt el.

Egyházkerületi közgyűlés a jóhiszeműséget beigazolva látja a felsőborsodi egyházmegye

részéről, Kiss Gyula alacskai tanító eljárását azonban, ki bár tudta, hogy fegyelmi eljárás alatt áll s így bizonyítványt nem kaphat s a felsőborsodi egyházmegyét ígéretéseivel mégis félrevezette — nem helyesli s utasítja a tornai egyházmegyét, hogy a fegyelmi eljárást Kiss Gyula tanítónak eme újabb tetteire is terjessze ki.

156. Az egri egyház temploma és iskolája építéséhez az egyházkerület rendelkezésére álló alapokból segélyt kér s az Egyetemes Konvent és a belügyminisztérium engedélye alapján kibocsátott gyűjtőíveit az egyházmegyék és egyházak szeretetteljes és eredménydús pártfogásába kéri ajánlatni.

Egyházkerületünk elismeréssel szemléli az egri missziói egyház dicséretes s az egyház fejlesztésére célzó mozgalmát s törekvésére dús eredményt kíván. Segélyt azonban, miután rendelkezése alatt ily célra fordítható s le nem kötött alapok nincsenek — nem adhat. Az egyházmegyék esperesei útján azonban felhívja egyházkerületünk minden egyes egyházát, hogy az egri egyház által kibocsátott gyűjtőíven hozzák meg a lehető s tőlük telő áldozatot.

157. Egyházkerületi közgyűlésünk tavaszi üléséből felterjesztést intézett az Egyetemes Konventhez az egri egyház számára eszközzendő segélygyűjtés engedélyezése tárgyában. A Konvent elnöksége most értesíti 4471—1910. sz. a. a kerületet, hogy az Egyetemes Konvent 1904 évi okt. 49. sz. határozatának 7. pontja értelmében a kívánt engedély kiadásánál elég az egyházkerületi elnökség meghallgatása.

Tudomásul vétetik s a püspöki hivatal a további intézkedésre felkéretik.

158. Püspökünk elhalálózása folytán a tárgyalandó okmányok csak a gyűlés előestélyén jutván a jegyzők kezéhez, a jegyzőkönyvnek a gyűlés folyama alatt való elkészítése és hitelesítése nem történhetett meg:

A jegyzőkönyv hitelesítése tehát november 1-re tüzetett ki, a hitelesítés az elnökségre, esperesekre, egyházmegyei gondnokokra és jegyzőkre bízván. A hitelesítés helye Miskolc.

159. A tárgysorozat kimerítettén, elnökség őszinte köszönetet mond a gyűlésen mindvégig résztvevő s a tanácskozást éber figyelemmel kísérő tagoknak s Isten áldását kérve végzett munkáinkra és egyházkerületünkre,

a közgyűlést — az elnökség iránt megnyilvánult meleg elismerés s különösen a most elnöklő főgondnok bölcs, higgadt, tapintatos vezetéseért s a legkissebb ügyre is kiterjedő gondos figyelmeért felhangzó lelkes ünneplés között — berekeszti.

Hitelesített Miskolcon, 1910. november 1.

Dókus Ernő

főgondnok, világi elnök.

Ragályi Géza

tornai esperes.

Révész Kálmán

abauji esperes

Ragályi Béla

e.-m. gondnok.

Vadászy Pál

legid. esperes, lelkeszi elnök.

Csabay Pál

gömöri esperes.

Bálint Dezső

alsószempléni esperes.

Dr. Tüdős István

alsóborsodi esperes.

Kérészy Barna

e.-ker. tanácsbíró.

Bizony Ákos

e.-ker. ügyész.

II. Bírósági ügyek.

I.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétetett Miskolcon, a tiszáninneri ref. egyházkerület bíróságának, mint fegyelmi bíróságnak 1910. október 12-ikén tartott ülésében

Jelenvannak: Ragályi Géza esperes és Dókus Ernő egyházkerületi főgondnok elnöklete alatt Csabay Pál, Révész Kálmán, Hutka József, Szűcs István, Bálint Dezső esperesek, Ragályi Béla egyházmegyei gondnok, Fejes István, Kérészy Barna, Szuhay Benedek egyházkerületi tanácsbírák. Bizony Ákos egyházkerületi ügyész.

Előadó: Kérészy Barna. Jegyző: Czinke István.

Tárgy: Radácsi György felebbezése a saját maga ellen kért fegyelmi eljárást mellőző egyházkerületi elnökségi végzés ellen.

Elnök a tárgy megnevezése után felhívja az előadót az ügy ismertetésére. Előadó elmondja, hogy Zoványi Jenő volt sárospataki theol. tanár, 1910. június 18-ikán a püspöki hivatalhoz beadott iratában több rendbeli vádat emel Radácsi György ellen, mint a főiskola gazdasági választmányának elnöke ellen; s azok alapján kéri Radácsi Györgynek az okozott károk megtérítésére való köteleztetését s állásától való elmozdítását. E vádatokat panaszos egyidejűleg a „Magyar Szó” c. politikai napilapban is közzé tette.

Az egyházkerület elnöksége panaszlottat nyilatkozatadásra szólította fel, ki is terjedelmes nyilatkozatában az ellene emelt vádatokat pontról-pontra — okmányokkal támogatott — tényekkel cáfolja meg s egyúttal az egyházkerület és a főiskolai előljárásság bizalmából birt s szennyet nem tűrő tisztségeire való tekintettel, kéri maga ellen a fegyelmi vizsgálat elrendelését s amennyiben szükségesnek bizonyul, az ő polgári perre való utasíttatását.

Az egyházkerület elnöksége 1910. szept. 14-ikén Miskolcon kelt végzésével e kérelmet elutasította, a fegyelmi vizsgálat elrendelését mellőzte, amennyiben panaszoltnak beadott és írásbeli bizonyítékokkal támogatott nyilatkozatából arról győződött meg, hogy panaszosnak vádjai merőben alaptalanok; s mert panaszos a panaszát időközben különben is visszavonta.

E végzés ellen panaszlott az egyházkerületi bírósághoz felebbezett, hivatkozva arra, hogy bármennyire kedvező és felemelő legyen is az reá nézve, de mivel Zoványi Jenő a maga alaptalan vádjait a sajtó útján is szétszórta s miután magában az ellene emelt panasziratban is, — sőt még a fegyelmi panaszt visszavonó nyilatkozatban is — durva sértésekkel támadja magát a főiskola és az egyházkerület előljáróságát, sőt az egész egyházkerületet is: maga az elnöki végzés sem az ő lelkének nem adhatja meg azt az elégtételt, amely után — hite szerint joggal szomjúhozik, sem az egyházkerület nagyközönségét nem nyugtathatja meg úgy, hogy a mesterkedéssel és fortélyoskodással széthintett gyanúmagvak csirájukban elfojtathatók.

A felebbezésnek és a vonatkozó iratoknak részint egész terjedelmében való felolvasása, részint az előadó által való bőszes ismertetése után, a tiszáninneri egyházkerület bírósága, mint fegyelmi bíróság, zárt ülésben, egyhangúlag a következőképen határozott:

Végzés.

A tiszáninneri ref. egyházkerület fegyelmi bírósága, az egyházkerületi elnökség elutasító végzését jóváhagyja s a fegyelmi eljárás megindítását mellőzi.

Indokok.

Az egyházkerület bírósága a bemutatott iratokból meggyőződött a Radácsi György ellen emelt vádak teljes alaptalanságáról és rosszhiszeműségéről; ugyanis:

1. A főiskola istvánházi és bálványosi birtokainak haszonbérbeadását nem Radácsi György, hanem a gazdasági választmány eszközölte a főiskolai jogigazgató útján,

a főiskolai igazgató-tanács (1903. szept. jkönyv 35. p.) javaslatára, az egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásával (1903. őszi jkv 41. p.). Tehát, ha ezek a haszonbéri szerződések károsak lennének is a főiskolára, — ami pedig nem áll, — ezekért nem Radácsi Györgyöt terhelné a felelősség.

2. A főiskolai pénztár s az erről szóló számadások vezetése, az évi költségelőirányzatok elkészítése, a tőkésítendő alapítványok kezelése nem tartoznak panaszolt hatáskörébe. Itt tehát fegyelmi vétséget képező mulasztásokat vagy ténykedéseket nem is követhetett el. Hogy az állítólag jövedelmet nem hajtó építkezések „hasznos befektetéseknek“ minősítették, az nem a gazdasági választmány, hanem az igazgató-tanács ténye volt; úgyszintén „az evidentiában tartandó tőkéknek“ a számadásokból való kihagyása is igazgató-tanácsi tény. A gazdasági választmány ilyesmit magától el sem követhet. Ez beszámol a bevett és kiadott pénzekről, azokat nyugtákkal igazolja; a hiányt vagy többletet kimutatja és megokolja. Hogy aztán bizonyos — előre megszavazott vagy váratlan kényszerűség által előidézett kiadásokat, költségvetéstől való eltéréseket az igazgató-tanács milyen címeken fogad el: az az ő joga és dolga és nem a gazdasági választmányé, még kevésbé az elnökéé. S aztán a gazdasági választmány a legcsekélyebb, behajthatatlannak bizonyított tőkét sem törülheti ki a maga könyveiből, hanem minden ilyen törlés végett az egyházker. közgyűlésig kell az igazgató-tanács utján felírnia.

Hogy a kamatokkal gyarapítandó alapítványoknál a kamatok rendszeres tőkésítése, valamint a ki nem adott ösztöndíjaknak esetenként a tőkéhez való csatolása következetesen elmaradna: annak épen az ellenkezőjéről győződött meg a bíróság, t. i. hogy épen a Radácsi György gazd. v. elnökségének kezdetén, 1901. február 3-án (gazd. v. jkv. 20. c. p.) egyenesen az ő kívánságára és indítványára mondta ki a gazd. választmány, hogy „azon alapítványok, melyeknek kamatai a tőkéhez csatolandók, a tőkésített kamatokkal együtt, mint takarékpénztári betétek kezelendők“. Ugyancsak a Radácsi hozzájárulásával készült egy külön alapítványi könyv 1905-ben,

majd egy másik, gyorsan ezután, a főiskolai pénztárnok és ellenőr tervezete szerint, amelyben a tőkésítendő kamatok évenkénti tőkésítése teljes hitelességgel jegyezve van s amelyet a konventi kiküldöttek is megtekintettek és jóváhagytak.

3. A sárospataki takarékpénztár tőke-felemelése alkalmából állítólag elkövetett mulasztás, az 1908. évi szürethez szükséges hordók késedelmes beszerzése, az istvánházi birtok után fizetendő illetékegyenérték, a bekebelezett terhek bejelentésének elmulasztása, a nyomdai és tápintézeti építkezések alkalmával állítólag felmerült hiányok, az avatatlan pincekezelés, a tápintézeti étterem díszítése, a tűz- és életbiztosítási kötvények hiányos nyilvántartása címén emelt vádak részint szembeszökő valótlanságoknak, részint alaptalan ráfogásoknak bizonyultak.

A takarékpénztári syndicatusba ugyanis 1905-ben nem a Radácsi György mulasztása, hanem több fontos ok miatt nem lépett be a főiskola, amelyek közt a legfőbb az volt, hogy a főiskola tömeges részvényei miatt olyan nagy mértékben szétoszlott volna a remélhető nyereség, hogy azért kár lett volna bármely kis összeget is kockáztatni.

Az 1908. évi szürethez szükséges hordók bevásárlásával nem bizta meg a gazdasági választmány Radácsit, hanem ellenkezőleg, ő kezdeményezte a vásárlást még idejekorán Galiciából, mivel a váratlanul gazdag szüret a hordók árát az egész Hegyalján túl magasra szöktette fel. Galiciából a hordószerzés nem sikerülvén, Radácsi a m. kir. földművelésügyi minisztériumhoz fordult s annak segítségével a budafoki pinceigazgatóság útján, jó és jutányos árú hordókat szerezhetett be Budapesten; sőt a gödöllői uradalomból kölcsönhordókat is kapott.

Az illetékegyenérték miatt emelt vád épen a Radácsi gondosságát bizonyította be, amennyiben az adó 1908-ban tetemesen emeltetvén, az ő nyughatatlankodására bizta meg a gazd. választmány a jogigazgatót az adóemelés okának kiderítésével. A jogigazgató aztán jelentette, hogy az illetékegyenérték van aránytalanul megemelve, *aminek oka az új kataszteri munkálat szerint felszaporodott magas kataszteri érték, főként pedig az istvánházi birtok*

igen magas kataszteri értéke, amit Sátoraljauhelyben vontak — *ezúttal először* — illetékegyenértéki adó alá. Ez egyenesen a Radácsi kezdeményezésére derítettett ki és került jkönyvbe épen azért, hogy a bérleti szerződés alapján ez a teher is a bérlőre legyen áthárítható.

A betáblázott adósság bejelentése nem az elnök dolga, hanem a *jogigazgatóé*, mint minden jogi természetű ügy megbirálása és eligazítása. 1908. júliusában eszközölte ki a főiskola a 300,000 korona kölcsönt a Magyar Földhitelintézetnél, tehát csak az 1909. és 1910. évi leengedésről lehet szó, a mire nézve a jogigazgató a szükséges lépéseket meg is tette. Ez tehát a Radácsi György mulasztásának nem minősíthető.

A nyomdai épület egyik sarkának megroskadásáért Radácsi György nem lehet felelős, amennyiben az az épület a gazd. választmány által elfogadott terv alapján *Kérészy Gyula* sátoraljauhelyi mérnök felügyelete és ellenőrzése alatt készült.

Az új tápintézet építése pedig nagy nyilvánosságú, népes versenytárgyaláson adatott ki az „Incze Lajos és Társa“ nagyváradai vállalatnak, *a felettes hatóságok által jóváhagyott terv alapján*. S a gazd. választmány tagjai közül egyedül Radácsi volt az, aki az építkezést a nevezett cégnek kiadni nem akarta, egyrészt azért, mert nem bízott abban, hogy a kitűzött rövid idő alatt a vállalkozó az épületet bevégezhesse, másrészt azért, mert a határidő kitolásával az építkezés olcsóbban lett volna megejthető. Teljesen alaptalan tehát és rosszakaratú vádaskodás az, hogy Radácsi az építőnek pártját fogta volna.

A kollégium borai közül tényleg az 1906. évi termés egy része több idő óta folytonos forrásban van, de — mint azt Kovácsy Ferenc tállyai szőlőbirtokos és igazi szakértő megállapította — a túlságos sok cukortartalom és az aránylag csekély szesztartalom miatt. Ez tehát a legszakértőbb kezelés mellett is megtörténik. A borok különben a Kovácsy F. szakértő utasításai szerint kezeltek.

A tápintézeti étterem díszítésére múlhatatlanul szükség volt, miután azt úgy építette a főiskola, hogy egyúttal táncterem is legyen. A terem díszítése egyenesen a főiskolai

ifjúság kérelmére és versenyajánlatok útján történt s erre kölcsönt kapott, amelyet a multságokért járó összegekkel törlesztének. Különben a kölcsönvett tőke már csak 1935 korona s így pár év alatt letörleszti. Annyi feltétlenül bizonyos, hogy ezen a címen a főiskolát egy fillér veszteség sem fenyegeti.

A jelzálog kölcsönnel megterhelt házak tüzbiztosításának ellenőrzéseül pedig a főiskolai pénztári hivatal a díjnyugtákat minden évben beköveteli *az utolsó negyedévi kamat befizetésekor*.

4. A főiskola felügyelő hatóságának és vendégeinek szokásos ellátása a szüret idején való lakomározások címén emelt különben is alaptalan s részben rosszindulatú, részben nevetséges panaszok, fegyelmi eljárás alapjául nem szolgálhatnak. Ezeknek előkészítésére a főiskola vezető algondnoka szokta mindenkor felszólítani s utasítani a gazdasági választmány elnökét s ez a házigazdai figyelem a főiskolának nem egyszer szolgált már javára nemcsak tanügyi, hanem anyagi szempontból is. A szüret idején való lakomározások pedig a szüretelő munkásokra felkért felügyelők (széniorok, segédtanárok, háznagy stb.) igen szerény mértékek szerint való ellátására zsugorodtak össze. Ez volt az ő fizetésök. Maga Radácsi György, vagy családja — amint az beigazolódott — soha a főiskola szívességét igénybe nem vette.

5. Végül a Harsányi István házára kölcsön kért összeget a jogigazgató tanácsára a főiskolai pénztárnok adta ki, *teljes fedezetet nyújtó életbiztosítási kötvény ellenében*. Ezért tehát a felelősség csakis a jogigazgatót terhelhetné, azonban Harsányi István ezt a kölcsönt a főiskolának kamatostól együtt visszafizette. Úgy, hogy a főiskola inkább e miatt károsodott, mint a jelzálogi biztosítás késése miatt.

A Zoványi Jenő beadványában foglalt többi vádak és panaszok bírói mérlegelés tárgyát nem képezhetik, mert azok egy meghasonlott léleknek szertelenkedései, gyűlölködő megnyilvánulásai s a legelemibb tisztességet is megcsúfoló megfélemedkezései annyira, hogy a panaszt visszavonó beadványában maga Zoványi Jenő is beismeri, hogy a fegyelmi eljárás folytatását azért nem kívánja,

mert kitűzött célját, Radácsi Györgynek ország-világ előtt való meghurcolását és egyéniségének megbélyegzését már úgy is elérte.

Mindezeknél fogva, de azért is, mert Radácsi Györgynek az egész nyilvános élete és működése, kora ifjúságától fogva a mai napig, olyan nyilvánvaló és fényes bizonyossága az egyéni becsületességnek, tanári igaz hivatásnak, példás lelkiismeretességnek, a főiskola iránti lángoló szeretetnek s egész az önfeláldozásig menő kötelességteljesítésnek, amely maga élő cáfolat minden ellene emelhető vád ellen: egyházkerületi bíróságunknak a fegyelmi eljárást s Radácsi Györgynek polgári perre való utasítását annyival is inkább mellőznie kellett, mert a főiskolai vagyonkezelésnek a Konvent által csak a közelmúltban történt megvizsgálása is azzal végződött, hogy a vagyonkezelés ellen emelt panaszok mind alaptalanoknak bizonyultak.

Kelt, mint fent.

Dókus Ernő,
a bíróság világi elnöke.

Czinke István,
jegyzőkönyvvezető.

Ragályi Géza,
a bíróság lelkész-elnöke.

II.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétellett a tiszáninneri ref. egyházkerület közigazgatási bíróságának, mint felebbviteli bíróságnak 1910. október hó 12-ikén Miskolcon tartott ülésében.

Jelenvannak: Ragályi Géza lelkészi, Dókus Ernő főgondnok, világi elnök elnöklete alatt: Révész Kálmán, Csabay Pál, Hutka József, Szűcs István, Bálint Dezső esperesek; Ragályi Béla egyházmegyei gondnok, Fejes István, Kérészy Barna, Szuhay Benedek egyházkerületi tanácsbírák. Előadó és jegyző Czinke. István.

Tárgy: Nagy András taktaharkányi gondnok és társai felebbezése a lelkész és tanító által a legelőkártalanítási tőke eddig felszedett kamatainak visszatérítése tárgyában.

Tárgyalástvezető elnök az ülést megnyitja s felhívja előadót az ügy ismertetésére. Előadó az ügyet előbb előszóval ismerteti, majd felolvassa az alsózempléni egyházmegye közigazgatási bíróságának 1910. május 3-ikán e tárgyban hozott ítéletét, mely panaszosokat kérelmökkel elutasította. Ezen ítélet ellen Nagy András taktaharkányi gondnok, a presbitérium nevében felebbezéssel élt, melynek ismertetése után a tiszáninnyi ref. egyházkerület bírósága, mint felebbviteli bíróság zárt ülésben, egyhangulag, következően

ítélt:

Az alsózempléni egyházmegye közigazgatási bíróságának ez ügyben hozott ítélete helyben hagyatik.

Indokok:

Miután a közös legelőterületben a lelkész és a tanító által birt és használt részt a tagosítás alkalmával a haszonélvezők a földesúri jutalékból nyerték: az nem az egyház vagyona, hanem kizárólag a lelkészi és tanítói hivatalé; következésképen annak időleges jövedelme is kizárólag a mindenkori lelkészt és tanítót illeti. Ennélfogva az alsózempléni egyházmegye közigazgatási bíróságának ítéletét jóvá kellett hagyni.

Kmft.

Dókus Ernő,

a bíróság világi elnöke.

Ragályi Géza,

a bíróság lelkészi elnöke.

Czinke István,

a bíróság jegyzője.

III.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétetett Miskolcon, a tiszáninnyi ref. egyházkerület közigazgatási bíróságának, mint felebbviteli bíróságnak, 1910. október 12-ikén tartott ülésében.

Jelenvoltak: Ragályi Géza lelkészi, Dókus Ernő főgondnok, világi elnök elnöklete alatt: Révész Kálmán, Csabai Pál, Hutka József, Szűcs

István, Bálint Dezső esperesek ; Ragályi Béla egyházmegyei gondnok, Fejes István, Kérészy Barna, Szuhay Benedek egyházkerületi tanácsbírák. Előadó és jegyző Czinke István.

Tárgy: Semjéni egyház felebbezése az özv. lelkészné, Keresztúry Józsefné és a volt h. lelkész, Kőrössy György részére az alsózempléni egyházmegye bírósága által megítélt erdővágási jutalék tárgyában.

A tárgyalástvezető elnök az ügy megnevezésével az ülést megnyitván, felhívja az előadót az ügy ismertetésére. Előadó előszóval az ügyet ismertetvén, felolvassa az alsózempléni egyházmegye bíróságának ebben az ügyben 1910. máj 3-ikán tartott elsőfokú ítéletét, melylyel kötelezi a semjéni egyháztanácsot, hogy az özvegy lelkészné és feles lelkész panaszosoktól visszatartott 1909—1910. évi faár-jutalékot — 138 kor. 32 fillért — a semjéni úrbéres gazdaközönségtől vegye be és panaszosoknak fele-fele részben szolgáltatassa ki; mely ítélet ellen a semjéni egyház előljárósága írásbeli felebbezéssel élt. Mire a tiszáninneri ref. egyházkerület közigazgatási bírósága, mint felebbviteli bíróság, zárt ülésben, egyhangúlag a következő végzést hozta :

Végzés.

Egyházkerületünk közigazgatósági bírósága az alsózempléni egyházmegye ítéletét feloldja s újabb határozat hozatalát rendeli el.

Indokok:

Nincs kellőképen kiderítve, hogy az özv. lelkésznének a község által az 1909-ik évre a kivágott fák árából kiszolgáltatott jutalék, az 1910-ik év ápr. hava 24-ikéig terjedő időre, vagyis az egész egyházi évre szól-e? Ezt a felebbezés ugyan állítja, de nem bizonyítja. Nincs kimutatva, hogy vajjon az új lelkésznek, Sütő Kálmánnak az 1910—11-ik egyházi évre járó fajutaléka csonkúlt-e azáltal, ha az özvegynek és a helyettes lelkésznek a követelt 138 kor. 32 fill. kifizettetik? S végül, mivel a semjéni egyház előljárósága ez ügyben sem megidézve

seni kihallgatva nem volt: az ítéletet fel kellett oldani s az alsózempléni egyházmegye bíróságát új ítélet hozatalára utasítani.

Kmft.

Dókus Ernő,
a bíróság világi elnöke.

Ragályi Géza,
a bíróság lelkészi elnöke.

Czinke István,
a bíróság jegyzője.

IV.

Tárgy: A barkai egyház felebbezése a tornai egyházmegye közigazgatási bíróságának 1910. április 19-ikén a Laczo Dániel kártérítési keresete tárgyában hozott határozata ellen.

Végzés.

A felebbezés visszaadatik a tornai egyházmegye esperesének az I. fokú bírósági ítélet csatolása s újabb fölterjesztés végett.

Kelt Miskolcon, a tiszáninneni ref. egyházkerület közig. bíróságának 1910. október 12-ikén tartott ülésében.

Dókus Ernő
főgondnok,
a bíróság világi elnöke.

Hutka József
esperes,
a bíróság lelkészi elnöke.

Czinke István,
jegyző.

V.

Tárgy: A barkai egyház perújítási kérelme a tiszáninneni ref. egyházkerület közig. bíróságának 1910. május 19-ikén a barkai templomföld ügyében hozott ítélete tárgyában.

Végzés.

A kérvény visszaadatik a tornai egyházmegye esperesének az ügyre vonatkozó összes

iratokkal való fölszerelés és újabb fölterjesztés végett.

Kelt Miskolcon, a tiszáninneri ref. egyházkerület bíróságának 1910. október 12-ikén tartott ülésében.

Dókus Ernő
főgondnok,
a bíróság világi elnöke.

Hutka József
esperes,
a bíróság lelkészi elnöke.

Czinke István,
a bíróság jegyzője.

VI.

Tárgy: özv. Urbán Mihályné felebbezése az ungi egyházmegye közigazgatási bíróságának a záhonyi egyház által visszatartott 342 kor. 10 fill. lelkészi járandóság tárgyában hozott ítélete ellen.

Végzés.

A felebbezés visszaadatik az ungi egyházmegye esperesének az egyházmegyei bíróság hiányzó ítéletének az iratokhoz való csatolása s az ügy újabb felterjesztése végett.

Kelt Miskolcon, a tiszáninneri ref. egyházkerület közigazgatási bíróságának 1910. október 12-ikén tartott ülésében.

Dókus Ernő,
a bíróság világi elnöke.

Ragályi Géza,
a bíróság lelkészi elnöke.

Czinke István,
előadó és jegyző.

VII.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétetett a tiszáninneri ref. egyházkerület közigazgatási bíróságának 1910 október 12. napján Miskolcon tartott üléséről.

Jelenvoltak: Ragályi Géza legidősebb esperes, mint egyházi elnök és Dókus Ernő egyházkerületi főgondnok, mint világi elnök, Révész

Kálmán, Bálint Dezső, Szücs István, dr. Tüdős István esperesek, Ragályi Béla egyházmegyei gondnok, Kérészy Barna és Szuhay Benedek egyházkerületi tanácsbírák, Vattay László jegyzőkönyvvezető, dr. Tüdős István ugyis, mint előadó.

Tárgy : Kiss Lajos zubogyi tanító legeltetési jog megtagadása miatti panasza a zubogyi presbitérium ellen.

Tárgyalást vezető elnök az ülést megnyitván, megállapítja, hogy a jelenlevő bírák ellen sem hivatalból figyelembe veendő érdekeltségi eset nem forog fenn, sem a felek részéről érdekeltségí kifogás nem emeltetett, így a bíróság szabályszerűen megalakult.

Előadó élőszóval ismerteti az ügyet, felolvassa a gömöri egyházmegye közigazgatási bíróságának 1910 augusztus 30. napján Tornalján tartott ülésében hozott ítéletét, mely szerint a nevezett bíróság Kiss Lajos zubogyi tanítónak a díjlevél szerint biztosított 4 drb. marhalegeltetési jogát megállapítja és kötelezi a zubogyi egyházat, hogy e jognak élvezetét biztosítsa és szolgáltassa ki.

Ez ellen az ítélet ellen a presbitérium képviselői az ítélet kihirdetésekor felebbezésöket élőszóval jelentették be.

A tiszáninneri ref. egyházkerület közigazgatási bírósága, mint felebbviteli bíróság, zárt ülésben egyhangulag a következő ítéletet hozta :

Ítélet :

A gömöri egyházmegye bíróságának, mint elsőfoku bíróságnak az ítélete, indokainál fogva, helybenhagyatik.

Kelt mint fent :

Dókus Ernő,
a bíróság világi elnöke.

Ragályi Géza,
a bíróság egyházi elnöke.

Vattay László,
a bíróság jegyzője.

VIII.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétetett a tiszáninneri ref. egyházkerület közigazgatási bíróságának 1910 október 12. napján Miskolcon tartott üléséről.

Jelenvannak: Ragályi Géza legidősebb esperes, mint egyházi elnök és Dókus Ernő egyházkerületi főgondnok, mint világi elnök, Révész László, Csabay Pál, Bálint Dezső, dr. Tüdös István esperesek. Ragályi Béla egyházmegyei gondnok, Kérészy Barna és Szuhay Benedek egyházkerületi tanácsbírák, Vattay László, mint előadó és jegyzőkönyvvezető.

Tárgy: Gortvay Dániel és Gortvay Ferenc korláthelmeci lakosok felebbezése templomi székper ügyben.

Tárgyalást vezető elnök az ülést megnyitván, megállapítja, hogy a jelenlevő bírák ellen sem hivatalból figyelembe veendő érdekeltiségi eset nem forog fenn, sem a felek részéről érdekeltiségi kifogás nem emeltetett, így a bíróság szabályszerűen megalakult.

Előadó előszóval ismerteti az ügyet, felolvassa az ungi egyházmegye közigazgatási bíróságának 1910 szept. 8-án Ungváron tartott ülésében kelt ítéletét, amely szerint, a korláthelmeci ref. egyház presbitériumának 1910. évi március hó 25-én hozott határozatát, amelyben Kocsis Károly korláthelmeci egyháztág részére, a Gortvay-család által ülőhelyül használt, a templomban észak felől eső ugynevezett Gortvay-padot, neje részére pedig a déli oldalon a női padok között az első jelöli ki templomi ülőhelyül, helybenhagyja s a felmerült 20 korona költség viselésére Gortvay Ferencet és Dánielt kötelezi.

Ez ellen az ítélet ellen Gortvay Ferenc és Gortvay Dániel felebbezést jelentettek és adtak be, amelyben elmondják, hogy a kérdés alatt levő családi templomi székhez nekik ősi joguk van, amelyet családjuk a templomépítéskor kapott, azért, mert a templom építéséhez pénzben és munkában többel járultak, mint mások s hogy ezekben a padokban a templom építése óta kizárólag csak az ő családjuk tagjai ülnek.

A tiszáninneri ref. egyházkerület közigazgatási bírósága mint felebbviteli bíróság, zárt ülésben, egyhangulag a következő végzést hozta:

Végzés:

Egyházkerület bírósága a felebbezésnek helyt ad, azonban mivel az ügyiratokhoz nincsennek csatolva azok a bizonyítványok, amelyek a Gortvay-családnak a kérdéses templomi székhez való ősi, kizárólagos jogát igazolnák, útasítja Gortvay Ferenc és Gortvay Dániel korláthelmeci egyháztagokat, hogy a templomépítésnél szerzett jogaik igazolására, bizonyítványaikat, az ungi egyházmegye esperese útján, pótlólag terjeszszék fel.

Kelt mint fent:

Dókus Ernő,
a bíróság világi elnöke.

Ragályi Géza,
a bíróság egyházi elnöke.

Vattay László,
a bíróság jegyzője.

IX.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétetett a tiszáninneri ref. egyházkerület fegyelmi bíróságának 1910 okt. 12-én Miskocon tartott ülésről.

Jelenvannak: Révész Kálmán legidősebb esperes, mint egyház elnök és Dókus Ernő egyházkerületi főgondnok, mint világi elnök, Csabay Pál, Bálint Dezső, Szücs István, dr. Tüdös István esperes, Ragályi Béla egyházmegyei gondnok, Kérészy Barna és Szuhay Benedek egyházkerületi tanácsbírák. Vattay László, mint előadó és jegyzőkönyvvezető.

Tárgy: Révész József volt szini, jelenleg éradonyi tanító fegyelmi ügye.

Tárgyalást vezető elnök az ülést megnyitván, megállapítja, hogy a jelenlevő bírák ellen sem hivatalból figyelembe veendő érdekeltiségi eset nem forog fenn, sem a felek részéről érdekeltiségi kifogás nem emeltetett, így a bíróság szabályszerűen megalakult.

Előadó élszóval ismerteti az ügyet, felolvassa a tornai egyházmegye időszaki fegyelmi bíróságának 1910 ápr. 19-én

Tornán tartott ülésében ezen ügyben hozott alsó fokú ítéletét, amely szerint Révész József volt szini, jelenleg éradonyi tanítót feddésre és 70 korona 2 izbeni választási költség fizetésére ítélte, azért, mert a nevezett tanító, aki tanítói állását 1909 szept. hó 1-én foglalta el, már nov. 1-én ott hagyta azt s e miatt az egyház, amelynek abban az időben lelkésze nem volt, vezető nélkül, a 104 növendékkel bíró iskola tanító nélkül maradt.

Révész József az egyházmegyei bíróság ítéletét megfeleltette, azt állítván, hogy a terhes szolgálat s a rossz lakás miatt hagyta ott a helyét.

A tisztáninni ref. egyházkerület fegyelmi bírósága, mint felelősségi bíróság, zárt ülésben egyhangulag a következő ítéletet hozta:

Ítélet:

A tornai egyházmegye időszaki bíróságának, mint fegyelmi bíróságnak Révész József volt szini, jelenleg éradonyi tanító ellen hozott ítélete indokainál fogva helybenhagyatik, azzal a módosítással, hogy Révész József nem a kétszeri, hanem csak az egyszeri választás költségeiben, vagyis 35 koronában marasztaltatik el.

Indokok:

Az ügy érdemére vonatkozólag az egyházkerületi bíróság magáévá tette az egyházmegyei bíróság ítéletét és indokait, de amennyiben Révész József, állásának időközben való elhagyása által csak egyszer okozott újabb választási költséget, mert az első választásnál felmerült költség, bárki választatott volna is meg, az egyház által lett volna fedezendő, a fizetendő összeget az egyszeri választási költség erejéig kellett megállapítani.

Kelt mint fent:

Dókus Ernő,
a bíróság világi elnöke.

Révész Kálmán,
a bíróság egyházi einöke.

Vattay László,
a bíróság jegyzője

X.

Az időszaki bíróság megalakítása újból szükségessé válván,

egyházkerületi bíróság elhatározza, hogy ezentúl két időszaki tanácsot alakít.

Az *I. sz. tanács* tagjaiul a jövő évre megválasztatnak:

Ragályi Géza, Hutka József, Komjáthy Béla, Miklós Ödön, Bornemisza László rendes — Kérészy Barna, Zombory Gedő, dr. Tüdős István Lévay József, Szücs István póttagokul.

A *II. sz. tanácsba*: Fejes István, Révész Kálmán, Meczner Béla, Dókus Gyula, Ragályi Béla rendes — Vadászy Pál, Csabay Pál, Bálint Dezső, Szentimrey Gyula és Meczner József póttagokul.

FÜGGELÉK.

Függelék a 23. ponthoz.

I.

Szerződés.

Mely egyfelől a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, másfelől a tiszáninneri református egyházkerület, illetve a református egyház egyetemes konventje, mint a sárospataki református főgimnáziumot képviselő főhatóság között, a nevezett főgimnázium állami segélyezése iránt az 1883. XXX. t.-c. 47. §-a értelmében köttetik az alább irt feltételek mellett.

1. A tiszáninneri ref. egyházkerület a tanügy rohamos fejlődése folytán, aminélfogva a sárospataki főiskolában a tanári fizetések és lakbérek rövid idő alatt majdnem kétszeresre emelkedtek fel, törlesztéses kölcsönnel nagyobb sürgetős építkezések történtek, párhuzamos osztályok rendszeresítették, saját erejének megfeszítése után belátván azt, hogy a sárospataki főgimnázium a főiskola meglévő vagyonából és alapjaiból a kor és törvény követelményeinek minden tekintetben megfelelő módon fenn nem állhat, annál kevésbbé fejleszthető oly módon, hogy történeti hagyományaihoz képest mindenkor a kor legmagasabb színvonalán álló intézet maradjon: 1909. október 5—6. napjain Sárospatakon tartott közgyűlésében elhatározta, hogy az 1883. XXX. t.-c. 47. §-a alapján a megfelelő államsegélyt kérelmezni fogja, aminek megtörténte után a kért államsegélyt a saját főhatósági határozata és a magyar ref. Egyetemes Konvent helybenhagyása mellett a törvényes jogfentartásokkal és kötelezettségekkel önként elfogadja.

2. E végből az A. alatt mellékelt költségvetésben kimutatván egyfelől a főgimnáziumot is fentartó közös alap tőkéinek és alapítványainak biztosított jövedelmét, az ingatlanok hasznából várható összeget, a tandíjból valószínű számítással várható bevételt, az intézeti helyiségekül szolgáló épületek béregyenértékét, valamint a megfelelő felszerelés használati egyenértékét is, amelyek összege 108,966 kor., amely összeggel az egyházkerület a főgim-

názium fenntartási szükségleteihez hozzájárulhat, másfelől a törvényes és korszerű igényeknek megfelelő, habár a legszigorubban számított szükségletet, melynek összege 164,966 kor., ezen összegek egybevetéséből mutatkozó hiány fedezésére 56000, azaz ötvenhatezer korona államsegélyt kér és vesz igénybe, illetve fogad el, amelynek az államköltségvetésbe való felvételét és annak állandó tételül megtartását mindaddig, amíg azt az iskola s annak felekezeti főhatósága kívánja, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megajánlja és megigéri, hogyha a törvényhozás a szerződésileg kikötött összeget megszavazza, az 1911-ik évtől kezdve az első évben 32000 korona összegben, a következőkben évi 4000 koronával 6 éven át emelkedve, előleges félévi részletekben folyóvá teszi és a sátoraljaujhelyi m. kir. adóhivatalnál a főgimnáziumi igazgatótanács elnöke által láttamozott nyugtára állandóan utalványozza.

3. Minthogy az iskolának saját vagyonából és bevételeiből származott jövedelme az állami hozzájárulás összegét túlhaladja, az 1883. évi XXX. t.-c. 47. §-ának d) pontja értelmében a főgimnázium eddigi felekezeti jellege és önkormányzati jogköre épségben tartatik, s a tanintézet feletti összes igazgatási jog az idézett törvényszakasz a) b) c) pontjainak s azok alapján az alább következő pontozatoknak meghatározásai mellett továbbra is az iskola előljáróságát, illetőleg egyházi főhatóságát illeti s a vallás- és közoktatásügyi miniszterium csakis a főfelügyeleti jogot gyakorolja a segélyezett iskola irányában.

4. Az iskola előljárósága, illetőleg felekezeti főhatósága kötelezi magát, hogy mindaddig, míg az államsegély fenti összegét az állampénztárból felveendi s míg ezen szerződés érvényben marad, a főgimnázium és egyenesen annak céljaira az igazgatóval együtt, ide értve a rajztanárt, vallástanárt és az állandóan szervezett I. II. III. párhuzamos osztály osztályait is, 16 rendes és egy helyettes tanárt alkalmaz. Egyes tanszékek megüresedése alkalmával ideiglenesen helyettes tanárokat alkalmazhat ugyan, de mindenkor legalább 14 rendes tanárnak kell lenni az igazgatóval együtt. A 16 rendes és egy helyettes tanáron kívül esetleg szükségessé váló helyettes tanárok alkalma-

zását időnként az előjáróság határozza el. A 16 rendes tanár közül az igazgatóval együtt 5 rendes tanárnak 3200 kor., 5 rendes tanárnak 2800 korona, 6 tanárnak 2400 kor. fizetést ad, az állami középiskolai tanárokat megillető lakáspénzzel, minden 5-ik évben 200 kor., összesen 1000 kor.-ig emelkedő korpótlékkal, megjegyeztetvén, hogy a fizetéseknek ezen megállapítása nem érinti a főgimnáziumi tanároknak eddigi jogait, valamint a ref. középiskolák igazgatóinak, tanárainak és tornatanítóinak a 95.333. miniszteri rendelettel 1906. július 1-től kezdődőleg utalványozott személyi pótlékait. Az igazgatónak ad az iskola 800 kor. tiszteletdíjat. Alkalmaz rendes. okleveles tornatanárt, ének- és zenetanárt, külön-külön 2300 kor. fizetéssel, 600 korona lakhérrel és 500 kor. korpótlékkal. Szükség esetén gondoskodik a görögnyelv helyett megszabott tárgyak tanításáról. Tart főiskolai orvost, ki a főiskolai kórházat is gondozza és az egészségtant is tanítja; gondoskodik megfelelő számú iskolaszolgákról, a könyvtár, tanszerek, múzeumok gyarapításáról, az épületek jókarban tartásáról, fűtéséről, világításáról és az intézet minden egyéb szükségleteiről, a normal költségvetésben felvett összeggel, sőt az iskola vagyonának gyarapodásával ezen felül is a szükséghez képest. A rendes tanárok, valamint a tornatanár is kötelezett tagjai az 1894. évi 27. t.-c. alapján létesített országos tanári nyugdíjintézetnek.

5. A főgimnázium összes szükségletét képező 164,966 kor.-ból a fentartó testület 108,966 kor.-t, az állam pedig 56000 kor.-t viselvén, ennek megfelelőleg a 16 rendes tanári létszámból 11-et önkormányzati jogánál fogva, egyébként a törvényes kellékekkel s képesítéssel bíró egyének közül az egyházkerületi közgyűlés választ, 5-öt pedig nyilvános pályázat útján a tanári testület és az igazgatótanács meghallgatása mellett, az egyházkerületi közgyűlés ajánlatára, de kijelöléshez nem kötve, szintén törvényesen képesített, de mindenestre ref. vallású egyénekből a vallás- és közoktatásügyi miniszter nevez ki végleges alkalmazással. Fenntartja azonban magának a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, hogy az általa kinevezett olyan tanárokat, akiknek tanítói és nevelői működése ezen intézetben üdvösnek nem mutatkozik, akár

saját kezdeményezésére, akár a fenntartó testület felterjesztésére, visszahívhatja s valamely állami intézetben alkalmazhatja. A jelenlegi rendes tanárok, amennyiben a törvény 29. §-ában előirt feltételeknek megfelelnek, állomásaikon megmaradnak; jövőre pedig a megüresedések szerint 5 tanszéket állandóan a miniszter úr fog betölteni. Ezek a tanszékek 1. latin görög, 2. német nyelv, 3. természetrajz-földrajz, 4. mennyiségtan-termesztan, 5. mértan és szabadvézi rajz. Ezeken kívül a főgimnázium összes melléktanerőinek, szolgálainak alkalmazása az eddigi gyakorlat szerint az egyházi hatóság joga marad.

6. Az igazgatót az összes rendes tanárok közül az egyházkerület rendtartása szerint a tanári szék jelölése mellett 6 évre az igazgatótanács választja, de a 6 év leteltével újra megválaszthatja s a mindenkori választás a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak bejelentetik.

7. Az iskolai előjáróság, illetőleg egyházi főhatóság kötelezi magát arra, hogy az 1883. évi XXX. t.-c. 47. §-ának b) pontja értelmében főgimnáziumában a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr által a rendelkezése és közvetlen vezetése alatt álló gimnáziumok részére kiadott, vagy jövőre kiadandó tantervet alkalmazandja. Azonban fenntartja magának a jogot, hogy ezenkívül akár egyes tantárgyak bővebb tanítása, akár a rendkívüli tantárgyak felvétele iránt illető felekezeti főhatóságának rendelkezéseit, amelyek az állami tantervvel ellenkezőben nem állanak s amelyeket a miniszter úrnak előlegesen bejelenteni tartozik, foganatosíthassa és követhesse.

8. A tandíj megállapítása, valamint a tandíjmentesség elbírálása az iskolai hatóság jogkörében marad, azzal a megjegyzéssel, hogy tandíjmentességet csak jó magaviseletű s legalább is jó előmenetelű tanulók élvezhetnek. Az egyházkerület fenntartja magának, hogy kivétel nélkül minden tanulótól a nyugdíj részére 6 kor.-t szedhessen.

9. Az iskolára felügyelő egyházkerület, illetve egyházi főhatóság, az 1883. évi XXX. t.-c. 47. §-a a) pontja alapján kijelenti, hogy az ez idő szerint meglévő minden alapítványa, épületei, tőkepénzei, mindennemű ingó és ingatlan vagyona, továbbra is a sárospataki főiskola, illetőleg a tiszáninneni ref. egyházkerület osztatlan tulajdo-

nában marad, és azoknak jövedelmei ezentúl is az iskola céljaira fognak fordítani; másfelől kijelenti azt is, hogy ha a szerződés idők folytán, akár azért, mert az iskola s ennek főhatósága az államsegélyt továbbra nem veendi igénybe, akár más okból megszűnnék: az iskolának időközben az államsegély igénybe vétele mellett leendő minden ingó és ingatlan vagyónbeli gyarapodása és felszerelése a főiskola, illetőleg egyházkerület tulajdonában marad, s az iránt az államkormány semmi kártérítési igényt nem támaszthat. A netalán létrejövendő új alapítványok szintén az említettek tulajdonai lesznek, hacsak azok iránt az alapítók másként nem intézkednek.

10. Az iskola mindennemű kötvényekben vagy alapítványi leveleken alapuló követeléseit betáblázás által jelzőlogilag biztosítvák és jövendőben szerzendő ilyen igényei hasonlóan biztosítandók lesznek.

11. A főgimnázium évi számadásai az egyházkerület által megvizsgáltatván s helyben hagyatván, netaláni észrevételeinek közlése mellett a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz tudomásul vétel és netaláni észrevételek végett felterjesztendők.

12. A tanárok fegyelmi ügyéről szentesített egyházi törvényeink s az idézett törvény 38. §-a rendelkezvén, ezen rendelkezések jelen szerződés által is fenntartatnak akképen, hogy a miniszter által kinevezett tanárok is, az egyház fegyelmi hatósága alá tartoznak.

13. A főiskolának a főgimnáziumra is kiterjedő tápintézete, amely a közpénztártól elkülönítve saját alapjaiból tartatik fenn, ezentúl is a főhatóság kizárólagos rendelkezése és felügyelete alatt marad s annak fenntartásáról maga a főhatóság gondoskodik.

14. Jelen szerződés négy eredeti példányban állitattik ki, és pedig egy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium, egy a magyarországi ref. egyház egyetemes konventjé, egy a tiszáninneri ref. egyházkerület, egy a sárospataki ref. főgimnázium részére.

A tiszáninneri református egyházkerületnek Miskolcon 1910-ik évi október hó 11—13. napjain tartott közgyűlésében 23 jegyzőkönyvi szám alatt hozott határozata alapján.

Kelt Miskolcon, 1910. évi hó napján.

A tiszáninneri ref. egyházkerület nevében.

II.

A sárospataki ref. főgimn. normal-költségvetése.

A) Szükséglet.

1.	5 rendes tanár fizetése	---	---	---	à 3200	
	5 rendes tanár fizetése	---	---	---	à 2800	
	6 rendes tanár fizetése	---	---	---	à 2400	44400 kor.
2.	8 rendes tanár lakbéré	---	---	---	à 850	
	8 rendes tanár lakbéré	---	---	---	à 680	12240 "
3.	80 korpótlék à 200 kor.	$\frac{1}{2}$	értékben	---	---	8000 "
4.	1 helyettes tanár fizetése	---	---	---	---	2000 "
5.	Tornatanár fizetése	2200	kor.	---	---	
	" lakbéré	600	"	---	---	
	" korpótléka	500	"	---	---	3300 "
6.	Ének- és zenetanár fizetése	2200	kor.	---	---	
	" " " lakbéré	600	"	---	---	
	" " " korpótléka	500	"	---	---	3300 "
7.	Igazgató tiszteletdíja	---	---	---	---	800 "
8.	Helyettesítés betegség esetén	---	---	---	---	1000 "
9.	Tanügyi, utazási, képviseltetési kiadások	---	---	---	---	3000 "
10.	Nyugdíjilleték a főiskolától	5%		---	---	2620 "
11.	" a tanulóktól	---	---	---	---	2580 "
12.	Kórházi, iskolai orvos fizetése	2600	kor.	$\frac{2}{3}$ -a	---	
13.	Pénztárnok és ellenőr fizetése	2400	kor.	$\frac{2}{3}$ -a	---	
14.	Háznagy fizetése	1600	kor.	$\frac{2}{3}$ -a	---	4400 "
15.	3 szolga fizetése	à 800	kor.	---	---	2400 "
16.	Főiskolai lelkész fizetése	200	kor.	$\frac{1}{2}$ -e	---	100 "
17.	Szénior és alkönyvtárnok fizetése	3200	kor.	$\frac{1}{2}$ -e	---	1600 "
18.	Levéltárnok fizetése	400	kor.	$\frac{1}{2}$ -e	---	200 "
19.	Györgytarlói tanító korpótléka	$\frac{1}{2}$ -e	---	---	---	250 "
20.	Gazdasági választmányi elnök fizetése	800	K.	$\frac{1}{2}$ -e	---	400 "
21.	Ügyvéd fizetése	1000	kor.	$\frac{1}{2}$ -e	---	500 "
22.	Adók, közterhek	$\frac{1}{2}$ -e	---	---	---	8300 "
23.	Épületek fenntartása	$\frac{2}{3}$ -a	---	---	---	4460 "
24.	Fűtés és világítás	$\frac{2}{3}$ -a	---	---	---	2920 "
25.	Kötelezettségek	$\frac{1}{2}$ -e	és 2 műegyetemi egész	---	---	
	ösztöndíj	---	---	---	---	3676 "
26.	Nyug- és kegydíjak	$\frac{1}{2}$ -e	---	---	---	2300 "

27. Nyomda, könyvtület $\frac{1}{2}$ -e	---	---	---	---	6956	kor.
28. Szőlők, erdők kezelése $\frac{1}{2}$ -e	---	---	---	---	3800	„
29. Kölcsön-törlesztés és kamat $\frac{1}{2}$ -e	---	---	---	---	4930	„
30. Felügyeleti kiadások, természettani, természetrajzi, nagy könyvtár és tanári könyvtár gyarapítása és tornaszerek beszerzése $\frac{1}{2}$ -e	---	---	---	---	4534	„
31. Épületek és felszerelések egyenértéke $\frac{2}{3}$ -a	---	---	---	---	30000	„
Összesen	---	---	---	---	<u>164966</u>	kor.

B) Fedezet.

1. Tandíj 430 tanuló után à 40 kor. a 20% ₀ levo- násával	---	---	---	---	13760	kor.
2. Beiratási díj 20% ₀ levonásával	---	---	---	---	1376	„
3. Bizonyítványokért	---	---	---	---	350	„
4. Nyugdíjjárulék a tanulóktól	---	---	---	---	2580	„
5. Vallástanításért a kerületből	---	---	---	---	900	„
6. Épületek és felszerelés egyenértéke	---	---	---	---	30000	„
7. A főiskola közös vagyonának jövedelme $\frac{1}{3}$ -a	---	---	---	---	60000	„
Összesen	---	---	---	---	<u>108966</u>	kor.

Mérleg.

Bevétel	---	---	---	---	---	108966	kor.
Kiadás	---	---	---	---	---	<u>164966</u>	„
Hiány	---	---	---	---	---	56000	kor.

A tiszáninneni református egyházkerületnek Miskolcon 1910. évi október hó 11—13. napjain tartott közgyűlésében 23. jegyzőkönyvi szám alatt hozott határozat alapján.

Kelt Miskolcon, 1910. évi október hó 11 napján.

Dókus Ernő
főgondnok.

Vadászy Pál
h. püspök.

Függelék a 37-ik jkvi ponthoz.

III.

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés !

Folyó évi tavaszi egyházkerületi közgyűlésünk 20-ik számú jegyzőkönyvi pontja értelmében, Révész Kálmán elnöklete alatt Dr. Tüdős István, Ragályi Béla és Kovács István megbizást nyertek, hogy az egyházkerületi közgyűlés és az időszaki bíróság tanácskozási és ügyrendjét revideálják s munkálatukat mostani őszi közgyűlésünk elé terjesszék.

Megbízatusunknak eleget teendők, munkálatunkat a következőkben van szerencsénk előterjeszteni.

I.

A tiszáninneri ref. egyházkerületi közgyűlés tanácskozási szabályzata és ügyrendje.

I. Fejezet.

1. §. Az egyházkerületi közgyűlést az E. T. I. t.-c. 64. §-a értelmében, évenként kétszer, ha szükség kívánja, többször is a kettős elnökség hívja össze, nyitja meg s vezeti tanácskozásait ez ügyrendi szabályzat szerint. A közgyűlés, mely a püspök, vagy helyettese imádságával veszi kezdetét, nyilvános. Tíz közgyűlési tag írásban beadott kérelmére azonban az elnökség zárt ülést rendel el.

2. §. A közgyűlés tárgyát képező ügyiratok a közgyűlés előtt 14 nappal a püspöki hivatalhoz adandók be. A késve benyújtott iratok nem vétetnek tárgyalás alá. E szabály alól csak sürgős és halasztást nem tűrő esetek képezhetnek kivételt, ezeknek elbírálása pedig a püspök joga és kötelessége.

3. §. A közgyűlés nyomtatott tárgysorozata a tagoknak előzőleg megküldendő. Püspök a beérkezett ügyiratokat

10 nappal a közgyűlés előtt az egyházkerületi jegyzőknek, esetleg külön előadóknak kiadja tanulmányozás, előadás és javaslattétel végett.

4. §. A tárgyalás rendszerint a tárgysorozat rendjében történik, esetleges indítványra azonban a közgyűlés soron kívül is vehet tárgyalás alá egyes pontokat. Napirend előtti felszólalásra az elnökség ad jogot, ilyen felszólalásra azonban határozathozatalnak helye nincs.

5. §. A közgyűlésen csak közgyűlési tag szólhat fel, nem közgyűlési tagnak a közgyűlés engedheti meg a felszólalást. A tárgyhoz szólani kívánók az elnökség által megbízott jegyzőnél előjegyezhetik magokat s a felszólalás a feljegyzés sorrendje szerint történhetik az első szó azonban az előadót illeti meg.

6. §. Ugyanazon tárgyhoz bárki csak egyszer szólhat.

7. §. Azt a felszólalót, aki a tanácskozás tárgyától eltér, az elnökség a tárgyhoz való visszatérésre figyelmezteti s ha kétszeri figyelmeztetés is sikertelen, az elnökség azon ügy tárgyalásának folyamára megvonja tőle a szót.

8. §. A ki személyeskedik, vagy a tanácskozás komolyságát és méltóságát sérti, vagy közbeszólásaival zavart csinál, az elnökség előbb megintí s ha ez sikertelen, rendreútasítja.

9. §. Személyes kérdésben, vagy félreértett szavai kimagyarázása, vagy az ügyrendi szabályokra hivatkozás címén, minden közgyűlési tag felszólalhat.

10. §. Az elnökség az előadó és a kerületi ügyészek, az ügy megvilágítása végett, a tanácskozás folyamán bármikor szólhatnak; az indítványozó azonban a vita bezárása előtt élhet a zárszó jogával.

II. Fejezet.

11. §. Ha szólásra feljegyezve többé senki sincs és szóló az elnökség felhívására sem jelentkezik, a tárgyalást az elnökség befejezettnek nyilvánítja.

12. §. A tárgyalás befejezése után az elnök kérdésbe teszi, hogy kíván-e a közgyűlés szavazást s amenny-

nyiben négy tag szavazást nem kíván, az előadói javaslatot határozatképen kimondja. Ellenkező esetben elrendeli a szavazást és pedig első sorban az esetleges halasztó indítványra, ilyennek nem léteben az előadói javaslatra s ha ez nem fogadtatnék el, a módosításokra.

13. §. Szavazásra az elnökség teszi fel a kérdést. A kérdés megállapításához egyszer szólni mindenkinek jogában áll. A kérdés úgy teendő fel, hogy arra igennel, vagy nemmel lehessen szavazni.

14. §. A szavazás felállítás és ülve maradás által történik. Szükség esetén az elnökség ellenpróbát is alkalmaz.

15. §. Tíz közgyűlési tagnak az elnökséghez írásban beadott kérésére az elnökség névszerinti szavazást rendel el.

16. §. Midőn a közgyűlés az egyházkerületet, mint testületet, vagy valamelyik hatósága alatt álló intézetet, illetve egyházat, vagy az egyházkerület területén lakó híveket, vagy a közgyűlés egyes tagjait érintő vagyoni ügyekben hoz határozatot, az elnökség mindenkor névszerinti szavazást rendel el s a vagyoni felelősség megállapítása végett úgy az igennel, mint a nemmel szavazók nevei a jegyzőkönyvbe irandók.

17. §. A szavazatot szavazás közben indokolni, vagy magyarázni nem lehet.

18. §. A közgyűlésen a jelenlevő tagok határoznak, érvényes határozat hozatalához azonban, az elnökségen kívül legalább tíz tag jelenléte szükséges.

19. §. Tisztviselők, konventi és bizottsági tagok választásánál a szavazás vagy közfelkiáltással, vagy tíz közgyűlési tag kívánatára titkosan, szavazólapokon történik.

20. §. A szavazatokat az elnökség a jegyzők által számláltatja össze s az eredményt, illetve ennek alapján a határozatot azonnal kihirdeti. Szavazatok egyenlősége esetén a hivatalára idősebb elnök, választásoknál azonban sorshúzás dönt.

21. §. A közgyűlési határozat ellen óvást, vagy ellenmondást a jegyzőkönyvbe fölvenni nem lehet. A meghozott határozat ugyanazon közgyűlés folyamán meg nem változtatható.

III. Fejezet.

22. §, A közgyűlés lefolyásáról vezetett jegyzőkönyvet, vagy a gyűlés végén, vagy a következő napon a közgyűlés hitelesíti. Ha pedig ez, fontos okok miatt nem eszközölhető, a közgyűlés hitelesítő bizottságot küld ki, amely a hitelesítést tíz napon belül köteles elvégezni.

23. §. A jegyzőkönyvi kivonatokat az illetékes jegyző adja ki, írja alá s felelősség terhe alatt küldi meg a feleknek, a gyűlés bezárásától számított 14 nap alatt, sürgős esetben pedig 8 napon belül.

24. §. A gyűlési jegyzőkönyvet a papi főjegyző, akadályoztatása esetén pedig helyettese rendezi sajtó alá s küldi szét, oly módon, hogy az egyházak és közgyűlési tagok — a közgyűlés utolsó napjától számított 60 nap alatt — kézhez kapják a nyomtatott jegyzőkönyvet.

25. §. A jegyzőkönyvhöz tartozó ügyiratok, a közgyűlési jegyzőkönyvek hitelesítésétől számított 30 nap alatt, az eredeti jegyzőkönyvek pedig, a nyomtatott jegyzőkönyvek elkészítése után, azonnal a püspöki hivatalhoz küldendők s a püspök, vagy megbízottja által a kerületi levéltárba helyezendők.

26. §. Ez a tanácskozási és ügyrendi szabályzat az 1911-ik év január 1-én lép életbe.

II.

Az időszaki bíróság tárgyalási rendjének revideálására is megbízást nyervén, ide vonatkozólag tisztelettel jelentjük, hogy mivel Egyházi törvényeinknek az egyházi törvénykezésről szóló V. törvénycikke, valamint az Egyetemes Konvent által elfogadott és kiadott „Birói ügyviteli szabályok és írásminták“ az egész birói eljárást, tehát az időszaki bíróságok eljárását is teljes szabadsággal és pontossággal körülírják és meghatározzák, az egyházkerületi időszaki bíróság részére külön tárgyalási vagy ügyrend szerkesztését és megállapítását szükségesnek nem látjuk, annyival is inkább, mert az 1895. évi tavaszi egyházkerületi közgyűlés 113. száma alatt elfogadott

ilyen „ügyrend“ sem egyéb, mint az akkor érvényben állt egyházi törvénykönyv §§-ainak szóról-szóra való kiírása és ismétlése, amire jelen körülmények között szükség egyáltalában nincs.

Mély tisztelettel vagyunk Miskolcon 1910. szept. 29. a kiküldött bizottság nevében is a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlésnek alázatos szolgálai:

Kovács István
bizottsági előadó jegyző.

Révész Kálmán
bizottsági elnök.

Az egyes pontokat jegyzették.

1. SZALAY LÁSZLÓ, világi főjegyző: a 39—47. pontokat.
2. CZINKE ISTVÁN, lelkészi aljegyző: a rendkívüli gyűlés (okt. 1.) jegyzőkönyvét egészen, a rendes gyűlés (október 11—12.) jegyzőkönyvéből az 1—3, 5—7, 9—12, 24—29, 31, 37, 38, 128—139, 158, 159. pontokat s a Bir. I, II, III, IV, V, VI, X. jegyzőkönyveit.
3. VATTAY LÁSZLÓ, lelkészi aljegyző: a 4, 30, 33—36, 92—127. pontokat és a Biróság VII, VIII, IX. jegyzőkönyveit.
4. DR. MITROVICS GYULA, világi aljegyző: a főgondnoki beiktatási ünnepély történetét egészen, a rendes gyűlés II. napi jegyzőkönyvéből a 8, 13—23, 48—91 és a 157. pontokat.
5. FODOR GYÖRGY, helyettes jegyző: a 32, 140—156, pontokat.

Tartalom-jegyzék.

A) Az 1910. okt. 1-diki rendkívüli gyűlés jegyzőkönyvéhez.

Jelenvoltak névsora 3. l.

1. Meczner Béla h. főgondnok beszéde, részvétjegyzőkönyv a báró Vay Béla főgondnok és dr. Kun Bertalan püspök elhúnyta alkalmából.
2. Elnök jelentése a részvétiratokról.
3. A gyűlés berekesztése.
4. Dr. Kun Bertalan temetése (Antal Gábor püspök imádsága. 14. l. Dr. Kenessey Béla püspök gyászbeszéde. 20. l. Dr. Tüdős István sírbeszéde. 25. l.)

B) Az 1910. okt. 11—13-diki közgyűlés jegyzőkönyvéhez.

1-ső nap (beigtatási ünnepély).

Jelenvoltak névsora. 31. l.

Főgondnoki beigtatás. 33. l.

- a) Vadászy Pál f.-borsodi esperes imádsága. 34. l.
- b) Főgondnok meghívása a felavatásra és beszéde. 37. l.
- c) Vadászy Pál esperes felhívása a főgondnokhoz. 37. l.
- d) A főgondnoki eskü letétele s Vadászy Pál esperes pecsét-átadása. 38. l.
- e) Főgondnok székfoglaló beszéde. 38. l.
- f) Czinke István h. főjegyző üdvözlő beszéde a főgondnokhoz. 53. l.
- g) A díszülés bezárása. 55. l.
- h) A küldöttségek üdvözlő beszédei s főgondnok válaszai. 56—71 l.

2-dik nap (rendes közgyűlés).

1. Főgondnok a gyűlést folytatólagosan megnyitja.
2. Vadászy Pál a társelnöki széket elfoglalja.
3. Meczner Béla a közgyűlés nevében üdvözlí a főgondnokot.
4. Szavazatbontó-bizottság jelentése egy e.-ker. lelkesí tanácsbírói állás betöltéséről. Szuhay B. eskütétele.

5. A püspök temetésén elmondott beszédek jegyzőkönyvbe vétetnek, a közreműködőknek köszönet nyilvánítatik.
6. Az egyházkerület gyászában résztvevőknek s első sorban királyunknak jegyzőkönyvi köszönet.
7. Hálás megemlékezés Ó Felsége 80-dik születési évfordulójáról.
8. A főgondnoki székfoglaló s a beigtatási ima s beszédek jegyzőkönyvbe vétele.
9. Köszönetnyilvánítás a főgondnoki beiktató ünnepen résztvevő hatóságoknak, testületeknek s azok képviselőinek.
10. Radácsi György főjegyző levele s a gyűlésről elmaradók igazolása.
11. Dókus Ernőné úrasszony üdvözlete.
12. Püspök temetési költségének kiutalása.
13. A püspöki hivatal átvételére bizottság küldetik ki.
14. A püspöki székre szavazat elrendelése s bizottság kinevezése a szavazatok felbontására s az esetleges további intézkedésre.
15. A püspöki teendők végzése Radácsi György főjegyző betegsége miatt Vadászy Pál legidősebb esperesre bizatik.
16. Vita Károly tanító-képviselő lemondása, érdemeinek méltánylása s helyének betöltése végett intézkedés.
17. A sárospataki főisk. theol. akadémiájába egyháztörténeti tanárrá *Marton János* választatik, aki november 1-én állását elfoglalni köteles.
18. A Dókus Ernő főgondnokká választásával megüresedett főisk. igazg. tanácsi tagság betöltése.
19. Dókus Ernő helyett konventi rendes tagul Ragályi Béla, konventi póttagul Ragályi B. helyett Dókus Gyula választatik.
20. Szentmártoni Dániel lemondása titkári állásáról s az elnökség meghatalmazása a további intézkedésre.
21. Zsinati póttaggá (lelkészi) Péter Mihály választatik.
22. A Borromeus-encyklikára adandó feleletül a Fejes István felterjesztett javaslata fogadtatik el s küldetik a konventhez.
23. A sárospataki főiskola államsegély-ügye.
24. Az ingó és ingatlan egyházi javak kezelését tárgyazó szabályrendelet bizottsághoz utasítatik (elnök Kérészy Barna).
25. Szabályrendelet a vegyes házasságok körüli eljárásról.

26. Az énekvezérek memorandumáról a tavaszi közgyűlésre a jegyzők adjanak véleményt.
27. Bizottsági javaslat a középiskolai vallástanári képezésről.
28. Fölterjesztés a Konventre a kath. alapok és alapítványok rendezéséről.
29. Konfirmációi káték bírálata s új pályázat kitűzése.
30. A Gusztáv Adolf egyesület segélyeért folyamodók.
31. Előadói jelentés a nem felekezetünkbeli középfokú vallás-oktatásról.
32. Az egyh.-ker. tanügyi bizottság jegyzőkönyve (javaslatai, táblás kimutatásai).
33. A missziói bizottság jelentése.
34. Egyszersmindenkori közalapi segélyért folyamodók.
35. Tökesegélyért folyamodók.
36. Káplántartási segélykérvények.
37. Az egyh.-ker. közgyűlés tanácskozási szabályzatának és ügyrendjének tervezete.
38. Ungi egyházmegye indítványa a konfirmáció idejének Áldozó Csütörtökre való áthelyezéséről.
39. Egyházkerületi pénztár kezelési szabályzata és ügyrend-tervezete
40. Pénzügyi választmány javaslata a tökesegélyek konver-tálása ügyében.
41. Bizony Ákos jelentése a Váradí Szabó-féle alapítványra nézve.
42. Egyhk. h.-pénztárnok jelentése a lelkészi nyugdíjjarulék pótlására a szükösi-hollandi tárból felhasznált segélyekről.
43. Miniszteri leirat a felekezeti tanárok s tanítók vasúti kedvezményéről.
44. Miniszteri leirat a konfirmációi órák célszerű beosztása tekintetében.
45. Intézkedés és felterjesztés a Konventhez az oklevél nél-küli tanítók sérelmes nyugdíjazása tárgyában.
46. Miniszteri leirat a másfélórás leckeórák életbeléptetése tárgyában.
47. Miniszteri leirat a tátralomnici fürdői papnak adandó kedvezmény tárgyában.
48. Főiskolai igazgató-tanács jelentése Ferenczy Árpád ügyében.
49. Főisk. igazg.-tanács nyilatkozata az egyházkerület nevé-

ben a sárospataki főiskola vagyonkezeléséről a konventi felhívás értelmében.

50. Trenkó György sárospataki főgimn. helyettes tanárrá választása.
51. Ferenczy Árpád és Zoványi Jenő a főiskolai alapítványok és vagyonkezelés megvizsgálását kérő folyamodványukat a konventi elnökségnél visszavonták.
52. Jelentés Papp Zoltánnak és Gulyás Józsefnek a sárospataki főgimnáziumban helyettes tanárokkul való alkalmazásáról.
53. Főisk. igazg. tanács jelentése Osváth Gyula dr.-nak jogakadémiai h. tanárul való alkalmazásáról.
54. Csiky Kálmán dr. jogtanár újabb szabadságoltatása.
55. Trócsányi József jogtanár egyet. magántanári képesítésének megszerzésére újabb haladékot kap.
56. Zsoldos Benő főgimn. nyugalomba vonuló tanár búcsúzása, érdemeinek méltatása.
57. Szánthó Gyula jogtanár nyugalomba vonulása s érdemeinek méltatása.
58. Kovácsy Sándor főgimn. tanár nyugalomba vonulása s érdemeinek méltatása.
59. Buza János főgimn. tanár nyugalomba vonulása s érdemeinek méltatása.
60. A Horváth Mária-féle műegyetemi ösztöndíjra Bálint Zoltán vétetik fel.
61. A sárospataki főiskolában 20 éves találkozóra összegyűlt ifjak adománya.
62. Úgyanott 30 éves találkozóra egybegyűltek adománya a Vay-Mocsáry-alapra.
63. Pereszlényi István alapítványának bejelentése.
64. Jelentés a sárospataki főiskolába beiratkozottak számáról.
65. A sárospataki főiskola perkedi és Faragószállás nevű birtokainak bérbeadásáról szóló szerződések jóváhagyása és megerősítése.
66. Igazg. tanács jelentése Gecsey Péter alapítványának kiegészítéséről.
67. A miskolci ref. főgimn. igazgató jelentése.
68. A rimaszombati egy. prot. főgimn. igazg. jelentése.
69. Az egyházkerületi felsőbb leányiskola felügyelő-bizottságának jelentése.

70. Konventi határozat a tanítók méltányosabb állami fizetés-kiegészítése tárgyában.
71. Konventi utasítás a felsőbb leányiskolák igazgatóihoz az isk. adatok beszolgáltatása tárgyában.
72. A középiskolai rendtartás konventi kidolgozása áttétetik a kebelbeli középiskolákhoz.
73. Konventi intézkedés az énektanárok képzésének újabb szabályozása tárgyában.
74. Az énektanítás konventi terve és a hozzá csatolt utasítás, végrehajtás és jelentéstétel végett kiadatik a kebelbeli főgimnáziumoknak.
75. Kerületünket felhívja a Konvent, hogy a gimn. felügyelet tárgyában jelentését még ez év folyamán terjessze be.
76. A vallás- és közokt. Miniszter értesíti a Konventet, hogy a jogakadémiai tanárok fizetékieségítésének alapelvein nem változtathat.
77. A Prot. Theol. szövetkezet alapszabálytervezete a sárospataki theol. tanári karnak adatik ki javaslattételre.
78. A magyar theol. ifjak javára a genévi egyetemen létesített alapítványok ügyében konventi leirat.
79. A lelkészek a püspöki és esperesi hivatalok útján felhivatnak a Kálvin-képek és Kálvin-füzetek terjesztésére.
80. Kerületünk hozzájárul a szabadságvesztésre ítélt lelki gondozása ügyében ajánlott erdélyi indítványhoz.
81. Kőrössy Ferenc papi oklevelétől való megfosztása tudomásul vétetik.
82. A vagyonleltárak és rovatos kimutatások csak másolat céljából kaphatók meg a konventtől.
83. Szánthó István bodrogolaszi lelkész fuvardíj-ügye.
84. A 3 milliós államsegély törvényhozási biztosításának előkészítése.
85. Vall.- és közokt. miniszteri utasítás az 1908. XLVI. t.-c. végrehajtása tárgyában.
86. Az alsóborsodi egyházmegye felterjesztése az 1908. évi XLVI. t.-c. végrehajtása ügyében.
87. Az alsóborsodi egyházmegye felterjesztése a tandíj-kárpótlás ügyében.
88. A homonnai missziói egyházban az ág. ev. növendékek külön vallástanításban részesítése felesleges.
89. Horváth István az I-ső lelkészi vizsgálatot decemberben leteheti.

90. A rimaszombati főgimnázium és Bodor István között az adásvételi szerződés jóváhagyatik.
91. Dani és Fischer főisk. nyomdabérlők kérvénye az egyh. ker. jkvek nyomási díjának felemeléseért.
92. Egyházmegyei jelentések az eddigi agentialis perselyek egyházankénti összegéről.
93. Az egyházkerületi özvegy-árva jutalék, pénzügyi választmány szerint, félévi előleges részletekben ki nem adható.
94. A gömöri egyházmegye indítványa az egyházkerület papi özvegy-árvatár alapszabályának módosítása tárgyában.
95. E.-kerület véleménye a missiói jelentések szerkesztése tárgyában beadott konventi előadói javaslatra nézve.
96. Lelkészi és tanítói változások.
97. A felterjesztett díjlevelek megerősítése.
98. Jelentések az egyházmegyei tisztviselők választásáról.
99. A magyarisépi egyház kölcsönfelvételi ügye.
- 100—102. A miskolci egyház adásvételi ügye.
103. A csobajai egyház kölcsönügylete.
- 104—106. A mezőzombori, a révleányvári és golopi egyházak kölcsönfelvételi ügye.
107. A bodroghalászi egyház csereszerződése.
108. A felsőkelecsényi egyház adásvételi ügylete.
109. A sajókazai egyház köszénkiaknázásl jogának az eladására az engedély megadatik.
- 110—111. A nagytornyai, kistornyai és vásárhelyi egyházak kölcsönfelvételi ügye.
112. A gortvakiszaludi egyház adásvételi ügye.
113. A rimaszécsi egyház vizimalmának eladási ügye.
- 114—116. A bódvaszilasi, az ungpinkóci és a minaji egyházak kölcsönfelvételi ügye.
117. Az ungi egyházmegye ungvári két házának eladási ügye.
118. A felsőborsodi egyházmegye felterjesztése a lelkészeknek tanítói oklevéllel való ellátása tárgyában.
119. A felsőborsodi egyházmegye felterjesztése a tűzkárt szenvedett kondói egyház felsegítése tárgyában.
120. Okleveles tanítók ref. vallás és énektanításból való vizsgálat ref. bizottság előtt tegyenek.
121. A rakottysági állami iskolai fundus körül támadt sérelmes ügy.
122. A gömöri egyházmegye felterjesztése a tanítók helyet-

- tesítése, a kántori fizetések felemelése, és az ifjúsági egyesületek szervezése költségeinek államsegély útján leendő fedezése tárgyában.
123. A gömöri egyházmegye felterjesztése a kiállított új lelkészi díjlevelek és a nyugdíjigény közti kapcsolat megállapítása tárgyában.
  124. A gömöri egyházmegyei pénztárnoknak az egyházkerületi árvajutalék kiszolgáltatása körüli eljárása költségeire 55 kor. segély megszavaztatik.
  125. A gömöri egyházmegye felterjesztése a Hámos Gyula végrendeleti hagyományáról készített alapító okirat megerősítése tárgyában.
  126. Az adócsökkentési államsegély igénybevételével felmerült különböző kérdésekre az egyházmegyék észrevételeiket adják be.
  127. Az alsózempléni és ungi egyházmegyék felterjesztése a lelkészek számára kedvezményes vasúti jegy kieszközlése tárgyában.
  128. Alsóborsodi tanítóegyesület emlékirata.
  129. Tanügyi bizottság javaslata az ifjúsági egyesületek szervezéséről.
  130. Az ifjúsági ker. egyesület nemzeti bizottságának segélykérvénye a pénzügyi választmányhoz tételik át.
  131. Az ifjúsági egyesületek szervezésére a lelkészek felhivatnak.
  132. Egyházkerületi lelkészképesítő bizottság jegyzőkönyve.
  133. Alsózemplén jelenti, hogy az egyházkerület tanügyi bizottságába Fövényessy Bertalant választotta meg.
  134. Ungtarnóc és Ördarma között kötött egyesség.
  135. Énekezőrék memorandumára a kerületi jegyzők véleményyt adnak a tavaszi közgyűlés elé.
  136. Gióvannini Gábriella kérelme.
  137. Eszenyi féljövedelem a szükösi tárba beutaltatott.
  138. Czinke I. jelentése az iskolai felügyeleti szabályok felküldéséről.
  139. Czinke I. jelentése a népiskolai új tanterv felküldéséről.
  140. Az abaujszántói egyház kérelme a Vágásy-alapítvány felhasználása tárgyában.
  141. Az abauji egyházmegye jelenti az eperjesi rendes lelkészi állás betöltését s kéri az egyház szavazati jogának megállapítását.

142. Frenczel Bertalan vallásos könyveket és fuvardíjat kér.
143. Pálóczy József mádi lelkész kongruájának felemelését kéri.
144. Az alsózempléni egyházmegye a létesítendő Kálvineum gyámolítását kéri.
145. Ungi s alsózempléni indítvány a tervezett egyházi Évkönyv tárgyában.
146. A tolcsvai egyház kérelme a régi temető befásítása tárgyában.
147. A sajókereszturi egyház kérelme lelkészi nyugdíjintézeti hátraléka tárgyában.
148. Az alsóborsodi egyházmegye általánosan kötelező szabályzat készítését indítványozza, a párbér kivetése ügyében.
149. Az alsóborsodi egyházmegye beterjeszti a Sassy—Szabó-alapítvány alapító leveleit.
150. Alsóborsod indítványa az özvegyek és árvák orsz. gyámintézeti segélyének és az egyházankénti előleges kiszolgáltatása tárgyában.
151. Alsóborsodi egyházmegye jelentése a szabálytalan baptista áttérések ügyében tett intézkedéséről.
152. Alsóborsodi egyházmegye jelentése Ágoston Sándor ügyében.
153. A tornai egyházmegye jelenti, hogy Vészy Viktor szádélői tanító még mindég vonakodik hivatalos esküt tenni.
154. A komjátii egyház az eladott belsőség áttelekkönyvezésére engedélyt nyer.
155. Kiss Gyula volt égerszögi tanító ellen a tornai egyházmegye a fegyelmi eljárás megindítására utasíttatik.
156. Az egri egyház az egyházmegyék figyelmébe ajánlhatik.
157. Az egri egyház segélygyűjtés ügye.
158. Jegyzőkönyv hitelesítésének helye és ideje.
159. Gyűlés bezárása.

II.

Birósági ügyek :

1. Radácsi György fellebbezése a Zoványi által ellene kért fegyelmi eljárás tárgyában hozott elnöki végzés ellen.
2. Taktaharkányi egyház felebbezése az alsózempléni egyházmegye ítélete ellen.

3. A semjéni egyház felebbezése az alsózempléni egyházmegye ítélete ellen.
4. A barkai egyház felebbezése a Laczó-féle ügyben.
5. A barkai egyház perújítási kérelme a barkai templomföld ügyében.
6. Özv. Urbán Mihályné felebbezése az ungi egyházmegye ítélete ellen.
7. Kiss Lajos zubogyi tanító panasza, a zubogyi presbiterium ellen, legeltetési jog megtagadása miatt.
8. Gortvay Ferenc és Gortvay Dániel korláthelmeci lakosok felebbezése templomszékek ügyében
9. Révész József volt szini, jelenleg éradonyi tanító fegyelmi ügye.
10. Időszaki tanács megválasztása.

Betűsoros tájékoztató.

A) Az 1910. október 1-diki rendkívüli egyh.-ker. gyűlés jegyzőkönyvéhez.

Dr. Antal Gábor 4.
 Dr. Kenessey Béja 4.
 Dr. Kun Bertalan családja 1, 2, 3, 4.
 Meczner Béla 1, 3.
 Dr. Tüdös István 4.
 Br. Vay Béla családja 1.

B) Az 1910. okt. 11-diki főgondnoki beigtatást örökítő gyűlés jegyzőkönyvéhez.

I. nap.

Antal Gábor 56. 1.
 Becske Bálint 68. 1.
 Czinke István 53. 1.
 Dókus Ernő 37, 38, 57, 59, 60, 61, 63, 65, 66, 67, 69, 70. 1.
 Domby László 66. 1.
 Fejes István 62. 1.
 Hutka József 69. 1.
 Meczner Béla 60. 1.
 Rác György 66. 1.
 Révész Kálmán 37. 1.
 Szalay László 38. 1.
 Szentiványi Árpád 58. 1.
 Szentpáli István 65. 1.
 Tarnay Gyula 64. 1.
 Vadászy Pál 34, 37, 38, 59. 1.

II. nap.

Abauji egyházmegye 126.
 Abaujszántói egyh. község 140.
 Alsóborsodi egyházmegye 100, 101, 102, 128, 147, 148, 149,
 150, 151, 152.

- Alsözempléni egyházmegye 99, 103, 104, 105, 106, 107, 126,
 127, 143, 144, 145, 146. Bir. II., III.
 Antal Gábor dr. 5.
 Artbauer Gizella 69.
 Bálint Dezső 21, 31, 143. Bir. X.
 Bálint Zoltán 60.
 Bánffy Dezső br. 9.
 Barkai e. k. Bir. IV. V.
 Becske Bálint 32.
 Bernáth Aladár 18.
 Bernáth Zoltán 14.
 Berzeviczy Endre 36.
 Bizony Akos 13, 28, 41.
 Bodroghalászi egyh.-község 107
 Bódvaszilasi e.-k. 114.
 Bogárdy Dániel 36.
 Bornemisza László Bir. X.
 Borsod vármegye 9.
 Both Gyula 141.
 Böszörményi Sándor 31.
 Buza János 14, 59.
 Csabay Pál 14. Bir. X.
 Csiky Kálmán 54.
 Csobaj e.-k. 103.
 Czike Ferenc 36.
 Czinke István 13, 14, 27, 28, 31, 32, 138, 139.
 Dani és Fischer 91.
 Debreczeni Bertalan 10.
 Deutsch Dávid 65.
 Dókus Ernő 1, 13, 14, 15, 20, 23.
 Dókus Ernőné 11.
 Dókus Gyula 19, 23. Bir. X.
 Domby László 69.
 Dusza János 31.
 Egri e.-k. 156, 157.
 Egyetemes Konvent 22, 26, 27, 28, 33, 34, 35, 45, 48, 49,
 80, 86, 87, 95, 127, 128, 129, 141, 145, 149, 150. I.
 Egyházkerületi felsőbb leányiskola igazg. 69.
 „ pénztárnok 42.
 „ jegyzők 135, 158.

- Egyházkerületi pénzügyi választmány 39, 40, 69, 71, 92, 93, 105, 130, 136.
- Egyházkerületi tanügyi bizottság 129.
- „   ügyész 41, 121.
- Egyházközségek általában 48, 70, 79, 81, 82, 84, 86, 92, 120, 156.
- Egyházmegyék általában 26, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 45, 96, 97, 98, 126.
- Egyházmegyei tanügyi bizottságok elnökei 32.
- Énekvezérek 26.
- Erős Károly 31.
- Esperesek általában 14, 16, 25, 32, 33, 37, 38, 44, 45, 85, 94, 119, 120, 123, 126, 131, 132, 156.
- Eszenyi e.-k. 137.
- Farkas Elek 31.
- Fejes István 8, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 31. Bír. X.
- Felsőborsodi egyházmegye és pénztárnoka 92, 108, 109, 114, 118, 119.
- Felsőkelecsényi e. k. 108.
- Felsőzempléni egyházmegye 110.
- Ferenczy Árpád dr. 48, 51.
- Finkey Ferenc dr. 10.
- Fodor Bertalan 36.
- Fodor György 24, 69.
- Fogarassy Jenő 32.
- Földművelésügyi miniszter 47.
- Főiskolai könyvnyomdafelügyelő 91.
- Fövenyessy Bertalan 133.
- Frenczel Bertalan 142.
- Gecsey Péter 66.
- Giovannini Gabriella 126.
- Gortvai Dániel és Ferenc Bír. VIII.
- Golopi egyházközs. 106.
- Gortvakisfaludi e.-k. 112.
- Gömöri egyházmegye 31, 93, 112, 113, 120, 121, 122, 123, 124, 125. Bír. VII.
- Gööz Ferenc 32.
- Gulyás József 52.
- Gusztáv-Adolf egyleti segílyt kérők 30.
- Harminc éves találkozók 62.

- Harsányi István 31.
Hegedűs és Sándor 32.
Hézsér Emil 41.
Hodossy Béla 32.
Homonnai missziói lelkész 88.
Homonnai missziói egyh.-közs. 33.
Horváth István 89.
Horváth János 31.
Húsz éves találkozók 61.
Hutka József Bír. X.
Kározy Mária 69.
Kenessey Béla dr. 5.
Kerekes Zsigmond 31.
Kérészy Barna 29. Bír. X.
Keresztury Józsefné özv. Bír. III.
Kiss Gyula 155.
Kiss Jenő 31.
Kiss Lajos Bír. VII.
Klein Ignáczné özv. 65.
Komjáthy Béla 10. Bír. X.
Komjáti egyh.-közs. 154.
Komjáthy Gábor 31.
Kondói egyh.-közs. 119.
Körössy György Bír. III.
Kovácsy Sándor 58.
Közalapi segélyre ajánlott egyh.-községek 34.
László Sándor 31.
Lelkészek általában 79, 81, 82, 84, 85, 94, 119, 120, 123,
129, 131.
Lelkészi vizsgálatokat tett egyének 132.
Lelkészképesítő bizottság 26, 89, 132
Lévay József Bír. X.
Magyar Bertalan 127.
Magyar István 31.
Magyarizsépi egyh.-k. 99.
Makai Kálmán 31.
Marton János 17, 31.
Meczner Béla 3, 14. Bír. X.
Meczner József Bír. X.
Mezőzombori e.-k. 104.

- Miklós Béla 10.
 Miklós Ödön Bír. X.
 Minay István 10.
 Minaji e.-k. 116.
 Miskolci e.-k. 12, 100, 101, 102, 136.
 Miskolci főgimn. igazg. 67, 72, 73.
 Miskolc városa 9.
 Missziói bizottság 33, 142.
 Missziói lelkészek 33, 95.
 Nagy Lajos 31.
 Nagytornyai e.-k. 110.
 Novák Lajos 29.
 Osváth Gyula 53.
 Ördarmai e.-k. 134.
 Pálóczy József 143.
 Papp Zoltán 52.
 Péter Mihály 21, 24, 31.
 Péter Pál 69.
 Püspöki hivatal 20, 45, 75, 79, 83, 85, 143, 157.
 Radácsi György 10, 135. Bír. I.
 Rácz Lajos dr. 14.
 Ragályi Béla 14, 19. Bír. X.
 Ragályi Géza Bír. X.
 Rakottyási e.-k. 121.
 Révleányvári e.-k. 105.
 Révész Kálmán 14, 26, 29, 31, 37, 141. Bír. X.
 Réz László 31.
 Révész József Bír. IX.
 Rimaszécsi e.-k. 113.
 Rimaszombati főgimn. igazg. 68, 72, 73, 74, 90.
 Ruskay Gyula 4.
 Sággy Sándor 124.
 Sajókazai e.-k. 109
 Sajókeresztúri e.-k. 147.
 Sárospataki főgimn. igazg. 72, 73, 74.
     főiskolai igazgató-tanács 23, 48, 49, 50, 51, 52,
     53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67.
 Sárospataki főiskolai gazdasági választmány 32, 65.
     „ Irodalmi Kör 32.
     „ theol. akad. tanári kar 77, 78.

- Semjéni egyházközség Bír. III.
Sulyok Pál 31.
Szakal István 36.
Szánthó Gyula dr. 57.
Szánthó István 83.
Szavazatbontó-bizottság 16.
Szent-Imrey Gyula 10. Bír. X.
Szentmártoni Dániel 20.
Szilassy Aladár id. 130, 131.
Szombathy Kálmán 69.
Szombathy László 31.
Szuhay Benedek 4.
Szűcs István Bír. X.
Taktaharkányi e. k. Bír. II.
Tanárok általában 29, 43.
Tanítók általában 32, 43, 120, 129.
Testvéregyházkerületek 9.
Tiszai ág. ev. egyházkerület és püspöke 9, 88.
Tolcsvai e.-k. 146.
Tornai egyházm. 153, 154, 155. Bír. IV., V., IX.
Tóth István 31.
Tóth János 31.
Trenkó György 50.
Trócsányi József 55.
Tüdős István dr. 5, 13, 29. Bír. X.
Ungi egyházmegye 115, 116, 117, 126, 127, 134, 137, 145. l.
Bír. VI., VIII.
Ungpinkóci e.-k. 115. l.
Ungtarnóci e.-k. 134. l.
Urbán Mihályné özv. Bír. VI.
Zitás Bertalan 31. l.
Záhonyi e. k. Bír. VI.
Zombory Gedő Bír. X.
Zoványi Jenő 51. Bír. I.
Zubogyi e. k. Bír. VII.
Zsoldos Benő 56 l.
Vadász Pál 1, 2, 13, 14, 15, 23. l. Bír. X.
Vásárhelyi e.-k. 111. l.
Vattay István 36. l.
Vay Elemér br. 14. l.
Vészi Viktor 153. l.
Vita Károly 16. l.
Vladár József 36. l.

A TISZÁNINNENI
REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET

1910. ÉVI DEC. HÓ 11-ÉN SÁROSPATAKON
TARTOTT RENDKIVÜLI KÖZGYŰLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE.

SZERKESZTETTE

RADÁCSI GYÖRGY

EGYHÁZKERÜLETI LELKÉSZI FŐJEGYZŐ.

132. SZÁM.

SÁROSPATAK

NYOMTATTÁK DANI ÉS FISCHER A REFORMÁTUS FŐISKOLA BETŰIVEL.

1911

A **tiszáninneri** ref. egyházkerület **püspök-beiktató** rendkívüli közgyűlését 1910. december 11-én tartotta meg Sárospatakon, elébb *Ragályi Géza* legidősebb esperes, mint püspökhelyettes és *Dókus Ernő* főgondnok, majd *Fejes István* püspök és *Dókus Ernő* főgondnok elnöklete alatt.

Jelenvoltak:

Az abaúji egyházmegyéből: Révész Kálmán esperes, Meczner József gondnok, Oláh Péter, Idrányi Barna, Cziáky Endre, Szobonya István, Kovács István, Frenczel Bertalan, Benke István, Gönczy Gábor lelkészi részről, Naményi Gyula, Dobozy István világi részről.

Az alsóborsodi egyházmegyéből: Dr. Tüdös István esperes, Sólyom Gyula, Halász József, Tóth Béla lelkészi részről, Huszthy Béla, Dr. Kérészy Barna világi részről.

A felsőborsodi egyházmegyéből: Svingor József h. esperes, Ragályi Béla gondnok. Elek József, Botos József lelkészi részről, Molnár László világi részről.

A gömöri egyházmegyéből: Csabay Pál esperes, Ruzskay Gyula, Sággy Sándor, Réz László, Pósa Lajos lelkészi részről, Lukács Géza, Br. Ragályi Balassa Ferenc világi részről.

A tornai egyházmegyéből: Ragályi Géza esperes, Dr. Hódy Sándor h. gondnok, Fodor György, Tóth Kálmán lelkészi részről, Dr. Óváry Pál, Izsó Bertalan világi részről.

Az ungi egyházmegyéből: Szűcs István esperes, Minay István h. gondnok, Szöllőssy Gyula, Németh Péter, Komjáthy Gábor, Maksa József, Magyar Bertalan, Szakal István, Pataky Pál, Tóth Lajos lelkészi részről, Bernáth Zoltán, Szabó Zoltán világi részről.

Az alsózempléni egyházmegyéből: Bálint Dezső esperes, Meczner Béla gondnok, Hézszer Emil, Gecsey Péter, Zitás Bertalan, Máthé Gyula, Horváth János, Ölvey János, Janka Károly, Keresztúry József lelkészi részről, Nagy Barna, Buza János, Meczner András, Miklós Béla, Dr. Kovács Gábor, Lábos Béla, Dr. Vitányi Miklós világi részről.

A felsőzempléni egyházmegyéből: Hutka József esperes, Dókus Gyula h. gondnok, Kádár János, Szeghő Benő, Péter Mihály, Tudja Mihály, Kiss Tamás, Ifj. Virágh József lelkészi, Dókus László, Bernáth Aladár, Izsépy Zoltán, Thuránszky Tihamér, Nemes Lajos világi részről.

Mint egyházkerületi tanácsbírák: Zombory Gedő, Kérészy Barna, Radácsi György, Szuhay Benedek lelkészi, Dókus Gyula világi részről.

A sárospataki főiskola képviselőjében: Dókus Gyula algondnok, Novák Lajos theol. akad. tanár.

A miskolci főgimnázium részéről: Csorba György.

A rimaszombati főgimnázium részéről: Bodor István.

Az egyházkerületi felsőbb leányiskola részéről: Domby László, Szombathy Kálmán.

Mint tanító képviselők: Fogarassy Jenő, Gööz Ferenc, Fövényessy Bertalan.

Mint egyházkerületi jegyzők: Radácsi György, Szalay László főjegyzők, Czinke István, Dr. Finkey Ferenc, Dr. Mitrovics Gyula aljegyzők.

Tanácskozási joggal: Bizony Ákos ügyész.

Ezekon felül számosan mindenik egyházmegyéből s a főiskolai és tanítóképzési tanári kar csaknem teljes számmal, Sátoraljaujhely művelt közönsége felekezeti különbség nélkül.

Püspöki beiktatás

A) A beiktatás előzményei.

Az október 11—12. napjain Miskolcon tartott egyházkerületi közgyűlés a 14. számú határozatával elrendelte a b. e. *Dr. Kun Bertalan* püspök megüresedett székének szavazás útján való betöltését, s az eredményes szavazás esetére megbizta elnökségét, hogy *a törvényesen megválasztott püspök ünnepies beiktatására a legrövidebb időn belől rendkívüli egyházkerületi közgyűlést hívjon össze.*

A beérkezett szavazatokat november hó 21-ikén Sárospatakon bontotta fel a kinevezett bizottság. A szavazást eredményesnek találta s az egyházkerületi elnökség a püspökbeiktató rendkívüli közgyűlést december 11-dikére hívta össze és pedig a szokásos gyűléstartó helyek közül sorrend szerint *Sárospatakra*, a meghívón a beiktatás rendjét is közölvén.

Meghívta az elnökség az egyetemes ref. egyház vezetőségét, a testvéregyházkerületeket is, éppenúgy mint az október 11-diki főgondnoki beiktatásra, hogy együtt magasztalják velünk tiszáninzeni reformátusokkal Istennek ama jó kedvét, amely nyilvánvalóvá lett irántunk a *Fejes István* sátoraljauhelyi lelkész, sárospataki főiskolai algondnok és felső-zempléni tiszteletbeli esperes püspökké való felemeltetésében.

A beiktatásra kitűzött napon egy fellobogózott város és főiskola, a küldöttek és önként vállalkozók, a főiskolai tanári kar és ifjúság nagy örvendező serege várta és fogadta a Sátoraljauhelyből érkező reggeli vonatot, amely az új püspököt,

a már beiktatott főgondnokot, egyházkerületünknek, Zemplén vármegyének és Sátoraljaujhely városának sok kitünőségét, a tisztelő és szerető lelkek egész taborát hozta Sárospatakra.

A megérkezetteket előbb a *főiskolai énekkar* üdvözölte, Erdélyi Jánosnak, az új püspök egykori kedvelt mesterének dalával („Mi zengi túl a bérceket“), majd pedig *Dr. Bessenyei Zénó*, a járás főszolgabírája köszöntötte az új püspököt, lelkesen emlékezve meg arról az általános örömről, amellyel *Fejes Istvánnak* püspökké történt választását mindenütt fogadták s magas állásának viseléséhez tartós szerencsét kívánt.

Az új püspök melegen viszonzta a szives Isten-hozottat, „Mint haza, úgy jöttem Patakra — mondta — hiszen 27 éve vagyok a sárospataki főiskola kormányzója. A magam részéről könnyen háriíthatok el minden üdvözlést, de amikor mint az egyházkerület küldöttje jövök ide, el kell fogadnom minden kitüntetést. Az a kerület, melynek olyan főiskolája van, mint a sárospataki, megérdemli az elismerést, a szeretetet. Hálásan köszönöm üdvözlésüket!“

Majd főgondnok-társával — a közönség hozsánnái között — kocsiba szállva, főszolgabírói kalauzolás mellett, kocsisortól kísérve, a főiskola udvarára hajtattott, ahol a tanári kar és a főiskolai ifjuság kitörő örömmel fogadta a tiszáninneri egyházkerület és a főiskola két új vezérét, *Dr. Rácz Lajos*, ez idő szerinti akadémiai és közigazgató pedig a következőleg üdvözölte :

Főtiszteletű Püspök Úr!

Méltóságos Főgondnok Úr!

A sárospataki főiskola ezúttal először részesül abban a szerencsében, hogy újonnan választott főgondnokait falain belől üdvözölheti, tisztelheti. Midőn a főiskola, annak minden tényezője nevében szívem teljességéből üdvözölöm a mi mélyen tisztelt, szeretett főgondnokainkat, egyúttal biztosítom mindkettőjüket afelől, hogy mi — tanárok és tanulók, szellemi és anyagi munkások — mindent el fogunk követni, hogy főiskolánk kebelében mindenkor jól érezzék magokat, abban mindenkor kedves otthonra találjanak. Isten hozta! Isten áldja meg idejöveteleket!

A püspök így felelt: „Elmentünk ősz elején s ime visszajöttünk tél elején ugyanazzal a szeretettel a sziveinkben a

főiskola tanári kara, ifjúsága és minden munkás tényezője iránt, a milyennel eltávoztunk innen. A főiskola sorsát mindig szívünkön hordoztuk s azzal a régi meggyőződéssel tértünk vissza új méltóságunkban is e főiskolába, hogyha a főiskola érdekeit szolgáljuk, akkor csak a magyarság, az egyház és az előrehaladás érdekeinek teszünk szolgálatot. Isten áldja meg a főiskolát, tanárait, ifjúságát s minden jó munkását.“

A lelkesedéssel fogadott válasz után a részben kocsikon, részben a főiskola kertjén át gyalog megérkezett ünnepi közönség a főiskola hivatalos helyiségeiben s magánszállásokon helyezkedett el, hogy a templomi ünnepélyre illendően felkészüljön, s felkészülvén, a harangok megkondulására színes csoportokban vonult a főiskola felé, a gyülekezés kijelölt helyére, az imaterembe.

Az egyetemes ref. egyház képviselőjében megjelent: *Dr. Antal Gábor*, konventi alelnök, dunántúli püspök és *Dr. Baksa Lajos*, konventi előadó; a dunamelléki egyházkerület nevében: *Mészáros János*, kecskeméti lelkész, *Bilkei Pap István*, theol. tanár és *Dr. Szabó József* ügyvéd; a dunántúli egyházkerület nevében: *Dr. Antal Gábor* püspök, *Németh István* theol. tanár, lelkészi főjegyző, *Dr. Thüry Elele* theol. tanár s egyházkerületi aljegyző; az erdélyi egyházkerület részéről: *Nagy Károly* theol. tanár, egyházkerületi főjegyző, *Ifj. Péter Károly* statustitkár és *Dr. Boér Elek* egyházmegyei főgondnok, igazgatótanácsos, egyetemi tanár; a tiszántúli egyházkerület részéről: *Dr. Eröss Lajos* püspök, *Szele György* debreceni lelkész, egyházkerületi tanácsbíró, *Dr. Ferenczy Gyula* theol. tanár, a „Debreceni Prot. Lap“ szerkesztője, *Bikky Ferenc* máramaros-ugocsai esperes, *Hajdu Zsigmond* püspöki titkár; a tiszai ág. ev. testvéregyházkerület nevében: *Turóczy Pál* főesperes, ózdi lelkész, *Geduly Henrik* egyházkerületi főjegyző, *Korbély Géza* egyházkerületi jegyző, eperjesi, *Domján Elek* sátoraljaujhelyi lelkész s ezeken felül számos lelkész és világi egyén a közelebbi és távolabbi egyházközségekből s Zemplén vármegye diszes küldöttsége, a királyi törvényszék, a kir. pénzügyigazgatóság s a sátoraljaujhelyi egyházközség, tanárok, tanítók, tanintézetek képviselői, egész ünneplő sereg.

9¹/₂ órakor vonult a főiskolai imateremből az ott szervezkedett közönség a református egyházközség szép, nagy temploma felé, amelynek déli bejáratánál a lelkész és főgondnok

várta az érkezőket és nyitotta meg előttük a templom ajtaját szívbeli hódolattal.

A hatalmas méretű s boldog időkre emlékeztető templom telve volt már a hivatalosak és kiküldöttek megérkezésekor és felemelő látványul szolgált. A püspökök, lelkészek, világiak, ünneplő öltözetükkel s tömeges megjelenésükkel betöltötték a nagy közönség ünnepi várakozását s a fentartott helyekre elhelyezkedvén, megkezdődött az istenitisztelet a megállapított és a közönség körében is szétszórt program szerint.

B) A templomi istenitisztelet és beigtatás.

Ifj. Fövenyessy Bertalan helybeli kántortanító orgona-előjátéka után u. n. invocatio gyanánt az „*Úr Isten téged szívünkől dicsérünk*“ kezdetű éneket énekelte a gyülekezet, utána pedig a 37-ik dicséret első két versét, amire *Révész Kálmán* abauji esperes alkalmi imádsága következett eképen :

Felséges Isten! szerető édes Atyánk a Jézus Krisztusban alázatosan magasztaljuk a te szereteted és bölcseséged gazdagságát, mely által magadat és kegyelmedet Szent Fiadban kijelentetted és ezáltal a bűnös világot megtartottad.

Hálatelt szívvel magasztalunk azért is, hogy szent igéd erejével anyaszentegyházat gyűjtél magadnak és minket annak tagjaivá elválasztottál és szent lelked ajándékaiban szereteted zálogát, reménységünk pecsétét és az örökélet bizonyosságát adtad nekünk.

Áldunk és dicsérünk azért is, oh mi hűséges Istenünk és Atyánk, hogy a te egyházad felett mindig szeretettel őrködöl és nem engeded, hogy annak hajócskáját az ellenséges hullámok elborítsák, hanem diadallal vezérled azt az örökkévalóság révpartja felé.

Áldunk és dicsérünk, Uram, azért is, hogy sohasem hagyod árván a te egyházadat, hanem a minden élők útján elköltözött vezérek helyett vezéreket, kormányzók helyett kormányzókat, erős oszlopok helyett erős oszlopokat adsz és rendelsz neki, hogy mint elsők az egyenlők közt, a te szent nevedben sáfárkodjanak az anyaszentegyház szolgálatában és égessék el szívök, lelkök tömjénét a te oltárodon.

Áldunk és dicsérünk azért is, édes Atyánk, hogy legutóbbi nagy gyászunk után kegyelmesen megvigasztaltál bennünket és a mi szomorúságunkat örömmre fordítottad; az agg pátriárka elköltözésével üresen maradt széket a hivatottak választása által betöltetted és adtál támaszt, hatalmas, hadakozó, tanácsos és ékesen szóló férfiút, hogy legyen a te népednek lelki gondviselője, pásztorja és vezére, a te szent neved dicsőségére és országodnak terjesztésére.

Áldunk és dicsérünk, Atyánk, még azért is, hogy a mi adventi örömlenket e mai napnak örömeivel sokasítád, midőn a te szent neved segítségül hívásával beiktatjuk székébe a mi megválasztott püspökünket.

Kérünk, Uram, áldj meg most; óh Uram, adj jó előmenetelt most!

Vedd körül továbbra is áldásidnak bőségével a te kiválasztott szolgádat, kit híveidnek első pásztorává méltóztattál. Eddig is Te voltál az ő oltalma és segítése, ezentúl is a Te segedelmed és helybenhagyásod legyen az ő legfőbb erőssége, bizodalma és dicsekedése. Adj neki, Atyánk, évek sokasága mellett, állandó és törhetetlen lelki-testi erőt, hogy legyen könnyű az ő terhe és gyönyörűsége az ő igája; állj mellette mindig kegyelmeddel, hogy legyen Isten feddhetetlen sáfára; igaz, tiszta, magatürető; aki a tudomány szerint való igaz beszédhez tartja magát, hogy inthessen az egészséges tudománynyal és meggyőzhesse az ellenkezőket. Áldd meg őt, Uram, a Sionról, hogy boldognak lássa Jeruzsálemet és legyen békeesség Izráelen életének minden idejében

E végre, Uram, áldd meg kegyelmedből egyházunkat s ebben a mi egyházkerületünket, ennek tisztviselőit és minden rendű tagjait, hogy azokra, melyek hátunk megett vannak, nem tekintve, lankadatlanul fussunk a cél felé s az igazság és békeesség csókolgassák egymást mi közöttünk. Áldd meg, jó Atyánk, a mi ősi főiskolánkat is, a hit, tudomány és jó erkölcs háromságának eme hatalmas magyar várát, hogy fényes múltjához mindenben méltó legyen jövődjéje.

Egyházunkért könyörögve, könyörgünk a mi édes hazánkért is, felséges Istenünk! hiszen egyformán szent és drága előttünk mind a kettő, és boldog egyház csak boldog hazában lehet. Áldd meg azért, népeknek Istene, a mi ezeréves hazánkat és ennek koronás királyát, szaporítsd meg nála a kegyelemnek esztendeit, melyek alatt hazánk boldogságában és virágzásában lelje legnagyobb örömet és élete legszebb jutalmát. Áldd meg e haza népeit, nyelvi és felekezeti különbség nélkül egyaránt; a setétségben ülőknek hozd

fel a te világosságodat, hogy a honfitársi és felebaráti szeretet őszinteségét ne ronthassák meg a sötétség emberei s a haza szent oltára körül szeretettel egyesüljenek azok, kik különböző templomokban imádnak Tégedet.

Jó Istenünk, édes Atyánk! Vedd kedvesen hálánk áldozatát és találjon meghallgatásra Nálad könyörgésünk szava. Adjad, hogy e mai nap legyen reánk nézve a jövődő boldogságának mind kezdete, mind eszközlője, szent Fiad, a Jézus Krisztus által. Ámen.

A szív teljességéből fakadó s a szívek mélyéig ható imádság után a főiskolai énekkar üdvözlő dala zendült fel a következő szöveggel:

„Az Úr küldötte őt,
Az Úr küldötte őt
Hű pásztorúl, kormányosul,
Szent ígéje tolmácsaúl,
Borúban fénylő csillagul.
Légy áldott jó Atyánk, hogy elküldötted Őt,
S felülemeltem sok ezer fölött!
Oh hadd maradjon soká hittünknek erős vára,
Világító szövétnekünk!
Éltének alkonyát
Te nyujtsd Atyánk!
Tedd áldássá nevét,
Szavát, kezét!
Az Úr küldötte Őt,
Az Úr küldötte Őt!

Az imádság erejével versenyző ének után *Dókus Ernő* egyházkerületi főgondnok az Úr asztala mellől, mint közgyűlési elnök, ünnepi érzésektől áthatottan üdvözölte egyetemes ref. egyházunk, a testvérfelekezetek és ref. egyházkerületünk küldötteit, valamint a rendkívüli közgyűlés összes tagjait s a jelenlevő diszes közönséget; majd a püspökbeigtatásra egybehívott rendkívüli egyházkerületi közgyűlést megnyitotta és a jegyzőket az egyházkerület alkotó tagjainak számbavételével s a határozatképesség megállapításával megbízván, felkérte *Szalay László* egyházkerületi világi főjegyzőt a szavazatbontásra kiküldött bizottság jelentésének felolvasására.

A felolvasott jelentés szerint a hernádbödi egyházközség szavazata felebbezéssel való megtámadtatás, az abarai, felsőnyárádi, nemesbükki egyházközségeké pedig hiányos kiállítás

miatt beszámíthatók nem lévén, az érvényesnek elfogadott 373 szavazatból *Fejes Istvánra* esett 227, *Dr. Tüdös Istvánra* 138, *Bálint Dezsőre*, *Novák Lajosra*, *Radácsi Györgyre* és *Révész Kálmánra* 1—1 szavazat s így a tiszáninneri ref. egyházkerület törvényesen megválasztott püspöke 89 szótöbbséggel *Fejes István* lett.

Dókus Ernő főgondnok a felolvasott és a nagy közönség lelkesült örömeivel üdvözölt jelentés alapján *Fejes Istvánt* — mint akinek megválasztása meg nem támadtatott — a közgyűlés nevében a tiszáninneri ref. egyházkerület törvényesen megválasztott püspökének jelentette ki s felkérte őt, mint jelenlévőt, a hivatalos eskü letételére, *Radácsi György* lelkészi főjegyzőt pedig az eskü felolvasására.

Fejes István a templomi közönség harsogó üdvözlései közt az Urasztalához járult s az egyházi törvénykönyvünkben előírt esküt a lelkészi főjegyző előolvasása mellett letette. Az ünnepi csendben és néma áhítattal hallgatott eskütétel után *Dókus Ernő* üdvözölte a felesküdött püspököt az egyházkerület és a saját nevében eképen:

Főtisztelendő és Méltóságos Püspök úr!

Az isteni gondviselés mindeneket bölcsen intéző kegyelme jónak látta magához szólítani haló porában is áldott emlékü patriarchánkat, püspökünket. Ezzel azon feladat elé állította egyházkerületünk gyülekezeteit, hogy megtüresedett helyét betöltsék, hogy a Szentgyörgyi Sámuel, Csáji Márton, Szalay Sámuel, a két Szatmáry—Paksi, Őri Fülep Gábor, Apostol Pál, Zsarnay Lajos és dr. Kun Bertalan, egyházkerületünk, sőt egyháztörténelmünk nagy alakjaihoz méltó utódot ültessenek ezen egyházkerület püspöki székébe.

Hála a mindenhatónak, egyházkerületünk a kiváló férfiak egész sorával rendelkezik, kik méltán tölthetnék be e díszes állást, de ezen egyházkerület kötelékében eltöltött 45 év alatt szerzett tapasztalat mégis azon meggyőződést érlelte meg, hogy a méltók között Méltóságod a legméltóbb arra, hogy nagynevű elődei örökébe lépjen, hogy nagy tudáson alapuló, nagy administrationális gyakorlattal párosult s egy élet tapasztalatain átszűrődött, kristalizálódott ismereteit, szellemi kincseit egyetemes egyházunk s ezen egyházkerület javára, a legmagasabb egyházi vezető állásban, még az eddiginél is hatékonyabban értékesíthesse, hasznosíthassa.

Negyvenöt év! mily hosszú idő azoknál, kik azt gondtalan

semmittevással töltik, s mily rövid, kikenél az egész életet a közjónak szentelt munka tölti be, aranyozza meg.

Méltóságod ezen negyvenöt életévének minden perce a nagy nyilvánosság előtt, úgyszólván annak ellenőrzése mellett folyt le és szemeink előtt kapcsolódtak egymásba az érdem ama megszámlálhatlan szemei, melyek ma már hosszú láncot alkotva, működését, személyét övezik s melynek záró ékkövét képezi az elismerésnek azon koronája, melyet egyházkerületünk a teljesített, az eredményes munkáért a mai napon nyújt, hiszem, hogy az összes számottevő, elfogulatlan magyar református testvéreink őszinte öröme és helyeslése mellett.

Mert Méltóságod örök nyomokat hagyó áldásos működésének csak kisebbik felét képezi az, amelyet egyházának anyagi és szellemi felvirágoztatásában, a sárospataki főiskola színvonalának emelésében, egyházmegyéje és ezen egyházkerület körében páratlan buzgalommal, kötelességérzettel és fényes eredménnyel kifejtett, de e működést hirdeti egyetemes konventünk jegyzőkönyveinek minden lapja, zsinatainknak minden törvényszakasza, egyházi közéletünknek minden fontosabb mozzanata, s e működés Méltóságodnak református egyházunk történetében a megillető, díszes helyet biztosítja.

De egyházkerületünk bizalmának e jelével, ezen legmagasabb kitüntetéssel nemcsak az érdem koronáját nyújtja Méltóságodnak a múltban kifejtett tevékenységeért, hanem egyúttal a kormányt, mellyel jövőre egyházkerületünk sokat hányatott hajóját biztos révbe vezetheti s a küzdő fegyvert is, melynek birtokában és segélyével alkalma leend szerzett jogainkat megvédelmezni s a megilletőket megszerezni. Mert Méltóságodra püspöki székében nem a hosszú fáradtság után megérdemelt pihenés, hanem egyházkerületünkben fokozott tevékenység, egyetemes egyházunk körében pedig nagy munka és erős küzdelem várakozik, melyből részét eddig is derekasan kivette.

Küzdelem s egyben védelem, mely talán évszázadok óta nem volt ily nehéz, mert egyszerre több oldalról megtámadott egyházunkat, vallásunkat kell oltalmaznunk. Egyfelől saját hitsorsosaink hithűségének, erkölcsi érzékének mindjobban terjedő lazulása, párosulva az anyagi jólét biztosításának, a vagyonszerzésnek mohó, sokszor talán túlságba vitt vágyával, másrészt ellenfeleink azon naponként megújuló s eddig soha nem tapasztalt vehementiával, szívóssággal és türelmetlenséggel folytatott támadása, mely vég-

céljában nem lehet más, mint híveink megrendítése, elhódítása és nehéz küzdelmek árán megszerzett jogaink megcsonkítása.

Egyházkerületünk úgy a kormányt, mint a fegyvert nyugodtan s azon tudatban adja Méltóságod kezeibe, hogy azt Istenadta nagy tehetségével, a gondviselés által megőrzött testi erejével, hajthatatlan, erős protestáns jellemével, lankadatlan, nagy munkaképességével, bölcs előrelátásával, nyugodt ítéletével református egyházunk és ezen egyházkerület érdekében eredményesen s diadalmasan fogja kezelni.

Ezen reménytől, ezen meggyőződéstől áthatva, egyházkerületünk nevében üdvözlöm Főtisztelendőségedet, az egyenlők elsőjét és gondjaira bízom a hatalom jelvényét, ezen egyházkerület püspöki pecsétjét, azzal, hogy azt Isten nevében, Isten dicsőségére, vallásunk, hitelveink védelmére, anyaszentegyházunk és minden híveinek javára és boldogítására használja ezen magas papi állásában.

De talán nem lépem túl az engem megillető hatáskört és nem követek el tapintatlanságot, ha ez ünnepélyes pillanatban pár szóval megemlékezem magamról is és érintem azon érzelmeket törekvéseket, melyek jövő viszonyunknál vezetni fognak. Az én meggyőződésem az, melynek más alkalommal már szerencsém volt kifejezést is adni, hogy mint az egyházkerület főgondnoka, feladatomat úgy vélem teljesíteni, ha tehetségemmel, munkámmal, buzgalmmal az egyházkerület lelkészi vezetőjének támogatására szolgálok s ezzel erejét fokozom, munkájának eredményét előmozdítom. De engem Méltóságodhoz évtizedek óta széleskörű közös tevékenység s ezen legközelebbi hivatali összeköttetésen kívül 45 éves tisztelet, rokonszenv, barátság — amazoknál még sokkal erősebb — kötelékei is fűznek.

Én, a hivatali támogatáson kívül, ezen érzelmek összességével jövök Méltóságod elé, kérve, hogy azokat hasonlókkal viszonyozni s ezáltal együttműködésünket mindkettőnkre nézve kellemessé, emlékezetessé, a közügyre nézve pedig eredményessé, áldásthozóvá tenni kegyeskedjék.

Szívem egész melegével üdvözlöm Méltóságodat, mint tisztelt és szeretett elnöktársamat, egyházkerületünk püspöki székében.

Az éljenzésekkel szakgatott, lángoló egyházszeretettől, tisztársi és baráti fenkölt érzésektől áradó beszéd végeztével átadta a főgondnok a felesküdt püspöknek a hivatali pecsétet abban az erős meggyőződésben, hogy az a leghűségesebb

kezekben lesz s azt csak a szent igazság és anyaszentegyházunk javára fogja meghasználni.

Fejes István a püspöki pecsétet átvéve, mély meghatottsággal a következőleg szólott: „Amikor letettem az esküt, azzal kijelentettem, hogy a püspöki hivatalt elfogadom és e pecséttel kezemben elismerem, hogy a kerület egyik kormányzójává lettem. Hálás szívvel köszönöm, hogy magas korom dacára engem emelt a kerület e felette kitüntető állásba. Hosszú lelkeszi pályámnak a megkoszorúzása ez a tény. Hajlott korrál, nem is vállaltam volna e nemes méltóságot, ha nem volnának tapasztalataim, melyeket a köz javára fordítani kötelességem. A munka és küzdelem elől sohasem álltam félre, nem fogok ezután sem. Vállalom tehát a munkát, a fokozott kötelességeket. Programomat részletesen más alkalommal fogom kifejteni. Hálás köszönettel rejtem szívembe elnöktársam felejtethetlen szavait és veszem át e pecsétet, ígérve, hogy olyan hűséggel fogom ennek gondját viselni, mint elődöm, a nagy ember, kinek emléke legyen örökre áldott!”

E püspöki nyilatkozat után *Ragályi Géza* tornai esperes, mint a jelenvolt esperesek közt hivatalkorra a legidősebb, így szólott:

Főtiszteletű Méltóságos Püspök Úr!

Én pedig, mint egyházkerületünk ez időszerinti legidősebb esperese, főtiszteletűségedet, a tiszáninneri egyházkerület törvényesen elválasztott püspökét, ezennel *beigatottnak nyilvánítom*.

Majd pedig imádkozásra híván fel a közönséget, méltó ünnepi ihletettséggel így imádkozott:

Hatalmas felség, bölcs és jó atyánk! Te örök és változhatatlan vagy s beláthatlan bölcsességgel uralkodol élők és holtak felett. Te megmaradsz mindörökké, mi pedig elmegyünk egymás után atyáink mellé pihenni, oda, honnan nincsen visszatérés többé. Mi megfélemlünk, ha fellegekben hatalmad dörög felettünk, pedig jól tudjuk, hogy te hatalmas vagy ott is megtartani, hol vész fenyeget, ott is felemelni, hol kicsiny hiűtség csüggedez.

Elnémúlt az örömmek hangja ajkunkon is, pár hóval előbb, jó atyánk! Zokogva sirtunk a fájdalom miatt, húnytán a jelesnek,

a nagynak, a dicsőnek, ki vezérfénye, világító szövétneke volt magyar Sionunknak több mint fél századon keresztül. Elmondhattuk, hogy „leesett a mi fejünknek koronája!”

De im, te jó s mindenható atyánk! Nem hagytad népedet vizsgálatás nélkül, nem hagytad a porban soká keseregni, fel-emelled s megvigasztaltad őt, megmutattad neki a te választottadat s megengedted érnünk, hogy feltehetjük homlokára, a mindnyájunk között legérdemesebbnek, a lehüllott koronát.

És most itt áll velünk együtt a te választottad jó atyánk! Reád függesztve vágyó pillantását, tőled kérve erőt, kitartást és áldást a munkára, melyre felmagasztaltad őt.

Te pedig óh mindenható atyánk! kinek kezében van sorsunk és életünk, ki eddig őt nekünk megtartottad, óh tartsd meg őt továbbra is. S ha őt olykor-olykor, hosszú élete folyamán a bánat, a fájdalom, a csalódás keserű poharával itattad, add kezébe, még hátralévő napjaira mirél gyakrabban az öröm s boldogság, és megelégedés mézédés italát! Engedd, hogyha megmutattad neki a munkamezőt, szent vallásunk, anyaszentegyházunk, édes hazánk és nemzetünk és a te dicsőségedre munkálhassa meg azt.

Legyen ő gazdag a szeretetben, lankadatlan a küzdelemben! Övezd fel őt az igazság mellvasával, melyről pattogjanak vissza az irigység, a rágalom mérgezett nyilai.

És ha imára nyitja ajkait, a hazáért, a nemzetért, a koronás királyért, a szenvedőkért, a boldogokért, a kicsinyekért, a gazdagokért és szegényekért, hallgasd meg őt, Uram! Legyen minden óhajtása, reményége teljesedve, valósulva!

Atyánk! küldd alá szent lelked e választottadra, hogyha szólja az ígét, a te szent ígédet, oszlassa az az elmék homályát, lobbantsa lángra a közönyös szívet, tanítson szeretni hazát és nemzetet! Ámen.

Az imádság elhangzása után *Ragályi Géza*, mint helyettes püspök kézfogással is pecsételvén a beigtatást, átadta székét a beigtatott püspöknek s az Ur asztalától eltávozott. Ekkor megzendült az orgona és a gyülekezet lelkesen énekelte az „Im bejöttünk nagy örömmel“ dallamára a Próba énekeskönyv 310 sz. alkalmi darabjából a 2-ik verset:

Szent egyházad kormányzóit
Áldd meg Úristen,
Vezesse néped bölcs tanácsadóit
Az igaz buzgó hit,
Felséges Atya-Isten!

Éneklés alatt a beigtatott püspök a főgondnokkal, az esperesekkel, egyházmegyei gondnokokkal, kerületi tanácsbírákkal és jegyzőkkel kezét fogott s a gyülekezet áhitatos figyelme mellett a szószekre ment és megtartotta székfoglaló egyházi beszédét és elrebegte hálaadó és megáldó imádságát eképen :

Az egyedül bölcs Istennek dicsőség a mi Urunk Jézus Krisztus által mindörökké, Ámen.

Apost. Csel. XX. 24.

Semmivel sem gondolok, az én életem is nékem nem drága, csak elvégezhessem örömmel az én futásomat és a szolgálatot, melyet vettem az Úr Jézustól. hogy bizonysgot tegyek az Isten kegyelmének evangéliumáról.

Egy fényes, káprázatos álom hatása alatt állok itt a szent gyülekezet előtt és remegő lélekkel kérdezem még magamtól: mi történt velem? mi volt itt? Ime ebben az Isten dicsőségére épített szent hajlékban az emberek sokasága vett körül engem, imádságok hangzottak el, énekek zendültek meg, ünnepi szózatok emelkedtek körülöttem és én e közben az élő Istenre, a ki atya, fiu és szentlélek, esküt tettem, hogy mint a tiszáninneri egyházkerület megválasztott püspöke, tisztemet lelkiismeretesen teljesítem, Isten országának dicsőségét előmozdítani szent kötelességemnek ismerem. Reszkető kézzel elfogadtam azt a pecsétet is, amely kormányzói hivatalom külső jelvényéül szolgál és magamat a püspöki hivatal viselésére felajánlottam.

Tisztelt gyülekezet! Ha álom volt eddig ez a fényes, káprázatos tünemény, úgy érzem, hogy az most már e pillanattól kezdve bevégzett valósággá lett. Megtörtént, amire én már alig gondolhattam.

Nem ez volt már az én álmom a közelebbi időkben, nemes barátaim, tisztelt gyülekezet! Töredékeny testtel és zsibbatag erővel, a földtől az ég felé fordult inkább az én vágyó tekintetem és miután a *hit által való nemes harcot* hosszú lelkipásztori pályámon *megharcolni igyekeztem, jobban ragaszkodtam már az örökülethez, melyről bizonysgot tettem sok bizonyságok előtt.* De ime ebből az álmomból az Isten kegyelme felébresztett, amidőn sorsom felett

úgy határozott, hogy e *testben megmaradnom még szükségesnek* ítélte. Alázatos szívvel adok hálát Istennek az ő kegyelmes ítéleteért és életemnek megtartásáért!

De most hát mit tegyek e kegyelemből nekem ajándékozott étellel? Elvonuljak-e a magány csendjébe ennek a versengő életnek nagy pusztájáról, ahol forgószelek porfelleget vernek körülöttem? Nyugalomra hajtsam-e fejemet lombjaim árnyékában, amidőn különben is úgy zúgnak jobb és balfelől, egyházban és egyházon kívül, a tengeréletnek viharverte habjai? Gondolkoztam, tisztelt közgyűlés! eme kérdések felett és végre is úgy döntöttem, hogy egy lelkipásztornak épen akkor, mikor a viharok zúgnak, nem lehet feladata sem az elvonulás, sem a nyugalom. Ezt a pályát végig kell futni, ha porlepte úton, ha síríg tartó harcok között is, mert a lelkipásztor élete nem a magáé, hanem a Krisztusé és mint a *Krisztus szeretett minket és adta halálra magát érettünk áldozatul*, úgy kell nekünk is szeretnünk azt a szolgálatot, amelyet tőle vettünk, hogy életünkben semmit se igyekezzünk megtakarítani önmagunknak, sőt inkább azt a maga teljességében az Isten oltárain áldozzuk fel és *készek legyünk bármikor meghalni is az Úr Jézusnak nevéért.*

Ebben a lelkipásztori hitemben vallást teszek hát elöttetek a nagy Apostol szavaival, hogy bármi következék reám, szenvedés vagy halál, harc vagy áldozat, *semmivel sem gondolok* immár, *az én életem is nekem nem drága, csak elvégezhessem örömmel az én futásomat és a szolgálatot, melyet vettem az Úr Jézustól, hogy bizonyosságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliomáról.*

Életem, ime, nemcsak a saját gyülekezetemé többé, hanem egyházkerületünk minden gyülekezetéé, mert ezeknek akaratából történt az, hogy ezentúl szélesebb mezőn végezzem pásztori szolgálatomat és hogy apostoli munkában, ha kell harcokban és küzdelmekben, ha kell áldozatokban tegyek bizonyosságot az Isten kegyelmének evangéliomáról.

Tisztelt gyülekezet! Az emberi élet értéke általában attól függ, hogy mennyiben vagyunk képesek megfelelni annak a hivatásnak, pályának, munkakörnek, amelybe minket a gondviselés beállítani jónak látott. Isten világában, a végtelenség és örökkévalóság méreteihez képest, nincsen kicsiny és nincsen nagy; a harmincsepp és a tenger, a sóhajtás és a mennydörgés, a kis fűszál és a büszke cédrus, egyértékű dolgok. Isten világában, az ő nagyságához és fenségéhez képest, egyértékű dolog az is, hogy

mi itt mint uralkodók vagy alattvalók, mint szolgák vagy szabadok, mint gazdagok vagy szegények, mint tudósok vagy együgyűek létezőnk és működünk-e ; de éppen Isten előtt, ott a trónon, itt a kunyhóban, itt a szolgálatban, ott a hatalomban, mindegyik életnek becsét és érdemét az adja meg, hogy általadtuk-e magunkat minden erőnkkel és minden tehetségünkkel együtt a ránk bízott szolgálatnak amaz isteni törvény szerint, hogy *a ki hű a kevesen, többre bízatik azután és a kinek sok adatott, sok kívántatik attól.*

Senkisem oldhatja fel tehát magát rendeltetésének munkaköréből, mert életét mindenki csak ott teheti értékesé, ahol azzal legtöbbet használhat és ahol önmaga is a földi boldogság legmagasabb fokát érheti el, néha munkáinak sikerében, az áldások, élvezetében, gyakran az önáldozatban is, vagy a megdicsőülésben, midőn vérünkkel kell megpecsételnünk hűségünket, kötelességünk szent oltárainál. Mint katonák így esünk el a harctéren a hazáért, de annak úgy kell lenni. Mint orvosok így pusztulunk el a ragályos halálvész idején embertársaink védelmében, de annak úgy kell lenni. A közélet nagy férfiai megemésztik az idegölő küzdelmek a mások javáért, annak is úgy kell lenni. A munkás ott roskad össze ösztökéje mellett csapásverte földjén, annak is úgy kell lenni. A lángelkek elfogynak lassan, mint a gyertyaszál a tudós asztala mellett, de annak úgy kell lenni. Az életet ápolni, gondozni kötelesség, de a rendeltetészerű kötelesség teljesítésekor megkímélni még sem lehet és nem szabad a nélkül, hogy be ne teljék rajtunk Idvezítőnk ama mondása: *aki akarja az ő életét megtartani, elveszti azt és a ki elveszti életét érettem, megtalálja azt.*

Igy értem én, tisztelt gyülekezet! életem odaadását annak a szolgálatnak, amelyre magamat a mai napon felajánlottam. Mivoltában nem, csak alakjában új ez az én szolgálatom. Élethivatásom, rendeltetésem, már kora ifjúságom kezdetén ezt a szent könyvet adta kezembe, hogy ezzel végezzem örömmel az én pályafutásomat, bizonyágot tévén az Isten kegyelmének evangéliomáról. Tettem ezt eddig a Krisztus nevének teljes szeretetével, az Isten kegyelmének állhatatos hirdetésével, mert amint a napból kilövellő sugarak a nap nélkül nem léteznek, úgy az én egész lételem is összeforrt az én éltető napommal, az Úr Jézus Krisztussal és az ő evangéliomával. Szeretem hivatásomat a szeretetnek azzal a nagyságával, amelyről az apostol azt mondja, hogy *sem élet, sem halál, sem magasság, sem mélység nem szakaszthat el minket az Isten szerelmétől, mely van a mi Urunk Jézus Krisztusban.*

Nem dicsekedés ez, tisztelt gyülekezet! hanem hitvallástétel a lelkipásztori pálya fenséges és magasztos voltáról. Én nem tudnék választani ma sem lelkületemhez méltóbbat.

Jó, egyszerű, szerény viszonyok közt élő társaim! a bibliáva! kezetekben emeljétek magasra fejeiteket, mert *én látok az ég közepén repülni egy angyalt, kinél vagy on az örökkévaló evangéliom, hogy azt hirdesse minden nemzetségnek, ágazatnak, nyelvnek és népnek.* Nincs szélesebb körü hivatás az evangéliom angyalainak, az Isten szolgáinak hivatásánál, mert az Isten kegyelmének evangélioma áthat minden más munkakört. Életforrása az a nagynak és kicsinynek, vezérlője a gazdagnak és szegénynek, védelme a palotának és kunyhónak, fénye, dicsősége, vigasztalója és megszentelője minden emberi életnek. Az evangéliom idvességünk kijelentése a Jézus Krisztus által. — Az evangéliom nélkül nincs Isten országa, nincs Isten kegyelme, nincs ég felé törekvő emberi lélek, nincs hite a jó diadalának és az erény szentségének, nincs bizonyos reménye sem a földi életet kiengesztelő örökkévalóságnak. Az isten kegyelmének evangéliomát hirdetni és magunknak is abban élni gyönyörű hivatás. Ép és tiszta elme és jó lelkiismeret, melyet nem zavar meg a bűnök szédítő mámora; igaz és nemes szív, mely nem táplál alacsony vágyakat és szeretettel van megterelve Isten iránt, ember iránt egyiránt; erős, tevékeny lélek, amely azt teszi mindig, ami az emberhez méltó és megveti azt, ami az emberi méltóságot megalázza, — ez rajtunk, ez bennünk az Isten kegyelme, ez az emberi élet igaz boldogsága. Ami ezen kívül van, az a bűnös szenvedély, kába fő és gonosz indulat, megfertőztetett elme és lelkiismeret, az az életnek visszája, kóros állapota; boldogtalanság és kárhozat egész világunk az Isten kegyelme nélkül.

Nos hát, nem minden nemzetségnek és ágazatnak, nem minden nyelvnek és népnek legfőbb szüksége-e az Isten kegyelmének evangélioma? Ragaszkodom ehhez a hitemhez rendületlenül, az emberért, életünk felmagasztaltatásáért, mert Isten kegyelméből lettünk az ő fiaivá a Jézus Krisztus által és a *Jézus nevének kívül nincsen más név, mely által lehetne megtartatnunk.*

De hát úgy van-e? Hite-e ez másoknak is, hite-e ez habár csak a keresztyének ama sokaságának is, amelynek egy kicsiny társasága, a magyarországi reformátusok gyülekezeteinek egy része, engem ezen hitemnek szolgálatára hívott el a lelkipásztori hivatásnak őrállói tisztében?

Széjjel tekintek és mindenfelől látom a mosolygást egy ilyen papi beszédre. Sőt a kacagást is hallom, ha akár itt, akár ott, az Isten kegyelmét és az Ur Jézus nevét tiszteljük az emberi élet üdvössége gyanánt.

Ismerem, tisztelt gyülekezet! rugóit, irányát, törekvéseit ennek a lelkületnek is. Jól tudom, hogy mai nap nemcsak azoknak az egyházaknak templomai vannak ostrom alá véve, amelyek többé-kevésbé gátat vetnek az emberi haladásnak, hanem támadásban részesülnek általában azok is, akik a vallás örök igazságaival óhajtják előbb vinni az emberiséget a tökéletesebb, hogy úgy mondjam, eszményibb, azaz istenibb emberi élet utjain; jól tudom ezeket is, de vitába nem állok sem a tudománynak, sem a nagy életnek, habár ellenkező irányzataival szemben sem. Azt tartom, hogy az evangéliomi egyháznak, a gondolat és lelkiismereti szabadság fényénél, nézni, figyelni és próbálni kell csak ezeket a történetek folyamán hullámozó tüneményeket és ha ezután a süllyedő hajókon jajszókat hallunk: *Uram, segíts, mert elveszünk!* nekünk biztatólag kell szólanunk a kétségek közt vergődő lelkekhez: *mit félték, ó kicsiny hitűek?* Azt is tartom, tisztelt gyülekezet! hogy bármily utakon járnak, még ha tévelyegnek is, a mai emberek sem kereshetnek mást, mint azt, amivel nem bírnak, t. i. a jobb életet és boldogságot. Nos hát, hadd keressék! Ne üldözzük őket, ne kárhoztassuk őket, hanem emberszerető szívvel vigyük nyomukba az igaz vallás szövétnekét, hogy vagy jobb útra vezethessük őket, vagy ha midőn az élet izzó versenyében sivatag pusztákra jutnak, az Isten kegyelmének evangéliomával, az élet forrásának vizével új életre keltsük őket, mert az evangéliom feladata a mentés és szabaddítás; *az embernek fia azért jött, hogy felkeresse és megtartsa azt, ami elveszett vala.* De figyelmen kívül nem szabad hagynunk azokat az okokat sem, amelyek háborgást és nyugtalanságot keltenek az emberek lelkében. Az Úr Jézus Krisztus az ő megváltottjainak nemcsak örök életére, hanem földi életére is gondolt, amidőn széjjeljárva, szétszórta emberszerető lelkének áldó sugarait. Ebből a szeretetből sokat nem váltott még be a keresztyénség sem a Krisztus kicsinyei iránt. Ezekért maga Idvezítőnk kiált hozzánk vádlólag: *Éheztem és ennem nem adtatok, beteg voltam, meg nem látogattatok, ruhátalan voltam, meg nem ruháztatok, bujdosó voltam, menedéket nem adtatok.* Ha tehát vagy az igazság, vagy a szeretet hiánya volna az oka az emberi háborgásoknak, rajta kell lennünk, hogy az *igazságot kövessük szeretetben*, hogy a rosszakaratot a jóakarat, a gyűlölködést

békesség váltsa fel a Krisztus lelke által. Ha minél sötétebb körülöttünk az emberi élet útja, annál inkább szükséges, hogy az Isten kegyelmének evangyélioma tündököltesse az emberszeretet fényes sugarait; hogy a halmok és völgyek, a mélységek és magasságok, a szeretet tetteivel ékeskedjenek és tegyenek bizonyosságot arról, hogy itt az idvesség velünk, a mi hitünkben, a mi reménységünkben az emberi élet igaz rendeltetése és boldogsága felől.

A mai nehéz viszonyokat tehát ismerve, de egyszersmind tudva azt is, hogy a népek szellemi és erkölcsi vezérletében milyen áldásos hatást gyakorolt eddig is a református egyház; látva azt is, hogy mily élénk és éber munka foly ma is a protestáns népek közt az emberi haladás és művelődés nagy kincseiért; és látva végül azt is, hogy itthon, a mi köreinkben is, mind nagyobb felbuzdulás mutatkozik a tevékenységre; teljes hittel bizom most is az evangyéliom isteni hatalmában; bizom abban, hogy társadalmi nagy feladatait sietni fog teljesíteni egyházunk a mai időkben is. Ebben a bizalmamban és vallásunk igazságaiban vetett teljes hittel, úgy igyekezem hát én is pásztori feladataimat végezni, hogy a midőn én nyugalmam és életem árán bizonyosságot teszek az Isten kegyelmének evangyéliomáról, ugyanezt tegyék velem az én vezérletem alá adott társaim is, szeretve hivatásukat, ha kell, akár az önfeláldozásig is, mint én szerettem mind mostanáig és szeretni fogom, ki tudja meddig? Az Isten kegyelme majd meghatározza azt is!

Pásztori hitvallástélelem ime ez! Végső fellobbanása ez talán annak a lángnak, amelylyel eddig egyházunk ügyeiért lelkesültem, de hát az utolsó láng is égjen el azon a szent oltáron!

Kormányzói nyilatkozatot most e szósze kből nem teszek, azt majd más úton fogom közönségünk tudomására hozni. Most a mai napon, püspöki tisztembe beiktatásom alkalmával, ezt tartottam méltóbbnak, hogy pásztori hivatásomról szóljak, mert a püspökségnek ez a benső, lényeges feladata. Életem értékét ennek a feladatnak teljesítésében határoztam meg. Imhol vagyok, szivemmel, lelkemmel együtt egyházkerületemé az evangyéliom pásztori szolgálatában!

Egyházkerületi főgondnok, egyházmegyei gondnok, világi egyházkerületi és egyházmegyei tanácsbíró, jegyző, tisztviselő urak, ti szent nép és királyi papság, egyházi alkotmányunknak erős oszlopai, fogadatok bizalommal, amint én bizom a ti hitűségetekben!

Esperes, egyházkerületi és egyházmegyei lelkészi tanácsbíró, jegyző, tisztviselő, lelkész, tanár, tanító urak, ti a vezetésben, pász-torkodásban és tanításban szolgáló és munkatársaim, fogadjatok oly szeretettel, amint én szeretlek titeket.

Ti nemes egyházak, szenteknek társasága, előljárók és hívek egyaránt, fogadjatok oly jóakarattal, amint én békességgel köszöntelek titeket! Építjük együtt Isten anyaszentegyházát, *melynek belső szegletköve a Krisztus, kiből az egész alkotmány szép renddel rakat-tatván, növekedik, hogy legyünk mindnyájan Istennek hajléka a szentlélekben!*

És végül még egyet. Mondhatom, hogy szeretem hivatásomat, így szeretem hát református egyházunkat is és nem akarhatok egyebet, mint annak javát, hasznát, előmenetelét. Aki püspökséget kíván, jó munkát kíván, mert széles mezőn munkálhatja az anyaszentegyház javát. Én tehát, aki mindmáig a munkában találtam gyönyörűségemet, most is a jó munkáért vállaltam hivatalomat és addig fogom azt viselni, míg egyházam javát munkálhatom, a jó munka határáig.

Isten kegyelme és segedelme mellett így veszem fel hivatalom terheit és fogom hordozni gyönyörűséggel. Különbőség és személyválogatás nélkül igyekezem *jót tenni mindenkivel, de kivált a mi hitűnknek családtagjaival.* Segíteni a gyengéket, oltalmazni a védteleneket, tanácsolni a tanácstalanokat, biztatni a csüggedőket kötelességemnek fogom ismerni. Lelkipásztortársaimmal szemben, mint eddig, úgy ezentúl is maradok igaz barátjuk, ezenfelül, mint első a hasonlók közt, szolgálja kívánok lenni mindenkinek, de senkitől és semmiért hálát és jutalmat nem várok, mert azt íme már e pillanatban megnyertem, midőn ősz fejemre feltételezt papí pályám földi koronája.

Ami ezentúl következik, *hű az Isten, ha híven szolgálok és nemes harcomat megharcolva, futásomat elvégezem, ő nála várom majd mennyei jutalmamat Idvezítőm által.* Ámen.

Leborúlok előtted óh jószágos Isten, és alázatos szívvel adok neked hálát életem vezérletéért, azért is, hogy megengedted érnem ezt a napot, amelyen engem, erőtlen szolgálódat, a szenteknek gyülekezetében, a te anyaszentegyházadnak újabb szolgálatára bocsátottál el a Jézus Krisztus által. Nem nékem, Uram, nem nékem, hanem a te nevednek adattassék a dicséret és dicsőség, a te kegyelmedért, melyet rám kiárasztottál!

Óh! Uram és én Istenem! magas helyre, a sziklacsúcsra helyeztetted te ma engem őrállóul anyaszentegyházadban. Késő időben, amidőn az esteli árnyékok már nőnek előttem, reszketve állok meg előtted, mert fejem felett felhők és viharok ütköznek meg és lábaim alatt az örvénylő vizeken mélységek kiáltanak mélységet. Mit tegyek, Uram, e helyen, ha a te oltalmad be nem fedez engem? ha a te erőd meg nem segít engem?

Én segítségem és kőváram, én paizsom és én oltalmam, én erős Istenem, ki teljes szívből szeretlek tégedet, tehozzád könyörgök, hogy adj erőt nekem elvállalt szolgálatomnak hű betöltésére, hogy arról a helyről, ahova állítottál, a te dicsőségedet szolgálhassam az én erőtlenségem által.

Édes Jézusom! te is a te dicsőségedből, szent atyádnak jobbjáról, tekints alá evangéliomod kicsiny szolgájára és bocsásd ki rám a szentlélek világosító, bátorító és megszentelő erejét, hogy állhatatosan, csüggedetlenül tehessek bizonyosságot minden szolgálatomban, melyet tőled vettem, az Isten kegyelmének evangéliomáról!

Uram, Istenem! könyörgésem szavát emelem fel hozzád e napon minden népekért és nemzetségekért. Áldd meg a föld minden lakosait, mert *tied a föld és ennek kerekése. Jelentsd ki magadat azoknak, akik téged nem ismernek; térítsd magadhoz azokat, akik tőled távol járnak. Vegyen áldást az Urtól minden ember és igazságot az ő idvezítő Istenétől!*

Könyörgök hozzád, Uram, közelebb a te anyaszentegyházadért, amelynek társaságában minket egybefűztél, hogy szent fiad vezérlete mellett itt keressük a mi idvességünket. Áldd meg a te örökkévaló szent országodnak ezt a nevelő intézetét minden áldásoddal! Áldd meg templomaiban, iskoláiban, kormányzóiban, lelkipásztoraiban, tanítóiban, híveiben, hogy együtt, egy hitben egyesülve, haladjunk abban előre, minden igaz emberi erényekkel felékesítve, a tökéletesedés útján, hogy értse és érezze minden lélek, hogy a te gyermekeid vagyunk, Istennek nemzetsége, a mennyország polgárai.

Könyörgök hozzád, Uram, dicsőségesen uralkodó királyunkért, akinek földi oltalma alá helyeztetted anyaszentegyházunkat. Add, Uram, hogy agg királyunk a 80 év határán *a te erősségedben örvendezzen tovább is és dicsekedjék a te megtartásodban.* Népeinek javára, egyházunk oltalmára, adj még neki *napoknak hosszúságát, boldogságát mindéltig és mindörökké!*

Könyörgök hozzád, Uram, e mi édes magyar hazánkért, a

melynek szerelme lelkünkben lángol, mint lángolt atyáinké is. Áldd meg, Isten, hazánk határait, népeit békességgel, egymásiránt való kölcsönös szeretettel!

Legyen áldott magyar földünk minden nyelvű és vallású lakosával, minden tűzhelyével, minden oltárával, még sírjaival is, hol kedveseink alusszák csendes álmukat!

Nyisd meg a te egeidet Óh Isten, és hulljon onnan felül mint a harmat a te áldásod és a te szerelmed, mint a napsugár, szálljon alá a te előtted leboruló, tégedet dicsőítő szent gyülekezetre. Ámen (Úri ima, püspöki áldás).

E beszédet és imádságot síri csendben, fokozódó benső tisztelettel hallgatta s illetőleg imádkozta az ünneplő nagyközönség s mire mindkettő véget ért, mindenki szíve örömtől áradozott, a dologhoz értők lelkében pedig édes bizonyossággá lett, hogy a tiszáninneri egyházkerület 10-ik püspöke a nehéz időkhöz illő fegyverzetben, testi és szellemi erőinek teljességében áll a viharpróbált hajó kormányához s hogy elveivel, eszményeivel, hitével, reményeivel s anyaszentegyházunkért égő, lángoló szeretetével Istenáldássá lesz a tiszáninneri egyházkerületen — s Isten segítségével — egész magyar ref. egyházunk dicsekedése.

A beszéd hatása érezhető volt a gyülekezet záróénekén is, mely mint a megteljesedett szívek zsolozsmája zendült és szállt ég felé a 75. dicséret 3. és 4. verseinek szövegében.

Amint ez az ének is elhangzott, az új püspök ismét elfoglalta püspöki székét az Úr asztalánál, s *Dókus Ernő* főgondnok, az egész beigtató ünnepélyre boldogan emlékezve vissza, indítványozta — a közönség nagy tetszése mellett — hogy a mai napon elhangzott és elhangzó beszédek egyházkerületünk jegyzőkönyvében örökíttessenek meg s megköszönve még egyszer a közeliak, távoliak és helybeliek lelkes részvételét s a jegyzőkönyv hitelesítését az elnökség számára kérve, a feledhetetlen ünnepélyt és rendkívüli egyházkerületi közgyűlést berekesztette.

És felharsant az orgona és felállt az óriási közönség mint egy ember és előlegezett karácsonyi örömmel és ihletettséggel énekelte a himnusz első versét.

C) A tisztelgő küldöttségek.

A himnusz elhangzása után lelkészi főjegyző kijelentvén, hogy a tisztelgésre ajánlkozott küldöttségek közül — egész-

ségi tekintetek miatt — csak az egyetemes ref. egyház és egyházkerületek közös küldöttségeit és a tiszai ág. ev. testvérekét fogadja a beigtatott püspök az Isten házában, a többiekét pedig a főiskola fűtött imatermében, — megkezdődött a küldöttségek tisztelgése.

Az egyetemes egyház és ref. egyházkerületek küldöttségének érzelmeit *Dr. Antal Gábor* konventi alelnök, dunántúli püspök tolmácsolta, örömiünknek és gyászunknak ez a tisztelteméltoán kitartó, mély hálára kötelező osztályosa, aki eképen szólott:

1. Főtisztelätü és Méltóságos Püspök Úr!

Igen tisztelt Tisztársam!

A tanácsaiban megfoghatatlan, útaiban végéremehetetlen isteni bölcs gondviselés ebben a végéhez közeledő évben kettős gyászt mért a tiszáninneri ref. egyházkerületre, ezzel egyszersmind az egész magyar református egyházra, amidőn magához szólította a halál által egymás után rövid időközben ezen egyházkerületnek előbb világi, azután egyházi vezérét, az Úrnak munkában elfáradott két hűségés szolgáját.

Általános volt a gyász, amely szívünket e nagy veszteség folytán elfoglalta; részt vett ebben nemcsak a magyar reformátusság, hanem úgyszólván az egész ország a legelső magyar embertől, a királytól kezdve, amit hálával illik elismernünk, mert a jók, a nemesek, a kiválók elvesztése, bármely felekezethez tartozzanak, bármely állásban legyenek is, a hazára közvesztéség. A nagy veszteség érzete aggodalmat keltett mindnyájunk szívében, hogy vajjon tudjuk-e pótolni a kidőlt nagyok és jelesek helyét s aggodalmunk között ismét csak az isteni bölcs gondviselésbe vetettük reményünk horgonyát, mert szent hitünk azzal biztatott, anyaszentegyházunk múltja pedig meggyőzött bennünket arról, hogy az Úr, aki megsebesít, meg is gyógyít; az ő gondviseléséből nincs kifelejtve a földnek legjelentéktelenebb teremtménye sem, annyival kevésbbé van kifelejtve az ő anyaszentegyháza, mennyei országának ezen előcsarnoka, amelyet az ő szent Fia által vetett alapra helyezett, amelybe gyűjtötte össze az ő szent Fia vérén megváltott népét.

A mi hitünk, a mi reményünk, a mi bizodalunk ime nem volt hiábavaló és nem csalatkozott meg. Mert isteni akarat, isteni örök végzés nyilatkozott meg abban, hogy a tiszáninneri ref. egy-

házköriület pótolni tudta a nagy, a súlyos veszteséget, előbb a főgondnoki állást és most Méltóságod személyével a püspöki állást dicséretes egyetértéssel töltötte be az arra leghivatottabb erővel. A gyülekezetek nagy többsége részéről Főtiszteletűséged iránt megnyilatkozott ezen bizalom elismerése azon fényes szellemi tehetségeknek, amelyekkel az isteni gondviselés Főtiszteletűségedet megáldotta; elismerése azon lankadatlan buzgóságnak és fáradhatatlan munkásságnak, amellyel Főtiszteletűséged ezen fényes tehetségeit félszázadon keresztül anyaszentegyházunk közügyeinek javára felhasználta; elismerése azon nagyrabecsülésnek, amelyet Főtiszteletűséged úgy beszédeiben, mint irodalmi műveiben a protestantizmus szellemének eszményi magasztos felfogásával az egész országtól kiérdemelt; elismerése azon egyszerű, őszinte, puritán gondolkodásnak, amely Főtiszteletűségedet minden tevékenységében, eljárásában, törekvéseiben jellemezte és elismerése azon egyházunk s annak intézményei, szelleme iránti tántoríthatatlan hűségnek, amellyel Főtiszteletűséged annak evangyéliomi szervezetét, ősi alkotmányát, önkormányzatát mindenkor védelmezte.

Főtiszteletűségednek mindezek a nemes és kiváló tulajdonai emberi ítélet szerint elegendő indokul szolgáltak arra, hogy a tisztáninneri ref. egyházkerület közbizalma Főtiszteletűségedet hívja el nagy örömeinkre e nagyjelentőségű püspöki állásra. De a végső, az igazi ok mégis Isten akarata, Isten ujmutatása volt ebben a közörömöt keltő eseményben és mi mindnyájan boldogoknak érezzük magunkat, hogy a mi óhajásunk, az igaz érdemeket igazságosan méltányolni tudó egyházi közvélemény ez alkalommal egyezett az Isten akaratával. Ezért a legőszintébb örömmel üdvözlöm én Főtiszteletűségedet a magyarországi ref. egyetemes konvent és a másik négy ref. testvér egyházkerület nevében, mint egyházi közügyeinknek egyik legrégebb, legodaadóbb munkását, akinek éleslátása, ügyszeretete, az eseményeket és feladatokat mindig eszmei magaslatra emelkedő állásponttról szemlélő, széles szellemi látása, egyházi tanácskozásainknak úgy a zsinaton, mint a konventen nemcsak értékes tényezője, hanem sok esetben irányítója is volt.

Őszinte szeretettel, ragaszkodással üdvözlöm Főtiszteletűségedet magam és püspöktársaim nevében is, mint munkatársunkat, aki iránt a testvéri érzésen kívül igaz tiszteletre is vagyunk kötelezve. A mi egyházi törvényeink szerint Főtiszteletűséged hivatalára nézve a sorrendben legifjabb társunk, még is érezzük, tudjuk, hogy köztünk a legelső érdemre nézve, akit a legnagyobb tisztelet

illet meg, mert az egyházi közügyeink szolgálatában csak közkatonák, vagy még azok sem voltunk, amikor Főtiszteletűséged már a vezérek közé tartozott. És aki ugyanazon téren ugyanazon jutalmat több, jobb és hosszabb ideig tartó munkával érdemelte ki, az egyenlők között bizonytalán a legérdemesebb.

Anyaszentegyházunk javának, érdekeinek ily kipróbált, bátor és edzett harcosa, mint Főtiszteletűséged, nagyon jól ismeri annak a megbízatásnak fontosságát, amelynek betöltésére most vállalkozott. Ha mostani székfoglaló beszédében nem jelentette volna is ki, nagyon jól tudom, hogy amint a legközelebbi hetek eseményeinek alakulását látta, sokszor megfontolás tárgyává tette az Úr Jézus ama szavait: kicsoda a hív és bölcs sáfár, akit az Úr az ő szolgálói között fővé teszen, hogy alkalmas időben adjon rendelt eledelt az ő háza népének (Luk. XII. 42.) és midőn a nagy munkamezőt áttekinthetted, te is felsóhajtottál vallásos és alázatos lélekkel a prófétával és pátriarchával: ne küldj engemet Uram, mert én hajlott korú idős ember vagyok, de a te kérésedre megjött a biztató és parancsoló válasz a te bensődben attól, akiben mindig biztál és hittél: elég neked az én kegyelmem! Lépj azért teljes bizalommal a pályára, amelyre elhivattál, mert ha vágyakoztál, óhajtoztál is nyugalom után, azoknak a lelkeszi pályán működő embereknek, akik élénken érzik szíveikben az írás ama szavainak értelmét: „Uram, a te házadhoz való szeretet megemészt engemet“, akik közé számítalak téged is, magamat is, nem lehet nyugodni, amíg csak valami erővel rendelkeznek és ha te ezt a fontos megbízatást, melyre a közbizalom elhívott, el nem fogadtad volna, hidd el, akkor sem tudnál nyugalomban élni. A történelem például jegyezte fel, hogy az édes atyját szerető, születésétől néma fiú, amikor azt látta, hogy az ellenség atyjára halálos csapást akar mérni, elkiáltotta magát: hát akkor lehető volna-e, hogy te (bármilyen helyzetben légy is), ha szíved minden érzésével szeretett édes anyádat, szeretett magyar református egyházunkat veszélyben látod, amelynek javáért eddig fáradhatatlanul küzdöttél szóval, tollal, tettekkel, — némán és tétlenül szemléid azt és ne siess hathatós szavaddal, ékes tolladdal annak megmentésére?

Indúlj tehát a nagy, fontos, áldásos munkára a nagy Istennek mindenekre elégséges kegyelmében bízva, nem a nyugalom után vágyakozva, hanem azzal a buzgósággal és nemes lelkesedéssel, amellyel eddig is példánykép voltál előttünk, az Úr házának építésében. Nagy és széles a munkatér, amelyre lépsz, sok a teendő, talán

több, mint másutt, mert azt még ebben az ünnepélyes pillanatban sem szabad elhallgatnom, hogy a te eredményes munkálkodásodtól várja a magyar ref. egyház becsülete, a hazai közművelődés fontos érdeke, hogy ezen egyházkerületben, különösen ezen ősi sárospataki főiskolában most már mindenek ékesen és szép renddel történjenek.

A jó Istent kérjük, hogy tartsa meg sokáig a te testi erőidet teljes munkabírásban, épségben, hogy elvégezhesd a reád váró fontos feladatot s életednek ezen emberi ítélet szerint hajlott korszaka, melyet fontos és tisztos állásodban eltöltesz. késő nemzedékek előtt is emlékezetessé legyen, áldásos alkotásai és fényes sikerei folytán.

Az Isten, aki eddig megtartott és vezérelt, áldjon meg tégedet tovább is és éltesen sokáig!

A közönség alig bírt betelni ezzel a nagy közvetlenségtől, bizodalmas melegségtől sugárzó beszéddel s tüntetőleg osztozkodott abban a nemes hódolatban, amelylyel a legilletékesebb egyén, a tiszáninneri püspök szellemi erejét s nagy érdemeit az egész magyar ref. egyház nevében megbecsülte

Az üdvözölt püspök is mélyen meghatva hallgatta püspök-társa lelkének ezt a fényes bizonyágtételét s igazolta, hogy ő csakugyan azok közé tartozik, vagy egyetlen talán amaz élők között, akik ref. egyházkerületeinknek konventi és zsinati egységesítésében évtizedeken át állandóan résztvettek s az egységesítés munkájában szívesen megfáradtak. Ha lelkének bármi tekintetben nyomai vannak, Istené legyen érte a dicsőség. Igérte, hogy a testvériség ápolásában s az anyaszentegyházunkért való önzetlen munkában ott lesz az elsők között mindhalálig s életének, küzdelmének szép jutalmául tekinti egyetemes egyházunk és a testvéregyházkerületek szeretetteljes üdvözlését.

Aki tehette, sietett a beszédek hatása alatt közel jutni az ünnepelthez és Antal Gábor püspökhöz, hogy velök kezét szorítson vagy hogy tiszteletét valamelyes formában kifejezhesse. A dunántúli püspök legmeghittebb emberei is örvendezve hirdették, hogy a sok beszéd közt, amelyet temérdek hivatalos kiküldetéseiben a püspök a közelebbi években elmondott, alig múlhatta valamelyik felül szeretetteljes bensőségben s az előadás lebilincselő közvetlenségében ezt a sárospatakit, amire ő az őt is mélyen megható templomi ünnepélyre hivatkozott.

2. Az ág. ev. testvérek tiszai küldöttsége nevében *Turóczy Pál* ózdi lelkész és főesperes szólt eképen:

Főtisztelendő és Méltóságos Püspök Úr!

Az őszinte tisztelet és meleg testvéri szeretet által indítatva jelentünk meg a tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület képviseletében a tiszáninneneni ref. testvéregyházkerület mai ünnepélyes diszközgyűlésén, hogy amidőn az egyházkerület hajójának vezetését Főtisztelendőséged, mint új kormányos átveszi: az örvendező sokasággal együtt mi is ezen adventi üdvözlettel köszöntsük Főtisztelendőségedet: „Áldott legyen, aki jött az Úrnak nevében!” — s az Úr segedelmeért esdő sokaság imái közé vegyítsük mi is szívünknek ég felé emelkedő ezen adventi buzgó fohászatát: „Légy segítségül Isten, ki vagy a magasságban!”

Főtisztelendő Püspök Úr! Amidőn mint kipróbált vitéze az Úrnak, ezen ünnepélyes alkalommal átveszi az egyházkerület vezetését, s mint egyházi elnök annak élére áll: — fogadja a tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület részéről kifejezett bizalmas, tiszteletteljes üdvözetünket, azon hő óhajunk kapcsán, hogy a közös mezőn — Isten országának mezején — a közös cél: az evangéliomon alapuló lelki szabadság elérésében sikerrel működhessék időknek sokaságán keresztül. Isten áldja meg, — s vezérelje nagy, nehéz, de nemes apostoli munkájában! Erőben, egészségben hosszú évek folyamán boldogan éltesse az Úr!

Ezt a beszédet is köztetszés kísérte, s épúgy az arra adott választ. Az üdvözölnék ág. ev. testvéreinkkel szemben is bátran lehetett múltjára hivatkozni, amellyel ő a prot. testvériség eszméjét annyiszor-amennyiszor hátsó gondolatok nélkül szolgálta. Ma is hive ennek az egységnek s boldog volna, ha tényleges valóságáért új munkakörében szolgálatokat tehetne. A mai nehéz időkben a protestáns szellem ápolására nagy szükség van s e szükségétől áthaíva szeretettel kérte a testvéreket az egyetértés lelkétől sugallt munkálkodásra s biztosította őket, hogy feledhetetlen emlékként örzi szívében a testvéri ölelkezésre való megjelenésüket.

Ezzel a templomi ünnepély véget ért, de a jelenvoltak emlékezetében édes visszhangja zendült az egész ünnepélynek s a szemek sugárzása, az ajkak ömledézése azt hirdette, hogy „Az Úrnak napja ez, az Úrnak napja ez.”

Az egyházközség nagy templomából, amelynek látásával alig bírtak az idegenebbek betelni, a főiskola feié vonúlt az ünneplő közönség s az u. n. *imateremben* szállt meg, hogy tanúja legyen az ünnepély hátralévő részleteinek.

Mire a közönség kényelmesen elhelyezkedett, megjelent a beigtatott püspök és egymásután fogadta a jelentkező küldöttségeket.

3. *A tiszáninneri egyházkerület esperesei és egyházmegyei gondnokai*, egy testté szervezkedve, *Meczner Béla* legidősebb egyhm. gondnok szavaival eként üdvözölték:

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úr!

A mi egyházunknak jellege, ereje az egyszerűségben, felekezeti türelmességben, a munka iránti szeretet-, tevékenység- és áldozatkészségben gyökerezik. Épen azért tisztviselői választások alkalmával a közbizalom azon férfiakat szokta kitüntetni, kiknek szívében az egyházas buzgalom és hitbuzgóság mély és erős gyökereket vert.

Midőn Méltóságodat a tiszáninneri egyházkerület közönsége püspökké emelte, Méltóságodban ezen kiváló tulajdonokat becsülte meg.

Egyáltalában véve nincs szándékomban, hogy Fejes Istvának a múltban kifejtett hosszas és egyházi életünkben mélyreható tevékenységét elsoroljam. Elég annak rövid megemlítése, hogy az a rövid 45 év, melyet Méltóságod mint sátoraljaujhelyi lelkész egyházkerületünkben eltöltött, a tevékenységnek, egyházi buzgókodásnak hosszú sorozata, s mi már megszoktuk azt, hogy a Fejes István szava fontosabb egyházi tanácskozásaink alkalmával mindig döntő befolyással birjon.

Méltóságos Uram! Tudjuk azt, hogy egyházi tisztviselőink választása alkalmával a teljes egyöntetőséget elérni egy egyházkerületben csaknem lehetetlen. Mindamelllett a tiszáninneri egyházkerület közönségének Méltóságod iránt érzett bizalma és tisztelete oly fényes eredményt állított elő, minő különösen a püspökválasztások alkalmával csaknem példátlan s Méltóságod már az első szavazás alkalmával tekintélyes többséggel lett megválasztva.

Eljöttünk a tiszáninneri egyházkerület esperesei és gondnokai hogy Méltóságodat szívünk melegével üdvözöljük, tiszteletünknek és szeretetünknek kellő szavakban adjunk kifejezést. Ezen örö-

münk e jelen pillanatban annyival őszintébb és igazabb, mert nem csináltunk titkot abból, hogy mi, az egyházmegye esperesei és gondnokai, Méltóságod mellett foglaltunk állást s a Kun Bertalan örökét a legméltóbb kézbe: a Fejes Istvánéba óhajtottuk letenni.

Méltóságos Uram! Nagy és feledhetetlen a mi veszteségünk szeretett volt püspökünknek, Kun Bertalannak halála folytán. Nagy idő kell ahhoz, míg ezen fájó sebünk be fog hegedni. De teljes remény és bizalom él szívünkben, hogy Méltóságod püspökké történt megválasztása lassanként feledtetni fogja velünk e veszteséget, s Méltóságod hű munkálkodása és tevékenysége áldással és melegséggel fogja elárasztani a mi szeretett egyházkerületünket.

Kívánom a Gondviseléstől: legyen Méltóságod, mint egyházkerületünk feje, boldog és megelégedett, tevékenysége és működése legyen a tiszáninneri egyházkerületre és a magyar református egyházra áldásthozó és örök időre emlékezetes.

Mi, az egyházmegyék elnökei, tiszta szívvel ígérjük, hogy nehéz munkájának teljesítésében őszinte, nyílt lélekkel leszünk segítő társai.

Adjon a jó Isten Méltóságodnak magasztos hivatala teljesítésében erőt, egészséget, kitartást!

4. A sárospataki főiskola igazgató-tanácsa nevében *Dókus Gyula* világi algonodnok, sok időn át szeretett algonodnoktársa üdvözölte a következőleg:

Főtisztelendő és Méltóságos Püspök Úr!

A magyar közművelődés terén munkatársai, a főiskola igazgató tanácsa jelent meg Méltóságod előtt, hogy mint egyházi elnöküktől búcsut vegyünk, s mint fennhatóságunknak egyházi képviselőjét üdvözöljük. Több mint negyedszázad mult el, amióta főiskolánk vezetésének kormányrúdjához állott. Nem célozom azt a nagy munkát, azt a lelkiismeretes gondozást, azt a hű sáfárkodást, melyet Méltóságod ezen nagy idő alatt tanúsított, méltatni, mert azt mindenki, aki e főiskolának igaz barátja, kell, hogy tudja és elismerje. Hogy igaz szeretettel volt ezen kulturalis nagy és hazafias intézményünk iránt, annak legfényesebb bizonyítékát adta az által, hogy még akkor is, amikor méltatlan személyi megtámadásoknak volt kitéve, nem hagyta el azt a helyet, ahová egyházkerületünk egyetemének bizodalma állította, hanem tovább mun-

kálta főiskolánk érdekeit. Most Méltóságod elhagyja ezt a munkakört, de nem hagyja el a főiskola szolgálatát, hanem azt kiterjedtebb hatáskörben fogja teljesíteni; amikor tehát mint főiskolai egyházi algondnokunktól búcsuzunk, mint egyházi főgondnokunkat igaz örömmel és szeretettel köszöntjük. Nem kérjük, hogy új állásában legyen igaz gondozója alma materünknek, mert ez az érzés, ez az akarat Méltóságod lelkéhez van növe; a teremtés Urát kérjük, hogy nagy és nemes munkájához, püspöki állásának betöltéséhez, a szellemi és fizikai erő bő áldásával árássa el Méltóságodat.

5. Ugyancsak *Dókus Gyula*, mint Zemplénavármegye alispánja tolmácsolta, a vármegye örömét és tiszteletét is eképen:

Főtisztelendő és Méltóságos Püspök Ur!

Méltóságod nemcsak az egyházi téren, hanem a társadalmi téren folytatott nagy munkában is mindig ott volt az első munkások között, mint Zemplénavármegye törvényhatóságának tagja; majdnem egy félszázad óta szolgálja már Zemplén vármegye közügyeit. Mi, akik a vármegye közönségének és tisztikarának képviselőjében itt megjelentünk, Méltóságodat nem mint idegent, de mint közülünk valót jöttünk üdvözölni és kifejezni afeletti örömmünket, hogy a tiszáninnyi egyházkerület püspöki székébe azt a férfit ültette, akit törvényhatóságunk minden tagja önzetlen munkájával, hazafiúi erényeivel és emberbaráti érzelmeivel szerzett érdemeiért igaz szeretetével, nagyrabecsülésével és tiszteletével vesz körül.

Hisszük és reméljük, hogy Méltóságod nagy elfoglaltsága dacára a jövőben sem fogja a vármegye közönségétől bölcs tanácsát megvonni, hazafias gondolkozásának szavait törvényhatósági tanácsstermünk ódon falai között azután is hallatni fogja és üdvös munkása lesz ezután is közügyeinknek; hogy ez úgy legyen, tartsa és éltesse a teremtés Ura Méltóságodat még igen soká.

6. A királyi pénzügyigazgatóság üdvözlétét *Eiszenmann* Oszkár kir. tanácsos, pénzügyigazgató foglalta szavakba és fejezte ki eképen:

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök úr!

Engedje meg Méltóságod, hogy a kir. pénzügyigazgatóság, a mellé rendelt számvevőség és a felügyeletem alatt álló kir. adó-

hivatal tisztikara nevében Méltóságodat üdvözölhessem, őszinte és oszthatlan örömről fejezhessen ki tisztáninzeni püspökké történt beiktatása alkalmából.

Méltóságodnak püspökké való megválasztását, mint a tényeknek logikai folyományát, mint az igazság követelményét mindannyian vártuk.

Méltóságodnak kiváló tulajdonait, elévülhetetlen érdemeit felsorolni felesleges, mert hisz azokat itt mindannyian ismerik; s azt hiszem, elég, ha a közfelfogást abban foglalom össze, hogy nagy elődöt méltó utód követ.

Midőn őszinte szívből kívánjuk, hogy Méltóságodat a magyarok Istene egyháza boldogítására, szeretett családja és tisztelői örömeire tartós egészségben sokáig éltesse:

Arra kérjük, hogy a kir. pénzügyi tisztikar tagjait szíves jóindulatába továbbra is megtartani kegyeskedjék.

7. A királyi törvényszéknek is volt néhány meleg szava az új püspökhöz, amelyet maga *Fornszek Béla*, az elnök tolmácsolatán eképen:

Főtisztelendő, Méltóságos Püspök úr!

A sátoraljaújhelyi kir. törvényszék bírói tagjai, kik annál fogva, hogy Főtisztelendő úr családjának egyik tagja a mi nagy családunkhoz, a bírói testülethez tartozik, úgy érezzük, hogy miniket Főtisztelendő úrhoz bensőbb köteték fűz: nemcsak a tisztelet, hanem annál melegebb érzés által is vezetve jelentünk meg, hogy a tisztáninzeni ref. egyházkerület Püspökévé megválasztása alkalmából üdvözöljük és kifejezést adjunk annak a kívánságunknak, hogy a Mindenható a Haza és Egyház javára sokáig éltesse.

8. A miskolci ref. főgimnázium üdvözlétét *Csorba György* igazgató tolmácsolta az intézet helyzetének jellemzetes bemutatásával eképen:

Főtisztelendő és Méltóságos Püspök úr!

A miskolci református főgimnázium tanári kara e küldöttsége által tiszteletteljes üdvözlétét hozza és hódolatát fejezi ki Méltóságodnak, mint az egyházkerület fejének és iskolánk főhatóságai előljárójának.

A miskolci gimnázium, mint a sárospataki főiskola ifjabb,

kisebb és szerényebb testvére, századokon át hűséges segítője volt az egyháznak küzdemeiben, támogatója a harcaiban a művelődésért, a protestántizmus nagy eszméiért. Amint a múltban megvolt a maga szerepe az egyházkerület egy jelentékeny része művelődési igényeinek ellátásában, úgy a jelenben s a jövőre nézve is megvan a maga sajátos jelentősége. Feladatául jutott a nem református tanulók nagy számának befogadása, s ezek között — a református elem kellő gondozása mellett — a szabadelvű felfogásnak, a kálvinizmushoz oly erősen fűződő hazafias szellemnek terjesztése, s a ránk nézve oly fontos vallási türelemnek minél tökéletesebb kifejlesztése.

Tanári karunk át van hatva a nemzet leendő vezető és irányadó intelligenciájának középiskolai képzésével járó magasztos feladatok fontosságától és az iskolánk speciális helyzetéből folyó nagy feladat jelentőségétől, s tisztét híven és lelkiismeretesen igyekszik teljesíteni.

Engedje meg Méltóságod, hogy ez ünnepélyes alkalommal alázattal kérjük e munkánkban Főtisztelendőséged magas támogatását és jóakarátát. Eleve biztosítékot nyújt ugyan nekünk erre nézve Méltóságod eddigi szeretete az iskolák, nemes érdeklődése a tanításügy iránt, tudományszeretete, poétalelke és irodalmi működése; azonban egyrészt főgimnáziumunk súlyos anyagi helyzete, másrészt a tanári munka értéke felől újabban sajnosan elterjedt balvélemények és az ezekből eredő hátrányok különösen szükségessé teszik ránk nézve főhatósági előjáróságunk intenzívebb támogatásának keresését.

Abban a hitben és attól a reménytől elteve, hogy e támogatást Főtisztelendőségednél meg fogjuk találni, tiszteletteljesen ismételjük alázatos üdvözlésünket és Méltóságod működésére Isten áldását kérjük.

9. Az *egyházkerületi felsőbb leányiskola* nevében *Dobby László* igazgató fejezte ki a tanári kar érzelmeit, gondolatait és reményeit a következőkben:

Főtisztelétű Püspök Úr!

A tizáninenni református egyházkerület miskolci felsőbb leányiskolájának tanári kara a legmélyebb tisztelettel és a legszívesebb örömmel üdvözlí Főtiszteletűségedet, mint iskolánk egyházi főgondnokát.

Íme most eloszlottak aggodalmaink, melyekkel a közelmúltban iskolánk jövője elé tekintettünk, midőn egymásután dőltek ki a mi iskolánkért mindent áldozó, lelkes világi és egyházi vezérek, különösen amaz istenes vén ember, ki a maga atyai szeretetének egész melegét árasztotta a mi tanintézetünkre s akinek elvitathatlanul nagy része van annak mostani virágzásában.

Eloszlottak aggodalmaink, mert im a kidőltek helyére támasztott az Úr más vezéreket és prófétákat: egy egyházunk iránti lángoló szeretettel megáldott világi papot s íme most Főtiszteletűségében egy igazi főpásztort, aki féltő szeretettel visel gondot e kerület minden intézményére s aki — hisszük, tudjuk — nemes de terhes örökségként veszi át a magasabb fokú leánynevelés szerető pártfogását is.

És talán senkinek sincs nagyobb szüksége kerületünk vezető embereinek jóindulatára, mint épen a mi iskolánknak. Mert hiszen egyházkerületünk — hálásan ismerjük el — eddig is nagy áldozatokat hozott a maga felsőbb leányiskolájáért, ezt mindenkor a maga büszkeségének, kedves dicsekedésének, féltett kincsének vallotta s így hű maradt ahhoz a szent tradícióhoz, mely immár ötnegyed század óta él kerületünkben, amióta gróf Vay Ábrahám először penditi meg egy magasabbfokú református leánynevelő-intézet eszméjét. És ha e nagyszabású terv csak egy félszázad mulva vált is valóra: még mindig egyházkerületünké a dicsőség, hogy az államot e téren is megelőzte egy negyedszázaddal.

Ám a közel jövő — úgy lehet — még nagyobb áldozatokat fog kívánni e téren is egyházkerületünktől, mindaddig, míg el nem készül valahára oly sok vajúdás és halogatás után az országos felsőbb leányiskolai törvény s annak alapján az állam nem jön majd kerületünk segítségére.

De mi, ha kerületünk új vezéreire tekintünk, bátran nézünk intézetünk jövője elé. Igen, mert tudjuk, hogy Főtiszteletűségének ismert meggyőződése, hogy akié a nő, azé a jövő s hogy egyházunk fennmaradása és virágzása jó részben az igazi református szellemű leányneveléstől függ.

Főtiszteletűséged eddig is vezérférfia volt kerületünknek s lelkes pártfogója a mi iskolánknak s épen ezért meg vagyunk győződve, hogy új méltóságában és szélesebb munkakörében még fokozottabb mértékben fogja szerető gondoskodását reá kiterjeszteni.

Mi pedig egy pillanatra sem fogjuk elfeledni, hogy iskolánk egyházunknak a veteményes kertje s a gondjainkra bízott „ártatlan

szívek tavaszkertjében a vallást híven öntözgetjük“ és mindent erőnkkel rajta leszünk, hogy iskolánk a jövőben is az legyen, ami igaz rendeltetése: egyik főbiztosítéka református egyházunk fennmaradásának és virágzásának.

És ez ígéretünk mellett nyugodtan és örömmel látjuk intézetünk vezetésének magasztos, de terhes tisztét a Főtiszteletűséged vezető kezében; iskolánkat és magunkat: annak ezidőszerinti szerény munkásait mély tisztelettel és őszinte bizalommal ajánljuk a Főtiszteletűséged atyai pártfogásába és kívánjuk, hogy a gondviselő Isten Főtiszteletű Püspök Urat tartsa meg sokáig a mi iskolánk javára, fejlődésére, virulására!

10. A *sárospataki főiskolai tanári kar* örömének, tiszteletének *dr. Rácz Lajos* közigazgató adott hangot eképen:

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úr!

A sárospataki főiskola tanári kara a legnagyobb örömmel értesült arról, hogy a tiszáninneri ref. egyházkerület gyülekezeteinek hatalmas többsége Főtiszteletű urat emelte a püspöki székbe, választotta szellemi vezérévé és főiskolánk egyházi főgondnokává; — a legnagyobb örömmel, mert egy hosszú, nemes, tisztán a szellemi és erkölcsi érdekeknek s közelebről főiskolánk és egyházkerületünk érdekeinek szentelt élet, szentelt munkálkodás megtisztelését, megkoszorúzását látta e választásban; megtisztelését és megkoszorúzását annak a hűségnek, lelkiismeretességnek, odaadásnak, amellyel Főtiszteletű úr több mint egy emberöltő óta ügyeink intézésében, vezetésében részt vesz. De nagy örömmel fogadtuk e választás híréért is, mert ez azt a férfiút ültette főiskolánk egyh. főgondnoki székébe, aki mint egyh. algondnok mint a főiskolai igazgató-tanács lelkeszi elnöke, több mint 28 év óta áll főiskolánk szellemi és anyagi kormányzatának élén s ez idő alatt főiskolánk önzetlen, hűséges, gondos sáfárának, tanári karunk nemeslelkű, atyai barátjának bizonyult, aki soha semmi jogos kívánságunk, jogos törekvésünk elől nem zárkózott el, akinek vezetése alatt főiskolánk képes volt a modern kor követelményeivel — bármily erőfeszítésbe került is — megbirkózni s így korábbi virágzásának magas színvonalán megmaradni s aki — miután főiskolánk mindennemű ügyeit a legalaposabban ismeri — magasabb állásában, a számára most kijelölt szélesebb munkamezőn még nagyobb erővel és nagyobb sikerrel fogja főiskolánk további

fejlesztését munkálhatni. Főiskolánk tanári kara, — midőn tiszteletének, szeretetének s bizalmának virágait átnyújtja Főtiszteletű úrnak, midőn ünnepélyesen kijelenti s elkötelezi magát arra, hogy Főtiszteletű úrnak minden, főiskolánk s a nemzeti műveltség emelésére irányuló törekvésében hűséges munkatársa, készséges támogatója lesz: — arra kéri az isteni gondviselést, hogy áldja meg azt az életet, azt a törekvést, amely eddig is az ő kegyelméből táplálkozott, továbbra is minden áldásával! adjon Főtiszteletű úrnak erőt és egészséget arra, hogy egyházkerületünk s a mi főiskolánk érdekében még sokáig, üdvösen munkálkodhassék, hogy azokat a nemes eszméket, fenkölt ideálokat, amelyek lelkét e magas hivatal elfoglalásánál betöltik, sikerüljön megvalósítva látnia! Fény nevére, áldás életére!

11. *A főiskolai ifjúság* hódolatát *Trócsányi Dezső* szénior mutatta be a következőkben:

Főtiszteletű, Méltóságos Püspök Úr!

Midőn Főtiszteletűségedet a főiskolai ifjúság nevében hódoló tisztelettel és szeretettel köszöntöm a Főtiszteletűségedet ért magas kitüntetés alkalmából, csak nagyon röviden kell szólnom. Mert az a viszony, amely Főtiszteletűséged és a főiskola ifjúsága között fennáll, olyan benső és olyan régi keletű, hogy nem szorúl szépen hangzó szavakkal való erősítgetésre. Főtiszteletűséged, mint az ifjúság legjobb barátja és szerető atyja, hosszú idő óta vezérli és kormányozza főiskolánk ifjúságát. Ismeri bajainkat és fogyatkozásainkat s valahányszor komoly intelmekkel és tanácsokkal lát el, az maga az élet komoly szava és tanítása. Ez fogadja főiskolánkban a belépő gyermeket, ez kíséri egész tanulói pályáján, egész az életbe való kilépésig, hogy ott azok a tanítások meghozzák gyümölcseiket. Főtiszteletűséged miként más téreken, úgy itt is a legeredményesebb munkára tekinthet vissza s én boldognak mondom az ifjúságot, hogy ilyen feje és vezére lehet; boldognak mondom Főtiszteletűségedet, hogy ime most olyan helyre állítattott, ahonnan fokozottabb mértékben nyílik alkalmá a közért, közelebről főiskolánkért és annak ifjúságáért működni.

Midőn most a főiskolai ifjúság nevében hálás köszönetet mondok Főtiszteletűségednek hozzánk való sok jóakarataért és szeretetéért, arról óhajtom még biztosítani Főtiszteletűségedet, hogy ez az ifjúság kész nagyjait és vezéreit követni. Akarja, hogy az a

protestáns és hazafias szellem, melyben neveltetik, megmaradjon, sőt megerősödjék és magasabbra szálljon; akarja, hogy a fiak méltók legyenek apáikhoz; akarja, hogy főiskolánk megmaradjon az idők végezetéig. És hogy ezt tehesse, kéri nagyjait és vezetőit, kéri különösen Főtisztelendőségedet, hogy támogatásukkal, vezetésükkel segítsék tovább is a jövő letéteményeseit céljuk elérésében. A gondviseléstől pedig azt kéri, hogy adjon Főrisztelendőségednek hosszú, tetterős és munkakész életet, hogy áldásos munkásságát még sokáig gyakorolhassa és végezhesse.

12. A sárospataki ref. egyházközség üdvözlétét a presbyterium élén *Bálint Dezső* lelkész, alsózempléni esperes fejezte ki az egész közönséget megkapó bensőséggel és melegséggel eképen:

Főtisztelendő Méltóságos Püspök Ur!

A sárospataki ref. egyház tanácsa háromezer lélek nevében, mély tisztelettel üdvözlí főt. mélt. Püspök urat! Szívünk leghöbbs vágya teljesült, midőn a Tizáninenni egyházkerület bizalma a legérdemesebb fejére tette a főpapi koronát, a legéberebb kezébe adta a pásztorbotot.

De hálás köszönetünknek is kifejezést kívánunk adni azon bölcs intézkedésért, hogy főiskolával dicsekvő egyházunkat tette az egyházkerület vezetősége e magasztos ünnepséghelyévé s ezzel mintegy dokumentálta, hogy a Tizáninenni egyházkerület természetes szellemi központja Sárospatak.

Főtisztelendőségedet drága emlékek kötik Sárospatakhoz. Itt járt a költészet berkében, a tudomány csarnokában. S aztán, mint felavatandó lelkész, nem a mi templomunkban mondotta-e magas szárnyalású predikációját? mint a Felsőzempléni egyházmegye elválasztott esperese nem a sárospataki templomban vette-e áldott emlékü agg főpásztorunk áldását? most pedig ismét a mi templomunk volt ama megszentelt hely, hol mindannyian vettük Főtisztelendőséged főpapi áldását.

Emlékszik-e rá Főtisztelendőséged, mikor mint ifju költő búcsúzott Sárospatakról?: „Jertek mellém vig barátim, karom ölelésre tárul; mondjuk el még utóljára: „*hull a levél a virágrúl!*“

Óh mennyi levél lehullott, mennyi virág elhervadt, egy fél-század merült azóta az enyészet tengerébe. Főtisztelendőséged nem szakadt el tőlünk; nem hagyott el minket; mint a jó fiú az édesanyjához, vissza-visszajött a szeretett alma máterhez. Minden

visszajövele a viszontlátás diadalünnepe volt. Az élet harcából megtért férfi újabb meg újabb babérkoszorúkkal ékesítve, nyomán áldás fakadt, hátra hagyott útját mintha ragyogó gyöngyökkel szórta volna be . . . s ime, ma ismét itt áll előttünk, fején a papi tisztesség fénylő glóriájával! Sokáig tündököljék e főpapi korona!

Szívünk óhaja, ajkunk imája: Főtisztelendőségedet a mindeket bölcsen intéző Isten tartsa meg, áldja meg!

13. *Az egyházkerület tanítótestületének szónoka Fogarassy Jenő* mezőcsáti tanító volt, aki a ref. felekezeti szellem nemes megbecsülésétől áthatottan így üdvözölte az ünnepelt férfiút:

Főtisztelendő és Méltóságos Püspök Ur!

A tizáninneri ref. egyházkerület tanítósa névében járulunk Főtisztelendőséged kegyes színe elé, hogy mint a magyar nemzeti kultúrának ez egyházkerület kebelébe és kötelékébe tartozó leg-szerényebb munkásai — mi is „örüljünk az örülőkkel“ — és kifejezést adjunk — és tanubizonytságot tegyünk Főtisztelendőséged iránt való igaz szeretetünkről, őszinte bizalmunkról, hódolatteljes tiszteletünkről, s egyszersmind esedezve kérjük Méltóságodat, hogy minket, mindennapi nehéz munkában fáradozókat, főpásztori magas kegyeiben részesíteni, s atyai jóindulatával gyámolítani kegyesen méltóztassék.

Mi, mint ref. felekezeti tanítók, teljes lélekkel azon fáradozunk, hogy iskoláink azt a szent és magasztos célt, amely létjogosultságunkat képezi, amely egyedül teszi indokolttá a terhek súlya alatt roskadozó szegény egyházainknak az iskolákra fordított nagy anyagi áldozatát: odaadó hűséggel szolgálják, s legyenek és maradjanak a jövőben is, mint voltak a múltban, az egyháznak *valóban* veteményes kertjei, hol a gyermeki fogékony lelkekben mindenekfelett a *vallásos érzelmek* felébresztessenek, ápoltságosnak s megszilárdítsanak, hogy majdan növendékeink a ref. egyháznak hűséges, tántorithatlan és áldozatkész tagjai legyenek s általuk anyaszentegyházunk hova-tovább épüljön, erősödjék és felvirágozzék.

Az igaz vallásossághoz fűződik a hazaszeretet is. A történelem tanúsága szerint a prot. hithűség és hazaszeretet egy jelentőségű fogalommmá lettek és hazánk zivataros századaiban elválaszthatatlanul összeforrottak, midőn hitbuzgó, dicső őseink egyformán emésztődtek nehéz bánban egyházért és hazáért, együtt

küzdöttek hitükért s a magyar alkotmányért; együtt áldoztak vért és életet a vallás és haza szabadságáért.

Ezt a tántorithatatlan hithűséget, ezt a lángoló honszeretetet minél mélyebben meggyökereztetni a népmilliók szívében — tartjuk mi ref. tanítók legszentebb feladatunknak, ennek a munkának hűséges teljesítésére ajánljuk fel most is magunkat, ehhez kérjük Méltóságodnak, mint Főpásztorunknak, Órállónknak, mély bölcsességű s nagy tudományú vezérünknek hathatós segédelmét és támogatását!

De kell-e ezt kérnünk Főtisztelendőségedtől, ki a tanítótság iránti jóindulatát már annyiszor megbizonyította, aki ma is főpásztori beszédében a tanítókat, magas lélekkel, munkatársainak nyilvánítani méltóztatott.

Hálával eltelve állunk meg már most is Főtisztelendőséged előtt, s midőn a kerületi tanítótság nevében mélységes szeretettel s hódoló tisztelettel üdvözöljük Méltóságodat, kérjük a magyarok Istenét, hogy árássa lelki- testi áldását Főtisztelendőségedre, hogy bölcs kormánya alatt kerületünkben az „igazság és békesség egymást csókoiva ölelgessék.“

Kérjük Istent, a minden jók adóját, hogy Főtisztelendőségedet jó egészségben, egyházkerületünk felvirágoztatására és az egyetemes magyar prot. egyház dicsőségére sokáig éltesse!

14. *Sárospatak nagyközség* ünnepi érzéseit *Szabó Zsigmond* főbíró tolmácsolta eképen:

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úr!

Sárospatak község képviselőtestülete s közönsége nevében pályáján elért legmagasabb állásába való beiktatása alkalmából szívből üdvözöljük. Tudjuk mi azt, hogy féltett kincstünknek, szeretett főiskolánknak magas színvonalon állása főként a Főtiszteletőséged odaadó, ernyedetlen munkásságának az eredménye. Erős a hitünk, hogy ez iskola fejlesztését elért magas állásában is első teendői közé fogja sorozni s ezáltal hazánk virágának, az ifjúságnak nevelését faj- s felekezeti különbség nélkül úgy egyházi, mint hazafiúi tekintetben a legnagyobb tökélyre fogja fejleszteni, hogy ezáltal az iskola hagyományos hivatásának a legtökéletesebb mértékben megfelelhessen. Hogy ez így legyen, kérjük a gondviselő Istent, hogy ezen magas állását minél tovább erőben és egészségben viselhesse.

15. *A sárospataki állami tanítóképezdei tanári kar Hodossy Béla* igazgató beszédével állott a tisztelők sorozatába:

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úr!

A sárospataki állami tanítóképző-intézet tanári kara élén és nevében mély tisztelettel üdvözlöm Méltóságodat elfoglalt főpásztori állásában.

Méltóságos Uram! Mi állami intézetnek vagyunk a tanárai, nem is mind reformátusok; de mert magyar nemzeti szellemben neveljük a ránk bízott ifjúságot: jól tudjuk és méltányoljuk, hogy mit köszönhet a magyar nemzet általában a protestantizmusnak, közelebbről a magyar református egyháznak.

A sárospataki tanítóképző-intézetet meg épen a tiszáninneri ref. egyházkerület alapította; az egyházkerület és a főiskola kebeléről leválva, lőn a mi intézetünk állami intézetté.

De nemcsak történeti okok készítenek tiszteletünk kifejezésére, hanem paedagogiai okok is. Az igazi művelt embert nemcsak az ismeretek bősége, mint inkább az érzelmek gazdagsága és harmóniája jellemzi.

Épen ezért, a mi felfogásunk szerint sikeres nevelés csak vallásos alapon lehetséges. Már ahhoz is, hogy higyjünk a nevelés lehetőségében: Istenben vetett hit és bizodalom kell. Maga az a jézusi mondás: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei atyátok tökéletes!” pedagógiai alapelv. A nevelés célja nem más, mint folytonos tökéletesedés.

A legfőbb ok pedig, mely bennünket ide hozott: Méltóságod kiváló személye iránt érzett mélységes tiszteletünk és hogy tanügyi, egyházi és irodalmi téren szerzett kitünő érdemei előtt meghajoljunk.

Amidőn Méltóságos és Főtiszteletű Püspök Urat a legmélyebb tisztelettel üdvözljük, egyúttal kívánjuk, hogy a jó Isten a mi édes hazánk és a ref. egyház javára sokáig éltesse! Ajánljuk intézetünket, növendékeinket és magunkat is Méltóságodnak irántunk eddig tapasztalt kegyes jóindulatába.

16. *A felsőzempléni egyházmegye* nevében ismét *Dókus Gyula*, mint helyettes gondnok, a régi viszony emlékeiből áradó bensőséggel fejezte ki jókívánatait és reményeit eképen:

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úr!

A felsőzempléni egyházmegye nevében üdvözlöm Méltóságodat mai lélekemelő püspöki beiktatása alkalmából. Annak az egyház-

megyének nevében, ahol szárnyait kibontotta és ahonnan az egyetemes református egyház nagy térségére repült át, hogy ott egyházi nagyjainkal a széles látó körével legyen egyházi életünk munkása; annak az egyházmegyének nevében, amelynek élén állva, tudását és tapasztalatait ügyeinek rendezésére áldozta; annak az egyházmegyének nevében, melynek Méltóságod örökös tiszteletbeli esperese.

Öremmel vettük előbb tett azt a kijelentését, hogy a püspöki állást az esperesség primusának tekinti s így abban a boldogító tudatban vagyunk, hogy ezzel a tisztséggel a szorosabb kapcsunk is fenn fog maradni.

Áldja meg Méltóságodat az Isten hozzánk való jóságáért kegyelmének bőségével, hogy még igen soká lehessen egyetemes protestáns egyházunk s közelebről egyházkerületünknek hasznára és dízére.

17. És ugyancsak *Dókus Gyula* volt az is, aki mint a *sátoraljaujhelyi ref. egyházközség főgondnoka*, az erre a napra, ennek Istentől rendelt eljövételére édesen számító egyházközség nevében hódolt szeretett pásztorának, mint püspökének — ilyeténképen:

Főtisztelendő és Méltóságos Püspök Úr!

Sorrendben utolsónak, de igaz érzelemben az elsők között jelent meg Méltóságod előtt a sátoraljaujhelyi ref. egyház küldöttsége.

Kicsi egyházunknak nagy szeretetével gazdagon jöttünk Méltóságodat üdvözölni, azzal a szeretettel megrakottan, amely már forrásánál is oly hatalmasan tört elő, hogy még egyházi szervezetünk gátjait is rombolással fenyegette, mert midőn 45 év előtt lelkészünk az örök életbe költözött, mi Méltóságodba véltük feltalálni azt a férfiút, akit lelkészünknek óhajtottunk, ki hitéletünknek igaz és fenkölt gondolkodású vezetője és ápolója lesz s ez a meggyőződésünk oly erős volt, hogy még fennhatóságunkkal is szembeszálltunk. Igazunk diadalra jutásával a nyertesek mi lettünk s ma az egész egyházkerület általunk lett nyertes, amikor kis egyházunk lelkészét püspökéül választotta. Büszkének érezzük magunkat, hogy lelkészünk a püspök, de még büszkébek vagyunk, hogy Fejes István a lelkészünk. Hálásan köszönjük Méltóságodnak, hogy szeretetünk, tiszteletünk és igaz ragaszkodásunk viszonzásául nem cserélte fel a mi kis egyházunk lelkészességét nagy lelkészességgel, hogy itt maradt továbbra is gondozni a mi lelki életünket,

legyen áldott ezért minden működése s adjon a jó Isten Méltóságodnak jutalmul napjaihoz napokat, éveihez éveket, hogy az egyetemes református egyház s ezáltal magyar hazánk szabadságának s önállóságának még igen soká legyen igaz munkása.

A közönség ünnepi hangulattal élvezte a tisztelgő küldöttségek felvonulását, a szónokok üdvözlő beszédeit s nem fukarkodott tetszése nyilvánításában. Gyönyörűség volt látni, sőt érezni, hogy a tisztelet, szeretet és hódolat virágait milyen versenyes készséggel és örvendezéssel rakják az ünnepelt férfiú elé s miként alakul azokból egy dús koszorú az ő homlokán.

Élvezte a közönség s élvezték a küldöttségek is azt a sok szép, jellemzetes választ, a mi az üdvözölt szívéből-lelkéből fakadt s amelyek az ő szive-lelke gazdagságát, ifjúságát, szónoki és költői erejét fényesen igazolták.

Az esperesek és egyházmegyei gondnokok az egyházkerület mennyezetét tartó oszlopok a jó rend, békesség, virágzás biztosítékai. Hogy ne ölelné hát őket szeretettel, bizodalommal? A főiskola igazgató tanácsának tagjai az ő több mint negyedszázados algondnoki működésének terén' szeretett munkatársai, az iskola önállásáért, fejlődéseért minden küzdelemben lelkes bajtársai, akikkel való boldog viszonyának megszakítása nem eshetik meg fájdalom nélkül, de akikkel a főiskoláért továbbra is együtt működnie gazdag nyereség. Hogy ne köszöntötte volna őket lelke teljességével? Zemplénvármegye törvényhatósága az ő férfikorának egyik nagy működési mezeje, világszerinti babérjainak egyik termőföldje, szónoki sikereinek egyik szintere volt: hogy ne örvendezett volna annak, hogy akikkel annyi nemes harcot harcolt, most eljöttek a bajtárs és nemes ellenfél üdvözlétére s hogy a palmaágat, amivel a vármegye tiszteli meg, az a férfiú nyújtja neki, akivel ő különböző téreken annyit küzdött nemzeti szent eszményekért: hogyne érezné magát többszörösen megjutalmazva? A törvényszéknek, a pénzügyigazgatóságnak leköttelező gyöngédségét, a családi s emberbaráti érzelmek iránt való tiszteletét köszönte sok bensőséggel. A miskolci főgimnáziumot, az egyházkerületi felsőbb leányiskola tanári karát, valamint a sárospataki főiskoláét is — a volt tanár rokonszenvével, a protestáns tanúgy s a nevelés nagy fontosságá-

nak eleven átérzésével, az iskolák nagy hivatásának biztos tudásával s püspöki szerepének tiszta látásával köszöntötte s tapasztalatainak kincsesházából egy-két jó tanácssal is megbecsülte. A *sárospataki főiskola ifjúságát* atyai szeretettel intette, óvta, lelkesítette a jövő egyházához méltó fundamentum vetésére s a haza- és egyházszeretettől sugalmazott önművelésre. — A *Sárospataki egyházközség* üdvözlétére visszaálmódta igézetes ifjúságát s könnyel szemében köszönte a pataki papnak, hogy édes emlékezőkre kényszerítette őt s boldog jövendőt kívánt a pataki nagy múltú egyházközségnek, amely látta őt életének nagy forduló pontjain. — Az *egyházkerület tanítótestületét*, mint az egyház veteményes kertjének ápolóit, mint anyaszentegyházunk sorsának alapvetőit fogadta és sorsuk iránt való meleg szeretetéről biztosította. *Sárospatak nagyközség* küldötteinek atyailag ajánlotta figyelmébe a főiskolát s ennek ifjúságát, amelynek erkölcsi életére, izlésére jó hatást gyakorolni a község is hivatva van. A *sárospataki állami tanítóképezde* küldötteiben a főiskola elszakadt testvéreit köszöntötte s a békés együttműködés reménységével üdvözölte. A *felsőzempléni egyházmegye* és a *Sátoraljaujhelyi egyházközség* küldöttségeit mint hivatalos életének legközvetlenebb bírúit ölelte lelkére s gazdag múltjának virágaira és gyümölcseire emlékezve, boldognak mondotta magát, hogy munkatársai, szeretett hivei láthatják őt a közelismeréstől megkoronázottan. Meghatottan kérte további szeretetöket, amit mindenkor nagyrabecsült. Kérte különösen a *Dókus Gyula* további szeretetét, aki e nagy alkalommal is sok bizonyosságát adta lekötelező figyelmének, gyöngédségének és kipróbált hűségének.

Az egész közönség rokonszenvét is meleg szavakkal méltányolta s áldást kívánt az ünneplő gyülekezetre, mire felriadt a sokszoros éljen s a feledhetetlen, fényes nagy ünnep a nagyközönségre nézve véget ért, de folytatása volt ezerek szívében, akik boldogan hirdették a főiskolai énekhar templomi dalával: „Az Ur küldötte őt, az Ur küldötte őt!” — Legyen áldott érte szent neve!

* * *

Az ünnep szokásos záradéka a főiskola feldiszített táptintézeti nagytermében folyt le, a 250 terítékű közebében,

ahol a templomi ünnepély sokféle szépségeitől rabul esett lelkek a nagy várakozásokat is felülmúló eredmény hatása alatt, szokatlan édes örömtől ömledeztek s az új püspökkel együtt a még szintén új főgondnokot is lelkesedéssel ünnepelték.

Akik nem jöhettek el ref. egyházunk kitűnőségei közül, azok, valamint az ág. evangelikus, unitárius, a római és görög kath. egyház s állami és polgári életünk vezető férfiai és sokan mások is (egyesekek és intézetek) táviratilag fejezték ki szerencsekívánataikat vagy levelekben üdvözölték a megválasztott és beigtatott püspököt és magát a püspökválasztó egyházkerületet.

* * *

Az Isten kegyelme tegye tartós áldássá e napot a Tiszán-inneni egyházkerületen, mind köz-, mind tanácsos rendein!

Tárgymutató.

1. A jelenvoltak névsora 275. l.
2. A püspöki beigtatás előzményei 277. l.
3. A templomi istenitisztele és beigtatás 280. l.
  - a) Révész Kálmán imádsága 280. l.
  - b) A főiskolai énekhar éneke 282. l.
  - c) A szavazatbontó-bizottság jelentése 282 l.
  - d) A püspöki eskü letétele 283. l.
  - e) Dókus Ernő főgondnok üdvözlő beszéde 283. l.
  - f) Ragályi Géza legidősebb esperes beigtató kijelentése és imádsága 286. l.
  - g) A beigtatott püspök székfoglaló beszéde 288. l.
  - h) „ „ „ „ hálaadó és áldó imádsága 294. l.
  - i) A közgyűlés berekesztése 296. l.
4. A *küldöttségek tisztelgése a templomban és imateremben.*
  1. Antal Gábor püspök üdvözlő beszéde az egyetemes ref. egyház és a testvéregyházkerületek nevében 297. l.
  2. Túróczy Pál ág. ev. főesperes üdvözlő beszéde 301. l.
  3. Meczner Béla üdvözlő beszéde a tisztáninneri e.-ker. esperesek és egyházmegyei gondnokok nevében 302. l.
  4. Dókus Gyula főiskolai algondnok üdvözlő beszéde a főiskolai igazgató-tanács nevében 303. l.
  5. Dókus Gyula alispán üdvözlő beszéde Zemplénnvármegye törvényhatósági bizottsága nevében 304. l.
  6. Eizenmann Oscar kir. pénzügyigazgató üdvözlő beszéde a zemplénnvármegyei kir. pénzügyigazgatóság nevében 304. l.
  7. Fornszek Béla kir. törv. elnök üdvözlő beszéde 305. l.
  8. Csorba György miskolci ref. főgimn. igazgató üdvözlő beszéde 305. l.

9. Dombó László e.-ker. felsőbb leányiskolai igazgató üdvözlő beszéde 306. l.
10. Dr. Rácz Lajos spataki közigazgató üdvözlő beszéde 308. l.
11. Trócsányi Dezső főisk. szénior üdvözlő beszéde 309. l.
12. Bálint Dezső spataki ref. lelkész üdvözlő beszéde 310. l.
13. Fogarassy Jenő ref. tanító üdvözlő beszéde 311. l.
14. Szabó Zsigmond spataki bíró üdvözlő beszéde 312. l.
15. Hodossy Béla állami tanítóképző-intézeti igazgató üdvözlő beszéde 313. l.
16. Dókus Gyula f.-zempléni h. egyházmegyei gondnok üdvözlő beszéde 313. l.
17. Dókus Gyula sátoraljaujhelyi egyházközségi főgondnok üdvözlő beszéde 314. l.
18. Az ünnepelt válasza általában s az ünnepély vége 316. l.